DE

BATAAFSCHE

MENSCHELIJKHEID.

OPGEHELDERD.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE BATAAFSCHE MENSCHELIJKHEID.

NIEUWE UITGAVE.

MET

VERDEEDIGENDE EN GESCHIEDKUNDIGE

AANTEEKENINGEN

OPGEHELDERD

DOOR

J. LE FRANCQ VAN BERKHEIJ.

Te LETDEN, bij

J. VAN THOIR,

DCCCIV.

NED. LETTERK.

Digitized by Google

Nam Fidei quidem aut Concordiae quae eſt, Dominiari illi volunt; vos liberi eſſe: facere illi Injurias, vos prohibere. Poſtremo ſocii veſtris veluti hoſtibus, hoſtibus pro ſociis utuntur. Poteſte in tam diverſis mentibus pax aut amicitia eſſe? — Quod ſi tam vos liberatis curam haberetis, quam illi ad dominationem accenſi ſunt, profecto neque Respublica, ſicuti nunc, vaſtaretur.

SALUSTIUS, *Bell. Inguſt. Cap.* 33—36.

Want, welke Trouw of Eendragt kunnen wij hoopen! zij willen Heerſchen; gijlieden wilt vrij zijn; zij willen onderdrukkingen oeffenen, gijlieden wilt ze afweeren. Eindelijk uwe Bondgenooten behandelen zij als Vijanden, en de Vijanden als Bondgenooten. Kan 'er onder Lieden van zoo ſtrijdigen aart en gezindheid, vrede en vriendſchap weezen? Indien gijlieden zoo naerijverig wegens uwe Vrijheid, als zij tuk zijn op Heerſchappij; voorzeker de Republiek zou zoo niet ten Prooi zijn, als zij thans is.

Vertaeling van het Genootſchap Latijnſche Schrijvers der Franſche Omwenteling, gedrukt bij J. ALLART.

Digitized by Google

VERKLAARING

VAN DE

TIJTELPLAET.

Daer deze Tijtelprint, alreeds in den jaere 1787. *bij de Uitgave der* SNERPENDE HEKELROEDE *eener* VRANK EN VRIJEN BATAVIER *breedvoerig verklaerd is, zoude ik den geachten Leezer derwaerds kunnen wijzen, dan daar nu ook dat zelve voorwerp zoo juist op dezen bundel Sluitvaerzen toepaſſelijk is, heb ik goedgedagt hetzelve met nader toepaſſende vermeerdering hier voor te plaetſen.*

Weinig had ik diestijds kunnen denken, dat deeze toepaſſing zoo juist na Veertien Jaaren zoude vervuld worden; immers had ik toen niet kunnen voorzien, dat de Tweehoofdige Afbeeldingen *der* Onmenſchelijke Tweedracht, IMHANITAS DISCORDIAE, *in deeze daegen door dergelijke* Kopſtukken *op het Tijtelblad van* JANUS *en zijn Zoon zouden kunnen toegepast worden, en nog veel minder dat de Schets van* Geweld en Verraed, CRUOR ET CAEDES, *toen met al die* Twistblaeden *in den* ACHERON *of helſche duisternis geblixemt, zo wel zou ſtrooken met de Tijtel van* POLITIEKE BLIXEM, *en zijn Spreuk* PROCUL A JOVE PROCUL A FULMINE, *dat is,* Digt bij Jupiter, digt bij zijn Blixem, *en wijders die van Den Burger Heer* POLITIEKEN BLIXEM, FLECTERE SI NEQUEO SUPEROS, ACHERONTA MOVEBO, *dat is,* Kan ik de Hoogverheevene niet overreden, dan zal ik de Helle (ACHERONTA) beroeren, *of zoo men het woord* MOVERE, *in den zin van* Titus Livius *neemt.* MOVERE ALIQUEM SENATU, *zoude het betekenen,* Iemand uit den Raed zetten, *of op den Tijtel van den* HEER POLITIEKE BLIXEM *toegepast, zoude het kunnen genoomen worden,* Iemand uit den Raed Blixemen, *of* Revolutioneeren, *hoe men dit gelieve optevatten, het ſchijnt mij ten minſten zeer toepaſſelijk, dat die bedoelde* Blixems *in dit Printje juist zoo wel te pas afgebeeld, terug keeren na hun oorſprong, te weten den* ACHERON, *en dat juist de Driehoofdigen* Cerberus *den* HELHOND *in het Prentje, ook in deeze Tijd tot een Driehoofdig Menschlijk Gedrogt hervormt zijnde, ſchijnt te bewaerheden 't geen nog niet is vergeten, daar men met reden twijffeld of niet al die verſchillende Tijtels uit den* ACHERON *oorſpronklijk zijn, en nog ſchijnen in drie hoofden het eens te zijn, waarom ik ook onder dit Beeld geſteld heb een opreizende Blixemſtrael, met de woorden* AHERONTA SIMOVES FULMUNAT JOVIS, *dat is, ruinſchoots,*

Digitized by Google

ſchoots, Die de Hel beroerd wagt den Blixem van Jupiter, *of*, als men de hel beroerd, dan Blixemt Jupiter. *Deeze Zinſpeeling verklaard zich dan genoeg, daer den Blixem van Jupiter ook heden op de helberoerders ſchijnt te keeren. —— En is het ook niet toevallig Leezer, dat die lieve lagchebekjes, dat vergenoegt* SEPHIERTJE *en dat olijke* MERCUURTJE *in 't verſchiet, met al den Toeſtel van Landbouw, Zeevaert, Herſtelde bundelrecht, in vrede zoo vergenoegt weder zich verëénigen met de* PALMARIAE COCORDIAE, de Palmen der Eendracht, *en bijzonder dat Olijke linkertje* Maja's *Zoon, (te wel aen zijn Vaders Blixems bekent,) bij tijds zich weggepakt heeft, en zijn vriend in den* ACHERON *de Donderſlaegen, die thans ſtaen uittebarſten, laet afwagten? juist het Lot der geenen die met* SEMELE *te digt aen Jupijns Blixem hebben willen zijn.*

Maer ook eindelijk hoe wel komt hier dan ook die zoete hoop op de koesterende VREDEZON *te pas, daar wij heden zoo luisterrijk uit de duistere nevelen des oorlogs andermaal haar wenſchen te zien verſchijnen, volgends de Spreuk:* HIC ORITUR TENEBRIS SPLENDOR, *dat is,* Zoo wordt het licht uit duisternis geboo-ren, *voeg hier nu bij, hoe de Tekenen der* Weegſchael *en der* Maegd, *met den* Leeuw LEO, *der* Scorpioen SCORPIO, *in den Zonne Riem* ZODIAC, *die zeker tot Rechtvaardigheid ſchijnt over te hellen, zoo dat wij het overwigt der* Weegſchaele LIBRA *na de vrije* Maegd VIRGO *en de* Leeuw, *beide na de* Eendrachts-Teekenen *en eene vrugtbaere* Orange-Telg *zien overhellen, en de* SCORPIOEN *van de* Vrede-Olijv' *afwijkende, door de Boogſchutter* SAGITTARIUS *gevolgt ſtaat te worden, dit in opmerking genoomen, en op de Heugchelijke Vrede en het te verwagtene Eendrachts-Heil en welvaard onzer Vaderlanders toegepast, kon ik dunkt mij, geen toepaſſelijker Zinſpeeling op deezen Bundel der* Bataaffche Menschlijkheid *uitdenken, en daerom 'er deeze nevensgaende Omſchriften bijvoegen, als boven de* Vredezon: ZIJ HERSCHIJNEN: *Naemlijk, de Vrede, Eendracht, het Wettig Staetsgezag en Oranje, en op zijde,* DEEZE HERLEEVEN, *te weeten den Land- Akker- en Veebouw, Zeevaardij, Koophandel, Wettig Bijl- en Bundelrecht, en in tegenſtelling onder aan,* ZIJ VERDWIJNEN, *als den Laster logen, Geweld, Bedrog, Woede, Verraet, daer zij in den* ACHERON *geblixemt, met de Wreedhedor Tweedracht,* IMMANITAS DISCORDIAE, *op de andere zijde met Spies en Zwaerd en Waepenen, afgebeeld, ook* DEEZE SNEEVEN, *en dat nu wijders den Dichter met zijne Lier op zijde en zijne Heketzweep en Eendrachts-Schild weder van zijn Pindus afgezonden, de gedrogtelijke Megera weder ter* ACHERON *onderneemt te drijven, onder het aanbaſten der Cerberuſſen, behoeft geen verder uitleg, dus verre de origineele verklaaring der Tijtelplaet.*

Digitized by Google

VERKLAERING

VAN DE

TIJTELPLAET.

Daer de uitvoerige verklaering van deeze overſtaende Tijtelprint, alreeds in den jaere 1787. bij de Uitgave der SNERPENDE HEKELROEDE eener VRANK EN VRIJEN BATAVIER breedvoerig verklaerd is, zoude ik den geagten Leezer derwaerds kunnen wijzen, dan daer nu ook dat zelve voorwerp zoo juist op deezen Bundel Sluitvaerzen toepaſſelijk is, heb ik goedgedagt hetzelve met nader toepaſſende vermeerdering hier voor te plaetſen.

Weinig had ik diestijds kunnen denken, dat deeze toepaſſing zoo juist na Veertien Jaeren zoude vervult worden; immers had ik toen niet kunnen voorzien, dat de *Tweehoofdige Afbeeldingen* der *Onmenſchelijke Tweedracht*, IMMANITAS DISCORDIAE, in deeze daegen door dergelijke *Kopſtukken* op het Tijtelblad van JANUS, en zijn Zoon zouden kunnen toegepast worden, en nog veel minder dat de Schets van *Geweld en Verraet*, CRUOR ET CAEDES, toen met al die *Twistblaeden* in den ACHERON of helſche duisternis geblixemt; zoo wel zouden Strooken met de Tijtel van POLITIEKE BLIXEM, en zijn Spreuk: PROCUL A JOVE PROCUL A FULMINE, dat is, *Digt bij Jupiter, Digt bij zijn Elixem*, en wijders die van

Den

Digitized by Google

VERKLAERING VAN DE

Den Burger Heer POLITIEKEN BLIXEM, FLECTERE SI NEQUEO SUPEROS, ACHERONTA MOVEBO, dat is, *Kan ik de Hoogverheevene niet Overreden, dan zal ik de Helle* (ACHERONTA) *beroeren*, of zoo men het woord MOVERE, in den zin van *Titus Livius* neemt, MOVERE ALIQUEM SENATU, zoude het betekenen, *Iemand uit den Raed zetten*, of op den Tijtel van den HEER POLITIEKEN BLIXEM, toegepast, zoude het kunnen genoomen worden, *Iemand uit den Raed Blixemen*, of *Revolutionneeren*, hoe men dit gelieve optevatten, het ſchijnt mij ten minſten zeer toepaſſelijk, dat die bedoelde *Blixems* in dit Printje juist zoo wel te pas afgebeeld, terug keeren na hun oorſprong, te weten den ACHERON, en dat juist de Driehoofdigen *Cerberus* den HELHOND in het Prentje, ook in deeze Tijd tot een Driehoofdig Menschlijk Gedrogt hervormt zijnde, ſchijnt te bewaerheden 't geen nog niet is vergeeten, daer men met reden twijffeld of niet al die verſchillende Tijtels uit den ACHERON oorſpronklijk zijn, en nog ſchijnen in drie Hoofden het eens te zijn, waarom ik ook onder dit Beeld geſteld hebt een oprijzende Blixemſtrael: met de woorden AHERONTA SIMOVES FULMUNAT JOVIS, dat is, Ruimſchoots, *Die, de Hel beroerd, wagt den Blixem van Jupiter*, of, *als men de Hel beroerd dan Blixemt Jupiter*. Deeze Zinſpeeling verklaerd zich dan genoeg, daer den Blixem van Jupiter ook heden op de Helberoerders ſchijnt te keeren. — en is het ook niet toevallig Leezer, dat die Lieve Lachgebekjes, dat vergenoegt SEPHIERTJE en dat olijke MERCUURTJE in 't verſchiet, met al den Toeſtel van Landbouw, Zeevaert, Herſtelde Bundelrecht, in vrede zoo vergenoegt weeder verëénigen met de PALMARIA CONCORDIAE, *de Palmen der Eendracht*, en bijzonder dat Olijke Linkertje *Maja's* Zoon, (te wel aen zijn Vaders Blixems bekent,) bij tijds zich weggepakt heeft, en zijn vriend in den ACHERON de Donder

ſlae-

Digitized by Google

TIJTELPLAET

Diegen, die thans ſtaen uittebarſten, laet afwagten? juist het Lot der geenen die met SEMELE te digt aen Jupijns Blixem hebben willen zijn.

Maer ook eindelijk hoe wel komt hier dan ook die koesterende VREDEZON te pas, daer die heden zoo luisterrijk uit de duistere nevelen des Oorlogs andermael verſchijnt, volgens de Spreuk: HIÇ ORITUR TENEBRIS SPLENDOR, dat is, *Zoo word het Ligt uit de Duisternis gebooren*, voeg hier nu bij hoe de Tekenen der *Weegſchael* en der *Maegd*, met den *Leeuw* LEO, der *Scorpioen* SCORPIO, in den Zonne Riem ZODIAC weder verſcheijnen; zoo dat wij het overwigt der *Weegſchaele* LIBRA na de vrije *Maegd* VIRGO en den *Leeuw*; beiden na de *Eendrachts-Teekenen* en eene vrugtbaere *Orange-Telg* zien overhellen; en de SCORPIOEN van de *Vrede-Olijv'* afwijkende, door de Boogſchutter SAGITTARIUS gevolgt ſtaet te worden, dit in opmerking genoomen, en op de Heugchelijke Vrede en het te verwagtene Eendrachts-Heil en welvaerd onzer Vaderlanders toegepast, kon ik dunkt mij, geen toepaſſelijker Zinſpeeling op deezen Bundel der *Bataafſche Menschlijkheid* uitdenken, en daerom 'er deeze nevensgaende Omſchriften bijvoegen, als boven de *Vredezon*: ZIJ HERSHIJNEN: Naemlijk, de Vrede, Eendracht, het Wettig Staetsgezag en Oranje, en op zijde, DEEZE HERLEEVEN, te weeten den Land- Akker- en Veebouw, Zeevaerdij, Koophandel, Wettig Bijl- en Bundelrecht, en in tegenſtelling onder aan, ZIJ VERDWIJNEN, als de Laster, Logen, Geweld, Bedrog, Woede, Verraet, daer zij in den ACHERON geblixemt, met de Wreedheden der Tweedracht, IMMANITAS, DISCORDIAE op de andere zijde met Spies en Zwaerd en Waepenen, afgebeeld, ook DEEZE SNEEVEN, dat nu wijders den Dichter met zijne Lier op zijde en zijne Hekelzweep en Eendrachts-Schild weder van zijn Pindus afgezonden, de gedrogtelijke Megera weder ter ACHERON onderneemt te drijven, of der

het

het aanbasſen der Cerberusſen, behoeft geen verder uitleg; dus verre de origineele verklaering der Tijtelplaet.

Dan het kan mij intusſchen tot geen gering vergenoegen verſtrekken, dat de vermaerden Heer POLITIEKE BLIXEM waerſchijnlijk door een Mercuriaalen geleigeest verligt; zoo wel de bedoeling van het Tijtelprintje geraden heeft, Naamlijk zijn No. 38. DE OUDE HELHOND LOSGEBROOKEN, door LE FRANCQ met een Opdragt AAN DE MENSCHLIJKHEID. Dewijl dan dien volgens den Helhond Losgebrooken is, en deze Keetenloos onder ons omzwervende, evenwel niet kan beſtaan of hij moet hier of daar een gloeijend vuurhok van Helſche ſtookebrand hebben, zoo mag ik wel op mijn hoede zijn, of hij in mijn buurt, daar ik wederzijds tusſchen gloeijende Kalk- en Steen-Ovens woone, Mij niet onverhoeds ſchroeide en aantaste, — En onder een *Dem.* en *Vendome*, uit het dondervers van BERNARDUS BOSCH aan de Schout bij Nacht J. A. BLOIS VAN TRESLONG, toevloeke:

En maakt een vuur der Hel van boven en van ond'ren,
En niet als Blixemen en onophoud'lijk Dond'ren.

Zeker geen kleene vloek van een Losgebrooken Helhond, dan ook dit gevaer zoude ik waerſchijnlijk kunnen ontkoomen, als ik mij ſpoedig na de plaats mijner beroeping in het Nasſauwſche als HOFPOËET en PROFFESSOR *Naturalis* begaf. door Janus Januszoon in zijn No. 37- aengekondigt, aldaer zoude dan ook zijne Agatha als Boutefeu, Asſchepoester in 't neêrduitsch, door hem gepromoveert voor mij nog wel de Kaggel willen ſtooken, als ik haer wat liedjes helſp maeken, en ik graeg mijn vriend Bilderdijk ook wat wilde helpen, in het aenleggen van eene zeehaven; dat was dan immers wel? —— Maar als Proffr. Naturalis, zou de ik dan ook gelegenheid hebben om Sijstematisch te onderzoeken of JANUS met zijn TWEEHOOFDEN en

den

Digitized by Google

TIJTELPLAET.

den Helhond met zijn drie, tot het geslagt der nieuw ondekte *Sijring*, de Fulgora, de *Vipera Biceps*, of de Hijdra Meduza, of zijn Persidus Echinus monster behoorde? — en nademael 'er in het Nassauwsche veele versteeningen zwavel, arzeniek en Loodmijnen zijn, zou ik misschien het verstoend hooft van den ouden Janus en de Blixem sulper der Helhond vinden; Evenwel eer en alleer mijn beroep nog niet legaal is, en zoo lang ik met mijn Lectors Tijteltje in mijn Vaderland en Geboorte Stad nuttig kan zijn wil ik liever de Vorst van Nassauw in mijn vernedert Leijden afwagten, en helpen verwelkoomen, zoo als ik de eere had hem op het Jubelfeest van 1775, met de Doorlugtige Curatooren, Burgemeesteren en Hoogleeraaren, Illustre Schooljeugd en de Getrouwe Burgerije te ontmoeten als nazaat van den Oprichter en Beschermheer, eener Stad en Universiteit zoo dierbaer aen de Dankbaerheid der Burgerpligten verbonden, dat al wierd Leijden tot een puinhoop, er uit het stofgruis nog Nassauwsche en Oranje Vrinden zouden oprijzen. —

Dit zij Janus en Mijn heer Politicken Blixem en allen die mij, om mijn Vrijmanschap laeten genoeg, laeten zij mij dog met mijn Lectorschap maar stil berusten. Ik begeer geen Proffesoraat, laet ik als Werkbie in 't stille doorwerken en de eere hebben om mijn ontwerp ter oprigting eener Veterinaire veeartzenij Schoole aen de Maetschappij der Landbouw: aangebooden, ter Persse te brengen. —

De ovetige Lasterstukken van den Heer *Politieken Blixem* en *Janus* zijn te morsig, dan dat ik mijne zuivere *Bataafsche Menschlijkheid*, daer mede besmetten zoude, de Eer van Oranje en mijne souveraine Staeten gedoogt dit in dit stuk niet, het geene ik aen die Schendhonden van beide de Partijen te zeggen heb, gaet afzonderlijk ter persse.

Hier laet ik volgen: mijn ontschuldigend bericht en verantwoording dat door den Drukker HONKOOP en Gompagnon BRILL, zoo onschuldig als tegenstrijdig

te

tegens alle goede trouw, ja het door de Staetsregeling van deze tijd, geſanctoneerde Reglement, der vrije drukpers; door HONKOOP en Comp. zoo eigendunklij, en niet zonder vermoeden van partijſchap, is geſupprimeerd, na dat den geheelen druk der *Bataafſche Menschlijkheid* volkomen afgedrukt en dit Nabericht Tijtel en Plaet Verklaring afgezet was, en Ik als Autheur hetzelve in Perſoon aan HONKOOP had beſteld, en door hem ter druk is aengenoomen, doch welk perſoonlijk beſtel, den gemelde HONKOOP, bij het ſupprimeeren en door mij gedane reclamen, met aenbod bij opene beurze en klinkende gelden, voor de afgeleverde blad'ren gewijgert heeft, met deze ſcherpe woorden: *Ik heb met jou niet van doen, van Thoir is mijn man, ik heb voor jou geen Vier duiten Crediet, jij raekt mijn niet.* ——

Terwijl ik van dien zelven Man, thuis komende een brief vond, waer in hij mij verzogt, dat ik dit *geſchil Edelmoedig behand'len zoude*, of dat ik anders onaengenaamheden te wagten had.

Veele Brieven zoo wel van VAN THOIR als van HONKOOP en Comp. hier en bewijze aen te voeren, zoude den Leezer vervelen, en zeer zeker veele getuigen van verdrukkingen, ter uitgave van deze bijvoegſels opleveren. Ik behoude die dan voor mij, tot dat HONKOOP of VAN THOIR die mogten requireeren tot publiciteit voor alle Boekverkoopers en Boekdrukkers.

Ik laat dan deze behandeling ter beöordeling aen wie wil, vooral aen Boekverkoopers als des kundig, of een Werk waar voor den Autheur met Naam en Toenaam uitkomt, en het zelve in Perſoon beſteld heeft? of een Werk het welk gehcel is afgedrukt en daer van door den Uitgever VAN THOIR ſtaende druk, buiten weeten van den Autheur de afgedrukte Bladen voor de uitgaven afgelevert zijn, en dus publiek bekent, of dat op zulk een honende wijze eigendunklijk kan geſupprimeert worden, en daer en boven eene opdragt aen de Leijdſche Burgerij, daer men zelfs Leijdſchen Burger is? oordeel Lezer, op dit volgend Berigt en de Opdragt aen de Leijdſche Burgerij.

N 2

Digitized by Google

TOEWIJDING

AAN DE

GETROUWE

EDELE MANHAFTIGE

BURGERIJE

DER ALOUDE WIJDVERMAARDE

STAD DER BATAVIEREN

LEIJDEN.

Gedoog mijn LEIJDSCHE BURGERRIJE;
Dat ik U deezen Bundel wije!
Daar ook mijn Penne is opgevat
Uit liefde voor mijn Vaderſtad!

Digitized by Google

Als Burger in uw Schoot gebooren,
Deed ik weleer mijn FEESTZANG hooren,
En zong mijn LEIJDENS HEERLIJKHEID;
Nu zing ik Schreijend Treurigheid!
Mijn Zielsgevoel om U vertedert,
Met U verdrukt, veragt, vernedert,
Weend met uw droeve Steedemaegd, (a)
Die moed'loos om uw rampen klaegt!
Eerst moest gij binnen Haere muuren,
De Pest en Hongersnood verduuren,
Van binnen Muitzugt, buiten Moord!
Een wreeden Vijand voor de Poort.
Maar nu ſtaat Poort en Schutſluis oopen,
Geen vreemden Plund'raer komt 'er ſtroopen;
Gij ſtreed uw Stad en Neêrland vrij!
Maer nu, Helaes! ô Twistſchappij!
Wie zag door de Eeuwen iets verwoeders?
Nu woeden Broeders tegen Broeders:
De Helſche Tweedragt gantsch verwoed,
Heeft hier haar Adders uitgebroed;
Haer peſtſmet op uw grond ontlooken,
Heeft gantsch het Vaderland ontſtooken,
En vloog al ſmeulend met den vonk
Van woede en Burgertwist van honk.
Nu laet zij moede van verpesten,
De wanhoop binnen uwe Vesten,
In 't levend Rif der Maegere Dood,
Uw Burgers grimmelen om brood.
In 't bang beleg, mijn Stadgenooten!
Was alle toegang toegeſlooten,
Maar nu is alle Toevoer vrij,
Dog Woeker, Wraek, Opkoperij
Laet eigen Burgers, Broeders, Maegen
Aan Koolſtruik, Been en Visgrom knaegen,
Wijl zwarten Honger langs de ſtraet
Gantsch Moedernaekt uit Beed'len gaet,
De deugdzaeme Armoe ſtille uit ſchaemte
Uitmergeld tot een dor Geraemte,

Al

(a) Zie het Tijtelvignet.

Digitized by Google

Al 't Huisraad weg en van de wand,
Het laeſte Hemde uit nood verpand,
De Milde hand die gul wou geeven;
Sluit nu om ſober zelfs te leeven;
De Werkman van zijn bloed en zweet,
Nog traenen brood van woeker eet,
Wanneer met vloeken, raezen, zweeren
Hij zonder werk naer huis moet keeren:
Daar hoe hij hunkert bid en ſmeekt
De Fabrikeur 't vertier ontbreekt.
Helaes! zijn dit geen bitt're blijken!
ô Leijden! hoe gij moet bezwijken?
Wie die al deze rampen ziet,
Betreurd uw jammerſtaet dan niet,
Ontferming opgekropt van ſmeeken,
Schijnt met Beſcherming uitgeweeken,
't Gezag der Overheid van kant;
Stads Sleutel-Bondelrecht vermand:
De Tweeſpalt meester van de wetten,
De Vroede Vroedſchap af te zetten,
Haar Charters treeden met de voet,
Minerva's recht, gekogt door Bloed,
Haer voorrechts-brieven te verſmaeden,
Dat Heerlijk loon voor Heldendaeden:
Haar en Apollo's Heiligdom
Op den Oraekel-drievoet ſtom;
Haar Ed'le Schooljeugd in vervoering,
't Gewijd LIJCEUM in beroering,
Haer Hogenpriesterſchap verſmaed;
Haer Wijsgeer in verwarden ſtaat.
Het Spookſel der Epicuristen
Het Christen zielsbeſtaen betwisten,
De Schriftgeleerden in de war,
Om Betlehems Geboorte ſtar,
Zie daer hier van het Grieksch Atheenen:
Het nootlot op 't Bataafsch verſcheenen,
Zie daer het Dankfeest van 't Ontzet
Der Stad, door Straetſchend'rij beſmet,
Stads Waepenprael met Eer betijteld,
Uit Doele en Stede Poort ontbijteld;

De

De Krijgskas met geweld verkragt,
Des Hopmans eer gehoond, veragt;
Hunn' luisterrijke Beeldtenisſen
Uit de geheugenis te wisſchen;
Den zilv'ren Heldenkroes te hoop
Op 't week'lijks Boedelhuis te koop;
De Vaendelpragt en Stads Banieren,
Die Leijdens Heldenkroost kon cieren,
Als Zeegeteek'nen van Goudſluis,
Verſcheurd, vertrapt tot ſtof en gruis;
'k Zwijg van het Stemrecht der Gebuuren
Die kragt van 't Vroedſchap'lijk beſtuuren,
Dat waar, dar Egte Vrijheids pand,
Dat hegt in Burgemeesters hand
Door een doldrifttg overſtemmen
In 't hart te ſmooren en te klemmen,
Den braefſten Arbeidsman tot ſlaaf,
Zie daer een Hedendaegs Betaef?
Zie daer van 't Gilderecht de keuren,
Van Grein- en Laekenhalle ſcheuren;
Zie daer in 't end' der Burg'ren lot
Geleid op AL NIET ZONDER GOD, (a)
Ga lees voor voor uw Stadhuis dat teeken
Daar zullen de Straatſteenen ſpreeken,
De Vrijheidsboom daer op geplant,
Verdord; getuigd van zulk een ſchand,
Zie daer mijn diep verneederd Leijden,
Waerom ik nog voor U wil ſtrijden,
Waar om na kommer en verdriet
Bij GOD de Hoop naar uitkomst ziet.
Op Wijnmaend heuchlijkſte aller Maenden,
Waer voor de Spaenſche Bloedzon taende,
Twee en een vierden Eeuw geleên;
Toen onze ORANJE AUROOR verſcheen,
Ach mogt die zelve Auroor weêr lonken,
Ach had zij Vrede aen ons geſchonken,

Zij

(a) *Deeze woorden ſtaan nog heden in witte ſtraatſteenen, om een rondekring voor het Leijdſche Stadhuis, waar op oudtijds iemand, die in verval was, in het hembde ſtaande zwoer:* Al niet zonder God te bezitten!

Digitized by Google

Zij koester hoop gelijk wel eer)
Op Eendracht en Oranje weer.
Met de Hoogmogentheid der Staeten,
En mijn getrouwe Magiſtraaten,
Met Rhijnlands Heil en Bloei alom,
Dit wenscht mijn Burgertrouw weerom,
De welvaert kere op fulpe ſchoenen
Al zagt, om Broeders te verzoenen:
De Tweedragt word dra neêrgeveld;
Uw Bijl en Bundelregt herſteld,
Een zagter troost van Overheden
Erkent uw ſtille lijdzaamheden,
En Wenscht Partijſchap neêrgelegt,
Den onderdrukten krijgt weer Recht,
Men wil door waere Pligt-betragting,
Meewerken tot uw rampverzagting,
Geen ſchuldig Glipper, glipt meer door
Eenvoudige onſchuld krijgt gehoor:
Men wil, men tragt U op te beuren;
Wel aen dan, ſtaek uw moed'loos treuren!
Gij hebt getoond door lijdzaamheid
Dat gij nog Leidſche Burgers zijt,
Gij hebt ondanks de bitt're plaegen,
Uw Lot ſtandvastiglijk gedraegen,
Gij droeg U als 't aan trouw betaemt,
En hebt uw Vijanden beſchaemt,
Gij woudt geen Recht door muiten koopen,
Maar bleef op GODS verlosſing hoopen,
Wel nu waart ge in die hoope ſtill'?
Berust dan ook in zijne will',
Wat zijn Algoedheid zal beſluiten!
Sluit eeuwiglijk de Tweedragt buiten!
Legt alle wraek en weerwraek af.
En laet aen GODS gerecht, de ſtraf!
Geen dwang kan dan mijn hoop weerhouden,
Nu ik als uw getrouwen Ouden
Hoe ook verdrukking heeft gewoed;
De hartetael ſpreek van 't gemoed.
Ontfang die met die hartlijkheeden,
Waermede ik om U heb geleeden!

En

Digitized by Google

En rekt (GOD Wouds) mijn Levenstijd,
Dan werd U hoger zang gewijd,
Dan zal ik ſtouter dingtaal ſpreeken,
De Volksberoerders doen verbleeken,
En ſtaan in LEIJDENS grijzen wal
Tot aan mijn laetſten Doodſnak pal.

JOANNES LE FRANCQ VAN BERKHEIJ.

Getrouw gebooren Burger en Vrijman der STAD LEIJDEN.

Digitized by Google

AEN DE

EDELE MANHAFTE

BURGERRYE

Der Aloude Wydvermaarde Stad der

BATAVIEREN

LEYDEN

IN HOLLAND,

Werd deezen Bundel Sluitvaerzen der

BATAAFSCHE MENSCHLYKHEID

Hartgrondig toegewijd, door hunnen Getrouwen gebooren Medeburger en Vryman,

JOANNES LE FRANCQ VAN BERKHEY.

Digitized by Google

Digitized by Google

* * *
* *
*

TOEWIJING.

Gedoog mijn LEIJDSCHE BURGERRIJE;
Dat ik U deezen Bundel wijde!
Daar ook mijn Penne is opgevat
Uit liefde voor mijn Vaderſtad!
Als Burger in uw Schoot geboren,
Deed ik weleer myn FEESTZANG hooren,
En zong mijn LEIJDENS HEERLIJKHEID;
Nu zingt ik Schreijend Treurigheid!
Mijn Zielsgevoel om U vertedert,
Met U verdrukt, veragt, vernedert,
Weend met uw droeve Steedemaegd,
Die moed'loós om uw rampen klaegt!
Eerst moest gij binnen Haere muuren,
De Pest en Hongersnood verduuren,
Van binnen Muitzugt, buiten Moord!
Een wreeden Vijand voor de Poort.
Maar nu ſtaat Poort en Schutſluis oopen,
Geen vreemden Plund'raer komt 'er ſtroopen;

Digitized by Google

Gij ſtreed uw Stad en Neêrland vrij!
Maer nu, Helaes! ô Twistſchappij!
Wie zag door de Eeuwen iets verwoeders?
Nu woeden Broeders tegen Broeders.
De Helſche Tweedragt gantsch verwoed,
Heeft hier haar Adders uitgebroed;
Haer pestsmet op uw grond ontlooken,
Heeft gantsch het Vaderland ontſtooken,
En vloog al ſmeulend met den vonk
Van woede en Burgertwist van honk.
Nu laet zij moede van verpesten,
De wanhoop binnen uwe Vesten,
In 't levend Rif der Maegere Dood,
Uw Burgers grimmelen om brood:
In 't bang beleg, mijn Stadgenooten!
Was alle toegang toegeſlooten,
Maar nu is alle Toevoer vrij,
Nog Woeker, Wraek, Opkoperij
Laet eigen Burgers, Broeders, Maegen
Aan Koolſtruik, Been en Visgrom knaegen,
Wijl zwarten Honger langs de ſtraet
Gantsch Moedernaekt uit Beed'len gaet,
De deugdzaeme Armoe ſtille uit ſchaemte
Uitmergeld tot een dor Geraemte,

Digitized by Google

Al 't Huisraad weg en van de wand,
Het laetſte Hemde uit nood verpand,
De Milde hand die gul wou geeven;
Nu ſluit om ſober zelvs te leeven;
De Werkman van zijn bloed en zweet,
Nog traenen brood van woeker eet,
Wanneer met vloeken, raezen, zweeren
Hij zonder werk naer huis moet keeren;
Daer Meester Kwaet als een bruteur
Zijn ſmekend Volk vloekt van de deur,
Al ſchijnt het hart van weë te bloeden,
Al dreigt het Oproer uit te woeden,
Wat deerd hem Volk en Magiſtraet,
Als het hem maer voordeelig gaet: —
Helaes! zijn dit geen bitt're blijken!
O Leijden! hoe gij moet bezwijken!
Wie die al deze rampen ziet,
Betreurd uw jammerſtaet dan niet,
Ontferming opgekropt van ſmeeken,
Schijnt met Beſcherming uitgeweeken,
't Gezag der Overheid van kant;
Stads Sleutel-Bondelrecht vermand:
De Tweeſpalt meester van de wetten,
De Vroede Vroedſchap af te zetten,

Haer

Haar Charters treeden met de voet,
Minerva's recht, gekogt door Bloed,
Haer voorregts-brieven te verſmaeden
Dat Heerlijk loon voor Heldendaeden,
Haar en Apollo's Heiligdom
Op den Oraekel-drievoet ſtom;
Haar Ed'le Schooljeugd in vervoering,
't Gewijd LIJCEUM in beroering,
Haer Hogenpriesterſchap verſmaed;
Haer Aristoteles in haet,
Het Spookſel der Epicuristen
Het Christen zielsbeſtaen betwisten
Al de wijsgeren in de war
Om Betlehems Geboorte ſtar,
Zie daer ſchier van het Grieksch Atheenen;
Het noodlot op 't Bataafsch verſcheenen,
Zie daer het Dankfeest van 't Ontzet
Der Stad, door Straetſchend'rij beſmet,
Stads Waepenprael met Eer betijteld,
Uit Doele en Stede Poort ontbijteld;
De Krijgskas met geweld verkragt,
Des Hopmans eer gehoond, veragt;
Hunn' lusterrijke Beeldtenisſen
Uit de geheugenis te wisſchen;

Den

Den zilv'ren Heldenkroes te hoop
Op 't week'lijks Boedelhuis te koop;
De Vaendel pragt en Stads Banieren,
Die Leijdens Heldenkroost kon cieren,
Als Zegeteek'nen van Goudfluis,
Verfcheurd, vertrapt tot ftof en gruis;
'k Zwijg van het Stemrecht der Gebuuren
Die kragt van 't Vroedfchap'lijk beftuuren,
Dat waar, dat Egte Vrijheids pand,
Dat hegt in Burgemeesters hand
Door een doldriftig overftemmen
In 't hart te fmooren en te klemmen,
Den braefften Arbeidsman tot flaaf,
Zie daer een Hedendaegs Bataef?
Zie daer van 't Gilderecht de keuren,
Van Grein- en Laekenhalle fcheuren;
Zie daer in 't end' der Burg'ren lot
Geleid op AL NIET ZONDER GOD,
Ga lees voor uw Stadhuis dat teeken
Daar zullen de Straatfteenen fpreeken,
De Vrijheidsboom daer op geplant,
Verdord; getuigd van zulk een fchand,
Zie daer mijn diep verneederd Leijden,
Waerom ik nog voor U wil ftrijden,

Digitized by Google

VI. TOEWIJING

Nu na veel Lijden en verdriet:
GOD weer op LEIJDEN nederziet.
De Wijnmaend heuchlijkſte aller Maenden;
Waer voor de Spaenſche Bloedzon taende,
Twee en een vierden Eeuw geleên;
Toen onze ORANJE AUROOR verſcheen,
Die zelve Auroor-Maend komt weer lonken,
Zij heeft weer Vrede aen ons geſchonken,
En koestert hoop gelijk wel eer
Op Eendracht en Oranje weer.
Met de Hoogmogentheid der Staeten,
En mijn getrouwe Magiſtraeten,
Met Rhijnlands Heil en Bloei allom,
Dit wenscht mijn Burgertrouw weerom,
De welvaert treed op fulpe ſchoenen
Al zagt, om Broeders te verzoenen:
De Tweedragt word dra neêrgeveld;
Uw Bijl en Bundelregt herſteld,
Een zagter troost van Overheden
Erkent uw ſtille lijdzaemheden,
En Wenscht Partijſchap neêrgelegt,
Den onderdrukten krijgt weer Recht,
Men wil door waere Pligt-betragting,
Meewerken tot uw rampzagting,

Geen

Digitized by Google

Geen ſchuldig Glipper, glipt meer door
Eenvoudige onſchuld krijgt gehoor:
Men wil, men tragt U op te beuren;
Wel aen dan, ſtaek uw moedloos treuren!
Gij hebt getoond door lijdzaemheid
Dat gij nog Leidſche Burgers zijt,
Gij hebt ondanks de bitt're plaegen,
Uw Lot ſtandvastiglijk gedraegen,
Gij droeg U als 't aan trouw betaemt,
En hebt uw Vijanden beſchaemt,
Gij woud geen Recht door muiten koopen,
Maar bleef op GODS verlosſing hoopen,
Wel nu waart ge in die hoope ſtill'?
Berust dán ook in zijne will',
Wat zijn Algoedheid zal beſluiten!
Sluit eeuwiglijk de Tweedragt buiten!
Legt alle wraek en weerwraek af,
En laet aen GODS gerecht, de ſtraf!
Geen dwang kan dan mijn hoop weerhouden,
Nu ik als uw getrouwen Ouden
Hoe ook verdrukking heeft gewoed;
De Hartetael ſpreek van 't gemoed.
Ontfang die met die hart'lijkheeden,
Waermede ik om U heb geleeden!

En

Digitized by Google

En rekt (GOD Wouds) mijn Levenstijd,
Dan werd U hoger zang gewijd;
Dan zal ik ſtouter dingtaal ſpreeken;
De Volksberoerders doen verbleeken,
En ſtaan in LEIJDENS grijzen wal
Tot aan mijn laetſten Doodſnak pal.

JOANNES LE FRANCQ VAN BERKHEIJ,

Getrouw gebooren Burger en Vrijman
der STAD LEIJDEN.

Digitized by Google

NODIG BERICHT

AEN DEN

LEEZER.

Dewijl het niet onwaarſchijnlijk, maer integendeel zeer waerſchijnlijk', ja nu bevestigd is, dat deezen Bundel van Laconiſche Sluitvaerzen, niet vrij zullen blijven van vooröordeelen over Partijzugtige Oogmerken; zoo heb ik als verklaerder van mijne gevoelens en eigen woorden, goed gedagt om met mijne gewoone rondborstigheid, kortlijk eene Inligting voor te ſtellen, Waer uit het den geachten Leezer vrij ſtae mijne Vaderlandsliefde tot Eendracht en eerbied voor onze wettige Souverainen, mitsgaders het Doorlugtig Oranje Huis, te beöordeelen.

Deezen Bundel dan, heeft alleen zijn oorſprong gehad bij het ontſtaen der omwenteling in deeze Republiek en voornaemlijk door de Leere van de *Rechten van den Mensch* met betrekking tot onze Staetsverandering over het vrije Volksbeſtuur, hij was diestijds alreede tot een aenzienlijk aental Sluitvaerzen aengegroeid, die ik toen al wilde in 't licht geven, doch die ik op raed van eenige vertrouwden, (gemerkt de verbittering diestijds) agter weegen liet, intuſſchen kon ik (ik belijde het opentlijk) mij onmoogelijk weêrhouden, om ongevoelig te zijn over de rampen, die de verbitterde Partijſchappen veroorzaekten. Deeze en and'ren zoo wel mijne perſoneele grieven, als die mijner welwillende ſtille Medeburgeren, bijzonder de ſmaed aen Edele Vaderlanders, mijne wettige Leijdſche Overheeden en het Oranje Huis aengedaen, waeren oorzaek, dat ik van tijd tot tijd, de zoo breed uitgetrompette vrije Bataaffche Menſchlijkheid, of Rechten van den Mensch op de

hier

hielen volgende, ook daer op als in weêrklank, mijne ſcherpe toonen op de Schalmeij der Dichtkonſte ſtelde, zoo, dat die nu tot vijfhonderd twee-en-zestig zesregelige Sluitvaerzen zijn uitgedijd, welke ik de naem van LACONISCHE heb gegeeven, om dat de Laconiers, eigentlijk de Lacedemoniers of Spartraenen, als Vrijmannen in hun ſchrijven en ſpreeken en ook Feestgezangen, altoos kort en zaeklijk waeren, waerom ook onze Ouden en hedendaegſche Geleerden een Laconiſchen ſtyl van ſchrijven noemden, als iemand met weinig woorden veele zaeken uitdrukte, zoo ik nu in deezen Bundel hier aen beantwoorp heb, zal men hoop ik, het mij ten goeden houden, dat ik mij *Laconicus* noeme, daer ik in navolging van gezaghebbende Dichters de Eerſte Voorletters van mijn naem, bij wijze van zinſpeeling heb aengeduid, als JOANNES, JANIUS, LE LACONICUS, FRANCQ FRANCO BERKHEY, BATAVUS, te meer daar ook Laconicus een vrij Lacedemoniſch Republikein, LE FRANCQ een gebooren Francq of Vrijman, en vervolgens BATAVUS een Batavier betekent, naemen die ik mij uit de Oudheid tot een Eere rekene, om 'er bij de uitgave dezer Bundel opentlijk voor uit te koonen, om zaekelijk in weinig woorden teyens ſcherp en zonder eenige Menſchenvrees de waere oorzaeken van onze Rampen ter herſtel van Eendracht te berijmen, of ik nu in ons Nederlandsch Lacedemonien (zeker niet ongelijk in Republikeinſche Lotgevallen) dit getroffen hebbe? Laet ik aen mijn Leezers over! zeer zeker vleije ik mij te gelooven, dat zij, die in onze Vaderlandſche Hiſtorie van ouds, en in de tegenwoordige in de kennisſe van deszelfs rampen ervaren zijn, nu op nieuw wel doorgronden en zeer wel bevroeden zullen en kunnen, Hoe verre deeze korte Sluitvaerzen, tot eene onbeperkte uitgebreidheid, van wettige Bijvoegzels, Noulen en Bewijzen hadden kunnen uitdijen: Bewijzen, die de Liefde tot Eendracht mij verbied om als nu (daer de gemoederen aen 't gisten zijn) niet aen te voeren, daer ik anderſints op de kunſte voueering, mag ik ſlegts als gebooren Bataaf en wettig Francq, dat

ik

LEEZER.

Is Vrijman, (mijne Geſlagt Eernaem,) ſpreeken? bereid ben om in het openbaer voor het oog en onder het oor en de tribune mijner Landgenooten van Sluitvaers tot Sluitvaers en regel tot regel, bondige bewijzen aen te voeren, en wel hoofdzakelyk tegens dezulken, die ik in deezen Bundel, na verdienſten (ik ontken het niet) perſoneel bedoelt heb, en die ik hoe afkeerig ik ben van perſoneel te zijn, niet heb moogen nog willen ongegispt voorbij gaan, daer zij zelven, Mij, met mijne ſtille goede Medeburgers, mijne brave Regenten, en ja zelfs hunne eigen Mede-Patriotten, door de bitterſte perſoneele toepaſſingen en onbuigzaeme, ja onverzoenlijke Hardnekkigheid en grieven openbaer of bedekt ſchijnen te bedoelen, en dat wel dezulken, die op den Tijtel hunner zelfverdediging (na ſommiger denkbeeld dubbelzinnig) geſteld hebben, DOE EENEN AND'REN NIET HET GEEN GIJ NIET WENSCHT DAT U GESCHIED, *zich nog beroepende op de algemeene beginſels der Staetsregeling voor het Bataafſche Volk* Art. V., maer ook dezelve verdeedigers, het zij onder de Naem van *Waarmond* en *Vrijheid*, op eigen belijdenis, een oneindig aental andere Schriften, ſpeciael de *Oranje-Boomen* (*) en de *Harmodius Friſo* geſchreven hebben, behalven veele bekende Straetliedjes en Hekeldichten, die openbaer met naem en toenaem bekent zijn, en dus mag ik wel eens aen dat eigen hart vraegen, (vraegen is ten minſten vrij) of zij wel wenſchen zoude dat aen *hun geſchiede, het geen zij aen mijn Perſoon, mijn Overheid en aen and'ren gedaen hebben*, en dus de Zalige Spreuk eens omgekeert zagen, op hen zelven. *Hem wedervare kwaed die een ander kwaed doet*, op goed Hollandsch, *Boontje komt om zijn Loontje, lang borgen is geen kwijt ſchelden, Die een Put voor een ander delft valt 'er zelvs in*, en daerom gelieven dezulken door mij bedoelden, mijne rechtmatige verdediging te dulden, daer ik zoo onſchuldig van hen heb moeten dulden; dat

(*) *Deze Oranjeboomen zijn ook op mijn Spreuk*, Vrank en Vrij *uitgegeven, daer ik 'er geen deel aen heb gehad, en 'er nu den Auteur voor uitkomt.*

Digitized by Google

BERICHT AEN DEN

dat ik op mijn beurt ook volgens mijn Vrijmans recht, mij voor de vuist verweere en Eerlijk recht verſchaffe voor het oor en oog van mijne Vaderanders, van wat Partij zij ook moogen zijn, te meer, daer de weegen van Rechten door hun invloed en geüſurpeerd gezag geſlooten ſchijnen geweest te zijn, en nog tot hier toe gebleven, waerom ik ook wel uitdruklijk nog mijn gerechtelijke aenſpraek bij herſtelde Vrijheid voorbehoude, zoo ook om bij nader gelegenheid deezen Bundel van Jota tot Jota te verklaeren met de Echte hechte bewijlen te ſtaeven, het geen ik hier en daer ingewikkeld heb gelaeten.

Voor het overige zijn verſcheiden bedoelden en wel de voornaemſten Mannen, die zoo als ik, de Penne voeren de Dichtliere en Hekelroede handteeren, ook met de Drukpers ervaeren zijn, Ja het zijn Mannen die zich meerder gezag aenmaetigen, en meerder kunde, meer beſlisſende toonen en ſtouter Staetsſterisping toeëigenen, dan ik zoude durven denken, zij ſchijnen Raedsheeren, Wetgeevers, Volkverlichters, Bevelhebbers, Vonnisgevers, Staetkundige Politieken, Rechts- en Schiftgeleerden, Predikanten, Priesters, Doctoren, Militairen, Matroozen, Fabrikeurs, Kooplieden, Mercuuren, Jupiters, Philoſoophen, Starrekundige, Waerzeggers, Propheten, Magiſtraeten, en ook Spoken, in een woord, in alles *Omnes Homo* te zijn, en ô! zeldzame Tijtel dezer Eeuw! 'er is 'er die als Mannen van den Blixem en Tweehoofdige Monſters, zich een eere in zulke Janhagels tijtels ſchijnen te ſtelſen, doch ook dezen vreest mijn Vrijmanſchap nog Eendrachtlievde niet. Laeten zij Blixemen en Lasteren wie zij willen, ik zal op de Elektrieke afleider der Burgertrouwe het Onweder afwagten, en veelligt den Donder op hunne Blixems zien uitbaſten, ik vergelijk hen bij die Dwaelligten en valſche Blixems, Schietſtarren, die onze Boeren Qualblixem noemen, naemlijk, die vallende Vuurſtraelen die omtrent de Nagtevenaer des nagts als Blixems of Vuurſtraelen uit den held'ren Starrenhemel neêrdaelende, een ſtinkend bit-

Digitized by Google

L E E Z E R.

bitter gallig Quaelſter op het Veld laeten leggen daer nooit Gras opgroeit, noch Vee op graest, die deze verg'lijking begrijpen wil, doe het! voor het overige.

De Drukpers is vrij en vooral als men voor de vuist zijn Naem of Zinſpreuk noemt. Het Bataafſche Kamprecht is ook vrij, althans als men tog de oude Bataafſche manier van geſchil ſlegten vernieuwen wil, nu dan, ſchijn ik haer te oud te ſuffende, te ſtram en te loom een vergeeten Vrijman, dat zegt niets, als 'er doch gekampt moet worden, zal ik onder de Waepenen der ouden zoeken of ik nog een ouden Oſſenlederen Handſchoen van Entellus vond, om tegen zulke Stoffende Daresſen te kampen.

Wat nu betreft den Algemeenen Inhoud in dezen Bundel, verklaere ik volſtrekt geene Bedoelingen op eenige bijzondere Eerwaerdigheden, gewettigde Staetsperſoonen; Overheeden, braeve cordaete Mannen, Vaderlanders nog geëerbiedigde Gezanten te hebben, maer dezelve met agting beſchouwd heb, dat ik vrijelijk laet beöordeelen door alle Patriotten zij moogen dan het oud of het nieuw Staets-Gezag zijn toegedaen. Beiden knnnen, een even eerlijk oogmerk hebben, iemand kan een goed welmeenend Oranje Vriend zijn en blijven, en tevens in de Staets-gebreeken verbetering betragten, zoo ook kan iemand een ſterk nieuwe Patriot zijn, doch ook tevens Eerbied behouden voor de goede oude Wetten van ons Vaderland en Oranje, ik meen uitdruk'lijk de gezwoore Unie, die door onze Voorvaders, onze Edelen, onze Naſſauſche Helden bevestigt is, en dus zal men, indien men ſlegts een weinig inſchiklijkheid voor mijne ſtoute Tael heeft, ligt bevroeden, dat ik alſchoon ik een gedeclareerd Vriend en Voorſtander van het Oranje Huis ben en dit hoop te blijven, dat ik daerom afſtand doen zoude van myn Vrijmanſchap onder de ſouveraine Staeten des Volks, de bezwoore Unie en mijn Stederecht. Neen zeker niet, maer dat ik ook uit hoofde van dat zelve gevoel, niet gedoogen kan, nog zal, nog mag inſtemmen in zulke ſchreeuwende misbruiken, als de Tweedracht veroorzaekt heeft, dat ik ongevoelig kan zijn over de verregaende vervolging van de onſchuld, die veelal door de zelfſchuldigen zelven

ten

Digitized by Google

ten kosten van onze zalige Eendracht zoo bitter word doorgedreeven door Usurpatien die geen Graef of Stadhouder, ja zelfs Keizer Maximiliaen en Keizer Karel de Vijde heeft durven ondernemen zonder de medewerking der Staeten,

In dit geval ben ik een stouten Lacedemonisch of Spartaens Republikein, eenen waeren *Laconicus - Franco - Batavus*. Deeze Volk'ren waeren zoo gestreng en onverzettelijk verbonden aen het Voorvaderlijk Volksrecht onder hun, dat zij in elken Volks-Afdeeling onder hen, Oudsten verkooren én daer uit weder and'ren, die zij EPHORI, Overheden, Magistraeten noemden, en nevens deezen eenen Veldheer, Oversten of Hoofd der wet en Krijgsmagt verkoozen, deeze Oversten zoo veel als Stadhouders of Graeven wierden genaemd ARCHAGETES, dat is: Opperhoofden, Heirtogen, deeze waeren bij haer in zulk eene agting, dat zij tot in de laetste Geslagten dat in derzelver Kinderen erkonnen en ze ook Koningen noemden, en nooit gedoogde dat zij behoudens het Volksrecht der EPHORI, — verfinaed wierden, en dus bleef in der Eeuwigheid de Dankbaerheid voor de Heldendaeden aen het Vaderland bewezen Leeven, en de beste Volks-zeden en trouwe maekte hen tot een ontzag bij de Persen eu Grieken, bij de Uitheemschen tot een wonder der Natien. Want het Overspel en de Weelde en Ontrouw aen Eed en Woord, was bij haer verachtelijk, dog de Huwlijks-Trouw zoo geëerbiedigd, dat men tot een spreekwoord bij de naeste Volkeren had, *de Spartaenen zijn niet te verwinnen zoo lang zij deugdzaeme Vrouwen en Zeden hebben, en hun Eed houden*, men verhaald deswegens, dat eene Uitheemsche Vorstinne aen de Vrouw van *Leonidas* vroeg? waerom dog de Lacedemonische Vaouwen zóo veel op haere Mans vermogten? zij antwoorden om dat wij onze Mans Echte en deugdzaeme Vaderlandsche Zoonen baeren. En Vaderlanders! was ook niet dit dat zelve getuigen van onze eigen nederige Voorvaderen, inderdaed zoo lang bij deeze Volkeren en bij ons deeze en andere goede Zeden heerschten, en de Vrouwen door geen vreemden verbasterden, bleeven zij de Eenwen door zig zelfs gelijk en het ontzag der Nagebuuren. Dan ook, toen zij

ein-

Digitized by Google

eindelijk van hunne Vooroúderlijke goede Zeden en de goede Wetten, door vreemden invloed, Huwlijken met dartele Vrouwen, en losbandige vreemden overgongen, wierd de Weelde openbaer, zoo dat Jongelingen en Maegden Moedernaekt in openbaere Spelen verſcheenen, de Jaloufie, Overſpel en Ontugt begonnen te heerſchen, Democratie, Ariſtocratie, Oligarchie, Anarchie en Ongodsdienſtigheid wierden beurtelings de Ondermijners der Eendracht, de braefſte Vorſten en Helden, de voorbeeldige Licurgen of Wetgeevers, de zuiverſte en echtſten Adel, de Eerwaerdigſte EPHORI, de oude Vaders, de Doorlugtigſte Wijsgeeren wierden de beurtlingſche Slagtoffers van het weiffelend Gemeen, tot eindelijk de Ebbe en Vloed van Tweedracht, door beurtwisſelende beroeringen in den Boezem des Vaderlands opbruiſende, nu voor eenigen tijd zonder *Ephori* oudſtsn en wettige Overheeden. Dan weer zonder getrouwe Opperhoofden of *Archageten*, zonder Vorst uit eigen bloede, dan weder door toomeloos en onregelmatig Volksbewind, valſche Wijsgeerte, eindelijk een mengelmoes van alles geworden zijnde, wierden zij ten prooij der jaloerſche Nabuuren en heerschzugtige Vorſten, van inwendige onrechtvaerdigheden, gierigheid en Tweedracht, en eindelijk totalen ondergang, en aldus ging de Heerlijkheid van de beste Republiek der Waereld verlooren, naderhand door de Perſen en Romeinen verwonnen, nu door de Mahomedaen verdeeld, daer het overſchot heden tot een vergeeten Puinhoop legt, is 'er niets van overgebleeven, dan de herinnering van derzelven voormaligen bloei, verval en ondergang, ten Spiegel voor onze en alle andere Republikeinſche misbruiken, verachting voor de beſchaefde Voorvaderlijke, Wetten goede Zeden en Godsdienst. —

Wel nu dan als ik nu deeze voorbeelden in deezen Bundel hier en daer heb aengeſtipt. Kan ik daerom veröordeeld worden? immers zien wij door de Franſchen dergelijke vergelijkingen uit *Cicero*, *Saluſtius*, *T. Livius*, *Valerius Paterculus*, *Tacitus*, *Nepos*, *Curtius*, *Aurelius Victor*, *Aulus Gellius*, en anderen; door een Genootſchap van Latijnſche Schrijvers

bij

bij *Allart* in 't Latijn met de vertaling in 't Hollandsch uitgegeven, en welk Werkje wel verdient om geleezen te worden, daer de beroeringen der Ouden en bijzonder die hunner Republieken zeer duidelijk op die der Franſche onze en andere nieuwe Republieken kunnen toegepast worden, dan ook dit was bij onze Voorvaders in opmerking genoomen. Midden in den tagtigjarigen Oorlog, en ſtaende de daer op gevolgde Binnenlandſche Beroeringen in de zeventiende Eeuw, na 1600. zijn alle die opgemelde en ontallijke andere Autheuren door onze roemwaerdige geleeleerden en Statsmannen in het Nederduitsch vertaeld, en ook nog voor handen, als de Oorlogen van *Caeſar*, *Plutarchus*, *Alexander*, behalven zeer velen Griekſche Autheuren, in een woord alles wat van dien aert was is vertaelt, dat zeer zeker een bewijs is, dat men zeer onvoorzigtig doet, als men dezelve op het gewaend voorgeven van een verligter Eeuw in de Bibliotheeken verſtoven in een hoek laet leggen, en aen onze Zoonen onthond, die verruilende voor uitrekſels en verdigte Toneelſpeelen, Dank hebbe de Boekverkoopers *Allart* en *Paddenburg*, die van tijd tot tijd dezelve Werkjes in vernieuwden Stijl in het ligt tragten te brengen. Maer bovenal heeft elk waer Vaderlander verpligting aen den Edelen getrouwen Afſtammeling van Leijdens Burgervaderen Mr. JOHAN MEERMAN aen welkers door kundige zorge, wij op nieuw te danken hebben, dat hij ook in het midden der Tweedracht de vergelijking *der Atheenſche Republiek*, uit de ſchier veergeeten Heiligdommen van HUGO DE GROOT weder aen de Boekzael onzer vrije Republik heeft toegeheiligt, intusſchen kan men het mij niet kwalijk neemen, dat ik na deezen uitſtap eenige toepasſing op Oranje en mijn Vaderland voordrage.

Als ik nu uit dien hoofde aen mij zelve, ja aen het gantsch Volk van Nederland, aen Oude en Nieuwe Patriotten in het gemelde opzigt van erkentenis aen de Vorſten, vraege, of het gantſche Vaderland, de Godsdienst, de Vrijheid, de Eendracht, het gezag des Volks naest God, ook geene Dankbaerheid aen de Oranje en alle Nasſauſche Helden verſchuldigt is, of men dan volgens de zoo gewilde Laconiſche Bataafſche Wetten, die als nog de Nage-

dag-

Digitized by Google

dagtenis van *Licurgus* en *Claudius Civilis* heilig agten, ook niet verpligt was dit in de Nazaat der Nasſauwen te eerbiedigen? ik als gebooren Leijdenaer, uit Eerlijke Leijden Ontzet en Frankſche Ouders, kan, nog zal nog mag die dankbaerheid niet verzaeken, even zoo min als die van de Naneeven van de Burgervaderen deezer en vorige tijden; en waerom doch, is voor mij en andere ouwerwetſche Patriotten de dankbare erkentenis aen de nagedagtenis der Vaderen der Oranje Vorſten, *Brederodes*, *Waſſenaeren*, *Egmonden* en *Hoorn*, in een woord alle onze Unie-Edelen, Roomsch en Onroomsch en als Leijdenaer onze *Douza's*, *Petrus à Leijdis*, *van de Werven*, *van Hout*, *Simon van Leeuwen*, *Orler's*, en ontellijke getrouwe wijze Burgervaderen niet zoo vrij als Eendrachts Burger vriend, als die breed uitgemeeten Loeveſteiner Factie de Heiligen der nieuwe Patriotten verhemelen, zijn het niet de overleeveringen onzer Ouden, de waeragtige onlochenbaere getuigen der bitterſte Vijanden van het Oranjehuis en mijn Leijdſche Burgerij zelven, ja nieuwe Patriotten, zijt gij 't zelve niet, die de pligt van dankbaerheid aen deeze Vorsten en aen onze Edelen en doorlugtige Staetsmannen erkent? en dus legt 'er eene verpligting, op alle ware Patriotten, hoe verſchillend ten aenzien der Staetsregeling, om derzelve eere niet zoo dolzinnig, als wreed en ondankbaer te bezwalken, neen maer aen hen die Dankbaerheid van geheugen van Eere toetekennen, die hen behoudens de Eerbied voor het vrije Volks- en Staetszag toekomt, een Gezag en Eerbied die zelfs onder het Gezag of Depotisme der Graven, (alſchoon ſomwijlen gekrenkt,) nooit aen de Souvereiniteit der Staeten in naeme des Volks is ontwrongen geworden.

Want hoe hoog het misbruik van het Graeflijk Despotisme, het zij door Overmagt, Huwelijken, Gedoogſaemheid of vreemden Invloed of Tweedracht, ook geklommen was. Altoos hebben zij in deeze Geweten en wel inzonderheid in Holland en Zeeland, eerst de Staeten, deezen de Steden, en deeze wederom de Schildboortige Mannen en het Volk hunne Bede om Geld en Manſchap moeten doen, en derzelver toeſtemming tot Vrede of Oorlog moe-

ten

ten vraegen, en hun *Volo* en *Jubeo*, dat is *wij willen en begeeren*, nooit kunnen doen gelden, dan bij conſent van Hoiren Staeden en de Staeten.

Daer ik, nu in die Eerbied daer onze wijze Voorzaeten in berust hebben, Dat door onze Wettige Overheeden gehandhaeft Gezag volhard heb, en nog volharden wil, wil ik door niemant wie hij zij, daer in veroordeeld worden, om dat ik een gedeclareerd getouw Oranje-vriend ben en blijf, zoo wel als van het wettig Voorvaderlijke Eendrachtsverbond en mijn Stederecht! zeker niet, want ook juist even daerom ben ik zulk eenen Oranje-vriend en blijf het nog, om dat mij tot hedeu toe, hoe ik 's Lands Hiſtorieblaeden, en de Schriften hunner Partijen doorkroopen heb, geen overtuiglijke blijk nog wettig bewijs gebleeken is, dat 'er een eenigen telg uit het Huis van Naſſau en Oranje, en wel heden ſpeciael WILLEM DEN VYFDEN, dat wettig ſtaetsgezag en het Volk, opzettelijk beledigt, of plat uit, verraeden of overheerscht hebben, neen maar hetzelve met goed en bloed gehandhaeft en bevestigt hebben en nog bevestigen. Ja voor bittere gevolgen geſpaerd hebben, en dat zoo men hen al eenige Staetsabuizen of misſlaegen mogten te lasten leggen, (dikwerf eigen aen de Menschlijkheid der Vorſten,) ja Staeten zelven, zoo hebben zij die nimmer kunnen uitoefenen, of de Staeten de Steden en het Volk hebben het mede gewilt en gedoogt, en dus ſtaen zulke abuizen of misſlaegen, zoo wel ter verantwording derzelven, als de Wetgevende Magt, als aen de uitvoerende, en althans niet minder aen het dwarsboomen ſommiger Provintien, Steden of Diſtricten.

In dien zin ben een Ouwerwets Eendragts-Patriot, in dien zin een welmeenend Oranje-vrind van den goeden getrouwen WILLEM DEN VIJFDEN zijne GEMALIN en zijne ERVEN, in dien zin ook een nieuwen Eendrachts-Patriot, die van harten de gebreeken van het misbruik van het Ariſtocratisme, door eerlijke, zagtmoedige Eendrachtlievende wettige verbeteringen, door wettige Staeten beſchaeft wenschte, in dien zin ben ik een Lacedemoniſchen Bataaf, die een afkeer heeft van allen invloed van ouden wrok op den onſchuldigen Stadhouder en

onze

LEEZER.

onze Wettige Staeten en Staetkunde buiten invloed van vreemde Zeeden en een Uitheemsch Gezag, hoe genaemt, dan voor zoo verre een eerlijk en getrouw Bondgenootſchap toelaet, en eene wel overwoogen naervolging van de beste Zeden gedoogt, maer ook deezen moeten nooit de helderziende oogen van onze ſchrandere en getrouwe Vaderen * Staets- en Raedsmannen niet verblinden, neen maer het beproeft Nationael, het eerlijk, opregt eigen, de goede beproede Wetten, de goede zeden, de gekuischte Godsdienst, vrijheid van geweeten aen Haerdſtede en Altaeren, getrouwe verbetering van Misbruiken, moeten met de Zalige Eendracht, alle ware Patriotten bezielen en daer op de opregte Broederſchap het waere Volksheil en de Beſchaefde Vrijheid bevesten. Laet de onverzoenb're onbuigſaeme nieuwe Patriotten vaeren, maer voor al wagt u van die valſche Vleijers en huichlende Oranje - vrienden, die meer te dugten zijn door hun listige geveinstheid, dan een openbaeren verbitterde Patriot. Wij hebben dezulken leeren kennen, en hen gaede geſlaegen, wij hebben hen ook niet zonder reden afgeſchetst. Doch om des Eendrachts - wille is het Taf'reel niet uitgewerkt, zij zijn in den WAN en zullen gezift worden, de wroeging en vergting van beide de Partijen volgt hen, de door hen misleide ſtille Oranje - vrienden, De van Smal - ambten door hun ontroofde Medeburgers om het nieuwe Patriotisme in de hand te werken, zien haer als kaf voor de wind verſtuiven.

Dat ik het nu voornaemlijk op dergelijke Huichelaers gemunt heb, ontken ik al mede niet, en ik laet dit ook aen mijn Leezers over, ondertusſchen hoe ſterk ik, ook zulke veragtelijke wezens heb afgeſchetst, even zoo beminnelijk, vertrouw ik de zoo gewenschte Eendracht te hebben gepenceelt, en haer als in een Contrast of tegenoverſtelling, met ſtreelender Couleuren afgemaeld, zoo dat ik de wonden, die de doornen der Tweedracht veroorzaekt hebben, onder de geurige roozen van verkwikking, de zalvende Olijven der Vrede, en de Oranje Eendrachts Borstbloem, heb willen heelen en verzagten, heb ik dan in deezen Bundel dat Hoofdoogmerk van mijn harten-wensch bereikt, een weinig toegenegenheid van welmenende Eendrachts - Burgers zal eene tedere gevoeligheid van dankbaerheid voor mij en de mijnen na mijn dood zijn. Ik

Digitized by Google

BERICHT AEN DEN

Is het U dan waere Eendraehts-Patriotten, om het algemeen welzijn, om welvaerd, beſchaefde Wetten en Vrijheid van geweeten, om gekuiste Godsdienst te doen? om de Zegen, de Liefde en Rust van' u zelven, uwe Huisvrouwen, uwer Zuigelingen, uwer Zoonen, uwer Dogteren, uwer Dienstknegten en Dienstmaegden, u wettig Eigendom van Haeve en Vee, Neering en Handeering, vooral om de troost voor Schaem'le Armoede, weenende Nooddruft, uwer Medeburgeren te doen? om Godswille, om der Rechtvaerdigheids wille, om de klamte des gemoeds ſta af van Partijſchap en Broederhaet, misbruik de Zalige Vrede door God ons geſchonken niet, maer herſtel de Breuke der Eendracht, met het onzag der zeven vrije Gewesten uwe wettige Staeten, Magiſtraeren en uw' Oranje-Veldheer op dat deeze Republiek met haer vereenigde Grootheid, in den rang der Votstinnen van Europa Zegenpraele!

Neem des geagte Leezers mijne vrijmoedige Ernsthaftigheid ten goede, zoo ik in ſommiger oogen al te ſtout en hartig geſprooken heb? het recht der Vrijmanſchap en getrouw Burgerſchap dat mij niemant kan betwisten, is mijn borg, en oordeelt Wraak of onbeſuisde Tweedragt mij ſchuldrg? Zie daer het vier-en-zeventigjarig met eere-gegrijst Hooft, het door vervolging en verdriet ſchier tot Moed'loosheid gefoltert lijf, is tot hun dienst en bereid tot verantwoording, om met mijn bloed te verzegelen het geen mijn gemoed heeft uitgeboezemt, en aldus bereid in 't midden der Muiters, Glippers en Stadsberoerders, zulk eenen Leijdſchen Burger geweest te zijn als mijne Voorvaderen, getrouwe Burgers en *Pieter Adriaenz.* Burgemeester is geweest. Voor het overige is mijn gemoed gerust van de beſchuldiging, die mij door Eigenbaetſchrijvers als anderen hier boven bedoelden te lasten is gelegt, als of ik voor en door beloften, belang, geld en omkoping, zoo ſtout de Penne gevoerd heb; de gelegenheid die zich nu aenbied, geeſt mij recht, om voor mijn dood, daer ik op den rand van 't graf ſtae, opentlijk voor God, mijn geweeten en mijne Medeburgeren te betuigen, dat ik nimmer van zijne Doorlugtige Hoogheid of deszelfs Vorstelijk Huis en getrouwe Edelen, nog direkt of indirekt,

Digitized by Google

nog van ter zijde eenig geld gevraegt nog genooten heb, en veel min aengezogt ben geweest om eenige Partijdigheid te voeden. Maer integendeel kan ik verklaeren, dat ik verscheide maelen aenbieding van geld en beloften van de Tegenpartij heb afgeweezen, en dezulken als hatelijke omkoopers van het geweeten, stout heb in 't Schilde gevaeren, ik wil hier geene Persoonen noemen, dan ik geloof dat de Waereld verstommen zoude, als ik 'er Politieken en Geleerden onderkenne die de gunst van Zijne Hoogheid, bijzonder het oor en hart van den Hertog van Brunswijk als Boezemvriend hadden, die mij tot verbittering hebben aengespoord, zij zijn dood, dog hebben (misschien) in derzelver Neven de gevolgen naergelaeten die hen nu van den hunn' beklommen Volkszetel in het Hanekot der Kaekelaers gelamwiekt laeten snotkokeren.

Doch eer ik ten volle van dit Naebericht afstap, kan ik niet afzijn om aen mijne Vaderlandlievende Parnas-Broeders, Tael- en Dichtkundigte Medebetragters, eenige inschik'lijkheid te vergen voor geöorloofde Vrijheden, die hoe berispelijlijk voor sommigen der nieuwere Taelzifters, echter geen voorbeelden mangelen bij onze voornaemste oude Dichters, vooral *Vondel*, *Hooft*, *Poot*, *de Dekker*, en meest alle anderen, dat zij bij geval de dubbelde IJ, op EI lieten rijmen als de zin het integenoverstelling vereischte, bij voorbeeld TIJD op EEUWIGHEID.

Men zal dit te meer verschoonen, daer ik vermeene in deezen Bundel getoont te hebben hoe verre men het met de Rijkheid onzer Moedersprack brengen kan, daer ik vijfhonderd zestig maelen, op schaers terug zeer weinige onvermijdelijke woorden, als Dankbaerheid, Eendrachtigheid, Staets- en Koop-beleid, uitgezonderd enz. dezelve Toonklanken in verscheiden zin heb doen klinken, iets dat ik meen nooit voor mij in zulk een aental bekent te zijn, dan slegts kortelijk in eenige oude Rederijkers Klinkdichten en Rondeelen, dat zij noemden op den *Regel Dichten;* zoo als hier mijn regel MENSCHELIJKHEID is; wijders ontken ik niet, dat deeze vijfhonderd zestige Eentoonigheden, *Monotoonen*, niet zeer bevallig zouden klinken in eene Redevoering, doch niettemin in dit geval, van Sluitvaersen, en

schier

BERICHT AEN DEN

ſchier Redekavelende (*Logiſche Stijl*) zeer wel voldoen, dan waer toe zoo veel verſchooning, daer men in onze Tael-Schoolboeken van de allerfijnſte Taelkundigen, bijzonder dat Tael Juweel van *Hoogſtraten* en *Kluit*, ſchier geen zelfſtandig Rijmwoord, uit onze HOOFD en VONDELS zwierigen Dichters ter toetſe gebragt vond, of 'er zijn vrijheden in het rijm gebezigt, die in onrijm niet gedult zouden zijn. Voor de rest weet een iegelijk die de Penne hanteerd, de Dichtliere tokkelt en op de proeven der Drukperſe pinkoogt, hoe afhanklijk hij is van de fouten der Letterzetters en niet zelden van Vitzieke Nabrabbelaers, en die dog de naeuwkeurigſten ontglippen, over dit alles eischt de billijkheid ook inſchiklijkheid, wat wijders de tijtel van SCHERP DICHTERLIJKE SLUITVAERSEN betreft, deeze behoeven geen uitleg, dewijl ik in deezen zin niet ontveinze te behooren tot de ſteckelige Poëeten:

Al loopt dan in den ſtrijd mij 't lot van 't kampen tegen,
De ſtekelige pen blijft mijn Bataaffchen Degen.

En dus bekreun ik mij voor 't overig weinig aen Keffers en Vitters, nog op het Rijm, nog op eenige andete vrijheeden, ik houde het met onze Ouden, en vooral CONSTANTYN HUYGENS, anders CONSTANTER, den prins der Scherpdichters,

DE DICHTERS ZIJN DICHT BLIND ZIJ ZIEN MAER DOOR HET RIJM,

Zie HUIGENS *Oogentroost*, *en wijders* VONDEL *in de Aenleiding der Nederduitſche Dichtkunst*.

(Beveelt men mij het Rijm) 'k beveel u 't Rijmeloos,
Wiens Penn' der Vranken-Held deed leeven voor altoos.

Wel nu, daer ik ook der Vranken-Held, de ORANJE VRIJHEIDS-HELD in Rijm verdedig, en voor altoos wensch te doen leeven. Laet dan de Rijmloozen, (dat nieuwtje deezer daegen) het vetbeteren!

Ter-

Digitized by Google

LEEZER.

Terwijk ik als het oudſten overgebleven Lid van het Leijdsch Kunstlievend Genootſchap: VENIAM PRO LAUDE, dat is, *verſchoning voor lof verzoekende.*

Blijv' ik in Stijl en Poëzij
Altoos dezelve VRANK en VRIJ;
En geef nu als LACONICUS
Van al den brui, ook al den brus,
En daer meê 't ſpijte de Agterklap,

TRIUMF ZIJ DE EENDRACHT MET ORANJE EN VREDE HEIL,
VERZOENDE BURGERSCHAP!

JANIUS LACONICUS FRANCO BATAVUS.

LEYDEN
den 31. *der Vrademaend*
in het Vredejaer 1801.

TOEVALLIGEN INVAL OP DIT VIGNET.

'K drijv' uit een felle orkaen aan 't ſtrand,
Van mijn gefolterd Vaderland;
Nu 'k met de ORANJE Vredevlag
Naest Eendragts STAETS HUIK vaeren mag.
Mijn Bootje dobberd dus gerust,
Op de effen Zee langs Hollands kust.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE

BATAAFSCHE

MENSCHLIJKHEID.

INLEIDING.

Gij Vaderlanders! aan wier welzijn ik mijn Dagen,
Mijn Goed, mijn Bloed, mijn Eer, mijn Arbeid op wou dragen,
Voor wien ik heb geleeft, en willig ſterven wil,
Ei, hoor me! — Al zweeg een poos mijn droeve Zangnimph ſtil,
Het zij door Dwang, of Schrik van Ramp, en Oorlogswoede,
Of dat de ontroerde Ziel in 't hart van weedom bloedde;
De Burgertwist alom 't gefolterd Vaderland
Beroerde, en 't Oorlogsvuur in ligte laaije Brand
's Lands Eendragts-Tempel in dien fellen gloed verteerde;
De Dwinglandij en Wrok de Vrijheid overheerde;
Nog legt zij haare zugt voor 't Vaderland niet af,
Nog blijft zij Stad- en Staet- en Burger trouw aan 't graf,
Nog, ſchoon door Ouderdom de kragten zijn bezweeken,
Durv' ik, door haar verzeld, als Vrijman ſtout'lijk ſpreeken;
En, zeo mijn ſcherpe Pen den een of and'ren treft,
Wanneer verdrukking haar beklemde ſtem verheft;

Digitized by Google

Nog laat Inſchiklijkheid het ſlegts bij het bedoelen,
't Berispen heeft zijn Recht, die 't aangaat, magt 't gevoelen:
Geen onvergeeflijkheid ontvonkt ons ijvervuur,
's Is ſtoute hartetael; maar Banden der Natuur,
Wier Snoeren weder zagt met Liefdekoorden binden.
Welaan! ik eisch gehoor bij Vijanden, en Vrinden,
Het oordeel ſtaat elk vrij, en heb ik iet miszeid,
OUD HOLLANDSCH BROEDERSCHAP, VERGEEF MIJN MENSCHLIJKHEID.

1. Wijsgeer! vatbaar om te denken
Naar uw Wijsgeer'lijk gevoel,
Zeg mij doch wat is het doel
Om uw Ziele ſteeds te krenken,
Daar toch in de ſterflijkheid
Eindigt, d'Aerdſché Menschlijkhid?

2. Heeft de kragt van uwe Reden
Een oneindig zelfsbeſtaan?
Waarom zijt gij aangedaan
Door 't gevoel van ſtoff'lijkheden
Van een nietige Eindigheid
In 't beſtaan der Menschlijkheid?

3. Kondet gij U zelven vormen
Als een wonder van 't Heel-Al?
Waarom zijt ge op 't Aardſche dal
Na uw dood een Aes der wormen?
Waarom leeft in Eeuwigheid
't Stof niet van uw Menschlijkheid?

4. Ant-

Digitized by Google

4. Antwoord mij, ô Gij Deisten!
Godverzaakers deezer Eeuw,
Bij 't wijsgeerelijk geſchreeuw;
Of niet een geloovig Christen,
Stil in Gods verborgenheid,
Troost heeft voor zijn Menschlijkheid?

5. Is uw ziel in tegenſpoeden
Zoo zagtmoedig en gerust,
Daar hij zelfs de roede kuscht
Als Tyrannen om hem woeden;
Leert zijn ſtille Lijdzaamheid
U geen Liefde en Menschlijkheid?

6. Aan het Menschlijk Recht te denken,
Daar de Mensch geen Rechten heeft,
Dan die hem zijn Schepper geeft;
Is 't geen ziel en ligchaam krenken;
Tergen van de Almogenheid
Door een niet van Menschlijkheid?

7. Waarom dan het Volk doen dwaalen
Door uw fakkels van nieuw Licht;
Pestvuur in 't gemoed geſticht;
Helſche Tweedracht, valſche Straalen,
In den gloed der ſtrafbaarheid,
Dus ontvonkt bij Menschlijkheid!

8. Spreekt, misleide Vrijheidszoonen!
Is uw nieuwe Leer volmaakt,
Daar ge uw Schepper zelfs verzaakt,
En zijn Almagt ſtout durft hoonen?
Beeft voor zijn Geregtigheid
Met al uwe Menschlijkheid!

9. Moet gij zelven niet bekennen,
Dat al die verandering
Verr' is van verbeetering?
Schrijven ſcherpgeſpitſte Pennen
Anders dan verbittertheid
Voor verlichte Menschlijkheid?

10. Moest de Zandhorstſche Sijbille,
Haar Geloofsbelijdenis,
Daar Sint Jan de Heilig is,
Pſalmen maaken tot Pasquillen;
Altaarzang vol weeldrigheid
't Volkslied zijn der Menschlijkheid?

11. Zendbriev van Elizabethis,
Broêr Cornelis Biegt-Sermoen;
Schempen die niet op den Zoen
Van het Bijbels en 't Prophethis,
Enkel uit Beſpotlijkheid
Van de Christen Menschlijkheid?

12. Is dit de Achting niet ontëeren
Die Calvynſche Gommarus
Toekent aan Arminius?
Is 't niet ſpotten met zijn Leere,
Hoe vol Kerkverſchillendheid,
Schrander bij de Menschlijkheid.

13. Ziet men nu niet de gevolgen
Van dat ſporeloos vernuft,
Dat de waarheid overbluft,
Daar me, op 't Heilgeloof verbolgen,
Niets leert tot de zaligheid,
Dan de Leer der Menschlijkheid?

14. Zijn, mijn waarde Landgenooten!
Uit dien Heiden-Zedepoel
Al dien wrevel, dat gewoel
Van de Tweedragt niet geſproten?
Wordt den Christen niet misleid
Op dat pad van Menschlijkheid?

15. Wil dien invloed dan verhoeden
Van 't verfijnde Heidendom,
Roept haar Zeden niet weêrom,
Maar behoud daar van het goede,
't Geen voor de Weetgierigheid
Strekt tot nut der Menschlijkheid.

Digitized by Google

16. ô Dat Denken! ô dat Willen
Dat de Godheid niet en wil!
ô Dat Wijsgeerlijk bedil!
Al die vittende geſchillen
Zijn niet dan verderflijkheid
Voor het zwak der Menschlijkheid.

17. Die 't Vernuft ons gaf, kan 't neemen,
't Geen Hij neemt, dat geeft Hij weêr,
Als men Hem als Geever eer':
Waarom dan de Jeugd vervreemen
Van die ingeſchaepenheid
Eigen aan de Menschlijkheid?

18. Zijn het Vaderlijke Pligten,
Ongodsdienſtigheid en haat,
Bronnen van vrijwillig kwaad
In het Kinderhart te ſtigten?
Leſſen van Schooldwingendheid,
Doen die nut aan Menschlijkheid?

19. Wat baat Vaderlandſche Hiſtorie,
Als men oude waarheid zwijgt,
Nieuwe logen invloed krijgt
Op des Jongelings memorie.
Die gelooft, wat Vader zeid,
Doch dwaald op die Menschlijkheid?

20. Zal me Emanuel van Meet'ren
Met Goudhoeven, Bor, en Hooft
En Scriveer van elk gelooft
Door Schoolboekjes nu verbeeteren?
Charters, geloofwaardigheid,
Zijn verplooit door Menschlijkheid?

21. Moet men 's Lands Hiſtorieboeken
Van Geleerdheid opgepropt,
Waarheid, bondig en beknopt
Door verdraijingen verkloeken,
Met een hart vol bitterheid,
Ouden wrok der Menschlijkheid?

Digitized by Google

22. Zal men onder 't hoonend laster'en
Der Voorvaderlijke deugd,
Het gevoelig hart der Jeugd
Van die oude trouw verbast'ren,
Om verfijnde listigheid,
Van uitheemsche Menschlijkheid?

23. Neen ô Vaderlandsche Mannen!
Vaders, Moeders, houd uw kind
Voor de waarheid niet verblind!
Wilt uit Jong'lings weetlust bannen
Al, wat ongevoeligheid
Wekt in 't hart der Menschlijkheid.

24. Daar het Zieltje pas leert denken
Over 't geen zij ziet en hoort,
Leest in Boek of Bijbelwoord;
Wilt dat zielsgevoel niet krenken,
Als gij Vaderlijk kastijd;
Maar denk aan uw Menschlijkheid!

25. Ach! wilt zoo uw pligt betoonen;
Buig het rijsje jong en teer,
God en Evenmensch tot Eer!
Schenk ons Vaderlandsche Zoonen,
Dogters van voorbeeld'lijkheid
Der Bataafsche Menschlijkheid!

26. Keer ô Nederland! dan heden,
Hoe verbasterd en bespot;
Tot der Vad'ren Zebaoth,
Ja keer weder tot de Reden,
Godsdienst, oude Nedrigheid,
Zoo herleev' de Menschlijkheid!

27. Elk Walgt van de wrange Vrugten
Van den Vrijheidsboom geplukt;
Daar het Volk verraên, verdrukt,
Om verlossing zit te zugten,
Smeekende in Boetvaerdigheid
Gods hulp af voor Menschlijkheid!

28. Gij

28. Gij alleen, verſtokte Trotſchen,
Die den Hemel-Troon beſtormt;
Goden naar uw denkbeeld vormt,
Zandgrond mets'len wilt tot Rotſen;
Neêrlands Burgerlij misleid,
Hoort niet tot haar Menschlijkheid.

29. 'k Wil niet van Oranje ſpreeken,
Die is bij u in den Ban;
Maar als Vrijgebooren Man
Mag ik zonder zugt tot wreeken
Vraegen, of Natuur ontzeid
De aanſpraak op de Menschlijkheid?

30. Heeft de goede Prins misdreeven
In zijn Pligt, of Staatsbeſtuur,
Waarom tegen de Natuur,
Zonder redenen te geeven,
Vonnis vellen zonder Pleit
Tegen 't Recht der Menschlijkheid?

31. Kon hij meer als Mensch verrigten,
Dan het geen zijn goeden wil
Tot verzoening van geſchil
Aan 's Volks Eendragt wou verpligten;
Zonder argelistigheid
Van Staetlist'ge Menschlijkheid?

32. Kon hij, tegen wind en ſtroomen,
Als een Stuurman kloek van raad
Stuuren op de Hulk van Staat!
Als geſtaêg door dwars te boomen,
Lootsmans ongehoorzaamheid
't Roer ontwringt aan Menschlijkheid?

33. En zoo hij had kunnen dwaelen,
Was 't niet op het hoog bevel?
Wat hij best ried, was nooit wel;
Deed me op hem niet nederdaelen,
Ondanks zijne onſchuldigheid,
't Dwaelen van de Menschlijkheid?

Digitized by Google

34. Waarom dan zoo vele daeden
Zonder wettig Staetsbewijs,
Zonder Dagvaard, zonder Eisch,
Op 's Mans ſchouderen gelaeden,
Daar zijn Rechters zelfs misleid
Vatbaar zijn voor Menschlijkheid?

35. 'k Leg mijn Souvereine Staeten
Met alle Eerbied op 't gemoed;
Noemt men VIJFDEN WILLEM GOED:
Waarom dan dien Goeden haeten
Daar zulk een Goedaartigheid
Eernaam is voor Menschlijkheid?

36. Lees de Naamrol van 's Lands Graaven,
Van den Aquitaner af
Tot aan Phlips zoo wreed en ſtraf,
Dwongen zij het Volk tot ſlaaven,
Uit was 't met hun Graaflijkheid
Bij de vrije Menschlijkheid.

37. Maar ook, was 'er eenen Vroeden
In 't zagtmoedig Staetsbewind:
Hij wierd van het Volk bemind
Kreeg den Eernaam van den Goeden,
Liefde, Trouw, Weldaedigheid
Won het hart der Menschlijkheid!

38. Dus erkennen 's waerelds Heeren,
't Kenmerk van ons Nationaal:
Dat men nooit met harde Taal
Nog door Strengheid kon Regeeren
De Bataafſche kreeg'ligheid,
Maar door zagte Menschlijkheid.

39. Zulk een Goedheid, zulk een Trouwe
Die voor 't Heil van 't Menschdom leeft,
Zijnen Haeteren vergeeft,
Zulk een Luister der Nasſauwen
Dan gehoond met ſmaad'lijkheid;
Is dat dankb're Menschlijkheid?

40. Wil

Digitized by Google

40. Wil men hem als Vorst niet eeren,
Prins Oranje, Nasſaus Graaf!
Wel, als Burger en Bataaf,
Kunt gij 't Vrijmanſchap niet weeren;
Welk de nieuwe Egaliteit
Toekent aan de Menschlijkheid!

41. Is hij Burger deezer Landen,
Vrijman in dit Vrijgewest?
Hoort hij aan 't Gemeenebest?
Waarom Hof en Haev' tot ſchanden,
Van Bezittingen ontzeit
Tegen alle Menschlijkheid?

42. Zijn geen Eigendommen veilig,
Wettig Erf en Vaders goed
Tegen dollen overmoed?
Wáár is dan het Volksrecht heilig?
Wáár, bij die Baldadigheid
Pligten van de Menschlijkheid?

43. Zijn 'er tegen eene Injurie,
Voor Inboor'ling, Vreemdeling,
Wetten der Staatsregeling,
Waarom dan die helſche Furie
Nog geſtookt door ſtraffloosheid
Tot een Vloek der Menschlijkheid?

44. Dat men 't Graeuw ſtraft, als het Plundert,
Dat is billijk, goed en Recht;
Maar dat men Domeinen ſlegt
Van den Haag tot in de Klundert,
Gaat niet zulke ſpoorloosheid?
Boven Plund'raars Menschlijkheid?

45. Van het Loo de Lustplantaadje,
Diergaard te Soestdijk verbeurd,
Daar de Elephant om treurt,
Afrikaſche Haegsch Boschaadje
Als Bandiet heen uitgeleid
Naar uitheemſche Menschlijkheid!

Digitized by Google

46. 't Puik van Neêrlands Konstjuweelen,
Beeldhouwkunst en Schilderij,
Natuurſchoonheên, Boekerij,
Als verbeurde Goed'ren deelen
Zonder Recht noch wettigheid.
Is 't kunstlieve Menschlijkheid?

47. 't Geen men bij de Bankroetieren
Uit inſchiklijkheid nog laat;
Dit tot Grief, en Hoon en Smaat
Van een Eerlijk Vorst vertieren
Aan der Schach'raars gierigheid,
Is dat Heuſche Menschlijkheid?

48. Kan 't 'er door bij 't Boedelſloopen,
Keur van kleurig Bloemenperk
In Borduur of Naeldewerk,
Op de Lotremarkt verkoopen,
Der Vorstinne tot een ſpijt;
Schaamt zig dit geen Menschlijkheid?

49. Had ik niet met eigen oogen
Deeze ſchennis zelfs beſchouwd;
Wist ik niet, hoe 't nu berouwd,
Hoe de Patriot bewoogen
Thans wraakt die Dolzinnigheid.
'k Zweeg van deeze Onmenschlijkheid.

50. Maar het wordt nu tijd van ſpreeken,
Onſchult krijgt nu weer gehoor,
Nu de Vreedezonne-gloor
Aan de Kimmen door komt breeken;
Nu vraagt mijn Getrouwigheid
Voor den Vorst naar Menschlijkheid!

51. Vorst van Zwaerd en Spillezijde,
Eerſten Ed'len Stam van 't Land,
Eerſten Staets Repreſentant,
Eerſten Legerhoofd in 't Strijden,
Zoo bezwalkt door Eerloosheid:
Is dat Eer van Menschlijkheid?

52. Heeft

52. Heeft 's Mans ſiere Gemalinne,
Hebben zijne Zoons misdaên,
Man en Vader voor te ſtaan?
Liefde en Trouwe Huwlijksminne
Hulp voor eigen Bloed verbeid;
Spreek, is dat geen Menschlijkheid?

53. Had Prins FREDRIK 't lieve Leeven
Niet voor Ouderliefde veil?
Wierd den Doodelijken pijl
Hem in 't Vorst'lijk hart gedreeven;
Voelde Europa's Treurigheid
Niet dien griev der Menschlijkheid?

54. Moest Italje 't Lijk bewaaren;
God zijn ziel in 's Hemels Zaal:
Caeſar laat in groots Metaal
Duitschlands Helpers Eer verklaaren;
Daar ſnode onerkentlijkheid
Schaamrood wordt bij Menschlijkheid.

55. Voelt gij niet het harte bloeden,
Daar 't van wroeging openrijt,
Vloekverwanten, tot uw ſpijt!
Daar ge ondanks uw haat en woeden,
Weêr wenscht zijn Veldheerlijkheid
Tot een hulp der Menschlijkheid?

56. Moest men BRANDENBURG ook hoonen,
Om dat hij de Burgertwist
Met den Degen had beſlischt;
Bloedverwantſchap hulp wou toonen;
En als Bondgenoot bereid
Was tot hulp der Menschlijkheid?

57. Koningen uit Bloed geſprooten
Van de Helden van ons Land,
FREDRIK HENDRIKS Huwlijkspand,
Zulk een Vorst voor 't hoofd te ſtooten
Door de Norſche Ondankbaarheid,
Was dat Pligt van Menschlijkheid?

58. Hielp

58. Hielp men niet Brittanje aan 't morren,
Doe men pas den Vreede ſloot,
Maar ſtraks 't Oorlogszwaerd ontbloot,
't Volk misleid ten Strijde porren,
Vol van onrechtvaerdigheid
Tegen trouw en Menschlijkheid?

59. Moest men door Navarre's listen,
Een Gezantſchap van Jeanniën,
Temple, d'Aveau, d'Eſtrades zien:
Vrijheid door Schijnvrijheids twisten
Lokken met Staetkundigheid
In den ſtrik der Menschlijkheid?

60. 'k Ben geen vleijer van de Britten,
Ik ken Cromwels dwingelandij;
Mazarijnſche Staets-Harpij,
En de Edikten der de Witten;
Eeuwige onverzoenlijkheid;
Hierom weent mijn Menschlijkheid!

61. Op en ondergang der Grooten,
Wisſelingen van verraed,
Scheuringen in Kerk en Staet,
Ontrouw bij de Bondgenooten
Zijn weer vol angstvalligheid,
Geeſels voor de Menschlijkheid.

62. 'k Leeze in 's Lands Hiſtorieblaeden
Met onroering in 't gemoed,
Weer beſmeurd met Burgerbloed;
Duizenden van Euveldaeden,
Gruw'len van Wraekgierigheid,
Weedom voor de Menschlijkheid.

63. 'k Zie Spinoſa weer herreezen,
Hobbes kruipt weer uit de kist
Met voltaires Athëist;
God niet kennen, noch hem vreezen,
Zedeleer van Dierlijkheid
Is nu troost voor Menschlijkheid.

64. Word

64. Wordt het Denkbeeld van een Kwaeker,
Die ootmoedig en bedeest
Volgt den Invloed van zijn Geest,
Niet in 't ende een Gokverzaeker,
Als al die invloed'lijkheid
Afhangt van de Menschlijkheid?

65. Maar gij die naer uwe Leere
Vrije Christenen wilt zijn,
Voorbeschikking houd voor schijn,
Erfzonde uit de Wet wil weeren;
'k Roep hier uw Verdraegzaamheid
Voor den Troon der Menschlijkheid.

66. Wie, wie heeft de Aloude Veete
Van den onverzoenb'ren wrok,
't Loevesteiner Kerkerhok;
Lang verpuint, en gansch vergeeten;
Weer voor Tweedragt geplaveid,
Gij, of Nassau's Menschlijkheid?

67. Wie heeft eerst den Zoen ontluistert
Zoo naerbij en zoo begeerd?
Wie den Unieband ontëert?
Onzer Vad'ren trouw verduisterd?
Wie het Eedgespan beleid
Teegen Eendrachts Menschlijkheid?

68. Moest de Poeldraak lang gedooken
Weer verrijzen uit het slijk,
't Modder der Waalwijkschen Dijk?
Moest hij weer het Twistvuur stooken,
Woeden met ontembaarheid
Op verzoende Menschlijkheid?

69. Wierd op de Amsterdamsche Doelen
't Beeld van Oldenbarneveld
Daarom op den Disch gesteld:
Om weer het Kwaed bloed te koelen,
Dat zoo veel Verbitterheid
Wrogt bij Hollandsch Menschlijkheid?

70. Moest

Digitized by Google

70. Moest men dan die Zielen-geesten
Uit den Heemel van hunn' God,
Op 't geſuikerde Schavot
Troonen op bezwooren Feesten,
Enkel uit wraekgierigheid
Op Onnoos'le Menschlijkheid?

71. Antwoord zonder tegenwrijten!
Waar gij MAURITS meê beklad,
Heeft dat op zijn Naneef vat?
Moet gij Goeden WILLEM wijten,
't Geen zelfs de vergeetelheid
Dekt door 't floers der Menschlijkheid?

72. Wilt hier op uw Vierſchaar ſpannen,
Waar gij 't Volksrecht weegt en wikt
Maar voel hoe de Hartäar tikt
Onder 't Vonnisſen en Bannen;
Als zelfs de Tribune ſchreid
Om verdrukte Menschlijkheid!

73. Traenen inners, Weenen, Zugten
Zijgen neder bij 't gekrijt
Langs 't geſcheurde Hoftapijt;
Opgepropte Zwijgers dugten,
Dat ook haar welmeenendheid
Zwigten zal voor Menschlijkheid!

74. Oogen ſluiten voor het Weenen,
Ooren ſtoppen voor Gebeên
Van het kwijnend Algemeen;
Menſchen harten hard als ſteenen,
Woedende ongevoeligheid,
Ach! is dat ook Menschlijkheid?

75. Of is 't geen onſchuldig doemen,
Dat me een Weesje, een Schaamelkind
Om een Bloem in boeijen bind?
Baaren dan Oranje bloemen,
Kinderlijke onnozelheid
Zulk een ſchrik aan Menschlijkheid?

76. Wat

76. Wat deerd het den Vrijheidshelden,
Als vriend Bloemhart in zijn Hof
Scheppers Goddelijken Lof
In een Goudsblom wil vermelden?
Is niet die verkwiklijkheid,
Oogentroost der Menschlijkheid?

77. Moet Auroor van ſpijt niet bloozen;
Iris op haar Regenboog,
Als zij op dien Hemeltoog
Haar Oranje gloed en Roozen,
Hemelſche Bekoorlijkheid,
Zien beſmet door Menschlijkheid?

78. Is het niet met Themis ſpotten,
Als men Bloemen, en het Lint,
Waar meê zij heur Hoofddoek bind;
Doet verbranden op Schavotten?
Is dat haar Rechtvaerdigheid
In de Schael der Menschlijkheid?

79. Zijn de Baſiliskus Pluimen,
Vremden Helmkam op den hoed,
Hoor de Tweedragt uitgebroed,
Daar de list legt op haar luimen;
Dan voor ſnoode oproerigheid
Ook geen Leus van Menschlijkheid?

80. Frankrijk boge op Leliegeuren,
En haar Vorst'lijk Leliewit;
In de Bloemkelk en de Pit,
Zijn doch gloênde Oranjekleuren,
Nectarſtof vol Lieflijkheid
Voor den Reuk der Menschlijkheid.

81. Ja, ſchoon duizende Euveldaeden
Van den bitt'ren Jacobijn,
Op Bourbon gebeeten zijn;
't Lelieſchild, en Leliebladen
Zijn nog de Eer der Strijdbaarheid
Van oud Gaulens Menschlijkheid.

82. Zoo

82. Zoo rukk' men uit 's Tuinmaegds Hooven
De Ed'le Oranje Borstbloem nooit:
Hoe vertrapt, verdrukt, verſtrooit.
Zij koomt als Carail weer boven.
En verkwikt in eeuwigheid
De verdrukte Menschlijkheid!

83. Maar tot u nu, Huichelaeren,
Wolven in de Schaapenvacht,
Hebt gij ook uw Plicht betracht
Onder uwe Prieſterſchaeren?
Schreid ook uw lafhartigheid
Niet in 't hart der Menschlijkheid?

84. Hangt gij 'k durf het ſtoutlijk vraagen,
Ook de Huik niet naer den wind?
Dan eens Prins, dan Staetsgezind;
Schend gij niet door Huich'lend knaegen
't Formulier van Eenigheid
Der Hervormde Menschlijkheid?

85. Gaat gij niet als Pharizeërs,
Of verſtokte Saduceën
Op den Heil'gen Kansſel treën?
Zijt gij geen Laodiceërs
Door uw onverſchilligheid,
Laauw en koud voor Menschlijkheid?

86. Zondags Prediken, en Leeren
In het Prieſterlijk gewaed:
In 't Montuur van een Soldaet
's Maandags te gaan exerceeren,
Is dat wel Eerwaardigheid
Van een's Leeraars Menschlijkheid?

87. Word de Godsdienst niet ontluistert,
De Gemeente niet ontſtigt,
Als den Dienst naauw is verrigt
Bef en Mantel word verduistert:
Men door Steeg en Straeten rijd,
Trots eens Ruiters Menschlijkheid?

88. Mogt

88. Mogt men de geheime Archieven
Der Illuminaaten zien;
Hoe veel Dominé's, misschien,
Zag men daar als *Apprentieven*,
Louter uit Begeerlijkheid,
Op de Lijst der Menschlijkheid?

89. Ziet men niet op Hooge Schoolen
Jongelingen van verstand,
Opgeleid tot Predikant,
In 't wijsgeerlijk doolhof doolen;
Daar ze op 't spoor der Nieuwigheid
Wank'len door de Menschlijkheid?

90. Heet dat Wijsheid leeren koopen,
Zitten aan de Voetschabél,
Leeren van Gamaliël,
Te Gelooven, en te Doopen.
In Bethesda's Reinigheid,
't Doopvond voor de Menschlijkheid?

91. Is het Nazireërs weezen?
Is het naer den Kruisberg gaen,
Moedig voor Agrippa staen
Zonder angstig Menschenvreezen;
De Euangelie-Leer verbreid,
Een'gen Troost voor Menschlijkheid?

92. Deeld men aan den Disch des Heeren
Brood en Wijn uit zijne Kroes;
Waarom dan met mengelmoes
Die Geloofsteug zoo te onteeren,
Daar men Droesemdrank bereid,
Dat zij walgt aen Menschlijkheid?

93. Weê, ô weê die Predikanten,
Half Serveet, half Calvinist,
Half Armijn, en half Papist,
Half Socinus Kerkgezanten,
Met al uw Wijsgeerlijkheid
Tergt gij God, en Menschlijkheid;

Digitized by Google

94. Weê hem, die met de Apoſtaeten,
Om zijn ſchandlijke *Eigenbaet*,
Zijne Schaepskooi ſnood verlaet,
En door de Ooijen na te blaeten,
Als een *Boswolf*, 't Lam verleid
Voor Bloeddorſte Onmenschlijkheid!

95. Neen, heeft men een Eed gezwooren
Aan zijn Kerkgemeente, en God!
Men deel Lief en Leed in 't lot,
Dat zijne Almagt heeft beſchooren
Aan de waare Christenheid,
De Euangelie Menschlijkheid!

96. Ga ten Bedevaert, naar Romen;
Wandel Augsburgs Drieſprong door;
Volg het Heidelbergerſpoor;
Zoek aan de Oostenrijkſche Stroomen
Der Oudvadren Geest'lijkheid;
Maar erkent uw Menschlijkheid!

97. Wilt gij leeren Remonſtreeren?
Wel, ga bij den Remonſtrant!
Maar zorg, dat hun fijn verſtand
U geen Redentwisten Leeren
Tegen Gods verborgenheid
De Ingeſchaepen Menschlijkheid!

98. Stijg met Menno vrij te waagen,
Zijt ge een Wederloopers Leek;
Bezig een Meniste ſtreek,
Als vervolgers naer u vraagen!
Doch verſchalkt eenvoudigheid
Nooit door fijne Menschlijkheid!

99. Of verkiest gij Seister vrinden,
Gij zult, (ondanks Agterklap)
Waare Liefde en Broederſchap
Herrenhutſche Christ'nen vinden,
Vrinden van zagtmoedigheid,
Vreedzaam voor de Menschlijkheid.

Digitized by Google

100. Voor elk ſtaet den Hemel open,
Een Geloove, en eene Leer,
Eene waere Christenleer;
Laat dan Elk zijn's weegs vrij loopen!
Door één Deur na de Eeuwigheid
Gaat toch alle Menschlijkheid.

101. Kan men deeze Deur niet vinden
In de Doolwoeſtijn der Aerd;
Zoek den Leidsman Hemelwaerd,
Die zelf 't Zielenoog der Blinden,
Door de Helſche Duisterheid
God doet zien aen Menschlijkheid.

102. Hij kan ſluiten en ontſluiten,
Het Klinket is in zijn Magt,
Al zijne Eng'len houden wagt;
En men ſluit 'er niemand buiten,
Die ſlegts met Boetvaerdigheid
De onmagt kent der Menschlijkheid!

103. Offchoon Majeſteit, Geboorte,
Huichlarij in Eng'len ſchijn
Gaerne hier Poortier wil zijn,
Niemand opent deeze Poorte,
't Kruisſlot van Verborgenheid
Dat ontſluit nooit Menschlijkheid.

104. Niemand kan daer Paspoort geeven,
Aflaet-brieven, Vrij-gelij,
Of het is 'er, Gaet voorbij!
Heeft Genaê 't niet onderſchreeven,
Dan ſluit in der Eeuwigheid
't Heemelrijk voor Menschlijkheid.

105. Laat dan af van 't Overboodig
Nieuw Kruisbroederlijk gewoel,
Nieuwe Dweepers, Nieuw gevoel,
Een is Heilig, één is noodig,
En aan die noodzaaklijkheid
Hangt het Eeuwig; Menschlijkheid!

Digitized by Google

106. Hier om moogen Schepf'len bidden,
Om dat Eeuwig Zalig lot,
Het verhooren hoord aan God!
Hij 't Begin, het Eind, en 't Midden,
Eeuwige Barmhartigheid
Schenkt Genaede aan Menschlijkheid.

107. Weg dan met die Kerkkrakeelen,
Al dien onverzoenb'ren Haat,
Huichlarij; en Eigenbaat,
't Hart der Christ'nen te verdeelen:
Er is maar eene eenigheid
In 't Geloof der Menschlijkheid?

108. Elk hou dit Geloof in waerde
Vreede en Eendragt wand'len saem,
Tot vereering van Gods naem;
Leer, zijn Wond'ren hier op Aerde,
Kent zijne ondoorgrond'lijkheid
Uit uwe eigen Menschlijkheid!

109. Zulke Eerwaerde Priesterschaeren,
Leeraers door Gods Geest verligt,
Die naer hun Verbond en Pligt
Handel met hun wandel paeren,
Eer ik als voorbeeld'lijkheid
Herders van de Menschlijkheid.

110. Abraham kiez' Hebrons Weiden,
Mammre's Eike en Loverblaên,
Loth de Vlakte der Jordaen:
Als zij maar als Broeders beiden
Leven met inschiklijkheid,
Zonder haet van Menschlijkheid!

111. Eendracht bij de Herdersknaepen,
Ooij noch Lam met Schurft besmet,
Geen Belhaemels voorgezet
Ter misleiding van de Schaepen,
Zulken zijn tot Zaligheid
Herders van de Menschlijkheid.

112. Zul-

Digitized by Google

112. Zulken wil ik Hoog waardeeren,
Die getrouwlijk houden wagt,
Onraed weeren Dag en Nagt,
't Vee niet villen onder 't ſcheeren:
Maer die met getrouwigheid
Zorgen voor de Menſchlijkheid.

113. Zulken zijn den Vaderlande,
't Zij aan Beekje, Bron, of Wond,
Neêrlands Kudde wel betrouwd,
Dierbaere Euangeliepanden!
Daar elk teed're Lamm'ren weid
Voor het heil der Menſchlijkheid.

114. Dus kan vrij in onze Streeken,
Elk een Herder naer zijn trant
Kiezen, in dit Nederland,
Klaverweiden, Friſſche Beeken,
Vrije Mienten wijd en zijd
Tot gerijf der Menſchlijkheid.

115. Waarom dan den Grond betwisten,
Overheerſching en Gezag,
Daar elk Schaepje graezen mag;
Niemand door Bedwang, of Listen
't Vrij gevogten Erf ontzeid
Aan Bataaffche Menſchlijkheid.

116. Maar gij Roomſchgezinde Klerken,
Kan 't 'er bij uw Vrijheid door?
O! Hoe zugt gij agter 't Choor
Van uw Kloosters, en uw Kerken,
Daar me alomme uw Leek verleid
Door geveinsde Menſchlijkheid!

117. Zijt gij niet door List en Loogen,
Schoon belooven, Vrijheids-leer,
In den naam van uwen Heer
Onder 't Kruishout zelfs, bedroogen
Door de ſnoode Arglistigheid,
Phariseêſche Menſchlijkheid?

Digitized by Google

118. Is 'er ſtaat op Volk te maaken,
Dat zijne eigen Kerken ſloopt,
En haar Vrijdom u verkoopt
Tot vernieuwde Tempeldaaken,
Kwanswijs tot Verdraagzaamheid
Van verligte Menschlijkheid?

119. Was 't om met de Tempelieren,
Of Jan Beukels aan den dans,
Onbeſchaamdlijk Vrouw en Mans
Om de Vrijheids-Boom te Tieren;
Tot een ſchand der Eerbaarheid
Van de Kuiſche Menſchlijkheid.

120. Moesten Witte en Roode Roozen
Weer het Kerkelijk venijn
Van de Wichts en Torrij's zijn?
Engeland van Tweedragt bloozen,
Jacobijnſche koppigheld,
Schotze en Ierſche Menschlijkheid?

121. Moest ook weder Vrankrijk bloeden
Door de Ligue, en door Bourbon?
Om Anjou en Arragon
Napels en Itaelje woeden?
Guelf en Gibbelin ten ſtrijd
Mas-Anjello's Menschlijkheid?

122. Is 't Biſchoplijke Oproerſchreeuwen,
Utrecht, Beroede en Montfoort,
Witte Capperoen het woord
Weer bij Vlaemingen en Zeeuwen?
Heeckrens, Bronkhorsts kregelheid,
Gelderlandſche Menschlijkheid?

123. Schijnen niet ſchier bij de Vriezen
De Verkoopers op de been,
Schieringers weer handgemeen?
Kruipt uit Kennemeerſche Biezen
't Kaes en Broodsvolk weer verſpreid
Tot een ramp der Menschlijkheid?

124. Zijn

Digitized by Google

124. Zijn al die voorleden Staeten
In Europa wijd en zijd
Niet gelijk aen deezen Tijd,
Daar weêr Vorſten en Prelaeten,
Enkel uit Heerschzugtigheid,
Kneêv'laers zijn der Menschlijkheid?

125. Hoe wraekgierig en vermeetel
Staet elk naer het Kerkgezag;
Schier twee Pausſen op een dag,
Avignons en Romes Zeetel,
Een verdeelde Heiligheid
Is weer de oude Menschlijkheid.

126. 't Schijnt hier, om de Hoop te paeijen,
Dat weer Utrechts Mijterſtaf
Vorſten doemen zoude in 't Graf;
En den dubb'len Scepter zwaeijen,
Hoekſche en Cabeljaeuwſche tijd,
Vol verdeelde Menschlijkheid!

127. Ja, 't ſchijnt om den wrok te heelen
Van dien Onverzoenb'ren Haet,
Om op 't Kusſen van den Staet
't Vrij geſtreên Gezag te deelen;
En der Vad'ren Heerlijkheid
Te off'ren aan de Menschlijkheid.

128. 'k Durf hier rond om Antwoord vergen,
Zijt gij zelfs niet onderdrukt?
Was het aen Bedrog gelukt
't Volk misleiden, God te tergen?
Waer was Roomſche Eerwaardigheid
Dan nog bij de Menschlijkheid?

129. Moesten uit Parijs en Romen
Niet uw Hooft en Priesters vliên?
Heeft het moordblok Guillottien
Geen Geheiligt Bloed doen ſtroomen;
Ed'len zonder onderſcheid
Door Barbaerſche Onmenschlijkheid?

Digitized by Google

130. Predikheer, en Carmelieter,
Capucijn, of Franciscaen
Auguſtijn, Dominicaen,
En Sint Paulus, of Sint Pieter,
Nonnen Kuisch in Reinigheid
Niets verſchoonde Onmenschlijkheid.

131. Niets mogt aen de woede ontſnappen,
Dan misſchien het Kerkgeſtigt
Van het zoogenaemd Nieuw Licht;
Moog'lijk de orde de la Trappe;
Nieuwe Kerk- geloovigheid
Onbekend by Menschlijkheid.

132. En zou men dan nog gedoogen,
Dat aen deezen vrijen Rhijn
Haer Bandieten zouden zijn?
Neen, ô Neen! uw weenende Oogen,
Om die wreedheid blind geſchreid,
Zien hier meerder Menschlijkheid.

133. Hier, hier moogt gij Tempels ſtichten,
Hier hebbe elk een Christen School,
Mits men met geen Ketters dool,
Nog Lojola's dienst verrigten,
En geen Laegen zijn geleid
Voor Hervormde Menschlijkheid!

134. Hier voor moet de Staetszorg waeken,
Dat nooit geen Religie-haet
Tot vervolging overſlaet,
Noch Gods Almagt leert verzaeken,
Als voor onze onmooglijkheid
Zwigt de kragt der Menschlijkheid.

135. Dat geen Eeuw der Martelaeren
Weer herbooren word door twist:
Neen, het Bloed van eenen Christ
Stroom' niet voor de Zoen-Altaeren,
Wraek en Bijgeloovigheid
Vlieden van de Menschlijkheid!

136. Zijn

Digitized by Google

136. Zijn 'er Bijgelovigheeden,
Dwaelleer, Beelde-Afgoderij
Onder onze Maetſchappij;
Overtuig haar door de Reden,
Het geloof aen God'lijkheid,
Door de Deugd der Menſchlijkheid.

137. Moet het eind'lijk daer toe koomen
Dat Conclave en Vaticaen,
Eeuwiglijk verlooren gaen;
't Opper-Kerkgezag van Romen,
Thans gedreigt met eindigheid
Eindigen bij Menſchlijkheid?

138. Zal 't gedurig Off'ren enden
Van ondeelb're deelbaerheid
Met haer zielsvertwijf'lendheid;
Dat zij zich dan tot ons wenden,
En leer hier gedoogzaamheid
Van de Chriſten Menſchlijkheid!

139. Hier doch, heeft het vrij Geweeten
Vrij geloof, en onderzoek
In Hiſtorie en Bijbelboek;
Griekſche wijzen, en Propheeten,
Laet onderzoeklievendheid,
Vrij voor alle Menſchlijkheid.

140. Laet ons dan wijs wezen willen,
't Geen Conſtanter heeft geraên,
Vriendſchap kan zagt ſaemen gaen
Een end weegs, dan met geſchillen,
Op dien weg vol moeijelijkheid
Staeg getwist uit Menſchlijkheid.

141. Wil den Chiner een Pagoden,
Of den Turk hier een Mosquée;
Leeft hij ſlegts in Rust en Vreê
Naer-'s Lands Wetten en Geboden;
Dan vind hij bij Chriſtenheid
God in Jezus Menſchlijkheid.

Digitized by Google

142. Maer geen Huichlaers Pelgrimaedje
Naer Lorette, of Kevelaer;
Mecca's Graf en Lijkmisbaer,
Noch 't Chineesche Bergbosschaedje
Aen Confucius gewijd;
Duld de Christen Menschlijkheid.

143. Veel min Kloosters noch Abtdijen,
Bedelmonnik, Leekebroer,
Die den Burger en den Boer
Door een Benedictie vleijen,
Kwanswijs uit verdienstlijkheid,
Maar om 't geld der Menschlijkheid.

144. Zijn nu in haer plaets gekoomen
Broederschappen zonder tal,
Beed'larijën overal;
Menschenmin, milddadig droomen!
Is dat ook geen ijdelheid
Om het geld der Menschlijkheid?

145. Dat was Monnik-Klooster-Paepen
Tot een smaed en bits verwijt,
Maar dat men in deezen tijd,
Zulk een Geldzugt na wil aepen,
In schijn van Menschlievenheid,
Is schijnheil'ge Menschlijkheid.

146. Aäron moet van 't Offer leeven,
Als hij nae zijn Priesterplicht
Heil'gen Altaerdienst verricht,
Mozes moet de Wetten geven,
Doch, aen beider Waekzaemheid
Hoort de Tiend der Menschlijkheid.

147. Maar om Schatten op te hoopen
Door een Zielen-woekerij,
Dat's Geweetens Dwinglandij:
't Hemelrijk is niet te koopen:
Vrij genaede en Zaligheid,
En geen Goud van Menschlijkheid.

148. Pe-

Digitized by Google

148. Petrus, 't Hoofd van 's Heilands Kerke,
Goud noch Zilver had hij niet,
Maar 't geen hij den Smeeker bied,
Zijn Gods-Gaeve en Wonderwerken.
Liefde, Troost, Barmhartigheid
Was zijn Christen Menschlijkheid.

149. Geen driedubbelde Kroon van Gouden,
Koninglijke Troonkledij,
Trotsche Waerelddwinglandij,
Noch het suffen van een Ouden,
Was bij zijne nedrigheid
Apostoolsche Menschlijkheid.

150. Koning Jesus Zedeleere
Was zijn Schat en Hemelsch Goed,
Een Zagtmoedig rein gemoed,
Niets van and'ren te begeeren
Door looze onrechtvaerdigheid;
Was zijn Les voor Menschlijkheid.

151. Dit kunt gij, ô Christenvrinden!
In dit Vrije Vaderland,
Eert gij slegts den Eendragtsband,
Heilig, veilig ondervinden;
Niemant werd hier troost ontzeid,
Bij Bataefsche Menschlijkheid.

152. Aen hun Vaderland ontweeken,
Vond *Jansenus* en *Quesnel*
Bij ons haer Beschermers wel,
't Joodendom mag vrij hier preeken;
Vaticaensche Aldwingenheid
Blixemt hier geen Menschlijkheid.

153. Dus is hier voor 's Waerelds Volken
Sinaï en Golgotha
Voor een ieg'lijk even na:
Waerom dan door Heiden-Tolken
Molog een Altaer bereid,
Astarotsche Menschlijkheid?

154. Eene

154. Eene Godheid heerscht op Menſchen,
Hem is de Opperheerſchappij,
Hij beſtuurt elks Maetſchappij,
Wat of Volk, of Koning wenſchen,
Hoe of list, of Staetzugt vleid,
God is 't al der Menschlijkheid!

155. Spreek dan Heiden-Kalchas-Zoonen!
Is een Koning, Vorst, of Heer,
Naer uw dolle Vrijheids-Leer
Anders dan der Volk'ren kroone?
Die voor de Opper-Majeſteit
Schutsheer word der Menschlijkheid!

156. Waerom dan 't bloeddorſtig beulen,
Het gezalft beſtuur van God
Zoo baldaediglijk beſpot?
Naer 't Schavot een Koning zeulen,
Daer de wroeging tot u zeid,
Gij onteert de Menschlijkheid?

157. Of is 't geen geweeten ſchroeijen;
Zielen pijnigen in 't ſtil?
Door een onbeperkten wil
Elk te bannen en te boeijen?
Zijn dat voor de Alweetenheid
Rechten van de Menschlijkheid?

158. Dan ik voel mij 't Hart beroeren
Door die Kerkelijke Twist,
Liefde tot mijn Medechrist,
Zou mij ligt te verr' vervoeren,
'k Wijz' dan hier de Geest'lijkheid
Na Gods Recht op Menschlijkheid! —

159. Maer 'k vervolg met ſtouter vraagen
Naer de Rechten van den Mensch,
En den Vaderlandſchen Wensch,
Op de Volkskreet onzer daegen,
Door wier drift en woeligheid
Neêrland bukt voor Menschlijkheid.

160. Vrije

160. Vrije Stemmen op te roepen,
Maar die klemmen in den mond
Op den vrijgevogten grond,
Door de vrees voor vreemde Troepen.
Is dat Stemgeregtigheid
Vrij gebooren Menschlijkheid?

161. Weet gij 't Recht van de Bataaven?
Niemand, hij was Heer, of Knegt;
Of hij had tot Stemmen regt,
Om het Raedsbesluit te staeven,
Omgekogte meerderheid
Was Verraet van Menschlijkheid.

162. Wil me een Vrije Volkstem hooren,
Ze is Gods Stemme, als Eendragt spreekt!
Maer dat men op de Eenvoud wreekt,
Als hij stemt als Vrijgebooren,
En hierom zijn Ambt ontzeit,
Dat is dwang van Menschlijkheid!

163. Dat een eerlijk Man regeere,
Die het Vrij Volk kiezen wil!
Maar de diamante Spil
Van des Vrijheids Heemelspheere
Draei nooit door Heerschzugtigheid
Op den duim der Menschlijkheid.

164. Door vertwijffeling van Eeden
Werd nooit het gemoed gesmoord,
Maar een Man, en Woord een Woord,
Valsch getuigen, List van Reden,
Rechters van partijdigheid;
Duld geen vroome Menschlijkheid.

165. Wil een stille Burger blijven,
Buiten Volk en Staetsbewind;
Als hij Rust en Vreede mind
En geen Tweespalt tragt te stijven?
Dan raekt hij zijn Recht nooit kwijt
Op Natuur en Menschlijkheid.

166. Hoe

Digitized by Google

166. Hoe zal toch een Vrijman ſtemmen,
Als men teegen zijn gemoed
Dwingt, hoe dat hij ſtemmen moet?
Hoe zal zulk een Volkſtem klemmen
Op des Volks Alwaerdigheid,
Als men dwingd haer Menschlijkheid?

167. Neen, de Stem blijve onbedwongen
Ieder Vrijman even nae,
Dan men ſlae ook de Orde gaê,
De oudſte Burger voor den jongen,
Vaders Grijze Eerwaerdigheid
Zij de Stem der Menschlijkheid.

168. Word den Vreemdeling een Poorter,
En bekoomt hij 't Burgerregt,
Hem werde ook geen Stem ontzegt;
Is 't een eerlijk Man: hij hoor 'er
Ook wel tot de Gastvrijheid
Der Bataefſche Menschlijkheid.

169. Rijkdom, aanzien van Perſoonen
Rang nog Staetſie, gae 'er voor!
Men geev' de Oudſten eerst gehoor,
Daer na de Echte Vrijheidszoonen;
Naer deez' vrije Eenparigheid
Rigt men dan de Menschlijkheid.

170. Daer naer moog men Rangen ſchikken,
Adeldom en Burgerſtand
Met het Boermanſchap op 't Land
Helpen, raeden, weegen, wikken
Wat tot heil des Volks gedijd,
Naer het Recht der Menschlijkheid.

171. Priest'ren waeken bij de Altaeren
Smeekende aen de Almoogentheid;
Leeren door voorbeeldlijkheid
Godvrugt aen de Staetszorg paeren!
Kneeden tot zagtmoedigheid,
't Harte van de Menschlijkheid.

172. Dae

Digitized by Google

172. Daer is toch geen Volk op Aerde,
Dat in Volksgemeenſchap leeft,
't Welk niet zijnen Godsdienst heeft,
Dat geen Eed'len houd in waerde,
Die door Deugd en Wakkerheid
Waekten voor haer Menschlijkheid?

173. Tot de laetſte Naegeſlagten
Had bij Bato's Burgerij
Deftige Adel haer waerdij,
Nooit geen Prieſt'ren te veragten,
Princelijke Eer, Ontzaglijkheid
Was 't gezag der Menschlijkheid.

174. Dat men dan op zulke Zoonen
In den Raed, en in het Veld
Een beproeft vertrouwen ſtelde;
Hen erkentlijkheid betoone!
Dat ontzegt vertrouw'lijkheid
Nooit aen Eed'le Menschlijkheid?

175. Zijn 'er, die hun Eer bezwalken,
Met laf hartigheid, verraed?
Wel, men bann' hen uit den Raed:
Eendragt laet zich nooit verſchalken,
Als ſlegts maer oprechtigheid
Vraegbaek blijft der Menschlijkheid.

176. Vind men nog bij onze Telgen,
Die voor ons ten Strijde gaen,
En met Mavors Lauwerblaên
Keeren als Roemrugte Belgen?
Schenk die 't Recht der Aed'lijkheid
Ridderlijke Menschlijkheid!

177. Plaetst hen op den Stoel der Eeren
Naest onze Achtb're Eerwaardigheên,
Laet zij in de Raedzaal treên,
Mannen, die 't gezag verweeren,
Voegen bij de Staetlijkheid
Der Bataafſche Menschlijkheid.

178. Dat

Digitized by Google

178. Dat de vrije Koopvaerdije
's Waerelds Goud en Schatten wind!
Maar dat zij door Goud verblind,
Slaeven maekt van eenen Vrije,
Meesters zijn van 't Staetsbeleid;
Dat 's te trots een Menschlijkheid.

179. Neen den Armen, en den Rijken
Schoon 't hen voor of tegen gaet
Is een Burger van den Staet,
In 't Maegdschaplijk Recht gelijk, en
Broeder der Huishoud'lijkheid
Van Natuur en Menschlijkheid.

180. Gaet het wel met eenen Broeder,
Hij versmaed den schaem'len niet!
Als Hij Zusters nooddruft ziet,
Nood van Vader, en van Moeder;
Smaed men die betreklijkheid:
Dan vloekt hem de Menschlijkheid.

181. Dus moet men de Welvaert zoeken
In die banden der Natuur;
Wijze Vaederen bestuur
En bescherming, door een kloeken
Held vol van getrouwigheid,
Eigen Bloed der Menschlijkheid!

182. Zal één Stad het al regeeren,
Door Volkrijkheid, Overvloed
Heerschen over broeders Goed,
't Kleen gezin dus overheeren?
Neen, die Ongeregtigheid
Duld geen Broeder Menschlijkheid.

183. Hoort het kleen Medemmelikke,
Brielle aen Voorne's Breeden Hill,
Woerden aen de Wier'kker Kill
Als het Oorlog aan komt blikken,
Ook niet tot de weerbaerheid
Der Bataafsche Menschlijkheid?

184. 't Kleen-

Digitized by Google

184. 't Kleenſte Dorpje, 't kleinſte Vlekje,
Kerſpel, of Gehugt en Buurt,
Dat de Broedertrouw beſtuurd,
Op de Landkaert 't kleenſte Plekje,
Heeft ook zijn aenſpreeklijkheid
Op het Recht der Menschlijkheid.

185. Dus moet nooit den grooten Rijken,
Noch het Goud der Koopvaerdij,
In een Broeder-Maetſchappij
Heerſchen over zijn's gelijken,
Of ook die Heerschzugtigheid
Strekt ten val der Menschlijkheid.

186. Zoo, ligt Stavoren en Vroonen,
Die beroemde Waereldſtad
Lang verzwolgen in het nat,
Laat dit voorbeeld ons dan toonen,
Hoe de Wisſelvalligheid
Straft de trotſche Menschlijkheid.

187. Hij, die duizend Arbeidslieden
Heeft ten dienst van zijn Fabrijk,
Werd hij door dien handel Rijk,
Geeft dat Recht tot Volksgebieden?
Dwingen van zijn Overheid
Heet dat Broeders Menschlijkheid?

188. Van zijn trouwe Burgerije,
En uit zijn Geboorteſtad
Met zijn Handel en zijn Schat
Elders gaen, daer 't Volk in Lijen
Zugt om zijn Nooddruftigheid,
Is dat Burger Menschlijkheid?

189. Van Ambtshonger elk beſchuldigt,
Daar men zelfs Ambtshonger heeft,
Ambten aen zijn Zoonen geeft,
Zich ten Troon der Volkſtem huldigt,
't Hart vol Oorlogszugtigheid,
Is 't Vreedzaame Menschlijkheid?

Digitized by Google

190. Aen het hoofd der Muiters trekken,
Tegen zijne Kerkenleer
In 't Harnas en 't Geweer,
Dus zijn Mann'lijk woord bevlekken,
Dreigen met verſchriklijkheid;
Was dat Menno's Menschlijkheid?

191. Met een Losbol ſamenſpannen,
Op zijn's Vaders Stads Crediet
Doch die nu als een Bandiet
Omzwerft uit het Land gebannen,
Zulk een Catillijn misleid,
Was dat Deugd van Menschlijkheid?

192. Wierd het Hoff'lijk 's Graevenhaege
Toen niet trouwloos aengerand?
Zal Loosduinen en 's Graveſand
Eeuwiglijk geen heug'nis draegen
Van al de Brooddronkenheid
Hier doldrifte Menschlijkheid.

193. 'k Zwijg van dwang door Procedeeren,
Vjermanſchap en Overmagt,
Onſchult trait'ren en verkragt.
De verdraegzaemheid te leeren
Zelf vol onverdraegzaemheid,
Is dat Christen Menschlijkheid?

194. Privilegien en Keuren
Op de Jagt en Visſcherij,
Op elks Land en Vroonrecht vrij;
Maar de Boete zelf verbeuren:
Is dat Heemraedſchappelijkheid
Niet beſpot door Menschlijkheid?

195. Als dit Burgertrouw moet heeten,
Vrijheid, Heil, en Broederſchap,
Politieke Weetenſchap;
Handelen naer zijn geweeten,
Doorzigt van Staetkundigheid;
O! Waer is dan Menschlijkheid?

196. Steeds

Digitized by Google

196. Steeds Matrooze Liedjes rijmen,
Daar de woeste Zeebonk danst,
Door Bordeeltael ſaamgeſlanst,
Die door hart en Aed'ren vlijmen,
Is dat Parnas Luist'rijkheid
Niet gehoond door Menschlijkheid?

197. Op de Oranjeboomen digten
Met een lasterlijken blaêm;
Op een anders goeden naem
De vervolgingen te ſtigten,
Is dat geen vuilaerdigheid,
't Werk van valſche Menschlijkheid?

198. Kan men hem een Burger noemen,
Als men Burger-zoen begeert,
Dat men dan den nek toe keert,
En dien Vriend dan helpt verdoemen?
Hekelt dan onſchuldigheid
Te onregt zulk een Menschlijkheid?

199. Koopman, Werkbaes, Fabrikeuren,
Elk Tieran, of een Despoot,
Snaphaen draegen, of geen Brood:
Of al Vrouw' en Kinders treuren,
Werk en Arbeidsloon ontzeid:
Is dat Burger Menschlijkheid?

200. Elders 't Poorterſchap te koopen,
Te Emm'rik, Tilburg, Raveſtijn,
Om vrij van de Wet te zijn,
En om ſchatten op te hoopen
Vreemde Laekenen bereid:
Was dat trouwe Menschlijkheid?

201. Op de Pligt van Burger boogen
Stede welvaert in dien ſchijn,
Een der besten Burgers zijn;
Doch zijn zelfbelang beoogen,
Fabrikeurs Raedsheerlijkheid,
Was 't geen dubb'le Menschlijkheid?

Digitized by Google

202. Zoo zijn Volk en Stad verlaaten,
Was het Eerlijk, Deftig, Braef
't Burgerſchap van een Bataaf?
Zijn dat welvaerds Onderzaeten?
Of is het Ontrouwigheid
Aan de Pligt der Menschlijkheid?

203. Neen in Leijden meê te lijden,
Trouw aan Eer en Burger Eed,
En in Rampen lief en leed
Voor Altaer en Haerdſteê ſtrijden
Met zijn Volk en Overheid.
Dat is waere Menschlijkheid.

204. Beſſer Land und Leud verloren/
Dan zijn Zielsgevoel verraên,
Den verdrukten bij te ſtaen.
Als Ein falſcher Aid geſchworen/
Dat ſprak vol voorbeeld'lijkheid
Heſſens Graef voor Menschlijkheid!

205. Zulken zijn 'er nog voor handen
Die de Trouw door de Aederen ſpeelt,
Die voor de Eendragt, hoe verdeelt,
Leeven Goed en Bloed verpanden,
Dit noem ik Grootmoedigheid
Patriotſche Menschlijkheid.

206. Verre ook van ons te veragten,
Dat men in Diſtrikten deelt,
De geſcheurde Grenzen heelt,
Voor 's Lands heil zijn Pligt betragten
Door verligter kundigheid:
Dat eischt Dankb're Menschlijkheid.

207. Maer dat men de Aloude Naemen
Heel de Waereld door vermaerd,
Zoo doet ſchokken uit de Kaert
Is 't geen blaêm op Neêrlands Faeme?
Elk Gewest hoe verr' verſpreid
Heeft zijn Recht op Menschlijkheid!

208. Zoo

208. Zoe men nu eens wilde ſchrijven
Menſchen vonden ten geval,
Het voormalige Heel-Al,
Waar zou 't Perk des Aethers blijven,
Eeuwig diepe onmeet'lijkheid?
Hier verzinkt de Menschlijkheid.

209. Zullen Vrije Vranke Vriezen,
Even oud, en even fier
Als den dapp'ren Batavier,
Hunnen Glorienaem verliezen,
Voor een nieuwe deelbaarheid
Van d'Aloude Menschlijkheid?

210. Zal ook Hollands Leeuw zijn Pijlen,
Vrijheids Maegd in Haare Tuin,
Zeeland aan het Sallands Duin,
Steedekroonen, Bundelbijlen
Laeten in vergeetendheid
Van geheug'nis Menschlijkheid?

211. Zouden Eem en Yſſelſtroomen,
Fleveke en het Hollaerds Strand,
Groningen en Gelderland
Niet met hunne Helden koomen,
Eiſchen met den Grijzen Tijd
't Recht der Vad'ren Menschlijkheid?

212. Zou de Merwe, Maeze en Schelde,
Merovée en Faramond
Niet nog twisten om den Grond?
Duitſche en Gaule's oude Helden
Spreeken van Bondſchapp'lijkheid
Met der Franken Menschlijkheid?

213. Voer de Naem vrij van Bataaven,
Van de Wael tot Kattenwijk,
Bato's ſlot en Koningrijk,
Doreſtades Stad en Haven;
Doch laet elks Landsheerlijkheid
Nog tot Eer der Menschlijkheid!

Digitized by Google

214. Of zijn Tacitus Annalen,
Antoninus Reiskaert-boek,
Menso Altings onderzoek
Na 's Lands Oude Grens en Paelen,
Smaed'lijk in vergetelheid
En onnut voor Menschlijkheid?

215. Weg dan met Bibliotheeken,
Plinius, Ortelius,
Guiciardijn, Varenius,
Caesars Oorlog in deez' Streeken;
Daer der Eeuwen kundigheid
Zwigt voor nieuwe Menschlijkheid!

216. Weg dan met Geographisten,
Passer, Driehoek en Octant,
Globe en Atlasboek van kant,
Daer Eucliden zich vergisten
In Aloud Landmeetlijkheid,
Daer zwigt konst voor Menschlijkheid!

217. Vaer wel Keizers, Koningrijken,
Princen, Graeven, Hartog, Heer!
Vrijheid schept naer haer begeer,
Waerelden vol Republijken,
Ieder is een Moogenheid
Volks Despoot der Menschlijkheid.

218. Maar als men eens woog en wikte,
Hoe de Zee de Kusten slegt;
't Bedd' der stroomen word verlegt,
Hoe de nieuwe Land Distrikten
Door een Springvloed overschreid,
Dreigen aan de Menschlijkheid!

219. Ach! eer men te laet berouwde!
Dat bij Eendrachts Vredevaên
Men de Broedertwist liet gaen,
Den gedreigden Ramp beschouwde;
Keerde met eenparigheid,
Het gevaer der Menschlijkheid!

Digitized by Google

220. Dat waer beter dan gedoogen,
Dat men Slijm en Galle ſpuuwt,
Elk van Zwarten Zwadder gruuwt,
Aentezien met luipende Oogen;
Dat die Pest vol bitterheid
Walgt aen reine Menschlijkheid!

221. Is dit niet het Volk optuijen?
't Graeuw tot muiten aengehitst,
't Burgerhart in tweên geſplitst,
Raezernijen in te kruijen,
Zwijmen van Partijdigheid
Door ontemb're Menschlijkheid?

222. Vrije Drukpers, alles drukken
't Geen de Vrijheid zelve drukt;
Daer de waerheid gaet gebukt
Onder 't pak van Schellemſtukken;
Is dat Costers vondigheid
Niet misbruikt door Menschlijkheid?

223. Wil een Eerlijk Vrijman ſchrijven
Voor Orange, of Eendrachts zaek;
Dwang ſteld hem ſtraks aan de Kaek,
De Alleréerlijkſte Bedrijven
Uit een hart vol tederheid,
Doemt me uit wrok der Menschlijkheid.

224. Geen Graveerkunst te beletten,
Schemp en Spotprint door haer Stift
Op een voddeblad gegrift:
Hollands Konstroem te beſmetten:
Kladders van vuilaerdigheid!
Is dit eer voor Menschlijkheid?

225. Helſche Monſters, Spookgedrogten,
Keezen, Pfoefen, Weegluis, Schop,
Menſchen met een Duivelskop,
Al wat Vuillikken ooit wrogten
Prenten met dolzinnigheid
Tot een hoon der Menschlijkheid.

Digitized by Google

226. Liedjeszangers langs de Straeten
Om een Oortje of een duit,
Bij 't Schavotlied van een Guit
Lasterdeunen uit te blaeten;
Schenden Burger eerlijkheid,
Gaat dit door bij Menschlijkheid?

227. Woekerende Boekverkoopers,
Logenkraaijers van de Faem
Stijven in hun voddekraem:
Weekbladſchrijvers, nieuws Omloopers,
Courantiers vermetelheid
Doen die nut aen Menschlijkheid?

228. Mogt me Augustus Eeuw beleeven!
Hij doemde al dat kladpapier,
Dat het Vok misleid, op 't vier;
Hij zou and're Wetten geeven,
Waer der Schrijv'ren vaerdigheid
Nut was voor de Menschlijkheid!

229. Martialen, Juvenalen,
Nazo's, Maro's Poëzij,
En Menippen liet hij vrij:
Mits zij buiten perk en paalen
Nimmer Deugd en Waerdigheid
Schonden door hun Menschlijkheid!

230. Maer, hoe is het thans geleegen?
Waerheid word den mond geſnoerd,
Dichtkunst door de haet vervoerd,
Spreekt geen vuilen Laster tegen,
Heuſche Scherts en Geestigheid
Geld niet bij de Menschlijkheid.

231. Vuuren Blixem-Politieken,
Niet de ſcherpziendſte Oogen blind?
't Klappen uit het Staetsbewind,
Droomen, *Lanternes Magiquen*,
Allerlei Heethoofdigheid,
Is vrij voor haer Menschlijkheid!

232. Heb-

Digitized by Google

232. Hebben dus Jan Haegels vloeken
Voor den Blixem, meerder Recht
Dan het geen een Vrijman zegt?
Mag men 't Volk met grollen doeken,
Janus Dubbelhoofdigheid
Zotskap van de Menschlijkheid?

233. Weê! zoo Jovis neêr komt daelen
Op zijn Aedelaer beneên,
Waer zal Mijnheer Blixem heen,
Als de Dondergod zijn Straelen,
Zoo misbruikt door Roekloosheid,
Weêr eischt van de Menschlijkheid!

234. Zal hem zijne Spreuk verligten,
Gaet die zeker en gewis?
Dat die digt bij Jovis is,
Digt is bij zijn Donderschigten?
an daelt wis Gods grimmigheid
Op den kop der Menschlijkheid.

235. Weê! zoo 't op zijn Blixems Donderd;
Raetelende in de ooren knarst,
Zwarte Wolkbreuk openbarst!
Vuur en Weêrligt aengetonderd
Wreeken met ontzaglijkheid
Hoon van God en Menschlijkheid.

236. Als Mercuur de God der Dieven,
Diefjen en ook Diefjes maet
Eens zijn besten Vriend verlaet;
Of naer Jupiters believen
Argus Kop van 't Ligchaem scheid
Waer blijft dan zijn Menschlijkheid?

237. Waer blijft die met duizend oogen
Hollands Koe door List geschaekt,
Nacht en Dag zoo scherp bewaekt,
Als hij door 't gefluit bedroogen
Zuizebold door slaep'righeid,
Eindigt al zijn Menschlijkheid?

Digitized by Google

238. Waer zal Janus-Broer volenden,
Heracliet en Democriet,
Hat zijn dubb'len Kop bedied,
Als Jupijn zijn Steene Lenden
Gruizen zal tot ſtoff'lijkheid,
Stuifzand voor de Menschlijkheid?

239. Als hij met zijn Trekſchuit-praetjes
In de Trekſchuit zit bekneld;
Hoe dat ongeluk herſteld?
Door Requesten van Ondaat
Helpt misſchien Vriendſchapp'lijkheid
Zijn bemorste Menschlijkheid!

240. Of zijn lieve Gemalinne,
't Kreegelig Oranjewijf
Zal door knorren en gekijf
In het ende eens overwinnen,
Tot zijn Monſter-koppigheid
Weer hervormt tot Menschlijkheid.

241. Hoe ligt alreede op zijn Luimen,
Maerten ſchuimſpaen, als hij ſchrijft
Waer de Kaes en Boter blijft?
Hoe zal hij de Hutspot ſchuimen?
Als de Knegt, Kok, Keukenmeid
Krabbelvuisten? — Menschlijkheid!

242. 't Zal 'er zeker deerlijk ſpannen,
Geen Vergiettest of Plateel,
Zelfs de Schuimſpaen, blijft 'er heel;
Kommen, Ketels, Potten, Pannen,
Die men na de kop niet ſmijt,
Der vergramde Menschlijkheid.

243. Hoe zal Uilneef zig verweeren,
Komt den Aekſter en de Paeuw,
Bontekraei, Spreeuw, Wielewaeuw,
Al 't Gevogelte om zijn Veeren?
Kaelgeplukte ſchalkigheid,
Uitgejouwd door Menschlijkheid!

244. Waer

244. Waer zal 't Kaertespel vervaeren
Van 't omkranste Schoppen Aas?
Waer den Laster-Kaertebaes,
Als zijn Troef en Omberblaeren
Vole en onder Jan zijn kwijt
Lanterlui-Beest Menschlijkheid?

245. Zeker, dat Tweedragtig snappen,
Dat beguich'len van het Volk,
Raekt gewis in 's Afgronds kolk!
Als de Waerheid aen komt stappen,
Dan zwigt al die Wreev'ligheid
Voor verligter Menschlijkheid.

246. Roept me uit de Elizeesche Velden
Cato, en ook Catillijn?
Dat vrij Caesars schim verschijn
Met Pompejus! dat zij melden
Het gevolg der Bitterheid,
Burgeroorlogs Menschlijkheid.

247. Zelfsmoord deed den Eersten sneeven;
Catillijn bleef in den Strijd;
Brutus, door Verraed misleid
Nam zijn Vader Caesar 't Leeven;
Pharsaliaensch Moorddaedigheid
Trof Pompejus Menschlijkheid.

248. Moeten zulke Moordtafreelen,
Uit d'Aloudheid opgehaeld,
Weder worden afgemaeld
Om de Burgers te verdeelen?
Heet men dat nu Schranderheid,
Waer Is Rust voor Menschlijkheid?

249. Alles onbewimpelt vraegen,
Stond zulks aen een Alvraeg vrij:
Waerom dan ook niet aen Mij?
Waerom mag men 't ook niet waegen,
Dat men men met vrijmoedigheid
Vraegt naer 't Recht der Menschlijkheid?

250. Wie

250. Wie zal mij het Recht betwisten
Van eens Vrijmans Hartetael,
Vrij van bitt'ten wrok en ſmael;
Die als Burger, Vriend, en Christen
Spreekt met onbewimpelthcid
Ronde Tael van Menschlijkheid?

251. Ziet men dan ligt door de ving'ren
Dat me in ſchijn van Vrede ſchrijft,
Doch verſijnde Omwent'ling ſtijft?
Mag men dus de Volkſtem ſling'ren,
Daer men Fijntjes Netten breid
Voor ſonnoos'le Menschlijkheid?

252. Wie kan zulk een List doorgronden,
Daer elk bij den Duivel biegt,
Vrij voor 't Oor der Waerheid liegt,
Aflaet krijgt van al zijn Zonden
Agter Scherm der Geest'lijkheid,
Biegtſtoel van de Menschlijkheid?

253. Wie kan in de Bidcel dringen,
Daer me in ſchijn devoot'lijk bid,
Maer aen de Schrijftafel zit,
En bij 't Mette en Vesper zingen
Voor 't *Pro Nobis*, wordt verſpreid
Haet voor Broeder Menschlijkheid?

254. Barst de Diemermeerſchen Adder
Niet van Spijt aen zijn venijn?
Ligt de Post der Nederrhijn
Niet te ſtikken in zijn zwadder?
Doctor Schats vol kundigheid
Helpt vergeefsch die Menschlijkheid?

255. 't Postpaerd vol met Spat en Gallen
En kwae Droes, van 't Fiakk'ren moe,
Moet reeds naer den Vilder toe;
Niemand wil den Schend-ruin ſtallen;
Elk kent de beſmetlijkheid
Van Centaurus Menschlijkheid.

256. Zij

256. Zit de Politieke Kruijer
Van het s'jouwen afgemat,
Ook niet op 't gebrooken-rad?
't Kruijers Veem, hoe langs hoe luijer
Zugt dat met mismoedigheid
Ook niet om haer Menschlijkheid?

257. Zitten al die Logenſchrijvers,
Die Opſtookers van het Graeuw
Nu niet deerlijk in het naeuw?
Die doemwaarde Haatbedrijvers,
Kunnen die haer ſchand'lijkheid
Dekken voor de Menschlijkheid?

258. Al was ik een vlugge Bode
Van den Aemſtel naer Parijs;
Gong ik met de Wind op reis,
'k Had der Goden brein van noden,
Eer ik al die Eerloosheid,
Openlag voor Menschlijkheid.

259. Al doorkroop ik al de Hoolen,
Daer de Loogen zich verſchuilt;
En de Laster grimt en huilt,
'k Zou in zulk een Stijx verdoolen,
Daer zoo veel Valsaerdigheid
Zich verbergt voor Menschlijkheid.

260. Geen uit all' zulke Oproerſtigters,
Cerberusſen uit het ras
Van Megeras Marsſias,
Wij, wij eeren Volksverligters,
Welker onbevleklijkheid
Eer doet aen de Menschlijkheid!

261. Ronde waerheid, Harde woorden,
Stoute Batavieren Tael,
Dit is 't Echte Nationael;
Dit zijn Mannelijke accoorden,
Eerlijke Hooghartigheid,
Dit is waere Menschlijkheid!

262. Laet

262. Laet vrij ieder Schendhond basſen,
Last'ren met de Loogen-Faem
Ieders Eer en goede Naem;
Hij zal nooit ons Hart verrasſen;
't Geen hij vraegt met Onbeſcheid,
Vraegt mijn Broeder Menschlijkheid.

263. Is 't een goede Conſtitutie,
't Eene Jaar ten hoogſten Top,
In het and're weer den Schop
Door een nieuwe Revolutie?
Is 't geen Ontevreedenheid,
Wankelbaere Menschlijkheid?

264. Regelen van Staet te maken
Op 's Lands Unierecht gegrond;
Dat is 't heil van 't Volksverbond;
Maar om alles te verzaeken,
Onder de Ondervindelijkheid
Was dat nut voor Menschlijkheid?

265. Hoe men dat als nieuw beſchouwde,
Als volmaekter uitgedagt:
't Weiflend Menſchelijk geſlagt
Keert weer ſpoedig tot het Oude,
Als de Wispeltuurigheid
Invloed heeft op Menschlijkheid.

266. Heb ik hier bewijs te vraegen,
Daer de ſnoer der Eendracht breekt;
En de Tweedracht 't hooft opſteekt,
Elk zig gaet in 't Harnas jaegen
Tot een nieuwe Burgerſtrijd
Van verdeelde Menschlijkheid?

267. Deeze voor, en geene tegen
In beſluit tot heil der Staet;
Aerſ'len buiten Raed en Daed
Door Partijdig overweegen;
Alles in onzeekerheid,
Zugt hierom geen Menschlijkheid?

268. He-

Digitized by Google

268. Heden eenen Vrijheids Tempel
En een Mastboom opgeregt,
Maer die telkens weer geſlegt,
Fundament, Kanteel, en Drempel
Straks tot Puin en Stof verſpreid,
Is 't geen dwaeze Menschlijkheid?

269. Vrije Zoonen weg te presſen
Door geweld en Dwing'landij
Voor des Oorlogs Bloedharpij,
Onze Dochters tot Maitresſen
Van Uitheemſche Dartelheid,
Is dat kuisſche Menschlijkheid?

270. Zijn de vreemde Speeltooneelen,
In den ſchijn van Zeed'lijk goed,
Voor het Echt Bataafſche Bloed
Geen misleidende taf'reelen,
Voor der Maegden Jeugdigheid,
En der Knaepen Menschlijkheid?

271. 'k Laat van 't Nieuwligt, Zeeden Reden
Aen Voltaire en Kotzebu,
Maer ik blijv' van wreedheid ſchuw,
Als men op 't Tooneel doed treeden
Gruw'len van Moordaedigheid
Der Struikrovers Menschlijkheid.

272. 't Is onze Ouden niet vergeeten,
Toen Jan Vos zijn Titus ſchreef,
Aran ijslijkheen bedreef,
Hoe het Baerle heeft geſpeeten;
Dat hij zulke affchuuwlijkheid
Lof ſprak voor de Menschlijkheid!

273. De Bebloede Mnemoſijne,
De Godin der Tirannij
Kreeg hier dra haer uitgeleij,
Om naer elders te verdwijnen,
Waer men meer wreedaardigheid
Geeft in 't hart der Menschlijkheid.

274. Het

274. Het meewaerdig Hollandsch Harte
Is niet vatbaer voor zulk woên,
't Is voor Bloedwraek koel en koen,
Het durft Menſchenhaeters tarten,
En 't heeft een afkeerigheid
Voor bloeddorſte Menschlijkheid!

275. Vrije Vreugde, vrije ſpeelen,
Vrije Jok en Boerterij,
Ernſtige Schertz 'er bij,
Afkeer voor de Bloedtooneelen
Was hun gulle vrolijkheid
Vreugdbedrijf der Menschlijkheid.

276. Zoekt men Speelen van genugten
Op het Vaderlands Tooneel,
Elk ſpeelt daer zijn Rol en Deel!
Daer is puik en keur van Klugten,
Brero's Boert- en Geestigheid
Tot vermaek der Menschlijkheid!

277. Hier zijn nog Ariſtophanen
Wien geen Pindus viel te ſtijl,
Nog Chryſippen met Virgyl
Plautusſen, Terentianen,
Wier Hoofdzwier'gen Vondigheid
Eer doet aen de Menschlijkheid.

278. Zouden dan die Parnas ligten,
Keur van Kunst en kragt van Tael,
't Deftige Nationael
Voor de Bastaerdrijmers zwigten?
Neen die wijze keurigheid
Blijv' bij onze Menschlijkheid.

279. 'k Zag Itaeljes Operisten,
Daer naer 't Franſche Theâtrael,
Toen in Angelſaxe Tael
Eng'land ons Tooneel betwisten,
Nu is 't weer vermaeklijkheid
Van Hoogduitſche Menschlijkheid.

280. Antwoord Vaderlandſche Dichters!
Is men niet tot walgens toe
Van al dat vertaelen moe?
Wat helpt Maetſchappijen Stigters
Uw KONST ARBEID en uw VLIJT
Bij die wank'le Menschlijkheid?

281. Wat helpt *door den* TIJD VOLMAEKEN
Vaderlandſche Stijl en Taek:
Als men aen Uitheemſche ſmaek
Zich vermast; en wil verzaeken
Al die ſchoone Deftigheid
Van Natuur en Menschlijkheid!

282. Wil men het Uitheems vervangen,
Gauler, Teucer, of Breton,
Ieder hebb' zijn Helicon!
Maer Bataafſche Heldenzangen,
Toonklank van welluidenheid
Hoort aen onze Menschlijkheid!

283. Ja, Apol met Polijmnie
Staetelijke Melpomené,
Erato, Terpcichoré
Met de Dartele Thalie
Minnen hier Gezelligheid
Van Bataafſche Menschlijkheid.

284. Dat men ſpeele, danſe, zinge!
Dat past aen de Jonge Jeugd,
Dat is ook der Ouden vreugd;
Wie kan deeze Hartstogt dwingen?
't Is der Goden vrolijkheid,
Een Geſchenk aan Menschlijkheid!

285. Dat de Bruid met haer Geſpeeltje
Zich op 't Bruiloftsfeest verblijd,
Landman op de Kermistijd
Met zijn Neeltje ſpringt voor 't Veeltje,
De Adel danst met deftigheid,
Dat is Hollandseh Menschlijkheid.

286. Laet Noordhollandsch Zoetje queesten,
Zuidlandsch Lansje uit vrijen gaen
In een fomb're Lindelaen
Roosje vinden, Liefdes Geesten;
Deelen toch in Eenzaemheid
Kuschjes van de Menschlijkheid!

287. 'k Laet zelfs Eerb're Sluikerijen
Voor de Minnekozerij,
Lieve Vrijerij is vrij,
't Is den Band der Maetfchappijen,
Die door Aerdfche Zaligheid!
't Huwlijk fluit der Menschlijkheid!

288. Maer door Bals, Entrées, Redoeten,
Dartelheden van de Nagt
Zoo losbandig doorgebragt,
Dierelijke drift te boeten,
Louter uit Wellustigheid,
Dat fchaemt zig de Menschlijkheid!

289. Is 't geen fchand dat Mans gedoogen
't Heulen van zijn wettig Wijf?
Ziet de Vrouw des Mans bedrijf
Onverfchillig voor haer oogen?
Alles in gemeenzaemheid
Is dat Huwlijks Menschlijkheid?

290. Overdaed in Weelde en Kleeren
Schier tot de Eerbaerheid ontbloot,
Schaemteloos voor Kleen en Groot
Openbaer langs Straet fpaceeren,
Zwigt niet kuisfche Nedrigheid
Voor onkuisfche Menschlijkheid.

291. Moet Natuur haer zwier van lokken
Van een Blonde of een Bruinet,
Ruilen voor een valsch Toppet,
Luizen Pruiken, wolle Vlokken
Scheppen die Bekoorlijkheid
Voor de fchoone Menschlijkheid.

292. Ze-

292. Zeker niet; de Roozenkaeken
Hollandsch blank en Maegden Cier,
't Lighaem Welgevormd en Fier,
Lonkende Oogjes, Eerbaer blaeken,
Lagjes vol aenminnigheid,
Dat is Kuisscher Menschlijkheid.

293. 't Huifje gladjes opgestreeken,
Goude Toog en Kettingdop,
Bloemboutketjes op den Krop,
Fijn Langet wel uitgestreeken,
Een Samaer van deftigheid
Dat's Oud Hollandsch Menschlijkheid.

294. 'k Laet dus Spiegels en Toiletten
Voor de Vrouwelijke tooij;
't Manvolk mind het zind'lijk mooi!
Maer dat de Oppiaensche wetten,
En Spartaansche Echtzuiverheid
Teugels zijn van Menschlijkheid.

295. 'k Zwijg van vuige Rossiaanen,
Simonie in 't Land gebragt,
't Geen Natuur zig Schaemt verkragt,
Daar de Zonne voor moet taenen,
Schaemrood voor de Gruwlijkheid,
Geschoffeerde Menschlijkheid.

296. Strookt dat met gekuiste Reden;
Met het Pochen en geschreeuw,
Op deez' zoo verligtende Eeuw
Van verbetering der Zeden?
Is dat geen Beestagtigheid
Voor beschaefde Menschlijkheid?

297. Heil en Broederschap te zweeren
Voor het oor van 't Vrije Volk,
Abners Vriendschtp, Joabs dolk,
Judas kusch de Vriendschap eeren,
Daer het hart verraed beleid:
Is dit Trouw van Menschlijkheid?

298. Heeft een kusch van *Acolade*
Meerder kragt op Vriendſchapsband,
Dan der Helden Rechterhand?
Is het hunk'ren om genaede
't Mannelijk woord en Achtbaerheid,
Waer is Hollandsch Menschlijkheid?

299. Neen, met opgeheeven handen,
't Overkruist ontbloot Rappier
Zwoer de wakk'ren Batavier
't Bondgenootſchap zijner Landen
Aen Romeinſche Mogentheid,
Vriendſchap van de Menschlijkheid.

300. Geen geveinsdheid bij hunn' Eeden,
Maer oprechtheid aen hun Woord,
Was 't Verbond en Vrede-Accoord;
Ach! heerschte op den dag van heeden
Minder Dubbelzinnigheid!
ó! Dan juichte Menschlijkheid!

301. Was 't geveinst Oranje draegen,
Bijzon-ſtrikken op den hoed,
Tot der Aerd gebuigt, gegroet
Om den Prince te behaegen,
Dus geen valſche Eerhuldigheid
Van het hart der Menschlijkheid?

302. 'k Weet 'er, die met haer Coquarde
Nauwlijks van het Huis in 't Bosch
Reeden in hun Staets-Karos?
Of zij ſcheurden dien aen ſlarden,
Met al de verbittertheid
Van geveinsde Menschlijkheid.

303. 'k Heb 'er in het Hart gekeeken,
Die ik in het cirkelrond
Mede in de Antichambre vond
Om den goeden Prins te ſpreeken,
Wier geveinsde Plegtigheid
Vonkte in 't oog der Menschlijkheid.

304. Ja

304. Ja ik ken 'er bij de Grooten,
Bij Bedienden van het Hof,
Die verheeven uit het ſtof
Vorſtelijke gunst genooten,
Die nu vol valſchaertigheid
Heulen met de Menſchlijkheid.

305. 'k Weet 'er en het is waarachtig;
Die meê werkten tot Herſtel
Van 't Stadhouderlijk bevel;
In het jaar zeven en tagtig,
Daer na vol verbitterheid
Volgden 't woen der Menſchlijkheid.

306. Leeraers Hoog beroemt door 't Preeken
In 't Gelove van het Kruis:
Heb ik voor 't Oranjehuis,
Zeegeningen hooren ſpreeken,
Treffend voor Aendoenlijkheid,
Van 't gemoed der Menſchlijkheid!

307. Maer 'k heb uit die zelve monden,
Door de Tweedragt aengeſpoort,
Ebals Vloek voor 't Volk gehoort:
Eer en trouw te wreed geſchonden,
Wrogt haer huichlaers trouwloosheid
Simeïs van Menſchlijkheid.

308. Ik heb Duizend-duizend Vlaggen
Wimpels Burger-Vaendel-zwaei
Wapp'ren zien van Toorn en Kaei,
In een Bosch van Mast en Staggen;
Al tot Eer en Luist'rijkheid
Van Oranjes Menſchlijkheid!

309. 'k Zag langs Aemſtels Starrentransſen,
Op den Koop'ren Zonnekring;
't Wonder voor den Vreemdeling;
't Vorſtlijk Paer naar de Echtkoets dansſen,
Op haer Capitool geſpreid
Rijk van 't goud der Menſchlijkheid!

310. Overal in Vlek of Steeden
Voerde men Triumphlijk in
Wilhelm met zijn Gemalin;
't Was Hozanna, Heil en Vreede,
't Scheen Augustus gulden Tijd
Bij Bataafsche Menschlijkheid!

311. Op de Goddelijke Feesten
Pallas en Apol gewijd
Hoorde ik door die God'lijkheid
Hooge wijs begaevde Geesten;
Mannen vol Wijsgeerigheid
Juichen met de Menschlijkheid!

312. Maer 'k héb ook al deezen Luister
Zien bezwalken door verraet,
Veinzerij, Bedrog en Haet,
Al die Eendracht aen den Kluister
Met de grootste bitterheid
Zien geboeid door Menschlijkheid!

313. Al die dierb're Zeegezangen,
Die Hozanna's, al die Vreugd,
Al die Lof van Vorsten Deugd
Zag ik door den Hoon vervangen;
Door gevloekte Trouwloosheid
Van de wank'le Menschlijkheid.

314. Tot een onuitwisb're schande
Van die zelve Burgerij,
Aen den Rhijn, de Maeze, en 't Y,
Al die Eeden, al die Banden
Van zoo veele Hartlijkheid
Scheurden door Onmenschlijkheid.

315. Zulk bedrog, dat gantsch Europe
In geen Eeuwen zag geschiên;
Heeft mijn weenend Oog gezien:
Slangen in het Gras gekroopen,
Pestsmet vol vergiftigheid
Knaegde 't hart der Menschlijkheid.

316. Zijn

316. Zijn dan zulke Prineen vrinden
Van onze Eendracht zoo ontaert
Wel een Burger opflag waerd?
Is 'er Broederfchap te vinden
Bij zulk Volk, wier wankelheid
Spot met alle Menschlijkheid

317. Ja misleide Patriotten!
Kunt ge op zulke Weiflaers aen?
Kunt ge als Broeders met hen gaen,
Die uw Broederfchap befpotten;
Eerlijke Belangloosheid
Trait'ren door Onmenschlijkheid?

318. Kan me een Eendrachts-Tempel bouwen
Voor het beste Staetsgezag,
Dat een vrij Volk fligten mag;
Als dit Patriotsch vertrouwen
Op hun Eed en Eerlijkheid
Wankelt door de Menschlijkheid!

319. Hebben zulke door hunn' daeden
Aen weerszijden niet getoont,
Dat niets in haer Boezem woont,
Dan misleiden, en verraeden,
Alles wat vertrouw'lijkheid
Eischt van Deugd en Menschlijkheid.

320. Had Roudborstigheid en Reden,
Zonder Volk verbittering,
Tot de Staets verbeetering
Openhartig toegetreeden,
'k Zag al die valschaertigheid
Schaemrood vlien voor Menschlijkheid.

321. Neen, op 't woerd van Eer betrouwen,
Nooit te wank'len in zijn Pligt,
Eendragts Vijand in 't gezigt
Als een moedig Held te aenfchouwen,
Scevola's ftandvastigheid;
Dat is beter Menschlijkheid!

322. Weg met huichelende Draeijers!
In den Burgerlijken zoen
Heeft men zulken niet van doen,
Wederzijdſche Oproerkraeijers
Volgen haer hartnekkigheid
Tot bedrog der Menschlijkheid.

323. In de eene hand het waeter
En het vuur in de and're hand,
Vuuruitblusſcher, Stookebrand,
Dan een Zwijger, dan een Praeter,
In het hart verborgentheid
Van Arglistige Menschlijkheid.

324. Al haer poogen, al haer listen
Kweeken in 't geheim verraed,
Zijn de bronnen van al 't kwaed,
Achitophels in de twisten,
Veinszende Raedgevendheid
Is bedrog der Menschlijkheid.

325. Wijze Staetszorg kent die ſtreeken,
Zij ſlaet den Verraeder gaê,
Duld hem, maer zij ſtaert hem nae,
Tot de Tijd eens komt van ſpreeken,
Dan wreekt Gods Rechtvaerdigheid,
Bloeddorst van die Menschlijkheid.

326. Henry Quatre Oorlog voeren,
Van Sint Bartels nacht het woord,
Colignie's verwoede Moord,
Weer dien bloedwel om te roereu,
Daer de Seine nog om ſchreid,
Was dat geen Odmenschlijkheid?

327. O! Had wraek het kunnen lukken:
Op 't Groen Zoodjes Hoffchavot
Had men moog'lijk 't Hoofd geknot:
Ouden Aedeldom doen bukken
En den vrijen nek gevleid
Onder 't Zwaerd der Menschlijkheid!

328. Dan

Digitized by Google

328. Dan ik zwijg van al die woede,
Mijne Ziel bezwijmt van ſchrik;
Dat ontzaglijk oogenblik
Wou de Almagtige verhoeden,
Zijn gedugte Majeſteit
Weerde zulke Onmenschlijkheid.

329. Heldenroem met Eer verkreegen
In het aenzien van den Dood,
In het Strijdperk, op de Vloot
Bij het zwaeijen van den Deegen;
Wierd nogthans met ſmaedlijkheid
Weer bezwalkt door Menschlijkheid!

330. Deeze Heiligheên te Plonderen,
Raeroof aen der Helden Graf,
Waepen, Vederbosch, en Staf,
Roem van Hollandsch Oorlogswond'ren
Brijs'len om Egaliteit,
Was dat dankb're Menschlijkheid?

331. Een Driehonderdtal van Eed'len
Tot den Beedelzak getrouw
Onder Breerode en Nasſouw,
Lauw'ren van dier Heldenſcheed'len
Aen der Zoonen Eer ontzeid:
Was dat ook al Menschlijkheid?

332. Moest Heer Harmans Slot te Woerden,
Daer me Albert den Admirant,
't Laberlot van Nieuwpoorts Strand;
Als gevangen in vervoerden,
Nu voor 's Lands Raedsheerlijkheid
Kerker zijn der Menschlijkheid?

333. Dus onze Edelen en Grooten,
Mannen Trouw in Raed en Daed,
Deugden-Spiegel van den Staet
Agter 't Roest-Klinket geſlooten,
Daer nog korts de trouwloosheid
Raed ſloeg, was dat Menschlijkheid?

Digitized by Google

334. 't Achtbaer Ridderlijk vercieren,
Raetsheerlijke Tabbaertpracht
Te verruilen, en veracht
Voor Costumgouds Bandelieren;
Was dat Staeten Deftigheid
Van 's Lands Achtb're Menschlijkheid?

335. Om een Vlag met vreemde kleuren
Het Orange-Blanche-Bleu,
Dat gedugte Sein der Geu
Van de Staeten Vlag te scheuren,
Was dat Eendrachts Majesteit
Niet versmaed door Menschlijkheid?

336. Kan bij 't Dugtig wimpelzwaeijen
Op de Vuurbaek, en de Vloot,
Lootsman Hosterpae, Pijllood
Naer de Vloed en Ebbe draeijen;
Als men 't Baekenfein verleid
Voor zijn Zeemans Menschlijkheid?

337. Wie, wie zal de Traenen droogen,
Die de Visscher aen ons Strand
Stort op het gescheurde Wand?
Wie slaet geen ontfermde oogen,
Daer om Brood zijn Nooddruft schreid;
Op die Nood der Menschlijkheid?

338. Hongersnood in Flaederinge,
Weedom bij den Haeringbuis,
En de Ellende te Maesluis,
Wanhoop, Armoe, handen wringen,
Rampen vol Rampzaligheid,
Scheurt het hart der Menschlijkheid?

339. Wie hoort onze Waterleeuwen,
't Zij te Loefwaerd of aen Ly,
Om den val der Koopvaerdij
Met zijn Weeuw en Wees niet schreeuwen,
Daer hij zinkend Schipbreuk lijd
Vloekende op de Onmenschlijkheid?

340. Jan

340. Jan Contanti, nog korts geleeden,
Kwam met Wisfels en met Geld,
Volle Zakken wel getelt
Defuiglijk ter Beurse treeden,
En bragt door zijn Koopbeleid
Welvaert aen de Menschlijkheid!

341. Maer waer zijn nu zijn Ducaeten
Ducatonnen en Debiet?
Recepisfen op Crediet,
De papieren, Asfignaeten
Met Jan Laeuw's Bedrieglijkheid;
Is 't niet Actie Menschlijkheid?

342. Ziet men niet de Jooden flijven,
Daer zij met een zwaer Procent,
Obligatien, en de Rent
Eenen Zwendelhandel drijven;
't Land omloopen wijd en zijd
Met verschalkte Menschlijkheid?

343. Heeft me een Zegelbrief van nooden
Van Notaris, Procureur,
Al is 't Bordje voor zijn deur,
't Protokol is bij de Jooden,
En al 't Finantieel beleid
Schijnt Araber Menschlijkheid!

344. Is dat eer en goede trouwe
Van het eerlijk Koopkantoor,
Wisfelbank, Casfiers Trefoor?
Kan de Trekker hier op bouwen,
Daer hij in onzekerheid
Handeld met de Menschlijkheid?

345. Durft men Peil en Polus reek'nen:
Onze Scheepen geen Convooi,
Vriendenkaepers tot een Prooi?
Wie zal Asfurantie teek'nen,
Daer de Roofzugt Laegen leid
Aen de Trouwe Menschlijkheid?

346. Vraeg

346. Vraeg den Waeterlandſchen Broeker,
't Rijke deftig langs de Zaen,
Of haer Schatkist vol gelaên
Niet ten bodem leegt door Woeker,
Die Noordhollandsch zuinigheid
Dus verſpilt door Menschlijkheid?

347. Vraeg de Friesſche Griettenijen,
Gelderlandſche Haevezaet,
Overysſels Mienteſtaet,
Stichtſche Landhoev, Boerderijen,
Of den last van Cijnsbaerheid
Niet ſtijgt boven Menschlijkheid?

348. Ieder Werkman, Naerſtig zwoeger,
Ieder Vrouw, een handig Wijf
Bij het Vee en Landbedrijf;
Ieder Koopman is een Ploeger,
Scheepsbouw Kunde en Naerſtigheid
Is daer heil voor Menschlijkheid.

349. Ieder Fries is eenen ſchrand'ren
Veldenaer bij Have of Vee,
Elk is Stuurman op de Zee,
Scheur dat Volk nooit van elkand'ren,
Want aen haere Nijverheid
Hangt gansch Hollandsch Menschlijkheid!

350. Ga, vraeg zelfs aen gansch Europe,
Of haer Waerborg Schat en Goud,
Kroon en Scepter hier vertrouwt
Geen gevaer loopt om te ſloopen?
Rust niet haer Rijksheerlijkheid
Bij dier Volk'ren Menschlijkheid?

351. Duitschland met zijn Rijnſche Wijnen,
Polen's Tarw, Sint Ubes Zout,
Noorder Denne en Mastboomhout
't Moet op hunne Markt verſchijnen:
Koopmans kunde en ſchranderheid
Is daer trouwe Menschlijkheid.

Digitized by Google

352. Van de Euphraet en Indus Stroomen,
Specerijen uit dat Land,
Paerlen, Goud en Diamant
Moet hier van de Ganges koomen;
Heel des Waerelds Schatrijkheid
Hoorde aen Hollandsch Menschlijkheid.

353. Spanjen kan geen Vaerten graeven,
Oostenrijk geen Goud of Kwik,
Zweeden Yzer, Kooper, Blik,
Oost noch West geen Koffij, ſlaeven,
Of 't verpand haer vrugtbaerheid
Hier aen onze Menschlijkheid.

354. Ruslands Bont en Pelterijen,
De Levant Itaeljes Pracht,
Kemelshair, Angoras vacht,
Fijn Catoen uit Smirns Turkyen;
Hier hield de ſpitsvondigheid
Lombaerd voor hun' Menschlijkheid.

355. Dit erkon het fier Brittanje.
Hoe ook haere Jalouzij
Traiterde onze Koopvaerdij
Om de ſleutel van Germanje
Hoe vol Oorlogzugtigheid,
Nog eert zij die Menschlijkheid.

356. Moet men dan Helaes! verduuren,
Dat men van de Maeze en 't Y,
Texel, Hellevoet voorbij,
Na de Antwerpſche Naegebuuren
't Baeken van de Scheld verleid
Om belang van Menschlijkheid?

357. Ach! zal men het nog betreuren,
Dat men Hollandsch Vlaenderland,
Sluis en Bergen, en Cadſant
Met gantsch Zeeland af zal ſcheuren
Van den band der Eenigheid
Om Uitheemſche Menschlijkheid!

358. Wie

358. Wie doet deezen Storm bedaeren,
Vrankryk, of America?
Pruisfen, of Brittannia?
Wie zal het geheim verklaeren
Van al die Verborgenheid
In 't belang der Menschlijkheid!

359. Al die wederwaerdigheeden
Leeren die niet door dien ſchijn,
Dat wij de Speelpoppen zijn
Van Uitheemsch Staetkundigheden,
En ons eigen Roek'loosheid
Woekerzugt der Menschlijkheid!

360. Ach! dat nooit de Nazaet vraege
Ouder 't ſtorten van een Traen
Waer heeft Amſterdam geſtaen?
Groote God aenhoord ons klaegen,
Straf dat Tijrus onzer Tijd
Nooit om onze Menschlijkheid.

361. Ach! verplaets de Markt en Haeven
Nooit van Maeze, en Zeelands Kill'
Naer jalourſchen Nabuurs will'!
Maek ons Vrijvolk niet tot Slaeven,
Weer door uw Almoogenheid
Zulk een val der Menschlijkheid!

362. Dat de Handel en Hanteering
Van het ſchrander Nationael
Niet als balling ommedwael!
Visſcherij, en Veehandteering,
Akkerbouw, en Vrugtbaerheid
Nooit wijk van de Menschlijkheid!

363. Laet het nimmer daer toe koomen,
Dat ons Land, 't geen 't eertijds was;
Weer verzink tot een Moeras!
Laet geen nieuwe Zondvloed ſtroomen
Om onze Ongeregtigheid,
Maer vergeef de Menschlijkheid!

364. Laet

364. Laet nooit onze Konstfabrijken,
Heer-Lems, Govaerdsſtad, Luikduin,
Onder het bouwvallig Puin,
Dat haer val reeds dreigt, bezwijken!
Neen, dat haer vernuftigheid
Blijv' bij onze Menschlijkheid!

365. Dat Arachne met Minerve
Uit mijn Vaderlijke Stad
Nimmer vlieden op een Pad!
Doe haer Ouden Roem niet ſterven,
Maer vergeef ondankbaerheid
Nog aen onze Menschlijkheid!

366. Neen eer moog de Noordzee vloeijen
Om de Spil der Zuiderpool;
Stormgebrul van onze Eool
Bij den Tegenvoeter loeijen;
Eer 's Land welvaerd werd verſpreid
Bij Uitheemſche Menschlijkheid!

367. Dat eer Helium verloope
Rugwaerds naer den Appenijn,
En naer de Alpen onze Rhijn:
Eer de Marktplaets van Europe
Met den val van 't Koopbeleid
Wijk van Hollandsch Menschlijkheid.

368. Eerder moog het Melkve graezen,
Met den Visch in Zee aen 't Strand,
En de Walvisch over 't Land
Vliegen, waer de Voog'len aezen,
't Worde al tegenſtrijdigheid,
Eer God wijk van Menschlijkheid!

369. Ach om weinigen! om eenen
Spaarde gij nog Groote God!
Sodom tot 't vertrek van Loth!
Hier zijn duizenden, die weenen
Smeekend met ootmoedigheid!
Om genae voor Menschlijkheid!

370. Al-

370. Alvermoogen ſlae uwe oogen
Dan op Neêrlandsch Israël neêr!
Wees zijn Redder als weleer!
Wie nooit zijnen val gedoogen!
Maer ontferm Almoogentheid
U nog onzer Menschlijkheid!

371. Ja geen Menschlijkheid voorzeeker:
Maer Hij, die 't Heel-Al behoed,
Zal in onze Tegenſpoed
Onze Rechter zijn, en Wreeker
Over al die ſpoorloosheid
Van beroerde Menschlijkheid!

372. Hij, hij hoort den Landman zugten
Bij zijn Dorschvloer, Hoeve, en Stal
Om 's Lands deerlijk ongeval,
Daer de Dorpen en Gehugten
Staeg Kwartier word aengezeid
Door gedwongen Menschlijkheid.

373. Worden Ruiters en Soldaeten
Niet tot lasten van den Boer?
Moet hij Brood, en Kaes, en Voer,
Bed en Bulſter ook niet laeten
Tot aen bittre moed'loosheid,
Ongevoel'ge Menschlijkheid?

374. Ziet men ook geen Steêman kwellen
Door een rijke Donatries,
Donateurs van Krijgslui vies,
Daer zij elders gaen beſtellen,
't Volk, dat haer baldadigheid
Inriep door Onmenschlijkheid?

375. Sloeg men bij het Biljetteeren
Acht op een Egaliteit
Bij Municipaliteit?
Was de wrok naer elks begee.en,
Enkel uit Partijdigheid,
Hier geen wraek van Menschlijkheid?

376. Zat

Digitized by Google

376. Zat een Woek'raer niet te Prachen
Bij zijn Schatkist vol geſpaert?
Boer en Burger, hoe bezwaert;
Zat hij dien niet uittelagchen?
Spot zijn onverzaedlijkheid
Dus niet met de Menschlijkheid?

377. Moet men ſchier geen Godsdienst koopen?
Is het Volks-gebed wel vrij
Voor de Nieuwe Kerkvoogdij
Staen de Tempeldeuren open?
Is Kerkgenootſchaplijkheid
Wel meer vrij voor Menschlijkheid?

378. Leeraers die van 't Altaer leeven,
Haer Bezoldingen ontzegt,
Ondanks 't Kerk- en Burgerregt
Priesteren den ſchop te geeven,
Om dat haer ſtandvastigheid
Hield den Eed der Menschlijkheid?

379. Wie kan deeze ſmaed ontkennen
Daer elk Christen thans om zugt?
Kan de Kerkelijke tugt
Het baldaedig Godsdienstſchennen,
En al de Ongodsdienſtigheid
Weeren bij de Menschlijkheid?

380. Spreek, zijn dat geen Zielen grieven?
Is 't ſchier geen Geweetensdwang,
Die de Vad'ren viél te bang;
Toen de Bloedplakkaeten, Brieven
Van Duc d'Alva's woedentheid,
Dwong 't Geloof der Menschlijkheid?

381. Nu twee Eeuwen pas geleeden,
Dat men het gekuischt geloov,
't Vrije Staetsgezag ten hoov
Heeft Manmoedig vrij geſtreeden,
Of me ontzegt die vrijigheid
Aen Hervormde Menschlijkheid.

382. Dat dan Christen Overheden
Van 't Wetgevende Gezag,
't Algemeene Volksbeklag
Over Godsdienst, Deugd en Zeden
Niet met onverschilligheid,
Zien verſmaed door Menschlijkheid!

383. Zijn de Schouten op de Dorpen
Geen Despooten in 't Gerecht,
Als elk ja en Amen zegt,
Daer zij 't zweet der Boeren ſlorpen,
Eenvoud en Onnozelheid
Kneev'len door haer Menschlijkheid?

384. Een Perſoon, Schout, Secretaris,
Procureur en Advokaet,
Gaerder van den Cijns der Staet,
Eiſcher en gedaegt Notaris,
Hoe ſteld het Geweetlijkheid,
Repreſentanten Menschlijkheid?

385. Conſult, Dagvaert en Vacatie,
Voor een Rijk partij 'er door,
Voor den Armen geen gehoor,
Voor het Geld de Gunst en Gratie
Dreigen, dwang en gierigheid
Is dat ſchande of Menschlijkheid?

386. Telkens Schatting uitgeſchreeven,
Deux Aes heeft geen enk'len duit,
Quater Troij het beursjen uit,
Cincque Six en wil niet geeven:
Is dat Gelijkvormigheid
Voor den Cijns der Menschlijkheid?

387. 'k Voel het hair te bergen rijzen,
Daer ik de Armoede in den nood
Zugten zie om daeg'lijks brood!
Wijl men zijnen Vijand ſpijze,
En men geen Meewaerdigheid,
Heeft voor Broeder Menschlijkheid!

388. Word de Elend niet langs hoe grooter,
Daer men Scheepen vol gelaên
Met 's Lands Veldgewas en Graen,
Rijke voorraed, Kaes en Boter
Zend aen de Vijandlijkheid,
Om het Goud der Menschlijkheid?

389. Wijl het Volk van honger grimmeld,
Met de Handen in het hair;
Houd de vrekken Handelaer
't Voedzaam Graen veel eer beſchimmeld,
Eer zijn Mededoogentheid
Zich ontfermt der Menschlijkheid.

390. Levraneiers en Paerdekoopers
Worden alle Rijkelui,
Geven van 's Lands nood den brui,
Hoe meer Oorlog, hoe meer Stroopers,
Hoe meer Onbarhartigheid,
Voor berooide Menschlijkheid.

391. 't Zand van Listen en Praktijken,
Agiotages Dwarrelwind
Stuift de ſcherpzienſte Oogen blind,
Eerlijk doorzigt moet bezwijken
Voor die Nevelduisterheid,
Geldzugt van de Menschlijkheid!

392. Word dat Goud niet rood van ſchaemte,
Daer het zulke Meesters heeft,
Aerde, Hel en Hemel beeft,
Als Meduſa's dor geraemte
't Slangenhair ten vlecht gebreid
't Beeld word van die Menschlijkheid.

393. Doch, daer wij die Woek'raers vloeken,
Zijn 'er nog Opregten vrij
Zonder hebzugt of Partij;
Waere Patriotten, Kloeken,
Die met alle onzijdigheid
Waeken voor de Menschlijkheid.

394. Die voor 't Volk na Reden vraegen,
Daer de Krijgskas word geſtijft,
Wil het weeten waer het blijft!
't Wil gewillig Lasten draegen,
Maer ook Verantwoord'lijkheid
Is haer Recht op Menschlijkheid.

395. En zoo 't Geld bij Volk of Staeten,
't Geld bij Hollandsch Maetſchappij,
Daer men dubbele Soldij,
Aen Matroozen Soldaeten,
Uitdeeld met goedwilligheid,
Tot den dienst der Menschlijkheid.

396. Ja, daer Burgerplichtbetragting,
Willig Liefdegaeven deelt,
Wonden zalft en Breuken heelt,
Weeuw en Weesje Rampverzagting
Vind bij 's Volks Milddaedigheid,
Daer woond God bij Menschlijkheid.

397. Waerom hoort men dan doch morren
Van den Zeebonk, Soudenier
Overal, dan daer, dan hier
Fluist'ren, Murmureeren, Gnorren
Om verſpilde Zorg'loosheid,
Van weldoende Menschlijkheid?

398. Onze Goudbron uitteputten
Om Uitheemſchen bij te ſtaên,
Waegens vol met Geld gelaên,
Uitlandſche Oorlog onderſtutten,
Binnenlandſche Oproerigheid,
Zugt hierom geen Menschlijkheid?

399. Zijn dus in verkeerde handen
Dan de Sleutels van de Kist?
Word de Reekening vermist?
Moet men Land en Zand verpanden?
Wie ſtuit die vertwijffeltheid,
Agterdogt der Menschlijkheid?

400. Moet

400. Moet men zoo de Vrijheid koopen
Voor het Goud der Slavernij?
Heet dat het Bataafſche vrij,
Zat geen Gauler ooit kon ſloopen;
Door Sabinus Majeſteit
Van Civilis Menschlijkheid!

401. Moet 'er dan nog meer ontbreeken?
Is men niet te vreên met goed,
Moet het eind'lijk aen het Bloed?
Moet het Dwingen zijn en Wreeken?
Ach! waer was bij de Overheid
Patriotſche Menschlijkheid?

402. Zal men dan veroordeeld worden
Als men de misbruiken gispt,
En den Woekeraer berispt,
Die ondanks zijn Eed en Orden
Misbruik maakt van Trouwigheid
Aen de Pligt der Menschlijkheid?

403. Zeker neen! hij die de Rampen
Van het woedend Oorlog kent,
Van de Kommer en Elend
Waer meê Nooddruft heeft te kampen;
Eischt de nood behulpſaemheid;
Kent ook hulp van Menschlijkheid!

404. Zonder Schatting, zonder Lasten
Is 'er Koninkrijk, nog Staet,
Dat niet vast verlooren gaet.
Wil men in de Beurs niet tasten,
Elk na zijn vermoogentheid,
Wat is dan de Menschlijkheid?

405. Zal men de Eendracht onderſchraegen,
Billijk dat me Eendrachtig draegt
Schatting die Getrouwheid vraegt;
Liefd'rijk en eenpaerig draegen
't Juk van 's Lands Nooddruftigheid,
Dit's getrouwe Menschlijkheid.

406. Heeft een Keizer geld van nooden?
Geef dan dat des Keizers is,
Gode 't geen dat Godes is,
Volg dus Jezus Heilgebooden!
Hier voor zweeg de Oproerigheid
Phariseesche Menschlijkheid!

407. Maer word Raed en 't Volk bedroogen,
Moet men 't onverschillig zien?
Kan geen Braeven Bijstant bien?
Kluistert men zijn eerlijk poogen
Aen den Blok der vrekkigheid?
Dan is 't uit met Menschlijkheid.

408. Kan een eerlijk Man hier zwijgen,
Die de droeve jammerstaet
Aen 't gevoelig harte gaet?
Neen, als 't bloed begint te stijgen,
Opgekropte smaed en spijt
Uitbarst, dan spreekt Menschlijkheid!

409. Zulk een word in 't spreeken stouter,
Die op zijn Gemoed gerust,
Van geen Euveldaên bewust,
't Heilig Offer brengt op 't Outer:
Vraegt voor 't Vaderland bescheid
In Gods naem voor Menschlijkheid?

410. Schoon op Wormsche Tempeldaeken,
Ieder panne een Duivel scheen;
Luther gong doch moedig heên,
Sprak groothartig voor zijn zaeken,
Tegen 't woen der Geest'lijkheid
Voor Hervormde Menschlijkheid!

411. Zoo mag ook een Vrijman spreeken,
Als hij van het zwijgen moe,
Opgekropt tot barstens toe
Ongeveinst aen Volksgebreeken,
Vraegen durft met Hartlijkheid,
Naer geschonden Menschlijkheid!

412. Wie

412. Wie kan ook 't gemurmel ſtuiten
Daer me alomme in ſtilte klaegt;
Ieder naer de reden vraegt;
Zoo, dat fluist'rende Ooren tuiten;
Waerom die Misnoegentheid
Bij de ſtrijdb're Menschlijkheid?

413. Met vergulde Lauwerieren
Het Uitheemsch bevel bekroont;
Met geen Blaedje ſlegts beloont
't Echte Kroost der Batavieren;
Niets tot een Erkentlijkheid,
Der verdiende Menschlijkheid?

414. Voor de Kommer en Elende
Op de Zee en op het Veld;
Leege Handen zonder Geld
Met een Dankje heen te zenden,
Schoon beloven, Ijdelheid,
Is dat dank'bre Menschlijkheid?

415. Hoort men hierom niet het klaegen
Van den nieuwen Patriot?
Wie gevoelt dan niet het lot?
Dat onze oude Helden draegen?
Keert niet die ondankbaerheid
Op den kop der Menschlijkheid?

416. Hoe veel Hoplien en Cornellen
Daer van 't echt Bataafſche Bed,
Ramelies en Malplaquet
Nog de wond'ren van vertellen,
Bleeven in vergetelheid
Van ontrouwe Menschlijkheid?

417. 'k Zwijg van onze Zeegepraelen
In de Zond, op Doggersbank;
Gaf men toen geen lof en dank,
Aen Kapiteins en Admiralen?
Hoe word die Heldhaftigheid
Nu erkent door Menschlijkheid?

Digitized by Google

418. Word die Trouw thans niet vergeeten?
Zeemans Grijze Ervarenis?
Heeft die nog Erkentenis?
Neen, maar lof breed uitteneeten,
Van bloode Onbedreevenheid
Schijnt meer Eer voor Menschlijkheid.

419. Waer zijn nu de Zeekasteelen
Aen 't Javaensch en Cuba's Strand?
Wie steekt Chattam in den Brand?
Wie zal stout, de Zond beveelen,
Daer de Newa zig verspreid
Maelstroom word der Menschlijkheid?

420. Waer word in de Wingewesten
Nog het Oud Gezag vereerd?
Alles weg en overheerd,
Aen verraet en Roof ten besten,
Zugt niet met Mismoedigheid,
Raedeloze Menschlijkheid!

421. Wat helpt dan aen Mast en Stagge
Wimpelzwaei in Have of Rhee,
Als de Vloot niet kan in Zee,
En een neêrgestreeken Vlagge
Neerzijgt, en neerslagtigtigheid
Heerscht bij Helden Menschlijkheid.

422. Is voor onze Alcibiaden
Temistok'len, Phocions,
Hannibals, Timoleons,
De Lycurgen, Miltiaden,
Ook Barbaersche Ondankbaerheid
Griekenlandsche Onmenschlijkheid.

423. Is dat niet een trotsch braveeren
Van den onverschrokken moed,
Het Heldhaftig Hollandsch Bloed;
And'ren met Gezag vereeren,
Eigen Kroost Veldheerlijkheid
Weig'ren aen de Menschlijkheid?

224. Maekt

Digitized by Google

424. Maekt men geen Coriolanen
Van een ſtrijdbaer Held van Eer?
Ach! dat hij niet wederkeer,
Met de Volxſche Legervaenen,
En zijn eigen Land beſtrijd
Om ondankbre Menschlijkheid!

425. Waer zou men thans Vrouwen vinden
Als wel eer Veturia,
Waer ook een Voluumnia,
Die aen Zoon en Echtbeminden,
Door de Huwlijks tederheid
Smeekte voor de Menschlijkheid?

426. Wee, zoo eens dat ſmeulend morren
Uitbarst tot een vollen Brand!
Van het Callas-Oogenſtrand,
Utrechts Neude, en Zeelandsch Schorren?
God verhoede in deze Tijd,
Deez' beroerde Menschlijkheid!

427. Kent den Aert der Batavieren,
Sart hen, (zoo zij 'er nog zijn)
Aen hun Vaderlandſche Rhijn
Met geen vreemde Heirbanieren,
Beef voor hun wanhoopigheid
Onvertzaegde Menschlijkheid!

428. Amptenaeren aftezetten,
Uit haer Burger-Maetſchappij
Om dat elk niet denkt als hij,
Naer nieuw opgeworpen Wetten
Dit ook eischt Herſtelbaerheid,
't Oude Recht der Menschlijkheid?

429. Burgervad'ren Plichtverzaeken,
Huis bij Huisgezin in nood,
In 't Schaepraei geen kruimpjen Brood
Nog geene Oudſten meer die waeken,
Alles vol van hooploosheid,
Dit treft ook de Menschlijkheid!

430. En dan nog te Gastereeren,
Feest bij Feest met Pracht gevierd,
Rijkelijk den Disch verciert
Met Gebras en Banketteeren,
Uitterlijk vermaek'lijkheid,
Maer inwendig Menschlijkheid!

431. Konden alle Natiën ſpreeken
In de Treveszael gemaelt,
Waer het hoog gewelf meê praelt!
'k Hoorde, daer zij nederkeeken,
Vraegen na de Heerlijkheid
Van Oud Hollandsch Menschlijkheid!

432. 'k Hoorde haer naer de Oorzaek vraegen,
Waerom zulk een Vorſten-prael
Was hervormt tot Koffijzael,
En die Pracht van ouder dagen,
Neêrlandsch glans en Vorst'lijkheid;
Was bezwalkt door Menschlijkheid?

433. 'k Hoorde ook moog'lijk, langs de wanden
Van Amelia's Prieel,
Voor het lieflijk Woudgekweel,
In haer Fredriks Boschwaeranden,
Thans ten Herberg ingeweid;
't Raevenknars van Menschlijkheid?

434. Hoorde men ook in de Zaelen,
Elders op 't Gemeente-Huis:
Bacchus Iõ, bij 't gedruis
Van de klinkende Pocaelen,
Met de Kroegendrank; 't beſcheid
Van de Dronkaerts Menschlijkheid?

435. 'k Zag Eerwaerdige Achtbaerheden
Op het Raedhuis niet verſchoont,
Door een driesten hoop onttroond;
Muiters hunne plaets bekleeden,
Oude Burger trouwigheid,
Weende om die Onmenschlijkheid!

436. Kwam

436. Kwam een Burger ned'rig ſmeeken
Als de nood hem dwong en riep;
Wen half dronken Vargas ſliep,
Weg met hem, hij mogt niet ſpreeken!
Flux door Rakkers weggeleid
Scheurde 't Hart der Menschlijkheid.

437. Steede-Bodens en Provoosten;
Loerde aen Schepens Kamerdeur,
Op den Man van de onde Kleur,
Kwam men met hem in propoosten
Men verſchalkte Eenvoudigheid,
En verdoemt zijn Menschlijkheid!

438. Wou zich de Onſchuld al verweeren,
Als hij ſlegts een woordje kikt,
Wierd den Hamer ſtraks getikt:
Met een Straetvloek Preſideeren
Braekte de Wraekgierigheid,
't! Vonnis uit op Menschlijkheid!

439. Vreemdelingen ſtaen verwonderd,
Verontwaerdigd en verbleekt,
Niemand die voor de Onſchuld ſpreekt,
Vrees houd ieder afgezonderd,
Franſchen van Welleventheid
Wraekte zelfs de Onmenschlijkheid!

440. 'k Hoorde dus verdoukte Klagen,
Aen den Ed'len *Bichegru*,
And'ren van dien Handel ſchuw,
Gong men om Beſcherming vraegen,
Bij Municipaliteit;
Hij beſchermde Menschlijkheid.

441. Waeren Vrankryks Hulp-Soldaeten
Door de Krijgstugt niet beſtuurd,
Deerlijk had men het bezuurd,
Als de Dollen Onverlaeten
Niet beroomd door waekzaemheid
Waeren, door hun Menschlijkheid.

442. Broe-

442. 't Broederſchap der Hugenooten,
Dat bij Edele Franſchen woond;
Heeft misſchien, nu nog getoond,
Dat zij Christen Bondgenooten,
Niet met onverſchilligheid
Zag ten prooij der Menschlijkheid.

443. Immers waeren zulke Broeders,
Met Oranje ook eens gezind,
Toen 't verdrukte Staetsbewind
Hoopeloos zogt na behoeders,
Die, in Alva's bangen Tijd
Hielpen onze Menschlijkheid!

444. En wie weet wat nog kan worden:
't Geen men meermael heeft gezien,
In verwarder Tijd geſchiên,
Dat misſchien de Rust en Orde
Door haer Staetsdoorzigtigheid,
Weerkeert bij de Menschlijkheid!

445. Had ik niet in 's Lands Kronijken
't Voorbeeld en getuigenis,
'k Zweeg van die ervarenis,
Dan de Tijd zal wel doen blijken,
Of mijn Openhartigheid
Dwaelt in mijne Menschlijkheid!

446. Laet dan dolle Tweedragt woelen,
Haere woede gaet me aen 't hart;
Ik gevoel der Burg'ren ſmart,
En dat tedere gevoelen
Perst mijn Zielsgevoeligheid
Tot een traen der Menschlijkheid.

447. Dan ik voel den Boezem zwellen,
Weedom barst ter Gorgel uit;
Ja, de Steenen gilden 't uit:
Zoude ik al de gruuw'len tellen
Van des Tweedrachts ſpoorloosheid,
Dan bezweek mijn Menschlijkheid?

448. Doch

448. Doch dit blijft voor 't Alvermoogen;
Die den Mensch zijn Rechten gaf
Zal door zijn gedugte ſtraf,
Zulke Monſters nooit gedoogen,
Daer doch zijn Rechtvaerdigheid
Rechter is der Menschlijkheid?

449. Voelt men dan bij al het woeden
Voor des Hemels Heilraed ſtug;
Dan op den vereelten Rug
Niet de ſtreem der Geesſelroede,
Straf van zijn Gerechtigheid?
Weê, verſtokte Menschlijkheid!

450. Ziet men dan geen Teegenſpoeden,
Buiten Oorlog, binnen Twist,
Raedeloosheid, Leege Kist,
Stormen, IJsgang, Waetervloeden,
Armoe, Kommer, Duure Tijd
Gods ſtraf voor de Menschlijkheid?

451. Zaegen wij in vreemde Landen
Steeds van verre 't Oorlogsvuur
Blaeken bij de Nagebuur?
Nu weergalmen onze Stranden,
In den Christen Broederſtrijd,
Om het weê der Menschlijkheid!

452. Dus ontijdig vreugd bedrijven,
Ledlen Roem ten troon geſtelt,
Doch van Gods hulp niets gemeld;
Moord en wreêdheid te beſchrijven,
Aengeſpoort door Haet'lijkheid,
Voegde daf aen Menschlijkheid?

453. Immers hoorde men bij 't Schaet'ren
Van 't Hozée en 't Klokgebrom,
't Roeren van de Pauk en Trom
Met Trompet-Klaroenen Schaet'ren,
Niets dan Weelde en Dartelheid
Van Brooddronke Menschlijkheid!

454. Geen

454. Geen Gemeente Kerkklok kleppen
Voor 't gewijde Bedehuis!
Maer van Stede-Toornenkruis,
Bi, Ba, Bom en Kling'ling reppen,
Voor Municipaliteit
Was dat Godsdiensts Menschlijkheid?

455. Opgeblaezen Redenaeren
Vonden in verwaenden Lof,
Meerder Keur en Kracht van Stof,
Dan de Wond'ren te verklaeren
Van wuldoende Almoogentheid,
Redder van de Menschlijkheid!

456. Heeft de ſchoonſte Redevoering,
Hoe volmaekt als Zeed'lijk goed,
Kracht op 't Christelijk gemoed
Als men Haet preekt en Beroering,
Wijl men hoopt op Vriend'lijkheid
Van verzoende Menschlijkheid?

456. Neen, 'k heb Edeler gedagten,
Ik eerbiedig Feestgebaer,
Voor het Vrijheids Zoenaltaer;
'k Laet aen elk zijn Pligt betragten,
Maer ik agt ook Heerlijkheid
In Voorouders Menschlijkheid.

458. Waer is doch een Mensch gebooren,
Die niet graeg bij 't Feest accoord,
Van het lof zijn's Vaders hoord?
't Handgeklap der blijde Chooren,
Is een Zielen Vrolijkheid
Ingeſchaepen Menschlijkheid!

459. Billijk is het Feestdag vieren;
Dat men Dankbaerheid betoon',
Helden met Lauw'rieren kroon',
Juicht bij Standaerd en Banieren
Als Triomph de Vreugd bereid,
Is de Plicht der Menschlijkheid.

460. Dat

Digitized by Google

460. Dat mea dan Erkentlijk denke
Aen Noordhollandsch Vreugde dag,
Castricom's en Bergens ſlag:
Maer, dat me ook den Roem niet krenke,
Die d'Aloudheid had geweid
Aen der Ouden Menschlijkheid.

461. Dat men op de Wijnmaend roeme!
Alkmaer op haer Vierdag let!
Maer 't vermaerde Leydsch Ontzet
In vergetelheid te doemen,
Is 't geen verontwaerdigheid,
Van Beroemde Menschlijkheid?

462. Eerder zal het vrij geweeten
Van den Dank'bren Leydenaer
jongeling en Bestevaer,
Zijne Rechterhand vergeeten:
Eer zelfs zijn verganklijkheid,
Dit vergeet bij Menschlijkheid!

463. Staeken de verſtorven Vad'ren
't Grijnzend Doodshooft uit het ſtof
Hoorden zij nu and'ren lof,
't Dor Gebeente zou vergaed'ren
En uit haere Stoff'lijkheid,
Spreeken tot de Menschlijkheid.

464. 't Aeklig Rif zou met zijn Schimmen,
Wonden toonen en zwart bloed,
Met haar fieren Helden-Stoet
Op 't laf harte Naekroost grimmen,
Ja der Geesten ſpraekloosheid
Grimmelde op de Menschlijkheid.

465. 't Zag bij die Heldhalfte Grijzen
Haerlems Ripperda in Toorn,
En Sonoi in 't Hoff'lijk Hoorn,
Naer hunn' Zegeteek'nen wijzen
Langs de Zuiderzee verſpreid.
Eer van Helden-Menschlijkheid.

466. Ik

466. Ik zag Douza opgetoogen
Bij de Zuil van Van de Werv
Op 't fier Leydſche Vrijheids Erv,
Heldenblikken uit hunne oogen,
Gluurden met veragtlijkheid
Op die ſchand der Menschlijkheid.

467. 'k Zag Heldinnen van de Doeken,
Fiere Kenauw Hasſelaer,
Magdalena Moens met haer
Na de Vrijheids Vrouwen zoeken,
Die met Mans Heldhaftigheid,
Streeden voor de Menschlijkheid.

468. 'k Hoorde nog Tryn Leenput kijven,
Daer zij 't Dwangſlot had geſlegt,
Vredenburg in puin gelegt
Te Utrecht, met haer ſtoute Wijven
Vraegen, waar is wakkerheid,
Van de ſtrijdb're Menschlijkheid?

469. 'k Hoorde ook uit de Kerkhof-kuilen
Bij het Delfſche Mauzolée,
Van der Helden Legerſteê
Echo Weenen, Gillen, Huilen,
Daer zij op de weêrklank ſchreid
Van 't gekrijt der Menschlijkheid!

470. Op Metaele Heirbazuinen
Blies der Eeuwen Dankb're Faem,
Nederlandsch Verlosſers naem
Langs de Klingen, Dreeven, Duinen,
Vader Willems ſchranderheid,
Weer tot Troost der Menschlijkheid!

471. Wel hoort dan haer Inſpraak ſpreeken
Uit het Hooge Hemelhof!
Laet haer Overſchot in 't ſtof
Strekken tot een heilig teeken,
Hoe hun Trouw en Dapperheid
Vrijheid ſchonk aen Menschlijkheid!

472. Wil

472. Wil haer dierb'ren Lijkbusch Zeeg'nen!
Wischt van 't Vorstelijke Graf
't Zwadder van den Laster of!
Koomt! Laet ons Haer Zoên bejeeg'nen!
Dan blijve onze Eenpaerigheid
Vrij van Bastaerd Menschlijkheid!

473. Dat geen bende Tempelschenners,
Jaspis, Toets of Marmersteen,
Aen der Vorsten Eertropheên;
Nog gebijtelde Opschriftkennis
Schenden met baldaedigheid,
Tegens alle Menschlijkheid.

474. Neen, wil 't vuur dier woede blusschen
Dat me in Zak en Asche stae
Voor den Troon van Gods genaê!
Laeten wij zijn Roede kusschen!
Dan ontfermt Barmhartigheid
Zich nog onzer Menschlijkheid.

475. Dan gae men gerust te Waepen;
God is met ons in den Strijd,
'k Zie den Vijand wijd en zijd,
Dan voor Eendrachts Oorlogsknaepen
Vlieden met Tweedragtigheid,
Voor Manhafte Menschlijkheid!

476. ô Mijn Vaderland! ô Tijden!
ô Misleiden keert toch weer!
Laet die valsche Vrijheids-Leer
U niet langer meer doen lijden,
Maer herstel door goed beleid
De geschonde Menschlijkheid!

477. Vrijheid duld wel vrije Daeden,
Maer die Daeden zijn bepaelt,
Dat geen Mensch ter zijde dwaelt
Op van God beperkte paeden,
Daer 'er dog een eindigheid
Is van vrije Menschlijkheid.

Digitized by Google

478. God gaf ons Vernuft en Reden,
Zingtuiglijke ſchranderheid
Boven alle Dierlijkheid,
't Vrij beweegen onzer Leeden;
Maer zijn Onafhanklijkheid
Steld de wet aen Menschlijkheid.

479. Laet dan waere Vrijheid knielen
Voor het Outer van 't Gemoed!
Laat ons zeggen God is goed!
Hij die ons gaf vrije Zielen,
Gaf ons ook gevoeligheid
Van zijn Recht op Menschlijkheid.

480. Koomt, herſtel dan welvaert weder,
Zwoeg niet langer onder 't kruis!
Maer smeek in uw Bedehuis,
Dan dael' Vredes Engel neder,
Met Gods kracht en Majeſtelt,
Vrede en heil voor Menschlijkheid!

481. Hebt gij met opregte zinnen
Liefde tot uw Medemensch?
Is de Menſchen minne uw wensch?
Wilt dan van u zelfs beginnen;
Doe door Edelmoedigheid
Recht aen Broeder Menschlijkheid!

482. Dat's Vergeven en Vergeeten,
Dat is Heil en Broederſchap,
Dat is op den Altaer-trap
Treeden van 't verzoend geweeten,
't Offer, dat de Godlijkheid
Gaf in Jezus Menschlijkheid!

483. Dat is die rechtſchaepen Vrijheid,
Dit het heil van 't Vaderland
Eendracht, Hart en Rechterhand,
Was altoos Bataaffche Blijheid,
Dat was hun Grootmoedigheid
Bij al 's Waerelds Menschlijkheid!

484. Man-

Digitized by Google

484. Mannenmoed, oprechte Zeeden,
Raed en Veldheer ſteeds getrouw,
Eerbaerheid bij Man en Vrouw,
Heiligheid van dierbaere Eeden,
Gastvrijheid, Gedoogzaamheid
Was haer Deugd en Menschlijkheid!

485. Doe geen Vrijman dan vergelden,
Dat hij Bato's Volks-bewind',
En de Oranje Stam bemind',
En aen 's Lands Aloude Helden,
Het gevoel van Dankbaerheid
Offert voor de Menschlijkheid!

486. Laet af Broeders te vervolgen,
Denk aen Caïns Broederhaet!
Wanhoop volgt hem waer hij gaet;
Wroeging op 't gemoed verbolgen
Knaegt zijn Zielsgevoeligheid,
Schaemt zig vôor de Menschlijkheid.

487. Neen, dat Broeders zig ontfarmen,
Maegſchap kan zig nooit verraen,
't Bloed kruipt dog daer 't niet kan gaen,
Ezau vliege in Jacobs armen,
Zoo herleev' Maegdſchapp'lijkheid
Weer bij onze Menschlijkheid.

488. Volg dit voorbeeld Vaderlanders
Eer verzoening komt te ſpae,
Benjamin verlooren gaê?
Maer herſtel onze Eendracht-ſtanders,
Zoo bloei de Huishoud'lijkheid
Bij de Broeder Menschlijkheid.

489. Oude en trouwe Patriotten,
Van welk een gevoel zij zijn,
Haeten valſchen Broederſchijn,
Bouwen Galgen, noch Schavotten,
Als ſlegts heur' Inſchiklijkheid,
't Zwak kent van de Menschlijkheid!

Digitized by Google

490. Neen, het waer Patriotisme
Noemt het zuiver Wit nooit Zwart,
Maer band uit het eerlijk hart
Heerschzugt, Wrok, en 't Egoïsme
Mannentael, Rondborstigheid,
Dat is 't Recht der Menschlijkheid!

491. Voor geen Menschenvrees te knielen
Waerelddwingers Monarchij:
Haerdstede en 't Geweeten vrij,
Dit moet 's Vrijheidszoon bezielen;
Eendracht, Magt, Gerechtigheid,
Dat is 't heil der Menschlijkheid!

492. 't Hart moet op de tonge leggen,
Niemand, hij zij Heer of Knegt,
Of hij heeft zijn Vrijmans Recht,
Elk zijn hooren, elk zijn zeggen
Eischt dat Mannelijke Achtbaerheid
Stout spreekt tot de Menschlijkheid!

493. Zoo mag ieder Burger spreeken;
Of is onzer Vad'ren wet
In cement van bloed gezet,
Zoo vol oude Staetsgebreeken!
Dat zij niet nog nuttigheid
Heeft voor onze Menschlijkheid?

494. Wat helpt nieuwe Wetten geeven
Als 't Hervormde Volksbewind,
Telkens Twijffelingen vind,
In 's Lands Charters onbedreeven
Machiavel zijn Leer verbreid,
Marmontelsche Menschlijkheid?

495. Neen, toetst Vaderlandsche Archieven
Op het Delftsche Borstkleinood
Den verlichten Huig de Groot!
Leez' zijn Schriften, leez zijn Brieven!
Leer van zijn Raedsheerlijkheid
Rechten van de Menschlijkheid!

496. 's Mans

Digitized by Google

496. 's Mans manier van Procedeeren
Hoe verknoest, verdraeit, verplooit,
In een nieuw gewaed getooit,
't Zij in Eiſchen of Verweeren
Blijft op Hollandsch Rolle en Pleit,
Richtſnoer van de Menschlijkheid!

497. Gaer dan Honig uit zijn Bloemen,
Schift uit zijn geloutert Goud,
't Smetſchuim van het Nieuw en 't Oud!
Zoo zal Vrijheids Pleitzael roemen
Op haer onpartijdigheid,
Voor het Recht der Menschlijkheid!

498. Niemand ſmaele op de oud Vete
Die den Staetsman ligt bevlekt,
Tot verbittering verſtrekt:
Eendracht heeft die lang vergeeten;
Denk dat wijze ſchranderheid
Dwaelen kan uit Menschlijkheid!

499. Doe dan geen Eerwaerde Mannen
Met Gezag van Juſtiniaen,
En 't Roomsch Hollandscht Recht belaên;
Uit Tribune en Vierſchaer bannen,
Door de zugt tot nieuwigheid,
Maer waerdeer haer Menschlijkheid!

500. Het ontbreekt ons niet aen Wijzen,
Achtb're Eerwaerden, wakk're Jeugd,
Die in Vaderlandſche Deugd
Bloeijen en in Staetzorg Grijzen,
Ja in Tweedrachts duisterheid,
Lichten zijn der Menschlijkheid!

501. Hier zijn nog niet ver te zoeken
Bij den Rechtsgeleerden Stoet,
Slingelanden, Aitma's, Voet,
Vitriaren, Bijnkershoeken,
Mannen wier getrouwigheid
Waekt voor 't Recht der Menschlijkheid.

Digitized by Google

502. Wandel langs de Haegſche Linden
Door de Hofwaerand der Staet;
In 't Raedsheerelijk Gewaed,
Zult gij nog de Zoonen vinden
Van onkrenkb're trouwigheid,
Onverwrikb're Menschlijkheid.

503. Hier ook zijn nog Harrenasſen
Beukelaers, Helmet en Speer,
Battus Pantzer, Zijdgeweer,
Storremrammen, en Rondasſen,
Teekens van hun Strijdbaerheid
Voor den Strijd der Menschlijkheid!

504. Wie zou ons dog overbluffen
Volgden wij hun voorbeeld nog;
Deedt geen arglist of bedrog,
Onze oprechte Raedslien ſuffen,
Niemand vol Heerschzugtigheid,
Dwong dan onze Menschlijkheid.

505. Griekenlandſche Socratesſen,
Mogten beste Burgers zijn,
Rome had haer Conſtantijn,
Onzer Vad'ren wijze Lesſen
Bij Bataafſche Ernsthaftigheid,
Zwigten voor geen Menschlijkheid?

506. 'k Laet hen kijven, Proteſteeren,
Schelden voor Uſurpateur
Over Ja of Neen ter keur,
Maer het zwijgend Volks-begeeren;
Is toch 's harten Meerderheid
Voor Oranje en Menschlijkheid.

507. Zoo op 't voorbeeld der Spartaenen
Stemden 't Volk in de open lucht,
Zoo zal 't zwijgend Zielsgezugt
Voor Bataafſche Legervaenen,
Door geen dwingſtem overſchreid
Spreeken voor de Menschlijkheid.

Digitized by Google

508. Doe dan Recht als Mensch, als Christen;
Als Bataaven, schept gij vreugd
In Voorvaderlijke Deugd?
Stel dan perk en paal aen twisten,
En beschermt 't geen Godd'lijkheid
Schonk aen Neêrlandsch Menschlijkheid!

509. Bij zijn Almagt haelt geen wijsheid
Van het Menschelijk vernuft,
Daer 't hoe fijn gesleepen, sukt
Als bij 't naed'ren van de Grijsheid,
Dra het Sterfbedd' word gevleid
Van het eind der Menschlijkheid!

510. Daer is 't eind van al de vonden,
Bij den Allerlaetsten snik
Het ontzachlijk Oogenblik
Waer de Deugden en de Zonden,
Als de Ziel van 't Ligchaem scheid,
't Oordeel wagt op Menschlijkheid.

511. Daer, daer weegen Konings Kroonen,
Van den Staetsman, Eed en Plicht
Zwaerder dan al 't Waereldwigt!
Daer misleide Vrijheidszoonen,
Ouden Wrok en Koppigheid,
Vonnist God de Menschlijkheid!

512. Daer, geveinsde Cabbalisten,
Altaerdienaers wie gij zijt
Welk een Leere gij belijd,
Tweedrachtstookers bij den Christen,
Daer vraegt uwen Heer bescheid;
Op uw Priester Menschlijkheid!

513. Daer legt Reek'ning van Regeeren
Van de Vorsten en Despoot,
Voor Alziende Oogen bloot!
Daer wagt eerloos Saemenzweeren,
Heerschzugt en Arglistigheid,
Gods Gerichte op Menschlijkheid!

Digitized by Google

514. Bij dat Goddelijk Gerichte
Geld geen pleiten nog beklag,
't Sterfuur is een Oordeelsdag:
Wroeging kan 't Gemoed betigten,
Die is voor de Godd'lijkheid
Richter van de Menschlijkheid!

515. Lees de boeken der Propheeten,
Israëls Wraek en Wederwraek!
Het beſtraffen was Gods zaek,
Hij, als kenner van 't geweeten,
Was bij haer Oproerigheid
Rechter van de Menschlijkheid.

516. Leer dus, leer hoe 't Alvermoogen,
Als hij Volk en Staet kaſtijd;
Dat hij voor een korten Tijd
Wel Tierannen kan gedoogen:
Maer verplet Wraekgierigheid
Onderdrukt zij Menschlijkheid!

517. Ach! wilt dan geen putten delven
Voor een Braef en Eerlijk Man;
Daer men zelfs in ſtorten kan,
Het geweeten kenn' zich zelven!
Schend door Ongevoeligheid,
Nooit teerharte Menschlijkheid!

518. Wierd niet *Jean Remy* gehangen,
Aen de Galg, die hij verzon
Bij Parys op Montfeaucon?
Haman voelde 't Wurgkoort prangen,
Dat voor Mordechaeij gebreid
Was door zijn Onmenschlijkheid!

519. Is Guillot geen Loon gegeeven,
Daer hij zelve wierd geſlagt
Onder 't blok dat hij bedagt?
Moest niet Robbespierre ſneeven,
En zijn zelfs Bloeddorſtigheid
Boeten voor de Menschlijkheid?

520. Heeft

Digitized by Google

520. Heeft uw' Ziele één ſtof gevoelen,
Voor het Heil van Volk en Staet,
Knaegt het wroegen van verraed
Laet af van Wraakgierig woelen!
Keer weer tot de Liefd'rijkheid,
Van verzoende Menschlijkheid!

521. Ga, verbeter de Gebreeken
Van 't verouderde Misbruik!
Denk daer is geen Roozenſtruik,
Aen wier Stam geen Doornen ſteeken!
Aedemt zij ſlechts Lieff'lijkheid,
Dan verkwikt zij Menschlijkheid!

522. Ach! wil ons dan Roozen ſchenken,
Pluk ze langs de Doorne-paên!
Hecht 'er Vreede-Palmen aen!
Wie, wie zal de Tuinmaegd krenken,
Als haer Tuiner 't Onkruid weid
Uit den Hof der Menschlijkheid?

523. Vrankryks Lelie uit de daelen,
Worde Europa's Vreedebloem!
Roozengaerd zij Brittens roem;
Dat ze aen Grens en Zeeduin Praelen!
Dat zij bloeijen wijd en zijd,
Tot het heil der Menschlijkheid!

524. Elk moog zijn Gewest verkwikken,
Tierende in Uitheemsch Gebied,
Maer het Wort'le in Holland niet
Om onze Akkers te verſtikken,
Vaderlandſche Vrugtbaerheid
Blijv' voor onze Menschlijkheid!

525. Laet daer Thijm en Mirthe groeijen,
Boterbloem en Veldfeld'rij,
Hooi en Klaever in de Weij,
Op dat Hollandsch Mellek-Koeijen
Maeger door nooddruftigheid,
Dijen voor de Menschlijkheid?

Digitized by Google

526. Kiezen we App'len van Grenade,
Wijngaerd en Oranje-loof,
Aïren van de Koorne ſchoof,
Haegeſteiner Will'gen Blaeden
Om den vrijen Tuin gebreid,
Eer van Eendrachts Menschlijkheid!

527. Omvlégt dus de Tuindeur weder!
Hecht 'er de Blazoenen aen,
De Tropheên van Heldendaên!
Dan buig zich de Uitheemſche neder,
Koningen vol Majeſteit,
Eeren onze Menschlijkheid!

528. Dat geen Laïs van Corinten,
Die berugte Vorſtenhoer,
Weêr de Vrije Maegd vervoer!
Neen, zij, blijv' bij ons bemind, en
Bato's VELLEDA gewijd,
Prophetes der Menschlijkheid!

529. Ja, zoo zal de Welvaert keeren,
Met Voorvaderlijk Gezag,
En de ontrolde Staeten-Vlag
Zal bij 't Zeilen en 't Laveeren,
Wapp'ren met Eerwaerdigheid,
Bij Europa's Menschlijkheid!

530. Zoo ſtijg Themis weêr ten Zeetel,
Daer zij de Onſchuld Recht verſchaft;
En den Schuldigen geſtraft,
Met de Tweeſpalt, hoe vermeetel;
Wegband en het Land ontzeid
Voor de Rust der Menschlijkheid!

531. Zoo, ziet men de Keet'nen ſlaeken,
Daer de Land-Leeuw aen gebocid,
In den Kerker brult en loeid,
Zoo zal hij op nieuw weêr waeken,
Voor de Burger veiligheid
Van verzoende Menschlijkheid!

532. Cae-

Digitized by Google

532. Caeſar moge dan Lauw'rieren
Op Germanſche Lokken Laên;
De Ed'le Roos Brittanje ontſtaen;
De Granaet Carthaeg vercieren:
Lelie Gaulens Majeſteit,
't Krooncieraed der Menschlijkheid!

533. Dat de Perſen, Saraceenen,
Op de Kruin van Mahomet
Libanonſche Ceed'ren zett':
De Oude Goth, Sarmaet en Deenen
Pijnloof op den Thijmber breid,
Diadeem der Menschlijkheid!

534. 't Goud mooge China's Kroon vergulden;
De Mogol den Diamant
Kasten aen zijn Tullebant!
Paerlengloed der Mauren Hulden!
Elk Volk hebb' zijn Vorstlijkheid,
Van gekroonde Menschlijkheid!

535. 't Gaf al deeze, Waereldkroonen,
Hoe Majeſtelijk vertuit
Om een Ed'le Oranje Spruit,
Aen Verzoende Vrijheidszoonen,
Vaderlandsch Veldheerlijkheid,
Vrij Bataaffche Menschlijkheid.

536. Koomt verzoenende Eendrachtsreijen,
Plant weer aen uw Vijverhoof
Onverwelkt Oranje loof,
Naest uw Terpen en Valleijen,
't Haegſche *Sacerbosch* gewijd
Voor der Batten Menschlijkheid.

537. Plant hem in geheiligde Aerde
Van den Vaderlandſchen Grond,
Waer men nooit een Knaegworm vond;
Houd den Wortelſtam in waerde!
Weêr tot alle ſchaedelijkheid,
Kanker ſmet der Menscglijkheid!

538. Zijn

Digitized by Google

538. Zijn hier barre Noorderbuijen;
Zorg door een verzagter Lugt
Voor het Blad, de Bloem en Vrugt,
Als 't Zephiertje uit den Zuijen,
Koesterd 's Winters Guurigheid,
Door 't vernuft der Menschlijkheid!

539. Weêr de Wespen die hem ſteeken!
Torren van den Galnootboom,
Ongedierte uit Poel en Stroom
Van vergiſte Waeterbeeken;
Zoek de Bron van Reinigheid,
Nectar voor de Menschlijkheid.

540. Veldgewas aen Beemd en Duinen,
Peerelaer en Muskadel,
Perſik, Pruim en Mirabel,
Roode Kersſen in de Tuinen,
Vaderlandſche Vrugtbaerheid,
Dat verkwikt dan Menschlijkheid?

541. Zoo heff' door het ſchomm'lend Lover
Philomeel haer Woudzang aen,
't Knijntje moog Laveijen gaen;
Zoo koom de Oijevaer weer over,
Klepper van de Dankbaerheid
Bij de Haegſche Menschlijkheid!

542. Zoo, zoo zullen Mensch en Dieren,
Al wat leeft van nuttig Vee,
Bij de lieffelijke Vreê,
Zagtjes graezen, vrolijk tieren,
En Natuurs bekoorlijkheid,
Keert met rust voor Menschlijkheid.

543. Zoo, zal Landjeugd Speelemeijen,
Hupp'len om het Bloempriëel,
Roosjes plukken van den ſteel,
Meijen planten, Kroontjes breijen,
Naer de aloude Plegtigheid,
Der Bataaven Menschlijkheid?

544. Zoo

Digitized by Google

544. Zoo zal Heiman bij zijn Schaepen,
Vislief bij zijn Visschers Wand
Aen het Scheveninger Strand,
Met Katwijksche Oranjeknaepen,
Veezorg daer hij 't Melkvee weid,
Juichen met de Menschlijkheid!

545. Zoo, zoo zullen de Tuinieren,
Akkerlieden wel te vreên
Schoolen met Gezang bijéén,
't Feest van Oogst en Koornbouw vieren;
Alles Zegen, Vrugtbaerheid,
Vredes heil bij Menschlijkheid.

546. Zoo zal 't blij Matroosjen wuiven
Met zijn Mutsjen op de Rae,
En de Wever door de Lae
't Inslag van zijn Schietspoel schuiven,
Daer zijn Konstvernuftigheid
Uitgalmt Vrede en Menschlijkheid!

547. Zoo zal 't Bijltjen op 's Lands Werven,
Bij het klett'rend Hamerslag,
En bij zijn Oranjevlag
Onder 't breeuwen, hakken, kerven,
Roemen op zijn trouwigheid
Aen Oranjes Menschlijkheid!

548. Pakkers, Sleepers, Maekelaeren,
Schuitevoerders, Cargadoor,
Alles wat aen 't Koopkantoor
In den Handel is ervaeren,
Bloeije weer in Naerstigheid
Door de Vrede en Menschlijkheid.

549. O! Hoe zal de vreugde schaet'ren,
Daer men aen de Maeze en 't Y,
Weer met nieuwe Averij
Onze Scheepen zal kalfaet'ren,
Daer Europa's vrugtbaerheid
Keert bij onze Menschlijkheid.

550. Al-

Digitized by Google

550. Alles voorſpoed, alles zegen
Alles juichen, Handgeklap
Vrede en Eendracht Broederſchap,
Wijze voorzorg allerweegen,
Alles vol van Dankbaerheid,
Aen den God der Menschlijkheid!

551. Zoo Praele in Astrea's Tempel,
Vrijheids Hoed en Beukelaer!
't Bijbelboek op 't Zoen-Altaer!
Leeuw en Bundelpijl op 't Stempel!
Eendrachts Magt en Strijdbaerheid,
Eermunt voor haer Menschlijkheid!

552. Zoo, ik durf het vrij voorſpellen,
Legt men Wraek en Weerwraek af,
Zal den Veldheerlijken Staf,
Met de Vad'ren 't Al herſtellen,
Bondgenootſchaps Heerlijkheid,
Voorbeeld zijn voor Menschlijkheid!

553. Voorbeeld door 't Verligt Europe,
Aziën, Amerika,
Nog het Goudrijk Afrika;
Om geen Waerelden te koopen,
Blijf dan Neêrlandsch Moogentheid
Eert men God en Menschlijkheid?

554. Groote God! wat zien mijne Oogen,
Eer zij luiken! welk geluid
Hoort mijn Oor, daer ik beſluit
Met 's Lands Eendracht te betoogen!
'k Zie vervult, 't geen is voorzeid,
Vrede keert bij Menschlijkheid.

555. Juich verdrukte Burgerſchaeren!
Uwe Stem, te lang geſmoord,
Juiche, God heeft ons gehoord!
Offert Heuchlijk op de Altaeren
't Wijrook van de Dankbaerheid;
God redde onze Menschlijkheid.

556. Smaek

Digitized by Google

556. Smaek, het heil van mijn voorſpelling
Uit een hart voor u zoo teêr,
Eendracht en Oranje in Eer,
Alles Vrede, Rust, Herſtelling,
Tweedracht in vergeetelheid
Zaligheid voor Menschlijkheid!

557. Dankb'ren Roem zij Buonaparte
Van des Waerelds Vorst'lijkheid!
Maer ook hoort Erkentlijkheid,
Koning Georges vreedzaem harte,
Britſche en Gaulet roemrijkheid
Gaf de Vrede aen Menschlijkheid.

558. Ook voor trouwe Staetsministers,
Hawksburry Otto, Talleyrand,
Wijze zorg voor 't Vaderland,
Als doorzigte vreê beſlisters,
Is de Dankverſchuldigheid
Ook een Pligt van Menschlijkheid.

559. Maer ook moet Erkent'nis ſpreeken,
Hoe onze Erfprins zagt van aert
't Bang Noordholland heeft geſpaerd,
Daer hij zich had kunnen wreeken;
Vrede's Grondſlag heeft geleid
Door gevoel van Menschlijkheid.

560. Dat hij weêr keer' met Olijven!
Dat zijn's Broeders Lauwerier,
Den Oranjen Helmkam cier!
Zoo zal weer Volksliefde ſchrijven
Op den Toetsſteen hem gewijd:
Zesden Willems Menschlijkheid.

561. Willem Vader, 's Lands Behoeder,
Zal Herleeven in den Zoon,
Brandenburgs Princeſe Kroon,
In de Luister van de Moeder
Deelen in genoeglijkheid
Van doorlugte Menschlijkheid.

562. Ja

Digitized by Google

562. Ja mijn LEYDEN, in veel Lijden,
Honger, Kommer en Verdriet,
Zal, daer God weêr nederziet,
Na dat Lijden, zich verblijden,
Met Oranje en Overheid
Om herſtelde Menschlijkheid.

563. Hemel doe mijn Wensch beklijven!
Schenk dus Heil en Voorſpoed weer!
Neêrland Bloeije als weleêr,
't Moete 's Waerelds Wonder blijven,
Zoo lang, tot in d'Eeuwigheid
Eindigt aller Menschlijkheid.

SLOT.

Zie daer BATAAVEN. voor uw Vierſchaer 't Recht bepleit,
Van Eendracht, Burgertrouw, en waere Menschlijkheid!
Zie daer, 't geen ik wel eer met klem van tael voorſpelde
Vervult; mag Broeders raed op uw gemoed nog gelden;
Herdenk, hoe deerlijk men misleid om ſobet Loon,
Onze Ed'le Vrijheid, zoo verwoed ſtak naer de Kroon,
Hoe ge u te ſpoorloos door Tweedracht liet vervoeren,
En met de Orkaen van Wraek's Lands Eendracht hielpt beroeren:
De Braefſte Vorst en alle onze Ed'len zijn gehoont;
De Vad'ren van 't Gezag der Vrijheid zijn ontroond:
Vreemd vuur gebragt is op Gods Heil'ge Bond-Altaeren,
Geknielt is voor den Bael, gegeeſelt door Barbaeren;
Daer gij tot onze ſtraf Gods ſlaenden Engel ziet,
Ach voelt gij met berouw, mijn Broeder-raed nog niet?

Word

Word uw gemoed niet week? Ach wierd het eenmáál teder!
Ach Mensch, ach Broeder keer! Verzoening ach, keer weder!
Keer weer in Gods naem! Keer! verlaet den Aſtaroth,
En werp u in den arm, van Neêrlandsch waeren God!
Laet af van Broeder-haet! Verbeeter de gebreeken!
Blusch uit dat Helſche vuur dat Tweedracht deed ontſteeken,
Schuift den gebarsten Zark op 't Graf van Barneveld,
Wisch van de Lijktrophée den Wrok op Maurits Held!
Laet ook het zwart Gordijn der Witten toegeſchooven;
Wilt dus in Eeuwigheid dat ſchroeijend Twistvuur dooven,
Verzagt het gillend Weê van 't Volk van Nederland,
Zoo ſchenke ons God genaê, en ik reik u de Hand!
Ik ruil de grove Bas dan voor de Herders rieten,
En zal genoegelijk gezeeten aen de Vlieten
En Beekjes, welker val langs Hof en Vijver ſtroomt:
Ik zal met Broeder in het lommer van 't Geboomt'
Van onzen vrijen Tuin; ſteeds Eendrachts-Lied'ren zingen,
En met de Grijzen om verzoenings Eerprijs dingen!
ó Ja! de Grijze Lok, tot hier met eer geſpaerd,
Verjonge als de Oude Lier weer vrolijk word geſnaerd!
'k Zal in mijn Aenhef voor 't Bataafſche Volk doen hooren,
De Zael'ge Eendracht is uit Tweedracht weer herbooren!
Mijn Volk, mijn Burgerij zijn hartelijk verzoent,
Daer op des Vrijheids borst de Orange Telg weer groent
ó Ja! zoo zullen wij daer na als Vrijheidszoonen,
In 't Hemelſche Gewest bij Vader WILLEM woonen;
De Eerwaerde Vad'ren zien van 't lieve Vaderland,
Op Troonen van Saphier en eeuwig Diamant:
Gij zult verheerlijkt bij der Eng'len Heïerſchaeren
Hen zien, die ſneuvelden voor Haerdſtede en Altaeren!
Gij zult in 't Zaelig Oord verſcheiden van deeze Aerd,
De Rust van 't Vaderland zien in uw Hemelvaert:

Digitized by Google

Uw welvaert en gewin zal op uw Kroost beklijven;
Genaede zal uw Naam op 's Heilands rolle ſchrijven;
En als uw laetſten zucht, uw Kroost den Zegen geeft;
In uw verkleumde vuist 't vaerwel der vriendſchap kleeft;
Dan moet uw zuiv're Ziel, de welvaert deezer Landen,
Tot Zeegen voor het Volk aen de Eeuwigheid verpanden!
De Kroon der Burgertrouw zij voor u weggelegt,
Dit geev' de Vrede God! — Vaer wel! — Ik heb gezegt!

VRANK EN VRIJ.

NODIG BERIGT.

Hier mede beſloot ik de Sluitvaerſen der *Bataafſche Menſchlijkheid*, toen de Vrede van AMIENS wierd aangekondigt, en het verlangt vooruitzigt van Herſtelde Eendracht, en het vrije Staatsgezag des Vaderlands, benevens de Rechtvaardiging des verdrukten Stadhouders, aller waare, zoo oude als nieuwe Patriotten hoope ſcheen te vervullen, en hier mede zweeg ik van verdere oorzaaken van rampſpoed en tegenſpoed tot dat tijdſtip, en derhalven gaan ook de verdedigende Opheldering die hier volgen, niet verder. Alleenlijk zullen hier en daar eenige onvermijdelijke overbrengingen voorkomen, die zoo wij het beleven bij eene (God geve het) beſtendiger vrede kunnen volgen. —

Digitized by Google

VERDEDIGENDE

OPHELDERINGEN.

Nadien ik bij de Uitgave van dezen bundel het voornemen had, om bij elk ſluitvaers verklaerende Notulen te ſtellen, en ik dit bij nadere Uitgave der Tijtel verklaaring, en Voorberigt belooft had; zoo heb ik mij beijvert om deze verklaeringen nog uitvoeriger uittewerken, om daar door alle verkeerde misvattingen, en vooroordeel van partijſchap haat, of vervolgiug, te overtuigen door de waarheid en daadzaken ter mijner zelfsverdediging, mitsgaders de Handhaving der Eere, van het onſchuldig gehoond Vorſtelijk huis van Oranje en Nasſau, als wel ook hoofdzaekelijk ter volledige betooging, van de oorzaaken der Rampſpoedige Tweedragt, in ons geſolterd Vaderland; ten welkers oogmerken ik dan van Couplet tot Couplet, de Nommers op de kant der Bladzijden heb naastaan gezet, om dezelve gemaklijk bij de nommers in den Bundel zelve opteſlaan en te vergelijken, welke maniere van Notuleeren en verklaeringen ter Materie, heden algemeen is aangenoomen, en na mijn begrip, ook het beste is. Om dannu zoo na mogelijk, kort en zakelijk dog niettemin daar het vereischt word, breedvoeriger; de eer en de bedoelingen, dezer Sluitvaerzen, in hun verband en grondſteliing te verklaren, begin ik met het eerſte Sluitvaers of Couplet en vervolg. —— ——

Couplet 1 tot 7. Dat ik bij den aanvang van dit eerſte Couplet te recht de *Hedendaagſche wijsgeerte* als oorzaak van alle de rampen van ons Vaderland, ja geheel het Christendom, ſtout in het ſchilde vare, zal ik niet behoeven te bewijzen; daar ik niet alleen, maar alle Christenwijsgeren klaagen, over de hernieuwde valſche Heidenſche wijsgeerte als een verfijnt Heidendom; valſche zeg ik om die te onderſcheiden van goede wijsgeerte die men in velen opzigten den Heidenen, die der Christen wijsgeerte onkundig waren, niet ontkennen kan; maar ik hebbe niet

regt, het gevoel van onze Menſchelijke ſterffelijkheid en dus de eindigheid van ons zielsgevoelen in 't oog, -- dit dunkt mij mag ik wel eens voordraagen aan die wijsgeren die alles van de kragt der reden afleiden en van hunne vrije willekeur en werktuiglijkheid, daar zij toe overtuigt zijn, dat haar beſtaan niet oneindig uit zig zelven, maar eindig buiten zig zelven is, en dat dus de Lere der ſtofflijkheid, het *Materialisme*, het werktuiglijk; hoe en in welke fijne beredenering met ſchijn van aannemelijke fijnigheden betoogt; nooit het zelfsgevoel van onze Lighamelijke ſtoffelijke eindigheid uit het denkend zielsgeſtel kan uitwisſen noch verzaken, gelijk dit zeer zeker, behalven het gevoel van het geweeten, en de vreze des doods die alle menſchen aankleeft, bewijst: dat ons zeer zeker niet zoude aan kleven, indien de Mensch een eenig vermogen had gehad om zig zelven te vormen, en gevolglijk dan ook het vermogen zoude hebben om zig zelven in Eeuwigheid te doen beſtaan en zijn werktuiglijk lighaam in werking te houden, daar hij toe een aas der wormen word en uit zig zelven geen minut noch ſeconde zijns beſtaans meeſter is, heb ik dan geen gegronde reden om al zulken Godloochenaars, of zoo men ze noemt *Deisten* of vrijgeesten, die noch al eenig gevoel van hun eindigheid hebben; dog aan geene Goddelijke openbaaring geloof ſlaan, te vragen, of een Christen beſchouwd, als Wijsgeer, die de Zedeleere van Jezus eerbiedigt, en ja met bondige bewijzen kan ſtaven dat die alle de Zedelijke Wijsgeeren der bekende Waereld overtreffen, tot Gods Eere en Mensch bekerende Zedenlere ja natuurswijze begrippen, of die vraag ik niet meer troost des gemoeds bezitten, dan de zulken die voor of na geleeſd hebben, en gevolglijk of de Mensch, de Christenmensch als berustende in de Goddelijke verborgenheden, die de Zedemeester en zaligende Leeraar zelve erkent heeft, niet te zijn, zoo ik wille maar zoo gij wilt, en daar bij erkent heeft, dat de zoone des menſchen de verborgenheid des Vaders, dat is des Scheppers van het geheel en al niet weet naar zijn Menschlijkheid. Ik wil hierin geen Theologisch verſchil treden, over de al of niet mede Alwetenheid van Jezus als Gods zoone, maar ik bedoel hier de Eigenwoorden des Zaligmakers, toen hem zijne Discipelen vroegen wanneer den dag des oordeels zoude zijn, antwoorde

woorde dat hij als Zoone des Menſchen, dit niet wist, ik laat de Schriftgeleerden hier over uitleggen wat zij willen of kunnen, dog zij kunnen mij niet betwisten, als ik zoo wel als Jezus zelve, dit als mensch erken; ook op zijn voorbeeld zegge ik, dat het ons niet past, om in Gods verborgentheid te treden en geenszints, met alle winden over dit ondoorgrondlijk te waaijen, *Novigare cum ventis*, ik zeile hier op het Compas van mijne eigen magneet, en geenszints na eenig andere wegwijzers van andere Aſchentrekkers en Lugtballen. En daarom vraag ik of al haar Redekundige Wijsgeerlijkheid, met al de Wijsgeeren der ouden ooit zulk een *zagtmoedige zielsgerustheid*, onder het woeden van Tierannen, ja Wijsgeerlijke Tierannen hebben kan, als een Christen die zig bij Gods verborgen wille gelovig nederlegt, in zulk een God eerbiedigende troostrijke Zedeleere! die SPINOSA zelfs niet ontkend heeft. En wel nu dan, wat recht hebben wij Menſchen anders dan dat den vrijmagtigen ſchenker aller rechten aan alle geſchapen weezens, gegeven en ingeſchaepen heeft, van de ſtoffelijkſte ſtomme Zandkorrels, der Delfſtoffen, van den wasdom der Metalen, Zouten, en Edele geſteenten als roerlooze en ongevoelige wezens af, van het kleene ſtofplantje der ſchimmel tot den hoogen Eik en Abeelen, de Cederen der Libanon, van het, elk in zig zelve, wezens gevoelig voor voorteelling en wasdom, Ja onbegrijplijke aan een ſchakeling en overgang tot het dierlijke, het onzigtbaar mijtje en luisje tot den Elephant en Leviathan toe, alles heeft van zijn maaker een ſoort van wet of regt, die hij niet van zig zelven heeft om 'er ooit over te beſliſſen, want alles is met volmaakte wijsheid gemaakt, en de Aarde is vol van zijne goedheid. Is het dan geen tergen, van de Almagtige Almoogentheid, die aan niemant reden geeft, dat een Menſchelijk door hem geſchaepen weezen, zich *rechten* aanmatigt, en die aan hem betwist, of zoo men zegt reclameert aan hem daar ze aan den Mensch zoo vrij kan ontnoomen als gegeven worden, daar hem die ze uit vrijer wille geven of nemen kan? ——

Couplet 7. Mag zulk eene menſchelijke Hoogmoed dan het volk doen dwaalen, door zoogenaamde *fakkels van nieuw ligt*, dat zij tog aan het oude moeten ontſteeken? en niet kunnen uitdooven, of het ware ligt der waarheid, dat

zij in de Eeuwen der waereld, onder Gods wille en gedoogzaamheid wel hebben kunnen benevelen, dog nooit geheel verduisteren, of het herſchijnt weder, en het valſche ligt hoe vernieuwd en met valſche ſtraelen aangevonkt, verteert in den gloed der ſtrafbaare Menschlijkheid. ——

Couplet 8. Wel nu dan nieuwe *misleide Vrijheids-zoonen*, aanklevers van de Nieuweverligte leer der vrije rechten van den mensch, Gij die ons door de vrijheid van allerlei weelde en misdaden zonder ſtraf Leeraart. Is uwe Leere volmaakt? wilt ge uwen Schepper verzaaken? durft gij zijne Almagt hoonen? Ik voor mij, wil in uwe geloofs nieuwigheid niet deelen, dog wensch als Menſchenkind, als Christen en vredelievend Broeder, dat gij bij tijds, *beeft voor de gerechtigheid*, van hem, die meester over uwe Rechten is, en ook aan u dat dierbaar genot gerust laat genieten, indien gij hem als geever eerbiedigt looft en dankzegt; dit genoeg agtende ter verklaaring van opheldéringen vertrouw ik, dat ik de Sophisten, Epicuristen, Deisten in een woord alle beſpotters van het Christendom, mitsgaders Materialisten, *Voltairisten*, *Priestlijisten*, *Jacobinisten*, *Rousſeauisten* en allerlei legioenen van oude en nieuwe Sectaristen, mijne mening wel heb doen begrijpen! ——

Couplet 9. En dus op deeze voordragt, durf ik ook ſtout en wel ernſtig vragen, of zij in gemoede *zelve niet bekennen moeten*, dat al die veranderingen verre zijn van verbetering in Zeden, Godsdienst en Staatsgezag? en of al die *ſcherpgeſpitſte pennen*, door zoo veel ſchrandre Menschlijkheid geſcherpt, anders dan verbitterheid geſchreven hebben, die de verligte Menschlijkheid geheel bedwelmt hebben, en wel inzonderheid de ondermijning der Christelijken Godsdienst over het Algemeen, en die der Hervormde in het bijzonder, dit behoeft meen ik geen verklaring; en dien volgens ook niet dat ik in de volgende vaerzen; de verbitterde ſpotternijen tegens de Formulieren van Eenigheid, en de oude vete der Loeveſteinſche Remonſtranten, in 't oog heb is niet te ontkennen! ook niet dat ik in

Couplet 10. de *Zandhortſche Sijbille* meene, die Dichteresſe bedoelen, die zich meerder vermaerd ſcheen te willen maaken, door het ſpotten met den ſchrijfſtijl des Bijbels, en de geloofsbelijdenis der hervormden, dan

dan wel door eene bedaarde aankleving, aan het ſtelſel van Arminius, dat vrij ſtaat; hoe deze anders ſchrandere Dichteresſe zich hierin vergrepen heeft is overbekent, in dier voegen blijkens de vermaarde Zandhordſche Geloofsbelijdenis, die zelfs door den Zandhorſter Hofheer van Zandhorst PETRUS BURMANNUS SECUNDUS, bekent door zijne bittre hekeldigten tegens het Oranjehuis zeer Euvel is opgenoomen; ja zelfs de ſcherpdenkendſte Remonſtranten, met weerzin ST. JAN VAN OLDEN BARNEVELD en de WITTEN aldus beſpot zagen.

Couplet 11. Wat de *Zendbrief Eliſabethis aan Cornelius*, van dezelve Dichteresſe, betreft, de morſige en bedekte denkbeelden op een bijbelſche ſtijl geſchreven, zijn walgelijk genoeg, voor elk die eenig gevoel voor kuischheid heeft. Zij zijn niet minder wellustig dan de beroemde Sermoenen van Broeder Cornelis, 1601.

Couplet 12. Hierom vraag ik met recht, en ik twijfel niet, of elk bedaard Remonſtrantsch Arminiaan vraagt met mij, *of men de eer en achting van den geleerden* ARMINIUS *niet ontëerd*, door hem dus beſpottelijk te maken; daar het bekent is, dat GOMMARUS en ARMINIUS ondanks hun hevig geſchil over de Calvynſche Lere, echter vriendelijk en gemeenzaam in perſoneele ommegang waren, en zoo als het aan groote mannen betaamt, geene perſoneele haat droegen; het is in dit opzigt aan mij altijd vreemd voorgekomen, dat toen GOMMARUS in 1612, zijn Profesſoraat aan Leijdens hooge ſchoole vrijwillig nederlei, dat daar op EPISCOPIUS die nog ſterker partij dan ARMINIUS was; hem opvolgde, en in zijne plaats beroepen wierd, zoo dikwils ik dit opmerkte, heb ik mijzelven gevraagt: Heeft GOMMARUS het kamp gegeven, of heeft hij uit eenig inzigt gevleid? Kon hij in die tijd, zoo als de zaak toen ſtond, niet voorzien, dat hij plaats maekte voor zijn hevigſte partij, en dat vrijwillig? Dit blijft voor mij wonderlijk, ondertusſchen, indien zij, GOMMARUS en ARMINIUS, meen ik, na mijn denkbeeld, indien zij beiden in onze dagen het hoofd eens uit de grafkuil opſtaeken, zeer zeker, de gevolgen van het ſpooreloos vernuft, der Leere der Menschlijkheid wraken zouden.

Couplet 13 en 14. Ja dien Heiden twistpoel, die bron der tweedragt zouden beſtrijden, en mogelijk nader aan

Digitized by Google

de eenheid zijn, dan nu: daar velen der Hedendaagſche Remonſtranten meest al afwijken van de onderſcheiding, die men voorheen van hunne Secte maakten, naamlijk *politieke* en *kerkelijke*, waar zij thans over het geheel genomen, niet weinig invloed op de politieke ſtaat des Vaderlands hebben gehad, of nog hebben ten minſten het meerder gedeelte, zelfs uit politie, de zoogenaamde verligte Roomsgezinden en Franſche vrijgeesten ſchijnen te hebben willen vereenigen, dat zeer zeker nooit het denkbeeld van ARMINIUS is geweest; want volgens het getuigen van M. STOUPP, die over de Religien der Hollanders geſchreven heeft, zijn de Remonſtranten na de dood van ARMINIUS, ten tijde van VORSTIUS en EPISCOPIUS, afgeweeken van 's mans grondſtellingen, waar in hij tog eene verkiezing der gelovigen toeſtond, dat EPISCOPIUS vervolgens ontkende, dan dit doelt hier ter mijner gezegdens niet; ik beroep mij op gemelde STOUPP, die met duidelijke woorden gezegd heeft, het geen ik nu zeg: „ dat zoo ARMINIUS wederom „ in de waereld kwam, hij zoude zeer zeker veelen niet „ voor zijne Discipelen erkennen, die zijnen naam dra„ gen." Hij zoude merklijk verbaast ſtaan, als hij door geleerde Leeraaren van zijne luisterijke Gemeente het Predikampt voor de ucrative post op de Rekenkamers verruilt zag.

Ik oordeel bij deze getuigenis wijders niet te onpas, om eene kleene uitſtap te doen, waar in velen onzer ingezetenen, die in den oorſprong der zoogenaamde Arminiaanſche en Loeveſteinſche Factien, ſlegts aan de tijd van ARMINIUS en zijne aanklevers blijven hangen, en niet weten, dat lang voor hem, de tweedragt onder de Calvinisten, Lutheraanen, Luthero Zwinglianen, in één woord, alle Hervormers, door de oorſpronklijke Secten van PELAGIUS, ARRIUS van SERVETUS SOCINUS tot verfijnder ſtellingen gebragt, niet weinig woelde onder de Roomschgezinden, vooral Jezuïten zelven, en dienvolgens ook in het politieke; zoo dat zelf onder dezulken eene verborgen ſlang onder het gras lag, die naderhand uit zijn poel opſpringende, de verdeeldheden onder de pas gewettigde Unie en verborgene haat tegens Oranje en de Nasſauſche Helden uitbraakte, dit bewijs, en dat mijn Vaderſtad betreft, is oorzaak van dezen uitſtap; toen het vermaard

ont-

Digitized by Google

ontzet van Leijden pas gevierd was, met eene Dankpredikatie door den Leeraar CORNELISSEN en dien Leeraar in 't vervolg ſterk Calvinisch en ook Oranjes Lof predikte, duurde het geen jaar of men tastte den man eerst met valſche beſchuldiging en naamlooze Schriften, daar na openbaar aan. DIRK VOLKERTZ COORNHERT wierd het hooft van de Contra Calvinisten en Remonſtreerend Leeraar, die zich dra Coornhertisten noemde, zekeren DANEAU uit Parys gevlugt, daar zijn Leermeester ANNE DU BOURG om het Calvinisme verbrand was, kwam in Leijden en beſtreed Coornhert, die aldaar toen begon zijne Secten te vormen, en niet weinig gezag verkreeg, doordien hij in het politieke Secretaris van Staat wierd, en gevolglijk ook onder de Regering der ſtad Leijden zoodanig een invloed had, dat 'er volſtrekt eene verdeeltheid plaats greep, die ſints dien tijd tot na den tijd van ARMINIUS, EPISCOPIUS en anderen, de hooge ſchoole, en, helaas! nog in later, misſchien ook in onze dagen, binnen de Stad Leijden, het zij openbaar of in het geheim, de altoos opwellende bron van religiehaat, burgertweedragt en bijzondere wantrouwen tegens WILLEM DEN EERSTEN, en zijne opvolgers heeft gaande gehouden, zoo dat zelfs bij het leven van vader WILLEM, verſcheiden zijner vertrouwſte medewerkers tot het ontzet, ook PIETER ADRIAAN VAN DE WERF, niet vrij is gebleven van vermoedelijken voorſtander der Coornhertisten te zijn, die toen al de naam van Remonſtranten aannamen, en had DANEAU toegevallen met nog anderen, was waarſchijnlijk alle triumph van Leijdens Burgerij aan andere Mogendheden verpand en de ſcheuring der Unie, had het gevolg geweest, uit dit ſtaaltje meen ik in 't voorbijgaan in opmerking genomen te hebben, dat niet zoo zeer het zuiver gevoel en leere der hervorming en eenigheid van de zagtmoedige Christenheid, als wel onder ſchijn van Religie de zugt tot volksbeheerſching, en gevolgelijk de daaruit voorſpruitende tegenſtreving aan alles, wat Oranje en de getrouwe Staaten tot rust, heil, vrede en welvaart beraadſloegen en uitvoerden, te dwarsboomen, en alzoo door allerlei listige weegen het hart van het volk lings en rechts te winnen, en onder ſchijn van verdraagzaamheid, om alzoo de zuivere Christenleer met de menschlijke politie te

Digitized by Google

vermengen, dus denkende, meen ik hier genoeg te hebben doen blijken, dat ik voor mij, geen haat drage op de verſchillende gevoelen van ARMINIUS of GOMMARUS, CALVINUS, LUTHERIAAN, ARMINIAAN en navolgers van MENNO SIMONS, en wel degelijk ook de Roomschgezinde plegtigheden, als wel dat ik een afkeer heb voor het misbruik dat zij daar van maken, in het beſtuur der Staatszaaken, en bezworen Unie, wil men dan van een ieders godsdienſtige begrippen *het goede behouden*, het ſta vrij.

Couplet 15. Zelfs de goede Zedeleer der Heidenen, kan ook den Christen nuttig zijn, zonder het misbruik te volgen; dat kan de reden gedoogen, —— ——

Couplet 16. Maar dan vervalt ook dat bitter geſchil over al dat vrije denken, *dat vrije willen*, *dat de Godheid niet wil*, —— en ——

Couplet 17. aan hem alleen, als Gever en Neemer van alle goede gaven, die uit God zijn, moet zijn toegekend; daar kan men zeker, door de opvoeding, de jeugd niet vervreemden van de ingeſchapen pligten der Menschlijkheid, die ook deHeidenen gekend hebben.

Couplet 18. En ook nog minder door de leere der vrije wille, ongodsdienſtigheid in het kinderhart te ſtigten, door *Schooldwingendheid*, de *gaven Gods* beperken, en dwingen na de wille der genen, dien het opvoeden tot een werktuig van haar wil. — Schooldwingendheid, zeg ik uitdrukelijk, om dat men in deeze tijd overal het toelegt om onder de naam van het Schoolweezen te verbeeteren, de jeugd, dat geene tragt in te boezemen, dat, haar geheel verwijderd, zoo wel van de beſchaafde zeeden onzer voorvaderen, als van het ingeſchaepen of geopenbaard begrip der Hervormde Christelijke leere, en vooral wat het Nationaal betreft, de waarheden der Vaderlandſche Historiën; ik begeere hier geenſints te berispen, de bedoelingen van het Genootſchap: *Tot Nut van 't Algemeen*, ik zoude te kort doen aan vele nuttige en nodige verbeteringen van derzelver inrigting, dog zij houden het mij ten goeden, als ik zegge, dat zeer velen, die men voor verbeterd voordraagt, inderdaad niet zijn dan oude regelen, in een anderen ſtijl, of laat ik zeggen, in een nieuw kleed geſtooken daar ſommigen, niet vrij zijn van verkeerde uitwerkſelen, bij voorbeeld, men verwerpt billijk

Digitized by Google

lijk alle bijgeloof van ſpookkerij of monſtreuze geesten; en ondertusſchen voegt men 'er printjes bij, die monſtreuſe ſpookſels verbeelden, welke afbeeldingen dan in het kinderdenkbeeld weezens vormen, diemen hen wil onderwijzen niet te beſtaan: is dit goed? En nu, de St. Nicolaaspreſentjes? geene Christelijke gezindheid, tot zelfs de Roomſchen die St. Nicolaas als een groot heilig man erkennen, inzonderheid de Griekſche Christenen, geloven dat St. Nicolaas alle jaaren komt, om en met allerleij ſnoeperij kinderlekkers rond te rijden, wij hervormden tragten dat denkbeeld uit het kinderhart te weeren, maar St. Nicolaas rijd nog niet alleen met ſnoep- en poppegoed, maar ſprookjes van rood kousje, moeder de Gans; en God betere het! nieuwe Christelijke en zedekundige boekjes, in gelijke graad met galante Romans: is dit ook zedekunde? — Anderen van eene andere Clasſe veroordelen billijk de ſchoolboekjes der Franſche tierannij, dog zij ſtoppen hen heden met de onredelijkſte verbitteringen, de Landing der Engelſchen in de hand, die op de keper bekeken en bij naauwkeurige navraag bij de Noordhollanders, al vrij wat op de eigen baldadigheden onzer ſoldaten zouden kunnen worden overgebragt, niet ongelijk aan de Noordhollandſche Beroertens, 1491, toen den Hertog van Saſſen het kaas- en broodvolk zoude temmen, en het plunderen beletten; dog volgens het getuigen van VELIUS het arger maakte, dan den geenen, die hij kwam helpen. Het zijn dan dergelijke misbruiken die ik bedoele.

Couplet 19. Dog bizonder heb ik in 't oog, dat ſoort van Schoolboeken, of Beſchrijvingen, van onze Vaderlandſche Historien, die in deeze dagen zoo verplooit en verdraaid worden, dat 'er ſchier geen ſpoor van de Echte en Hechte herkoomen keuren en privilegien meer in is. Alles draait en komt neder op oppervlakkige kunde, en zonder naauwkenrig onderzoek van het oorſpronklijke van de Vaderlandſche Historien; Wagenaar, die hoe eerbiedenswaardig en getrouw in zommige opzigten, is niet vrij van het overſlaan van zaaken, die evenwel bij de ſouden wel degelijk zijn geboekt, als bij VAN METEREN, BOR, HOOFT, SCRIVERIUS, AITSMA, GOUDHOEVEN en ontellijke anderen oude Chronijken, waar van een menigte kleenere boeken, boekjes, en echte beſcheiden, zoo verkortingen, als uitgebreiden voor handen zijn, en bijzonder de levens-

be-

Digitized by Google

bedrijven en Heldendaden, der ORANJE en NASSAUSCHE HELDEN, en andre roemrijke Staatslieden, dog die men nu uit ouden wrok verdraaid, en geheel niet leest of laat lezen, en dus het jonglings vernuft verkloekt, en onthoudt het geen hij behoorde te weeten, men vergeve mijne ſtoute tael, als ik twijfel of 'er van alle onze tegenswoordige Volksrepreſentanten, onder de honderd, wel tien zouden zijn, die geen andere kennis van onze Vaderlandſche Historie hebben, dan eene oppervlakkige kennis aan Wagenaars Vaderlandſche Historie; —— en

Couplet 21. En God betert nog verkort, hoe vol van geleertheid hoe nuttig anders, en veelen zoo niet de meesten van ouden wrok alleen kennis hebben aan de PALAMEDES VAN VONDEL, en dergelijke haatlijkheden, die niets tot verbetering der Staatsregeling uitwerken.

Couplet 22. Maar veel eer door het hoonend Lasteren, der Voorvaderlijke deugd, het gevoelig hart der Jeugd van de oude trouw verbasteren, eene trouw waar aan de heiligheid der Eendragt verbonden was, en dus door verfijnde list van uitheemſche Menschlijkheid, naamlijk het Jacobinisme, het ſtelſel van JACQUES MOLAI, en de vrijgeesterij waar Vrankrijk in deeze Eeuw zoo blijkbaar onder zwoegt, onze Jeugd te verpesten, ondertusſchen wil ik niet begrepen hebben, dat ik de verbetering van het Schoolwezen en verbeterde Schoolboeken veroordeele, neen dat zij verre van mij, 'er zijn ontegenzeggelijk zeer veele en wel Christelijke Zedekundige werkjes, voor kinderen in het ligt gekoomen, zoo met geestige Printjes, vaersjes voor kinderen, eerlijke vertelzels en geſchiedenisſen, die allen lof en agting verdienen. Maar of zij alſchoon hier en daar verbetert, wel zoo verbeetert zijn, dat men al het oude daarom verleggen of vergeten moet, wie overtreft in 't Godsdienſtige in de Franſche Schoolen, de *Sonnets Cretiens* VAN DRELINCOURT, in de Nederduitſche de gebeden van de gravinne VAN MORTON, de Christelijke gebeden van PICTET, en ontelijke doorwrogte klene Chatechismusjes, Printbijbeltje voorkinderen, en de geestige Prent- Dicht- en Zedekundige Sprookjes enz. van JAN LUIKEN, PHILIPS COMENIUS, *Janua Linguarum*, een boekje ſchier vergeeten, en dat echter na mijn inzien, niet weinig nut zou doen; en gretig vertiert worden, als men bij de drie Taalen

die

Digitized by Google

die al ſpelende, met afbeeldingen door de kindren geleert worden, nog de Engelſche bijvoegde, en de zinnebeeldjes na de nieuwe ſmaak liet graveeren, over dit ontwerp heb ik met den kundigen BRENDER à BRANDIS, onlangs geſprooken en misſchien hadden het de Troublen niet belet wel ondernomen zou zijn geweest, en wat betreft Hiſtorieſkundige werkjes, in dit vak zijn 'er geene mij bekent die de guldene Anotatien van FRANCISCUS HEERMAN, HEEMSKERK Bataviſche Arkadia, de Bellerophon of lust tot wijsheid, Griekſche en Romeinſche Adelaar, DUIKERUS voorbeelden der Oude Wijzen, in een woord ontelbare originneele Hiſtorien en kleene begrippen gedrukt, die zegik, hedendaags deze overtreffen, en dus verzag ik hierom, of dit een en ander door nieuwe Schoolboekjes verbetert is?

Couplet 23. Waarom ik dan vervolgens met allen aandrang onze Nationaale *Vaderlandſche Mannen*, huisvaders, voogden en Leermeesters, aanmane om hunne zoonen Pupillen en *Leerlingen niet verblind* te houden voor de waarheid der oorſpronklijke Vaderlandſche Hiſtorien, nog zijn tedere weetlust te *verkragten*, door de verkeerde Zedeleere, en verfijnde listigheid, en vooral voor verleidende beoordeelingen; over den Natuurlijke geopenbaarde Christelijke Godsdienst. Dat zij alzoo als tederhartige Ouders van wier zorge, het heil der opvoeding hunner Liefdepanden afhangt, en voor de welken zij voor God en Mensch ja de gantſche Maatſchappij verantwoordlijk zijn, dat zij daar het *zieltje pas leert denken over het geen hij ziet en hoort.* —

Couplet. 24. Hun pligt betoonen, en het rijsje buigen en aankweeken, tot een vrugtbren telg van den Schepper, tot genoegen voor ouderliefde.

Couplet 25. En tot nut voor het Algemeen, en ons alzoo Vaderlandſche zoonen en voorbeeldelijke dogters der Bataafſche Menschlijkheid ſchenken op dat Nederland wederkeere tot den Heere ZEBAOTH, de Redder en beſchermer van onze voorvaderen, en ook alzoo die oude opregtheid, en —— ——

Couplet 26. Nedrigheid, aan ons het genot der vrede doen ſmaaken, daar men alrede *walgt van de wrange vruchten*, van de verleidende oorlogs *vrijheidsboom* geplukt,

Digitized by Google

plukt, dit behoeve ik niet te verklaren, daar een iegelijk 'er van overtuigt is, en —— ——

Couplet 27. En om verlosſing zit te zugten. Intusſchen daar de verblindheid, onder velen onzer onkundig is, aan den oorſprong der Vrijheidsboomen, en men weinig denkbeeld heeft wat eigentlijk den oorſprong van een vrijheidsboom betekent, wil ik hier eenige Inligting des wegens geven, vooral daar dit in het vervolg meerder voorkomt. Men weete dan, dat volgens alle bekende Historien der oudſte waereldvolken, het vieren van Feestdagen en Menſchelijke vrolijkheden, een natuurlijk gebruik was, om zulke Feestdagen, het zij bij nieuwe Mane, Lente, Herfst Winter en Zomer Feesten, in het open veld, of in een belommerd woud te vieren; op zulk een vierdag nu kwam de menigte te zamen op zekere beſtemde plaats, vooral, op zulk een plaats richte men dan een teeken op, het zij van een hoop ſteenen ofte wel een groote gedenkſteen, pijlaar, of ſtaak, zoo als bij de Israelliten de ſteenhoopen, of ook het gulden kalf waren, van de Egijptenaren en Baaldienaars overgenoomen, dikwils in de Joodſche Historien voorkomende. De meeste en natuurlijkſte verkiezing evenwel was, om eenige vergaderplaats te vinden, waar in het midden een weelig groeijende en lommerijken boom ſtond, welke boom als 't ware geheiligd wierd aan de Feestpligters, zoo wel voor de eerbiedige Godsdienſtige. als de vrolijke bedrijven, zoo wierden de Eiken van Mamre de feestboomen van Abraham, de Cederen van Libanon die van Salomon, de Palmboomen, die der Afrikaanſche volken, de Wijnſtok en Vijgeboom, die der bijzondre Loofhutten der Jooden, de Palmen de hooge Pijn en Mastboom, die der Sarmaaten Moscoviſche en Noordſche Volkeren; de olijven en granaatbomen, voor Italien, Gaulen en Spanjen, en bijzonder bij de Nederduitſchers, Batavieren, Frieſen, Chamaven Bructers Friſiabonen, behalven de eiken ijpen, vooral de vrolijke linden, als welke laatſten bij innementheid, breed uitbladeren, waar van beden nog veele oude Lindeboomen getuigen, vooral de beroemde Kleefſche Lindeboom in welkers ſchaduwe wel een honderd menſchen kunnen zitten zoo is nog onlangs aan den Yſel zulk een ouden Lindeboom uitgeroeid, die door geen drie man hand aan hand kon aanvaamd

vaamd worden, en op 7 voet 2 duim diameter dik was; dezen boom had van onheuglijke tijd tot op dezen tijd gediend, tot een teken van vergaderplaats, zoo dat er de dorp en kerkklok in hong. Dat nu wijders de oude Batavieren, hunne Godsdienst-Feesten onder het lommer van hoge boomen in hunne geheiligde Bosschen oefende getuigt TACITUS, *Ceterum nec cohibere parietibus deos, neque in ullum humani oris ſpeciem aſſimulare, ex magnitudine Cœlestibus arbitrantur Lucos aut Nemora conſecrant, Deorumque nominibus appellant Secretum Illud, quod* ſalad *reverentia* vident, *Tacitus de moribus* gem. door HOOFT in zijn Bato dus vertaalt:

De Godheên die zich zelfs ons ooit te nut uitdeelden
Verheffen wij als Goôn, maar eeren ze in geen beelden;
Want 't ſterflijk hooft verciert (hoe diep het zich beraa)
Geen maakſel of 't en gaat hun heerlijkheid te nae.
Ook zijn wij ongewoon 't geen dat zich niet begrijpen
Van al de wereld laat, in Tempels te benijpen;
Maar weijen wel ter eer der Heiligheên in 't woud
Een levendige kerk van ongekorven hout.

Ditzelve is in onzen CLAUDIUS CIVILUS, Herſteller der Bataaffche vrijheid, breeder uitgebreid. Het diend hier ten betoge hoe ook dergelijke boomen als feesttekenen oudtijds bekent waren.

Maar behalven deeze gewoonten der volkeren, waren 'er ook bij de herders, veehoeders en akkerlieden, nog andere gewoonten; dus wierd het zij bij den oogst of de zaaitijd, elk in zijn Vrijdom, Havezaat of Buurt, door elk huisvader onder zijn gezin, boomen uitgekozen die men plantede, die met bloemfestonnen omkranstten, en daar aan eereprijzen voor de zangers ophingen, van welke gebruiklijkheden, overal in de herderszangen der Grieken en Latijnen, ja, in die der Oosterſche Volkeren, eindelijk bij de Duitſche Bardezangen overvloedig bekent zijn, dan die ik, om niet wijdlopiger te worden, overſtap. In mijn Rhynlandsch Wedſpel, meen ik dit genoeg betoogt te hebben. Iets dien ik nog te melden van het oprigten van

zul-

Digitized by Google

zulke mastboomen en ſtaaken, die men tot mijlpalen en grenſcheidingen, langs de wegen oprichtede, zoo als dit nog heden bij ons overvloedig bekent is, daar men overal zulke grenspalen langs de gemene wegen met de nommers van het roede getal vind, en ten aanzien der heerlijkheden de wapens en naamen van het vrijdom boven op, vrijheid van de Jagt, enz. dit is bekent: En de nieuwe Egaliteits Leere heeft ze nog niet uitgeroeid; doch bij de oude Egyptenaren, Romeinen, Grieken, enz. verviel men op zulke paalen en hooge ſtaaken tot Afgoderij, men ſtelden op den top, hoofden van Dieren, van boschgoden, haardgoden, enz. de Egyptenaren hun *Iſis*, een ſtierenhooft, hunnen *Ammon* een ramshooft; de Romeinen en Grieken de kopſtukken van Pan, de god der ſchaapherders, Pales, de veegodin; Priapus en Satyrus Silenus, de wijnrinkinkers; voorts Ceres, de gramgod en Flora de bloemgodin; Lactucinia, de melkgodin; alle welke beelden men op hoge palen geſteld zijnde de naam van Termen, dat is grens- of ſcheipaal, of die van offerpalen bekwamen. Bij de herders, veehoeders en akkerlieden der ouden was nog een andere gewoonte van Boomplanten, waar van bij onze Landlieden, nog een overblijffel is bij het eindigen der Hooi en korenbouw, als wanneer men hand aan hand om en door de ſtaaken der Hooijberg danst en op den top van een der Bargroeden een vlagge of kroon hangt ten teken van het Bouwfeest dat is den ingewonnen oogst. Nog is 'er bij ons een overblijffel der ouden, naamlijk om op eenige ouden ſtam of boom in eenig Bosch of op een drieſprong gelegen, namen en jaartallen en niet zelden ſprookjes te ſnijden, zoo als dit *Kempher* doet weergalmen, in zijn KALPURNIUS Herdersdichten:

Twee knapen, ASTAKUS *en* ORNITUS, *gekomen*
Bij FAUNUS LANDKAPEL, *ontmoeten bij geval*
Geſchreven op een boom, geen 't wijdbeheerſchend Romen
Naar omloop van een Eeuw nog eens ontmoeten zal.

Dergelijk ſchrijven, of liever inſnijden van zaaken en naamen, op boomſtammen en priëelen, en andere openbaare volksbijëenkomſten, is tot op dezen tijd nog in gebruik; althans ik vinde hier en daar op de boomen in het Haarlemmerhout haringkarſpel bosch in de Beverwijk, in het Haagſche bosch, en op de beuken boomen onder

War-

Digitized by Google

Warmond, en elders hier en daar, ook op den Utrechtſchen Dom, op den Leijdſchen Burg, overal letternamen, ſomtijds heel uitgeſpelde rijmpjes, waaronder ſommigen al vrij aardig den aart onzer natie uitdrukken; veelen zulke inſnijdſels, die ik heb opgemerkt, waren met een hartje, een kroontje, maar veelen met een kruisje 'er boven ingeſneden. Alle deze en dergelijke gebruiklijkheden der oude Volkeren, zijn dan door de tijd en omſtandigheden tot anderen overgegaan; zoo dat men in ſtede van levende boomen, of ſteene oprichtzels, overging tot het planten van ſtaaken, ſtijlen en hooge mastboomen, die men in elke ſtad, vrijdom of vlek, jaarlijks op zekere feestdagen oprichte, en bij gelegenheid van eene of andere gedenkwaardige gebeurtenis plaatste; in zoo verre zelfs dat bij huwlijksfeesten, voor de deure of den hof der bruid en bruidegom, dergelijke kleene ſtakerzels, met bogen, kroontjes, palm en bloemen verſierd wierden geplant; maar boven al wierden zulke boomen op Meij avond voor de raadhuizen, of op de pleinen der vrijdommen geplant, dat dan genaamt wierd de Meijplanten, zoo als dit eeuwen, tot op onzen tijd, in den Hage op het hof heeft plaats gehad; gelijk ook die zoo berugte mastboomen en hooge ſtaaken, die als zeer hooge previlegien bij onze ſchutterijen gehouden wierden, en alzo ook bij de Franſchen, vooral de Brabanders en elders van ouds bekent waren, en ook bij de Turken op hunnen Bairam, in gebruik, vooral ook bij de Chineezen. Deeze mastboomen, ſtonden overal in de pleinen der ſchuttersdoelens: op derzelven hoogen top ſtelde men een houten vogel of eenig ander dier, die door eene pijl wel getroffen zijnde, ter nederſtortte; tot deze oeffening verkoos men doorgaans de wakkerſte manſchap; meest jonge mannen, die men in zulk een broederſchap aannam, jaarlijks op zekere Feest- op een Heiligen naamdag, wierd zulk een mastboom door de jonge maagden verſiert met kranſen en bloemen, ook eene bizondere bloemkrans was bereid voor den jongeling die de vogel ſchoot, en de prijs trok, welke doorgaans beſtond in een zilveren vogel of penning door de broederſchap vereert, de overwinnaar bekwam alsdan de naam voor dat jaar van Koning of Prince, en had bij een zoetertje tot

Digitized by Google

zijn liefſte of bruid, of ook een jonge echtgenoot, die zette hem het bloemkransjen op het hooft, en zij was dan ook dat jaar Koningin of Princes, en had het regt, om een afzonderlijk bloembouquet op de borst te dragen, zoo als nog de roos van Salanci *la Roſe de ſalancy*, daar van oorſpronklijk is, en word tot op den huidigen dag, 's jaarlijks nog op het Dorp van Noortwijk, volgens previlegie van vrouwe JACOBA VAN BEIJEREN, deze plegtigheid wel ſtatelijk onderhouden, en is zelfs plegtig nog onlangs door onzen Prince, WILLEM DEN VIJFDEN, gevierd. Uit alle deze en dergelijke gebruiklijkheden, ter oprigting van boomen, ſtellaadien, ſteenen en hooge masten, bij de feestvieringen of eenige gebeurtenis, waar bij het volk doorgaans geneigt is tot vreugdbedrijven, en niet zelden de driften tot nieuwigheid over te hellen, uit allen deze nu hebben de ſpitsvondige Franſchen, bij het hernieuwen der volksgewoonten, ook hernieuwd het planten van mastboomen en oude vreugdbedrijven, en dus alle die oude Meiſchutters en feestbomen veranderd in vrijheidsboomen, met festonnen bloemen, vlaggen, guirlanden en wimpels verſiert, maar vooral op den top een hoed geſteld, verbeeldende de vrijheidshoed, oorſpronklijk van het vrijmaaken der ſlaven bij de Romeinen, die anders altoos met ongedekten hoofde moesten gaan, dog zoo dra zij vrij verklaart waren, een hoed mogten draagen, ten blijke hunner vrijheid, gelijk ook de ſlavinnen als dan gevrijd zijnde, hunne hairen mogten vlegten met hooftcierſelen. Dus het volk zoo wel in Frankrijk, als in Italiën, en God betere het! in ons Vaderland, door zulk een aanneemlijk zinnebeeld van vrijheid misleid zijnde, en zoo wel als onze ouden, na den aart der menschlijkheid, geneigt waren tot veranderingen feestvieringen en vreugdbedrijven, tot dat men eindelijk, ondanks de verligte christenheid en beſchaafde vrijheid, in eene nieuwe afgoderij verviel; en dus de vrijheidsboomen, derzelver feesten, rondendansſen, carmiolen ſprongen, gelijk wierden aan de misbruiken van de afgoderijen der Heidenen en het gulden kalf der Israëliten. — In hoe verre nu de *wrange vrugten* dezer vrijheidsbomen ons bekomen zijn, geloof ik niet dat iemand onbekend is; en wat den vrijen hoed betreft, ik voor mij agte, dat zij zoo wel bewaart was

ge-

Digitized by Google

gebleven, op de ſpeer der Unie Maagd, in onzen Hagefteiner Hollandſchen Tuin, bewaakt door den Leeuw, dan op zulk een hogen Mastboom ſtaak voor een Moluk of vogelſchrik te dienen, om door de wind aftewaijen, of ten prijs der Boogſchutters, te worden pappegaaij geſchooten.

Couplet 28. Dat dan zulke *verſtokte trotſchen* vrijheids boomplanters die alzulke afgoden op een Zandgrond metzelen, en als 't ware den Hemel tragten te beſtormen, niet tot nederlands Menschlijkheid behooren, zal niemant Loochenen! Dan nu kom ik met nader ernst en wel het voorname, dat dan Couplet 29 tot 57, ongeſlooten ter mijner verantwoording ſtaat, als waar op den grondſlag van de geheele berijming der bataafſche Menschlijkheid rust.

Couplet 29. En of de verbitterde Patriotten, die Oranje in den ban gedaan hebben, 'et het meeste tegen hebbende in woede uitvaren, en mij vloeken, dan hoe zij ook woelen moogen, zij kunnen mij, zo wel na 's Lands oude Conſtitutie, als na alle hunne nieuwe veranderde Staatsregeling, in welke verbeteringen zouden kunnen zijn; zij kunnen mij zonder willekeurigen dwang, niet beletten, dat ik als *vrijgeboren Vrijman*, zonder opzettelijke wraak aanſpraak behoude op de rechten der Natuur en der Menschlijkheid, en dus als Burger en Vrijman, zo wel wederregtlijke denkbeelden tot onſchuld van Prins Willem den Vijfden mag voordragen, als zijne haters hem ongeſtraft lasteren, het is dan volgens dit heilig Bataafsch Vrijmans Recht, dat ik de gemelde Slotvaerzen ampel en op bondige wettige wijze breeder verklare.

Couplet 30. Ik vraag dan, als volgens alle natuurlijke en burgerlijke wetten, niemand onverhoort mag veroordeelt worden, nog iemand ſchuldig verklaart worden zonder bewezen ſchuld, en wel na de wetten des Lands zonder eigen *ſchuldbekentenis*, *zonder wettige dagvaerd*, of oproeping, als gedaagden tot verantwoording? en dan wel ſpeciaal of de Rechters neutraal kunnen zijn, welkers bevestiging nog niet gewettigt was; door de ware ſtemme des Volks, en wel degelijk voor openbare partijen en geheime ſamenſpanning, gehouden worden? het welk even zoo wel te bewijzen ſtaat, als ik vragen, kon men alzoo

vonnis vellen? zonder dagvaard, zonder eisch en wettige beſchuldiging of bewijs van daadzaaken? en eindelijk zonder pleit voor de wettige ſtaaten en de Rechten van het Volk, zonder voor de hooge vierſchaar van Europa, zonder eerbied of achting voor de hooge Borgtogten *Guarandeurs*, van den onſchuldigen vorst? ja zonder de ſtem des Volks daar men zig anderzints zoo op beroept, want in die tijd, dat men in de Toorn van Cordaan, in den doolen te Amſterdam, de Acte van verbindtenis opſtelde, was 'er volſtrekt geen Volksſtem bekent, en die daar men nog zig naderhand op beroept, is volſtrekt illegael en door dwang of list ingevoerd, zonder eerst bedaard de ſtemmende ſteden en de ſtaten generaal te raedplegen, en vervolgens ook het vonnis vellen. Zonder pleit of reden van bewijs, en enkel alleen op onbeweezen en loogenagtige betigtingen een Acte van ſeclusie formeerde, als ſpeciaal des Stadhouders gedrag als Admiraal Generaal in de jongſten oorlog met Engeland, als kapitein generaal geduurende de jongſte onlusten met het huis van Oostenrijk, als een misdadig aanklever, aan den perſoon en Landbederver enz. van alle deze Beſchuldigers immers is geen jota beweezen, geen blijk ja geen ſchaduwe van bewijs, neen maar integendeel bondig te bewijzen, dat zijn Doorlugtige Hoogheid 's Lands zaak gehandhaaft heeft, blijkens de Slag en Zeekamp op Doggersbank, en de daar op bewerkte vrede met Engeland, wat de beſchuldiging der onlusten, met het huis van Oostenrijk betreft, het ſtaat te beſlisſen of deze onlusten met keizer JOSEPHUS in deze landen niet anders berekend konde zijn. Intuſschen heeft men verre van den ſtadhouder hier mede te beſchuldigen, aan hem en de toenmalige Eendragt der ſtaat te danken, dat zij het ijſelijk ſchrikbarend gevolg dier onlusten zoo wijs, als voorzigtig gedempt hebben, en wat de Bloedverwanten aangaat, hier van is even zoo min eenig bewijs, is het dan niet allereerloost zonder bewijs vonnis vellen. En dus (Ik herhaal het) tegens 't Recht der Volkeren en Menschlijkheid, in het algemeen, als het Bataaffche en het Roomsch Hollandsch Recht in het bijzonder? Dan hier moet ik wat nader de zaak in 't hart vatten, en de zoo genaamde beſchuldiging, die men alhoewel zonder legaal bewijs voorgeeft, op het adres van de bitterſte partijzugt en verou-

der-

Digitized by Google

derden wrok, welke onder pretect, dat den Prince, Misbruik zoude gemaakt hebben, „ van het Stadhouderlijk „ gezag; dat hij na de ſouvereiniteit ſtond, geheimen „ met andre Mogentheden had, buiten kennis der Staeten, in een woord hem ſchuldig aan *gekwetſte Majeſteit verklaarden.*"

Couplet 31. Volgens het Advis van Profesſor BAVIUS VOORDA en anderen, op dit alles nu antwoord ik in *Couplet* 31 of de Prince midden deeze en alle dergelijke ſmadelijke onbewezen aantijgingen, niet met de goeder wille getoond heeft, om de partijſchappen uit den weg te ruimen? of men in zijn deugdzaam gemoed ooit eenige argelist van trouwelooze Staatkunde beſpeurt heeft? of nog beſpeurt? ik kan des getuigen draegen, als men mij maar als een eerlijk man gelooft, dat ik bij zekere gelegenheid, zijn Hoogheid ſprak, hem zeide, *dat mij de Burgertweedragt trof*, hij mij antwoorde, aan mij *nog dieper*, konde ik dit voorkoomen, *maar ik voorzie een Hoekſche en Cabeljauſche tijd! dog God koop ik, verhoede dit!* Deze woorden heb ik onthouden, en wel degelijk dat vooruitzigt vervult gezien, want al wat hij als een getrouw *Stuurman.*

Couplet 32. Op de hulk van ſtaat *ried*, hoe hij na het Compas door het ſtaatsroer aan Bik of Bakboord, tegen wind en ſtroom ſtuurde, 't was nooit wel, 't was altijd dwarsboomen van de Reeders en dwingende Lootsmannen, die men hem tegens dank opdwong, 't ſcheelde zeker veel van die tijd toen CONSTANTYN HUYGENS na de dood van MAURING, MAURITS aan HEINTJE, FREDRIK HENDRIK, het Scheepspraatje op het overlijden van Prins MAURITS van Oranje toezong, het welk ik hoop den Leezer niet zal mishagen, dit hier geheel mededelende.

Mouring, die de vrije Schepen
Van de Zevelandſche buurt
Veertig jaren, onbegrepen
Onbekropen heeft geſtuurt;
Mouring die ze door de Baeren
Van zoo menig tegentij
Voor de wind heeft laten varen,
Al en was 't maar wind op zij.

Digitized by Google

Mouring Schipper zonder weer-gae
Die zijn onverwinn'lijkheid
Waer de Son op, waar zij neer gae,
Aller (a) ooren heeft gepreid;
Mouring die de Zee te naauw hiel
Voor zijn zeilen en zijn want,
Die de Vogelen te gaauw viel
Al bezeilden hij maar 't zant.

Mouring was te kooij (b) ekroopen
En den eindelooze ſlaep,
Had zijn wacker oog beloopen,
En hem Leeuw gemaekt tot Schaep;
(c) Reërs en Matrooſen riepen
Och de groote Schipper, och!
Wat zou 't ſchaen, of wij al ſliepen
Waekte Schipper Mouring nogh.

Schipper Mouring, maar je lecht 'er,
Maër je leghter plat (d) eveld
Stout verweerer ſtout bevechter,
Bij te (e) Zeeword en te Veld
Kijck de Takels en de Touwen
En de Vlaggen en het Schut
Staen en Pruilen in den Rouw, en
Alle malen in den dut.

Dutten? ſprak, mooi (f) Heintje, dutten?
Stille, Maets, een toontje min:
Dutten? wacht dat mot ick ſchutten,
Bin ick anders die ick bin,
'k Heb te lang om noord en zuijen
Bij den Baes te Roer eſtaen,
'k Heb te veel geſnor van huijen
Over deeze Muts zien gaan.

'k Zal

(a) Aller *ooren* betekent aller *oorden* en gewesten welke verkortingen van onze Zeemans ſpraak zelf gemeen is, zoo als.
(b) *ekroopen*, is *gekroopen*, (c) Reërs, voor Scheepsreders waar door men de Staaten verſtaat.
(e) *Zeword* is *Zeewaards*, (f) Moij Heintje is Prins Fredrik Hendrik.

Digitized by Google

'k Zel hun lichtelick zoo klaeren
Dat ick Vlaggen, ſchiet en Touw
En de Maets die met me vaeren
Vrijen zel van dut en Rouw,
Reëers, jouwer liefde mien ick
Die van (g) vers op 't kusſen vicht
Wiljer an? kedaar jou dien ik
Jou allienig bij dit licht.

Weer an riepen de Matrooſen,
't Is een Man of 't Mouring waar
En de Reëers die hem koozen,
Weeran, 't is de jonge vaer,
Heintje peurde ſtraks an 't ſtuuren,
Haalde 't Anker uit de grond,
't Scheepje gingk door 'e Zee-ſop ſchuuren
Of 'er Mouring nog aanſtond.

Wat dunk u Lezers, heb ik het wel mis gevat, als ik Eendrachtig vertrouwen dat de Reëers van het Scheepje der Zevenlandſche buurt, en dat is de zeven Provintien na den ſtuurmen MOURINGS dood, in HEINTJE FREDRIK HENDRIK ſtelde, dat Matroos en Reëers, naamlijk ſtaaten, den ſtuurman in volle vertrouweu aan 't Ronr lieten, eens overbreng op het mistrouwen en de Tweedracht van Reeêrs van dezen tijd, op de zoo eenparig gekoren ſtuurman, WILLEM de nazaad van HEINTJE; wie zal mij anders ant woorden als.

Neen al wat *Willem Stuurman* met zijue getrouwe Lootsmannen, ſtuurde was *nooit wel*, altoos dwarsboomen op zijn raad hoe welmenend getrouw en met wijze Staatsmannen en ervaren Reëers gewikt, en gewoogen was 't was nooit wel, ontellijke voordragten tot welzijn zijn bekent, 't past ons niet om de bewijzen uit der Staeten Archiven op te haalen, eenige genoegzaame algemeen openbare, bekende durf ik met eerbied, voor de hooge Souvereiniteit aanſtippen, die zoo men 's Princen voordragt had in agt: ge-

(g) *Die van versch op 't kusſen vicht*, wil zeggen, *die van verre op 't kusſen, al zijt gij niet in den ſtrijd*, echter het beſtuur der ſtrijd op *het kusſen van den ſtaat beraamt*; en ter welker liefde Heintje haar als Reders van de ſtaats hulk, zijn dienst aanbied.

Digitized by Google

genomen, en zijn raad alwas die in het geheel niet gevolgt, ten minſten overwogeen had, dan zou men de Land Magt zoo wel als de Zee Magt, in een gedugten ſtaat gezien hebben; Keizer JOSEPH de 2de had Hollands Vlaandren niet verraſt, noch onze Colonien bedreigt geworden. Had men op zijn Raad in de twist der Amerikaanen, met hun wettige overheid onzijdig gebleven. Nooit had Engeland, het ons zoo duur betaald gezet, en ja, de Amerikaanen, nu vrij zijnde, ons niet aan ons zelven gelaten hebben, daar dog 't bloed kruipt daar 't niet gaan kan, met hun Landaard de Engelſchen verzoent, onze vrekke naijver uitgelachen hebben, en helaas, alle onze Colonien overheert, weg, onzen koophandel geſtremt, geſcheurd, verbeurt, en te laat betreurd, als ik dit, dit algemeen beklag deezer dagen te rug breng op den goeden raad van WILLEM den Vijfden, als ik niet alleen een ouden maar nu zelfs de nieuwe Patriotten van agteren dit belijden, wie heeft dan op deze ſluitvaerzen wat in te brengen?

Couplet 33. Maar nu vooronderſteld, er kunnen abuizen, er kan mangel van onvoorziene doorzigt, er kunnen dwalingen plaats gehad hebben, in een of ander Staetsontwerp; dan doch kon de uitvoering het zij traktaaten, bevelen of wat het mogten zijn, nooit geſchieden, zonder ſanctie, toeſtemming en bevel der Staeten; ik weet wel dat men hier tegenwerpt, dat de Stadhouder de Staeten op zijn hand had, dezelve naer zijn zin en invloed regeerde. — Wel nu is dit zoo, wie zijn dan de ſchuldigen? Immers die Staeten zelve, die het gedoogde. Ik bid verſchooning over deze uitdrukking, ik ontken, zoo veel het mijn vrijmanſchap toelaet, dezen laster op beiden! en wel op grond van hier boven aangevoerde reden, waar in ik zoo wel getoond heb, dat de goeden raed van velen Ministers en der Stadhouders verworpen is; en dus zoude het zeer ſlegt contraſt maaken, als men nu poſito zijn begeerde raad gevolgt hebbende daar in ter uitvoering ingeſtemd had, en nu de zaak kwalijk uitvalt, ondanks 's Princen onſchuld, alles op hem doet nederdaalen.

Couplet 34. Zonder wettig Staetsbewijs, *zonder dagvaard en eisch*, alles op zijn ſchouders leiden, tot zelfs de Misleiding van zijne Rechters?

Couplet 35. Mag ik dan niet met ootmoedige Eerbied voor

Digitized by Google

voor mijne ſouvereine Staaten vragen, hoe het toekome, dat men een Stadhouder, die boven alle tot hier toe bekende Stadhouders, de allerzagtmoedigſte, inſchiklijkſte, ouderloze en ja na de wille en begeerte der Staeten is opgevoed; waar over zij eene invloedelijke voogdij gehad hebben, die vriend en vijand den *goeden* WILLEM, die ſommigen al te goed, noemen, of zij, vraag ik, zonder aandoening van 't geweeten, zulk een goeden aan de grievende beſchuldiging, laster, hoon, ſmaad, en vervolging konden overlaten, en eene onbewezen beſchuldiging gedoogen??? Iets daar men in onze Kronijken geen voorbeeld van heeft van zulke mishandelingen aan eenig Graaf of Stadhouder dezer Landen, voor hem.

Couplet 36. Lees de *Naamrolle van 's Lands Graaven*, van DIEDRIJK VAN ACQITANIEN, eerſte Graaf van Holland, tot PHILIPS *den tweeden*, de laatſte der Graaven, men zal bevinden, dat de Nederlanders over het geheel, maar Holland en Zeeland in het bijzonder, al zulke goeden Graaven of Stadhouders, de getrouwſte, dankbaarſte en liefderijkſte hulde deden, en hen met goed en bloed handhaafden.

Couplet 37. Zoo gaven zij aan Graaf WILLEM van Holland de agttiende, een geboren Leijdenaar, de naam van WILLEM DEN GOEDEN, die om zijne goede hoedanigheden beroemd, Roomsch Koning wierd. Dezen goeden WILLEM gaf aan Rhijnland en Leijden, om hunne trouwe de voortreflijke voorrechten, en aan alle Hollandſche en andere ſteden, alle mogelijke privilegien, aan de Staeten de genoeglijkſte Eendragt. In één woord —

Couplet 38. Hij kreeg van het dankbaar Nederland en Holland den eernaam van WILLEM DEN GOEDEN, *Cognomine Bonus*, doch ook deze goedheid inzonderheid voor Holland, zijn wieg en bakermat, haalde hem de haat der jaloerſche Frieſen op den hals, en verkeerde in laster en doodelijke haat, als nu den lompert JANUS, deze alegorie uit 's Lands Historie geweten had, dan had hij dit in zulk een beſpotlijk licht niet verdraait. Maar wat deeren zij met haar morſige aſſchepoester, den goeden Prins WILLEM of mij.

Couplet 39. Daar ons Nationaal gevoel *zulk eene goedheid* en *trouwe*, zulk een *luister der Nasſouwen* erkent;

Digitized by Google

daar er niet een, maar honderd ſpreekende bewijzen zijn, dat WILLEM DE VIJFDEN zijne hateren, zijne bitterſte vijanden vergeven heeft; mag ik hier in het voorbijgaan die voorbeeldelijke vergiffenis aanvoeren, aan den zoon van P. BURMAN, wat was zijn taal tegen de bedrukte vader: Ik weet uw komst, ik wil u troosten, ik ontſla uw zoon!! Maar wat nader ter zaak, vooronderſtel eens dat dezen goeden WILLEM, of door zijn goedheid of door misleiding, want met opzetlijke willekeurige misſlagen zal niemant hem betigten, vooronderſtel zeg ik, een mistlaed in het Stadhouderlijk beſtuur, ja pretenſe gekwetſte Majesteit,

Couplet 40. Beſchouw hem dan niet als *Prins van Oranje*, *Nasſaus Graaf*, en lid van het Duitſche Rijk, maar beſchouw hem als *geboren Haagſchen Burger*, als wettig *vrijman* als *Bataaf*, en volgends de nieuwe Staatsregeling, in egaliteit met alle mede vrijgeboren Bataven, gelijk!

Couplet 41. Dan knnt gij hem *als burger dezer Landen*, in dit ons *vrij gewest*, zijn *hof*, *have* en *bezittingen*, *tot ſchande van onze privilegiën*, tegen alle Menschlijkheid, niet ontſeiten; naar den waaren zin, niet *onthieten*, welk woord oudtijds in den zin van *ontzeggen*, *ontkennen*, wierd gebezigt, in het overdragen van Leenregt, gelijk alzoo het graafſchap van Holland, door vrouw MARGRIET, bij onthiet wierd opgedragen, *behoudens hare onthiet*, het welk zeker beroemd Hollands Dichter dus uitdrukt:

——— Want zedert vrouw MARGRIET
Aan AARNOUT *haren zoon gaf Holland ten onthiet.*

Dit in 't voorbijgaan, dient ſlegts tot een nader verſtand mijner Taalvrijheid. Maar nu tot nader, zulk een onthiet, ontkenning wierd vernietigd, zoo dra er nader overdragt en keuren op bevestigd eigendom opvolgde, en verder gold dit onthiet niet, en het wierd als dan bij overdragt, wettig eigendom.

Couplet 42. Daar nu alle de Eigendommen van WILLEM DEN VIJFDEN; wettig erf en vaders goed waren en nog zijn, vraag ik, waar is dan het volksrecht veilig? waar zijn pligten van de Menschlijkheid? Volksrecht, ja volks-

Digitized by Google

volksrecht, van de groote ſtemmende ſteden af, tot het kleenſte dorpje; de geheiligſte keuren getuigen hier van, dat men de eigendommen, roerende of onroerende goederen van crimineele beſchuldigingen, lijfſtraffelijke vonnisſen, tot zelfs gekwetſte Majesteit, geheel en al niet kan nog mag verbeurd verklaaren, dan voor zoo verre eene bepaalde boete moest betaald worden; aan den eiſcher, wel te verſtaan op legaal bewijs, waarom ook nog ten huidigen dage, geen Hoofdſchout of Fiscus in zijne eiſchen, een geheele verbeurtverklaring kan doen gelden, dan laat ik u, waarde Vaderlanders, eens met hegte bewijzen op dit onderwerp inligten! het geen ik vermoede dat God betere het, maar al te weinig onderzogt word, ten minſten niet gehandhaafd ſchijnt bij de nieuwe Staatsregelvormers, die op alles ja en amen zeggen; dezulken behoorden in deze zaaken niet onbekent te zijn, de kundigen niet te na geſproken; men ſta mij toe om zoo na en kort doenlijk is, eens de lijst opgeven van gemelde privilegiën, hier op betreklijk, van ſtad tot ſtad.

Ik begin met de eerstſtemmende ſtad:

DORDRECHT, *Ao.* 1355. 15 Meij *gaf Hartog* WILLEM VAN BEIJEREN, *die ſtad al zulck recht, als hij den goeden luiden van Zuid-Holland gegeven hadde, te weten bepaalingen op verbeurde goederen. Ao.* 1520 *bevestigde Keizer* KAREL *deze privilegiën, bij groot octroi ofte Appointement, geregistreerd in de Rekenkamer van Holland in 't witte Register, beginnende* 1 *October* 1516. *fol.* 85. *& ultra. Ao.* 1593. *hebben de Heeren Staaten van Holland en West-Friesland eene bepaling gemaakt; waar bij de goederen van Edelluiden, in den lande van Holland en West-Friesland woonende, aldaar gehuwlijkt en gegoed zijnde, mitsgaders haere nakomelingen, ten eeuwigen dage, uit eenige zaecke of breueke, of misdaaden, hoedanig die ſouden mogen wezen, meer zouden verbeuren dan haar lijf en eens tagtig pond.*

HAERLEM *verkreeg Ao.* 1394 *op den* 6 *Junij de Handvest van Hertog* AELBREGT VAN BEIJEREN, *dat niemant der poorteren, in geender manieren meer verbeuren mogt dan zijn lijf en zestig ponden.... en zullen alle zijne andere goederen weder vrij wezen en hem behooren waar hij verblijft.*

DELFT

DELFT *kreeg Ao.* 1394 *den* 6 *Junij, omtrent dezelve Rechten.*

LEIJDEN *had bij veel ouder Handvest van* JAN VAN BRABAND, *Ao.* 1418, 20 *April deze Voorrechtsbriev, dat geen van hare poorteren, om eeniger breucke wille, hoedanig ook, meer verbeuren ſal mogen tegens de Grave ende ſijner heerlijckheid, dan ſijn lijf en tagtig ſulcker ponden, als de Graeve in der tijd van zijne boeten in Rhijnland nemen ſoude. — o Leijden! o Rhijnland herinner u die oude dagen, toen gij onder Graaflijke regeering en uwe ſtaeten, zulke voorrechten bezat, dat gij ten minſten meester van uwe Bezittingen en Erfrecht bleef.*

AMSTERDAM *heeft er verſcheiden, als een van Graaf* WILLEM VAN HENEGOUWEN, *Ao.* 1342. 9 *December, nog een van den zelven, Ao.* 1355. — *En van Keizerin* MARGRIET *Ao.* 1346. *nog een van Hertog* AELBREGT VAN BEIJEREN *Ao.* 1387. *nog een van* WILLEM VAN BEIJEREN *Ao.* 1404 2 *Maert, zie* ROSEBOOM *Keuren van Amſterdam; alle welke daar op neder komen, dat men op bepalingen der Boeten, zonder recht op gehele verbeurtverklaringen, wettigen aanſpraak had.*

ROTTERDAM *had dit bijzonder, dat bij Handvesten van* WILLEM VAN BEIJEREN *Ao.* 1355. 13 *Meij, dat niemant van ſijn wettelick goed, niet meer mogt verbeuren dan de helft, ende dat de anderhelft ſal blijven ſijnen wijve, ofte ſijne Erfgenaamen, 't welk* PHLIPS *de Tweede Ao.* 1580, *bepaalde op tagtig ponden vlaamſcher munte; dog welke verzagting eigentlijk door den Prins van Oranje en de Edelen, mitsgaders de zes groote ſteden, toen repreſenterende de Staaten, 2de Register der Rekenkamer, 't derde witte fol 77 bevestigd is.*

SCHIEDAM *verkreeg van Vrouw* MARGRIET *Ao.* 1346. *iets dergelijks als hier boven van Rotterdam, met deze verzagting, dat zoo den boeteling met de maegen des dooden verzoende, dat zij dan konden beſtaan met tien pond voor de Landwinninge.*

SCHOONHOVEN *bequam Ao.* 1336 *van Heer* JAN VAN BLOIS, *dat geen poorter, in wettig huwlijk zittende, meer mogt verbeuren dan de helft zijns goeds, de andere bleef zijn wijf, en de kinderen van haar ouders goed meer dan tien ponden Hollandsch.*

BRIE-

Digitized by Google

BRIELE *had van* JAN VAN BEIJEREN, *als Heer van Voorne, Ao.* 1407. 18 *Novemb. deze uitdruklijke bepaling, dat er niet meer mogt verbeurd worden, in eeniger wijze, dan ſijn lijf en vijftig ponden Hollands, zullende alle des poorters andere goederen, zoo waar die gelegen zijn bij der ſtede Briele, ofte binnen der Heerlijkheid van Voorne, van dier breucke gevrijd en onbelast wezen.*

Wij treden nu in Noord-Holland, en vinden te ALKMAER *het Handvest van* WILLEM VAN BEIJEREN *Ao.* 1355, *al mede omtrent dezelve bepalingen, tuſſchen man, wijf en kinderen, als hier boven bij Schoonhoven.*

HOORN *verkreeg Ao.* 1356 *dezelve bepaling. Doch naderhand, Ao.* 1504 22 *Augustus van* PHLIPS VAN OOSTENRIJK, *dat zoo eenig Poorter een goed vreedzaam man was, doch ſijn lijf verweerende een Manſlag deedt, dat hij in dezen gevallen zijn bezittinge, tegens den heer konde vrijën, voor eens zestig ponden ſonder meer.*

ENKHUIZEN, *Ao.* 1365. EDAM, 1357. MONNIKENDAM, *Ao.* 1386. MEDEMBLIK, *Ao.* 1355. *en waarſchijnlijk ook* PURMERENDE, *hebben allen van Hertog* WILLEM VAN BEIJEREN *omtrent dezelve vrijdommen bekomen, als die de verbeurtverklaring, der helft der Vrouwen Kinderen ofte Erven goederen vrijſpreeken.*

Ook dezelve rechten waaren ook bij meest alle kleenere Steden en Diſtrikten van ons Vaderland, op onderſcheiden tijden gegeven. Als WOUDRICHEM *Ao.* 1476, HEUSDEN *Ao.* 1430, OUDEWATER, NAARDEN, WEESP, MUIDEN, VLAARDINGEN, *Ao.* 1346, HARDINXVELD *Ao.* 1412, *wierd ſlechts op zeven Engelſche nobelen, uimakende* 21 *Caroliguldens Hollands. Die van* NIEUWDORP *en* WINCKEL *in West-Vriesland,* AMSTELLAND, GOOIJLAND, WATERLAND, *en nog veelen, die ik kortheidshalven overſla, komen alle daar met meer of min verandering in de bepalingen der Breucke of boeten, overeen: Dat geen Fiscaal of Rechter volſtrekt van een lijfſtraffelijk veroordeelden,* ALLE ZIJNE GOEDEREN, boven zijn lijf mogten verbeurt verklaren, nog in eeniger maniere die van des veroordeelden VROUWEN, KINDEREN ofte ERVEN.

Daar nu alle deze Handvesten, Privilegiën of Keuren, hoe men die gelieve te noemen, nooit door alle de opgemelde Hertogen, Graaven ofte Heeren van eenig vrijdom,

in

in deze Nederlanden, gegeven zijn noch hebben kunnen gegeven worden, en of op bepaalde of onbepaalde, ten Eeuwigen dage vestigen, zonder dat aan hen, in het aan hun toevertrouwd, en bij het volk, en in deszelfs name de Raadslieden en Edelen de Staeten daar toe verzoeken, inligtingen zijn voorgedragen, en zij daarop, na de door hun bebezwooren volksrechten niet konden besluiten nog zulke privilegien bevestigen, dan met overleg en rijpen raad van de verzoekers zelven, om dat hun verzoek, op de bezwooren Rechten gegrond was, en in dien zin, waren ingewikkeld alle de opgemelde Handvesten door de gemelde Graven nooit gegeven, nog hebben kunnen gegeven worden, zonder overleg en overëenkomst met die steden of vrijdommen, aan wien zij dezelven gaven; want hoe ook eenige waardige geleerden, hun dispotisme willen verdedigen, nooit kunnen zij mij althans overtuigen, dat hun gewoon ondertekenen, *en is alzoo onzen wille, ende geven ende verzegelen bevelen oirkonden wij*, niet heeft kunnen uitgevoerd worden, of de Staaten en het Volk was 'er mede te vreden, en moest 'er mede te vreden zijn, dewijl het in der Staaten en stedeprevelegien gesanctioneerd was, gebeurde door *usurpatie* of geweld het tegendeel; de getuigen zijn 'er overvloedig, dat het zulke despoten in deeze landen zuur bekomen is; waar over men de Chronijken, en inzonderheid die der vrije Vriezen, bij WINSEMIUS en ZOETEBOOM maar behoeft op te slaan, en vooral de afzweering van PHILIPS DE TWEEDE; die alle deze Handvesten niets agtende, dezelve vertoond, zoo door zijnen ALVA als VARGAS, alle goederen van veroordeelden verbeurd verklaarde, tot dat hij daar door ook van zijn gezag vervallen is; terwijl daar na de zeven Provintien vereenigt zijnde, bij de Unie van Utrecht, alle deeze Handvesten, niet alleen in kragt herstelden; maar die bij de Provintiën, Steden en Vrijdommen, Dorpen en Heerlijkheden, door Oranje, de Edelen en de Staaten, nog veel meer verzagt wierden, zoo als hier boven betoogt, bijzondie wetten: dat die zijn lijf verbeurd, verbeurd zijn goed, nooit tot heden toe geen kragt heeft gehad na de Unie. Als dit nu zoo zonneklaar blijkt uit de aangevoerde der Handvesten, en dat tot heden toe, wel echt en hecht gehandhaaft gezag der vrije volksrechten, ten opzigte van

man-

Digitized by Google

manſlag, doodſlag, geweld, huisbraak, roverij en meer andere lijfſtraffelijke daaden en ook gekwetste majesteit, beide, van Zuid- en Noordholland, en overal in agt is genomen, dan vraag ik: Hoe men dan de goederen en eigendommen van WILLEM DEN VYFDEN, zijne Gemalin en Zoonen mag verbeurd verklaren? daar hij, noch de zijnen aan geen lijfſtraffelijke misdaden ſchuldig zijn! En al voorondersteld men hem ſtrafbaar, dan is het nog eene wreedheid, die geen Heiden, laat ſtaan een Christen gedoogt? Hoe wreed en ongehoord onrechtvaardig is het dan niet; als men deeze woede uitoeffend op een perſoon, die aan geen doodſlag, geweld, of eenig de minſte crimineele misdaad verdagt, veel min gekwetste majesteit, ſchuldig is? en hoe men daar en boven agtgevende op zijn hoge geboorte en rang onder de Duitſche Vorsten, en als 't hooft van onzen Eersten Adel en die van alle de Nederlanden aanſpraak heeft op die bijzondere inſchiklijkheid en moderatien van boete en verbeuringen, die de Edelen, na de Duitſche, Nederlandſche en Vlaamſche Wetten, van de gemeene lijfſtraffen en boeten vrijſpreken! of de ſtraf verminderden; waar van ook DAMHOUDER in de Vlaamſche Wetten, of zijn Praktijke en Handboek van Crimineele Zaaken kan nagezien worden, en inzonderheid zijne bepalingen, omtrent het Crimen tegen Goddelijke en tijdelijke majesteit, waar van hij de gebruiklijke ſtraffen bepalende, insgelijks met alle andere Rechtsgeleerden inſtemt, inzonderheid de laatstgenoemde, dat 'er in dit ſtuk diſertie van den juge is: *om dat er in dat ſtuk geene ſpeciale regelen te geven is*, en vervolgens ſoo „ *oock heur* „ *kinderen dus niet en mogen die met confiscatie ghepri-* „ *veert worden van heuren goeden ende alſoo onſuccesſible,* „ *henlieden alleen het leven laten.*"

Dan hier hoor ik, dunkt mij VOORDA, HAHN, VREEDE, FYNJE en alle de veroordeelaars van den Stadhouder, van het geuſurpeerd geſtoelte oprijzen, en ik hoor hun zeggen, dat er misdaad is van gekwetſte majesteit, en de Wet tot die moderatie niet behoort, dat alſchoon de oude Handvesten al zulke moderatiën in verbeurde goederen van lijfſtraffelijke perſoonen ſtellen, de misdaad van *gekwetſte majesteit* der Prince daar niet onder begrepen is: ik ontken dit, er zijn wel hier en daar deze uitſluitingen door tiran-

nen

nen bedreven, maar ook nimmer door eenig Wetgeleerde bevestigt, neen maar veeleer door zulke tirannen, altijd ook onder zeer ſcrupuleuſe en onbeſuſte bepalingen, ja zeker ſoort van wroeging, en wat eigenlijk voor gekwetſte majesteit te houden is? dan iets nader. Zie bewijs.

Hier omtrent zijn de denkbeelden en bepalingen zoo verſchillende geweest bij de ouden, en zij zijn het nog bij de ouden, en nog bij de nieuwere, zoo veel hoofden, zoo veel zinnen, dat het niet te beſlisſen is, BAYARD teld veertigerlei ſoorten van gekweste Majeſteit, en dertig bij ſoorten, en ſtraffen, zelfs van onſchuldige Vrouwen, Kindren en Slaven, hij verklaert zelfs, dat *het veroordelen daar van aan de wille van de Prince ſtaat*, zie BAYARD *aditionib ſuis ad Clarum Sint lib.* 5 § *Læſæ Majeſtatis*, dan voorwaar, word dit voor een volkomen Tirannij gehouden, gelijk het ook is, want alle gematigde Rechtsgeleerden willen dat onder de ſtatuten van gekweste Majeſteit, niet begrepen word, dan ſtrafbaarheid in de perſoonen en niet de Vrouwen Kindren of goederen, welke naauwkeurigheid vooral bij de Romeinen altoos is in agt genomen zoo dra zij van het juk der Tijrannen ontſlagen waren, want onder TARQUYN SYLLA en MARIUS, NERO, TIBERIUS DOMINIAAN, CALLIGULA en meer boze Tijrannen golden geene wetten, die maar rijk ſcheen, of eenigzints voor 't recht ſprak, ja dagt of ingebaarden was, die maar een oorblazer in den weg was, wierd veroordeeld van gekwetste Majesteit.

Die zelfs maar het beeld eens keizers ongegroet voorbijgong, was ſchuldig aan gekweste Majeſteit verklaard. Sta mij eenige ſtaaltjes toe, uit TACITUS annalen en SUETONIUS. — FALAMUS werd van gekweste Majeſteit veroordeeld om dat hij het beeld van AUGUSTUS had verborgtogt, LUCIUS EMMIUS om dat hij geld van 's Keizers beeld gemaakt had, LATONIUS PRISIUS om dat hij een gedigt gemaakt had ter eere van den kranken DRUSUS. Maar ô wat heb ik dan niet veel gekweste Majeſteit in mijne oranje Vaerzen bedreven, en wat misſchien niet in deze beroeping op Hand Chronijken, gelijk GEMETIUS CORDUS, veroordeelt te worden, om dat hij, eenige Helden voor lange dood in zijne Chronijken en gedichten had geloſtuit. POMPEJA MARINA. Man, Zwager, en Broeder om dat hun

hun grootvaderen oude vrienden van POMPEJUS waren geweest, veroordeelt. APPIUS SELANUS om dat hij gedroomt had, FARONIUS AGRIPPINUS om dat hij zijn Vader beweende, en duizend duizenden dergelijken, waar op men een iegelijk naar willekeur, van gekweste Majeſteit beſchuldigde, even zoo als wij in onze Eeuw dat Bloedtooneel van ROBBESPIERRE met afgrijzen beleeft hebben, en die, had God het genadig niet verhoed, veelligt elders en veelligt ook hier hadden overgewaaid, daar 'er zeker al vrij wat ſpruchtels aan het uitbotten waren.

Dit in 't voorbijgaan, is de vraag, wat men voor gekweste Majeſteit te houden hebbe? en wat is Majeſteit? Men verſtaat, na mijn gedagten, door Majeſteit het oppergezag dat eenig weezen over zijn Medewezens is toevertrouwt, om daar over te beveelen, na de natuur en aart dier wezens, die te beheerſchen, na hun aart Natuurlijke en beſchaafde Eigenſchap en wetten, zoo dat 'er na mijn inzien, geen Menſchelijke Majeſteit, hoe hoog of despotiek dit ook uitgeoeffent en geëerbiedigt word, beſtaat; waar van hij niet verantwoordelijk is voor die Majeſteit, die zij repreſenteert namentlijk zijn Medewezens, en deze wederom afhanklijk, dat is, van de Allerhoogſte Majeſteit der Majeſteiten van den oorſprong aller wezens. GOD ALMAGTIG, als zijnde dat wezen, in wiens onbegrijplijke zelfſtandigheid, alle wezens van het geheel-Al oorſpronklijk zijn; dat SUMMUM IMPERIUM, dat ſchept en het is 'er, dat gebied en het ſtaat 'er; die alleen is de Majeſteit van het heelal, zoo wel van onze bekende waereld, als de aan ons nog onbekende waerelden, tegens welke Majeſteit te zondigen, die te lasteren, te ontkennen de ware de grootſte en onvergeeflijkſte Majeſteitsſchennis bedreven word, indien het mogelijk is dat een geſchapen wezen tot zulk een misdaad komen kan: dit zegge ik, omdat ik voor mij geloof dat 'er geen Menschlijk weezen hoe vernuftig, hoe wijsgeerlijk, hoe Godloochenend hij ſchijne; hoe verhard voor Goddelijke openbaringen hij zich tragt te wringen, ooit dit gevoel dier opperſte eenige Majeſteit in zijn zielsgevoel kan Lochenen, ja ook zelvs de dieren en wezens beneden of boven ons niet, daar nu nooit eenig ſterveling, Keijzer, Koning, of *Rechters* der Aarde, Hoger Majeſteit kan uitoeffenen, om dat zijn Majeſteit feilbaar

Digitized by Google

is, en dus voor die onfeilbare Majeſteit ter verantwoording ſtaat, zoo kan de Misdaad van gekweste Majeſteit ook tot zulk een hoge ſtraf, als die van alles verbeurd te hebben, niet gebragt worden, om, herhaal ik, dat alle Menſchelijke Majeſteit feilbaar is. Hier uit volgt nu; dat de Menſchelijke Majeſteit haare bepalingen heeft, waar in zij na de Natuurlijke en Volkswetten, die Majeſteit uitoeffend, die onder de toelating der Goddelijke Opper-Majeſteit ſtaat, en dus nooit als feilbaar Mensch, de plaats der onfeilbaerheid, als despoot bekleden kan, die uitoeffening nu, van Menſchelijke Majeſteit, beſtaat na mijn denkbeeld, overeenkomſtig de ſtellingen der Rechtgeleerden, daar in, dat een Mensch uit de Menſchen, een Vader des Huisgezins uit het huishouden, een buurt of vrijdom uit verſcheide Huishoudens, deze vrijdommen wederom uit gewesten, zulk een wijzen vader, vroeden ervaren Man, een ſtrijdbaar held, tot Overſten tot beſlisſend Rechter, Koning, Prince, of Keijzer, of Vorst verkiezen, die in name Gods en des Volks derzelver Majeſteit repreſenteert, en de opperſte magt uitoeffent, in de name des volks, en dus word zulk een Mensch eene Majeſteit, die verbonden blijft aan den Godsdienst van het volk, aan hunne zeden, Landaart en geboorte, aan hunne wetten: en inſtellingen, aan hun voorſpoed, aan hun beſcherming, aan de eigendommen der bezittingen, Landpaalen, en vrijdommen, aan die Huisgezinnen, aan de ouden, de Vaderen de Moeders, zoonen en dogteren, dienstmaagden en dienstknegten, ja zelf aan de verzagting der ſlavernij, voords die getrouw blijft aan de natie, geene verbonden tegen dezelve, met uitheemſche Nagebuuren maakt, ſtrijdig tegen zijn Volksbeſtuur, geene bezwooren Volks en Staatsgeheimen openbaart, geen onrechtvaerdige willekeurige boete, en ban en doodsſtraf beveelt, 's Lands treſooren niet woekert nog berooft, door wispeltuurige oorlogzugt, zijn Volk niet ter ſlagtbank brengt, om zijn zelfs grootheid eerst wettige priviligien vernietigt, als zij een onvervreembaar eigendom der Natie zijn, die niet altereerd veranderd, of verbastert op eigen gezag. Kort om alles wat na Goddelijke en Menſche wetten, goed en Rechtvaerdig is uitgeoeffend, zulk een is in Gods name een ware Majeſteit op Aarde, zoo nu eenig Staatsdienaar Raadsheer of Ingezeten,

Digitized by Google

ten, hier tegen zondigt, maakt hij zig ſchuldig aan gekweste Majeſteit volgens de Nederlandſche wetten bepaaldelijk, (1) ſamenzweering of Conſpiratie tegens den Prince of ſouverein (2) ſeditie en oproer aanſtooken onder het Volk, (3) adſiſtentie doende aan den vijand der ſtaat, (4) criminele gevangenen ten dien einde ontſlaan, (5) geheime ſamenrottingen aanſtooken, en vervolgens Slands munten vervalſchende. In hoe verre men nu met eenig ſchijn van Recht, dat op den getrouwen ſtadhouder zouden durven toepaſſen, of in hoe verre dit veel eer met openbare daadzaken aan het geweeten zijner beſchuldigers zouden kunnen getoetst worden, dat zal de tijd leren, en Gods Rechtvaerdigheid beſliſſen, maar daar nu de Menſchelijke Majeſteit nooit in alles zoo volmaakt is, nog zijn kan als de Goddelijke, zoo kan hij aan alle deeze zorgen, en voor God en het Volk bezwooren Plichten, onmogelijk als mensch in alles voldoen, of hij heeft boven Gods gave de trouw en Medehulp van noden, van die genen die hem in Godsnaam tot hunne Majeſteit huldigen.

Zoo repreſenteerde MOSES in Godes name de Majeſteid Gods bij het volk van Israel zeggende; bij elk bevel *zoo ſpreekt de Heere; hoort Israel de Heere onze God is een eenig Heer*, waarbij Mozes zoo veel te kennen geeft, dat niet hij, maar de Heere de eenige Majeſteit was; maar hoe hooggeleerd Moſes was in alle wetenſchappen der Oosterlingen, hoe bezielt met Gods gave, hoe heilig in Majeſteit, nog kon hij als Mensch, als ſterflijk weezen, tot der volmaaktheid toe dit niet uitoeffenen, of hij moest na *Jethro's* raad, *omme zien onder alle den Volken, na kloeke mannen.* „ *God vrezende waarachtige Mannen, de gierigheid* „ *hatende*, en die ſtellen tot overſten der *duizenden, der* „ *honderden der vijftigen, der tienen;* op dat zij de „ kleine zaken van het volk richtede;" — maar alle groote zake moesten zij aan hem brengen; volgens dezen wijzen raad roept JETHRO, ook den Oppermajeſteit Gods in, en zegt *vs.* 23. *indien gij deze zake doet*, en GOD U GEBIED *zo zult gij kunnen beſtaan;* dat veel meen ik influit zoo zal de Majeſteit die gij in Godsnaam en op zijn bevel uitoefend, beſtaan, *en al het Volk, zal in vrede tot zijne plaats komen*, enz. Exodus 18. Zoo hebben insgelijk alle Menſchelijke Majeſteiten, hoe Despoot of wille-

keurig zij heerſten, altijd uit het Volk de kloekſte de wijſte, de waaragtigſte Mannen gekoren, die haar in de Heerſchappij raad en daad gaven: onder de koningen der Joden, had SAUL zijnen SAMUEL, DAVID zijn NATHAN en helden, zoo ook beruste PHARO's Rijk op JOSEPH. Dat van CIJRUS op DANIEL, ALEXANDER DE GROOTE de grootſte Majeſteit en despoot der ooster bekende waereld had zijnen PERDICAS en XENOCRATES, en wie weet niet welke voortreflijke Grieken en Romeinen, tot zelfs de Tirannen toe, hunne Majesteit door al zulke mannen bevestigen moesten, doch ook, zoo zij derzelver raad en trouwen verlieten tot Tirannij overfloegen, zoo als NERO SENECA veroordeelde. Maar daar nu daar tegen overſtaat, dat zulke Mannen, hoe wijs en waaragtig zij zijn, ook misbruik van het vertrouwen eener goede, deugdzamen, en bij het volk beminde Majesteit kunnen maaken. Zoo zijn beiden deeze contrasten vatbaar voor gekwetſte Majesteit, die zij in Gods name over het volk uitoeffenen. En dit is juist het geen de Rechtsgeleerden huiverig maakt in de juiste bepaling dier misdaad, want heeft een despoot het recht op leven en dood van zijn onderdaanen, hij kan het niet alleen voor de Oppermajesteit nooit verantwoorden, voor zijn geweeten niet, en volſtrekt niet voor het volk, daar hij die Majesteit ſchend, het welk het gevolg is geweest, dat het volk zulke tirannen met geweld, ook zonder form van Recht, van den troon ſtieten, verrieden en van kant hielpen, waar van oneindige voorbeelden voorhanden zijn; terwijl ook aan den anderen kant, al zulke ontrouwe raadslieden, als verraders van vorst en volk, aan gekwetſte Majesteit ſchuldig, geſtraft zijn, en moesten geſtraft worden.

Maar daar nu zulke aantijgingen, dikwijls uit partijſchappen, haat en tweedragt geboren worden, blijven veeltijds die beſchuldigingen altoos dubbelzinnig en twijffelagtig, ten zij de daadzaken het openbaar bevestigen, en den beſchuldigden volkomen overtuigt is, en het verraad belijd. Het is hierom, dat CICERO in zijn tijd, deeze beurtelingſche beſchuldigingen van gekwetſte Majesteit, onder de Romeinen inziende, getuigde: „ *dat er eene zekere* „ *duisterheid en ſtrijd tuſſchen de doorlugtigſte veldover-* „ *ſten der partijen was, daar het geene den eenen heden*

„ *voor*

Digitized by Google

„ *voor gekwetſte Majesteit hieldt, dit wederom morgen* „ *aan den anderen wierd te lasten gelegt;*" de beroemde Rechtsgeleerde ULPIANUS zegt: „ *dat gemeenlijk het over-* „ *winnende gedeelte de overwonnen, de misdaad van ge-* „ *kwetſte Majesteit, en beledigde ſtaat te laste legt.*" Zie *Ulp.* 21. §. *de Capt a postl.* —

Maar hoor hier nog eens wat onzen GREVIUS hier van zegt in zijn Herſtelde Rechtſtoel, Cap. IV. Bladz. 101 en vervolg.

Dat er nergens groter verderf van het gerecht, nog gemakkelijcker gelegentheid tot onbillickheid en wreedheid gegeeven word, als in die proceſſen en pleidoijen, dewelcke tot boete van deze Misdaed (gekwetſte Majesteit) *ingeſteld worden; en dat ieder daed, ja ieder woord een ſtrenge uitlegging van deeze misdaed daer heen trecken kan, en desſelvs gevaeren ſodanigh allengskens toeneemen, dat iemand openlijck veilig of bevrijd daer van kan zijn, en na dat de wetten van gekwetſte Majesteit eenmaal aanvang van gebruick genomen hebben, dezelve meest altoos het leven en de middelen der* ONSCHULDIGEN *hebben onderdruckt; dewijl de vorſten onder voorwending van deze misdaden, de Christelijke godsdienst niet verzagt hadden, hun haat tegens anderen uitvoerden, zelfs onder Christen Princen, zijn de onnozele onſchuldige mannen van dit gevaer, dat de wet van gekwetſte Majesteit voorkomt, niet vrij ofte veilig geweest, uit de onredelijke vergrooting deezer misdaad, en haat van hen, die de bewaring der wet bevolen was.*

„ Op dezen en meer gronden van Rechtvaardigheid „ hebben de ſteden van dit land, hier boven geallegeert, „ en in haaren naame de Staeten dezer landen nooit willen „ gedoogen, zelfs bij de Graaflijke tijden, ofte bij welke „ *revolutien* of *beroeringen* van Tweedragt het ook ware, „ dat die exemtie ofte redemtie, dat vrijdom ofte die af- „ koop bij boete als anderſints, van Confiscatie of ver- „ beurtverklaring, onbepaalt bij kragt van voorrechtbrieven „ verkregen; nooit willen lijden, dat men de Misdaed „ van gekweste Majesteit uitzonderen zoude, maar 't ware „ dat iemant van hunne burgeren over ketterije veroordeeld „ wierd, het welk voor de zwaarſte Misdaed van gekwet- „ ſte Majesteit gehouden wierd, 't zij over wederſpannig-

Digitized by Google

„ heid en ſamenſweering teegen den Vorst of den Staet „ zelve. Onze wijze voorouders hebben die voorrechten „ ongeſchonden behouden en verdedigt, zelfs met hun ei„ gen gevaer, goed en bloed gehandhaeft, niet alleen als „ een aangeklaegde, bij vonnis van zijn natuurlijk leven „ beroofd wierd, het geen de woorden der Privilegien, te „ weeten het verbeuren van zijn lijf, ſchijnen te betekenen, eigentlijk genoomen, maar ook, wanneer zij tot „ eene geduurige Ballingſchap ofte eeuwige gevangenis ver„ wezen waren, deze gevoelens zijn bij onze Staeten en „ den Hove, zoo menigmaal geſtaaft geworden, dat zij „ als een wet is aangenomen; gelijk men dan voornamentlijk in de ballingſchap en gevangenis van H. GROTIUS, „ HOGERBEETS, en anderen, van gekwetſte majesteit beſchuldigt zijnde, dit tegenſpraakig geding voldongen „ heeft, en dus hun goederen nooit kunnen aantasten, „ om dat hij die beweerd de veroordeeling van wederſpannigheid of gekwetſte Majesteit uitgezonderd is, die moet „ deze uitzondering en exceptie, met het voorbrengen van „ een bijzondere wet goedmaeken en bewijzen — zie daar „ de taal van een der eerlijkſten Raadsheeren in den Hooge Raad van Holland, J. VAN HEEMSKERK, in ANTONI „ MATTHEUS, *Dict. Tit.* II. *Cap.* 2. *N°.* 19."

Deze Costume en inſchiklijkheid jegens gevangenen van ſtaat en Perſoonen, verdagt of beſchuldigt van gekwetſte Majesteit en ontrouw aan het Staatsbewind, ſchijnt de Hoogleeraar VALKENAAR ook zeer wel bekent geweest te zijn, daar hij zijn Advis in de zaak van den Raadpenſionaris VAN DER SPIEGEL, deszelfs illegaliteit der Rechtsform, woordlijk voordraagt: (1.) Dat de zaak nog niet was gedisponeerd, om daar in eenige provifie van Juſtitie te verzoeken. — (2.) Dat dezelve niet dan gelijkerhand met de Leden van het vorig bewind, geëntameerd kan worden over die daadzaken, die in hem, als Minister van Holland, reprochabel voorkomen. (3.) Dat dezelve in allen gevallen veel beter geëntameerd kan worden, door de *gewoonen en algemeenen Fiscaal, dan door een bijzonderen* — — enz.

De overige Adviſen, vermijde ik kortheidshalven, te meer, daar het mijn oogmerk niet is, om mij hier verder in te laten, ik voere dit weinige flegts aan, hoe men, ſtaande het hoog gezag der Nieuwe Revolutionairen, en een bijzon-

Digitized by Google

zonder Committé van Waakzaamheid het Advis van onze kundige Hoogleeraaren in 's Lands Wetten, met de waare Grondwetten des Lands, in Cas van zulke Hooge beſchuldiging, overeenſtemde, zelfs met perſoneele arresteering. Laat ſtaat nog verbeurt verklaren of veralieneeren van eigendom en goederen. Maar of deze voorbeelden in ons Vaderland niet voldoende waren, ſtaa men mij toe, dat ik uit geſchiedenisſen der Romeinſche vrijheid, onder hunne goede Keizeren en Despoten, ter loops kortelijk eenige ſtaaltjens bijbrenge! te meer, daar men heden onder onze Volksberoering, zoo veel op heeft mer hunne Republikeinſche voorbeelden, en Roomſche Rechten. Toen AVIDIUS CASSIUS als vijand van den ſtaat van Romen verklaard was, en van gekwetſte Majesteit overtuigt was, heeft men zijne goederen aan zijne kinderen en familie gelaten.

De goede Keizer TRAJANUS ſchreef aan DIDUS SECUNDUS: „ *Ik weet dat de goederen der verbannelingen, veel-* „ *tijds uit gierigheid veroordeeld worden. Ik voor mij,* „ *het betaamt mijne goedertierentheid niet, een anders* „ *goederen te vorderen, zie* PLINIUS *Pareg. in Tacit.* „ *Trajan. in Lib.* I. *de Interdictis.*

Wijders DION CASSIUS *getuigt van Keizer* HADRIANUS, *dat hij in het geval van* ALBINUS *zeide: de kinderen van* ALBINUS *treffen mij ter hunner gunſte, hier om beveel ik, dat men hen huns Vaders goederen geve, ik wil het gebied mij toevertrouwd, veel eer door toewerping, dan door overvloed van geld uitbreiden. Nog zegt men tot zijne eere, dat hij niemands goederen nooit ten onregte gearresteerd heeft.* DION CASIUS *Hist. Rom. Lib.* 69.

Keizer ANTONINUS *bij onze Batavieren een vriend, bij den bijnaam van den vroomen,* ANTONINUS PIUS *bekent, heeft alle beſchuldigingen, die tot verrijking der boetkasſe of verbeuring van goederen ſtrekten, afgeſchaft en beteugeld, zie* JULIUS *Capitolinus in Vita Antonini Pii.*

Van ALEXANDER SEVERUS *verhaalt* ÆLIUS LAMPRIDIUS *dat hij de wetten der verbeurtverklaering gematigt heeft.*

JULIUS CÆSAR *heeft de wreede wetten der Tienmannen: Driemannen en anderen, die wegens de Verbeurdverklaaring, tot op zijn tijd in zwang waren, verboden.*

EUTROPIUS *meld dat* CONSTANTIJN, *de Vader van den Grooten* CONSTANTIJN, *zeide:* „ *het was beter, dat de*

Digitized by Google

„ *publike ſchatten van particulieren perſoonen wierden be-*
„ *houden, dan dat dezelve onder één ſlot bewaerd wier-*
„ *den.*"

Dergelijke denkbeelden hebben de woeste Gotthen en Viſigotthen ook gehad, het geen men in hunne Historien bij LINDENBROG breder kan naſporen in *Codice Legium Antiquarum.*

Wijders zijn dergelijke verbeurtverklaringen door Tirannij en geweld, bij alle beſchaafde Vorſten, Staeten Republieken, altoos gehouden ſtrijdende tegens alle regelen van Natuurlijke, Goddelijke en Menschlijke wetten, zoo der Roomſche rechten der ouden, als de hedendaagſche Hollandſche bij ons en elders en overal. — *Ant. Matthæus in Tractat. de Crimine ad Lib* 48. §. 2. *Nihil ſupereſſe quod durities ejus excuſemur*, dat is: *Niets is er dat wij harder oordeelen.* DECIUS zeide, dat het een *dium iritationis bilis*, een langduurige galverbittering is. MOLINEUS noemt zulke wetten barbaarsch, *tales leges eſſe omnes barbares.* WEZEMBECCIUS noemt ze tegens de Goddelijke wet, veelen anderen, te veel althans om hier eene lijst er van in te laſſen, getuigen dat zij zijn ODIOSAS, DURAS, MAXIME INIQUIAS, ILLAUDABILES CONTRA REGULAS JURIS, CONTRA NATURAM, ÆQUITATEM EST CONTRA JUS DIVINUM *eſſe.* Zie TIBERIUS *Deciarius de Criminalium. Lib.* VII. *Cap.* 41. Dat is: hatelijk, nijdig, hard, zeer onregelmatig en onheus, tegens regelen van rechten, tegens de rechten der Nature, en tegens de Goddelijke wetten.

Daar nu alle deeze voorbeelden, wetten en heilige overleveringen van Heidenen en Christenen, (waar in ik al vrij wat ben uitgewijd) moeten dienen ter verantwoording, om mijne gezegdens in de Menschlijkheid, te verdedigen; vraag ik, of men, onder welk protect, het zij van opzetlijke misdaad, of gekwetſte Majesteit, of veroordeeling, onder Recht of ſchijn van recht, de Goederen en Domeinen van zijn Hoogheid, als man; die van haare Koninglijke Hoogheid, als haar bruidſchat, die van zijne Zoonen en behuwde Dochter, aan den Erfprins van Brunswijk, en zijne zuster de Princeſſen van Weilburg en Brunswijk als wettige Erfgenamen en Legitime Rechthebbende, verbeurd verklaaren, veralioneeren, verkopen en ſlegten mag? of men de roerende goederen vertieren en ſchier plunderen, al-

Digitized by Google

alles tot geld maken mag, dat daar geen bewezen ſchuld van misdaad is? Vooronderſteld zij was daar, dan volgends mijne aangevoerde bewijzen, mogt men dit nog niet doen, zonder openbaare ſchending van menſchelijke en Goddelijke wetten en het heilig volksrecht; is dat dan geen Baldadigheid?

Couplet 43. Heb ik bewezen dat er tegen zulke injuriën en rechtſchennis, wetten der Staetsregeling zijn, om inboorling en vreemdeling daar tegens te beveiligen, moet en mag ik dan niet vragen, waarom men met eene helſche furie, ſtraffeloos, dit onrecht heeft aangeſtookt? een onrecht, dat men in het dolle onzinnig, met helſche furie aangeſtookt plunderziek *graauw*, *met recht ſtraft*, moest men dat onder ſchijn van Recht, (zoo als ik betoogd heb, Tirannisch te zijn) gedoogen en uitoeffenen door wettig *Erf en Vaders goed*, *Domeinen* en *vaste Goederen* te eigenen en te ſlegten. Is dit nu zoo, gelijk ik bewezen heb, naamlijk dat geen gezag hoe groot, de ſtaat van eenige misdaat, zelfs poſito, gekwetſte Majesteit, op vrouw, zoonen, nageſlagt en goederen doen gelden, wat bewoog dan die verbitterde eedverwanten, om deeze geheiligde Goddelijke, Natuur en Volkswetten te beſpotten: in de Acte van Secluſie, dat monſterdier van gekwetſte Majesteit zelve, namelijk de Majesteit der Staeten Generaal, buiten de geheele Staetsvergadering en Volksoproeping dit geſteld was, ja in openbaare druk, is uitdruklijk dit volgende geſteld: „ *Dat Hij (naamlijk den Stad-*
„ *houder) als vijand van den Lande en dienvolgends aan*
„ *hetzelve heeft verbeurt* LIJF, EER *en* GOEDEREN, *inge-*
„ *volge van welke hij verklaard word vervallen te zijn*
„ *van alle zijne Ambten, Bedieningen met al het geen*
„ *daar uit is proflueerende, en dienvolgens zijne* KINDE-
„ REN en andere oiren *en allen die geene, die uit krach-*
„ *te van hem of zijns vaders recht te hebben tot de ſuc-*
„ *ceſſie van het Stadhouderſchap, Kapitein en Admiraal-*
„ *ſchap dezer Provintie, of van wegens deze Provincie*
„ *van dat van de Unie onbekwaam zijnde geworden om*
„ *die qualiteiten of bedieningen te erven: — Zoo als vast-*
„ *geſteld en beſloten word bij dezen,* IN NAAM VAN 'T
„ VOLK, *dat alle en iegelijk van wat ſtaet of Conditie hij*
„ *zoude mogen wezen, binnen deze Provintie, den Vorst*
„ WILLEM VAN ORANJE *niet meer zal mogen houden,*

Digitized by Google

„ *reſpecteren nog gehoorzamen in zijne voorſchreven qua-*
„ *liteiten, veel min dezelve zal vermogen aan te merken,*
„ *als door het Erfrecht, dat hij verbeurt heeft, gedevol-*
„ *veert te zijn op zijn oudſten zoon of deszelfs erven, ofte*
„ *op zijn tweden zoon of deszelfs erven, of bij mangel*
„ *van deze laatſten op deszelfs eenige zuster, Mevrouwe*
„ *de Princeſſe van Naſſauw Weilburg of deszelfs erven,*
„ *alzoo van nu af ten eeuwigen dage* HET VOLK *voor-*
„ *ſchreve qualiteit van Stadhouder Kapitein en Admiraal*
„ *Generaal, in den Huize van oranje erffelijk, verklaerd,*
„ *voor vernietigt, en nu door Willem den Vijfden ver-*
„ *beurt gemortificeert en vergaan, ingevolge van welk bij*
„ *dit tegenwoordig inſtrument, vastgeſteld en geordoneert*
„ *wordt dat het ampt van Stadhouder in deze Provintie*
„ *geen plaats meer hebben kan.* —— ——

Zie daar nu, Vaderlandſche Leezer! het woordlijk overſchrift uit de Eerloze en Muitineerende Acte van Secluſie, zoo als die algemeen onder het volk verſpreid is, na de berugte Amſterdamſche ſamenzweering.

Vergelijk nu die met mijne hier boven betoogde Wetten van allerleij Natien, en bijzonder die des vaderlandsch, en vonnis op mijne vragen! Is deeze Acte van ſecluſie de wil van het volk geweest? Waarom hebben de ſtaaten van Provintiën, en vervolgens de Staaten Generaal, die zoo wel, toen het volk van Nederland, en wel wettiger repreſenteerde als de ſaamgezworenen, die niet opentlijk bekragtigt, of als onwettig aanmatigde verklaart, en als dan poſito nog eens, dat 'er beſchuldiging was, als dan, de ſtraf op vrouw, kinderen en erven, eer en goederen te verbeuren, te leggen, en dan nog die onſchuldigen op ſtraf des doods en confiscatie van goederen te verwijzen, en als verraders van het vaderland verklaren, zulk een burger en vrijman, die zig onderſtont om den verdrukten Prins door Burgertrouw, wapenen, of anderzints te helpen, hoedanig het ook zij, of om hem weder zijne bediening te doen bekomen, te doen vernieuwen, of hem te herſtellen. Wat dunkt u, onpartijdig Lezer! hoe moet dit de Hoogvorſtelijke Guarandeurs ſmaaken; en men vergeve mijne onverſchrokke rondborstigheid: Hoe zouden zij het nu met de waereldberugte BUONAPARTE en de Franſche Bondgenooten ſtellen, die nu met de wapenen in de vuist de rechtvaardige beſlisſing, de eer van

WIL-

Digitized by Google

WILLEM DEN VYFDEN ſchijnen te willen herſtellen, en voor de vierſchaar van Europa door ſchaevergoeding recht verſchaffen. Mij aangaande, zoo ik misdaan heb, met de onſchuld van Oranje te verdedigen, en daarom aan hoog verraad ſchuldig word verklaart, en den doodſtraf ſchuldig ben, het grijze hooft ſtaat ten dwang der tirannen; maar de vrije franke ziel kent geen Rechter, dan de God der Vaderen, de Beſchermer van onſchuld; en hier om vraag ik des te ſtouter. Waarom men men met zulk een helſche furie ſtrafloos van den Haag tot in de Klundert, ja wel in den Haag het oudeHof, gebouwd en verbouwd, door FREDRIK HENDRIK, het Huis in 't Bosch, gebouwd door AMELIA VAN SOLMS; het Huis, daar 's Princen Naturalie Kabinet en Bibliotheek in was; zijn Hoogheids ſtallingen en andere eigendommen in 's Hage; het huis te Honsholredijk, een Bruidsgifte van Mevrouw de Princes; de Baronie en 't ſlot in Breda, deszelfs Boschchaadjen, Geertruidenberg, Buuren, Bommel, Leerdam, in één woord, alle Princen Domeinen, door wettige koop erfdeel en eigendom, als door de erkentenis der Staten, nu de Willemſtad en de Klunderd toegeëigent als verbeurd en verpand gehouden, gedeeltelijk vervreemt of geruïneert heeft, en dat alles, behalven tegen het hier boven beweezen Recht, nog tegen die algemenen bij alle volkeren, inzonderheid bij de Romeinen, Grieken en alle volkeren geëerbiedigde regel en wet, DAT GEEN SOUVEREIN KEIZER, KONING, PRINCE OF MAJESTEIT VERMOGT TEN EEUWIGEN DAGE, EENIGE GOEDEREN, EIGENDOMMEN NAASTEN NOG BIJZONDERE PREVILEGIEN VERBEURD VERKLAAREN, DIE UIT HOOFDE VAN VERDIENSTEN EN WELDAADEN, HELDENDAADEN, ROEMRIJKE OVERWINNINGEN EN VERLOSSING DER BENAAUWDE RIJKEN, EN HET VADERLAND, GESCHONKEN WAREN AAN DEN HELD EN ZIJNE ERVEN. Wel nu, wat dunkt u: is de Willemſtad en de klunderd, niet door de Staaten aan WILLEM DEN EERSTEN en zijne Erven geſchonken? is die na zijn naam benoemt? bij het oprichten van zijn Mauzolé en Prachtige graftombe; als bij het ſchenken van andre goederen aan MAURITS en FREDRIK HENDRIK door de ſtaten niet uitdruklijk verklaart, dat zij dat deden uit ONHERROEPELIJKE ERKENTENISSE VOOR SLANDS VERLOSSINGE. Laat ik de eigen woorden der ſtaeten hier eens inlaſſen.

„ De

„ De Staeten generaal der vereenigde Nederlanden / „ overleggende / hoe vele zij naast God gehouden wa- „ ren; in den Persoon van den doorlugtigen hoog ge- „ boren Vorst en de heere *Wilhelm* Prince van oranje „ en de grave van Nassau / de hoogloffelijke memorie / „ als de gene / die niet alleenlijck en heeft te pande ge- „ stelt zijn goederen en de Heerlijkheden / maar oock „ zijn leven / nevens zijne Broederen en Neven / om de „ Nederlanden te verlossen / van 't juk en de Tirannij „ der Spanjaarden / die niet alleenlijk wilden heerschen „ over hare Religie en Consciencien / maar ook over „ hare Privilegien en de vrijheden / en dat hij is als het „ fondament van hare Staat en Republijcke / hebben „ hem ter eeren doen opregten binnen de Stad Delft / „ een Heerlijke Epitaphie." —— ——

Op deze wijze bevestigde na 's mans dood de Staaten hunne dankbaarheid! op deze wijze waaren bij zijn leven naa hem verscheiden goederen geschonken en op deze en der gelijke wijze aan MAURITS en FREDRIK HENDRIK zeer veele onvervreembare eigendommen geschonken, zoo in en om den *Hage*, als in andere provintien, het LOO, SOESTDYK FRIESLAND, en een menigte Heerlijkheden, overal. Is dan mijn gevoel voor zulk een ondankbaarheid, zoo te veroordeelen als ik dat Heerlijk *Epitaphe* dat *Delfsche* pronkjuweel in die Hollandsche Stad met Schot Planken omheint gezien heb, aldaar de wapens afgerukt, op dat men zulk een trouw uit het geheugen der nakomelingen wisen zoude?

Couplet 45. Als ik de Lustplantaedje van het Loo, als uitgeplundert van de Loode Fonteinbuizen van kostbaar en konstig beeldwerk, Soestdyk ledig van de vrolijke en weelige beemden, grazende dieren, Rheeën en Harten, Geitjes en Schaepen en Pluimgedierte. Den Afrikaanschen Elephant uit het Haags Lommer vervoert; en hoe men met andere gedenkstukken monumenten, wapenen en blazoenen van de doorlugtige oranje stam geleeft heeft. Hier van zijn zelfs in Alva's tijd geen zulke voorbeelden, want toe dien wreden Hartog en bittere vervolger van Willem den eersten, van den Huize van Breda de Metalen stukken geschuts die door de Koningen van Hongaryen, aan de Nassausche Helden, Otto en Hendrik van Nassau vereert had-

Digitized by Google

hadden, tot gedenktekenen van hare overwinningen op de Turken tot Breda geplaast heeft hij ſommigen daar nog gelaten, volgens de verantwoording des Prince van Oranje, zoo ook het graf van ENGEBERT VAN NASSAU die Carel de vyfde de Keizerlijke kroon op 't hoofd zette heeft hij ongeſchonden gelaten, daar men nu alles, dat nog eenig aandenken aan de Nasſauſche helden op dat huis en in de Baronie van Breda overig was, geſloopt en geſtroopt heeft en zelfs de gemelde Tombe van dien Roemrijken ENGEBERT baldadig geſchonden heeft, door de wapenen en cieraden afteſchenden; en hoe men in Leeuwaarden met de doodsbeenderen van Friſo geleeft heeft, dit ijsſelijk verhaal ontroert alle gevoel van Menschlijkheid! is het waar dat men met de Doodshoofden kaatsſpel oeffende?

Couplet 46. Maar nu alverder Neerlands Konstjuweelen; Beeldhouwkunst en Schilderij, Natuur ſchoonheên Boekerij, zijn die ook niet als verbeurde goederen, gedeeltlijk naar Vrankryk vervoert, gedeeltlijk verbergt? het wonder kabinet der Natuurlijke Historie waar is het? Vosmaer den opziener is dood, hij kon het best getuigen, hoe het geplundert is, de ongemeene verzameling van Antieke ſteenen en beeldwerk, waar is die? en de kostbaare Boekerij aan 't oog der konstlieve Menschlijkheid ontrukt? De ledige kostbare kabinetten en prachtige bergplaatſen die duizenden gekost hebben, zijn ſchier voor brandhout verkogt. Mijn dochter G. LE FRANCQ VAN BERKHEY, heeft een kabinet van Mahohnie hout dat *f* 400 gekost heeft, voor *f* 50 gekogt, en zoo zijn alle de overige verveilt. —

Couplet 47. Maar nog verder, 't geen men *bij de Bankroetieren uit inſchiklijkheid nog laat*, dit tot grieve hoon en ſmaad van een eerlijk vorst vertieren enz.

Is dit gezegde niet waar? laat men aan een Bankroetier een geaccordeerde voor tien a dertig en veertig procent, niet nog de famieliepoutraitten, Lijfbehoren, vrouwelijke en kinderlijke klenigheden en andre verſcheiden goederen betreklijk Familie zaaken? het is immers althans in mijn Vaderſtad Leyden niet onbekent, hoe men van verſcheiden gefailleerden en Helaas daar onder Burgemeesteren Raaden en Schepenen geteld heeft, die ſchandelijke Bankroetenmaakten dog bij oogluiking zulke zaaken liet behouden, ik zelve heb in mijne jonge tijd met mijne moeder een koop-

Digitized by Google

koopvrouwe in Meubilen zijnde, zooals die Negotie nog op mijn naam bij mijn Dochter kanteert. Ik heb alzoo de Familiepourtraitten en andre zaaken, van zeker Burgemeester die een zwaar bankroet maakt, met zijn zwager eenige tijd in mijn Pakhuis ter bewaring gehad, ik zwijge van het verbloemen van zaaken buiten mij en het herſtel in eer in de Regeering zelve na 't afgeloopen accoord met de ſchuldenaren, en hoe zulke inſchiklijkheid voor Bankroetieren of manqueerende elders gedoogt word, behoeft geen bewijs! en ja nu nog bij eenige nieuwe Municipalen ſpel is. Wel nu, heeft men bij een eerlijk vorst, bij WILLEM DEN VIJFDEN, die geen Bankroetier is, die geen accoord met zijn ſchuldenaars maakt, nog behoeft te maken, die zijne Intresſen betaalt, zijne obligatien voldoet en zal voldoen, heeft men daar zulk een inſchiklijkheid gebruikt? Neen ô neen! en ik zal 't met de ſtukken bewijzen, men heeft zoo in den Haag als op 't huis in 't Bosch het hof van Breda, en overal, de Familie ſtukken, de geſchiedkundige geheugniſſen van den wand gerukt, vervreemd en opentlijk verkogt, elders zoo als te Leyden, heeft men de Afbeeldingen van WILLEM DEN DERDEN en andre Vorsten met de degens en ſpontons de oogen uitgeſtoken.

Couplet 48. De onſchuldigſte uitſpanningen van Mevrouw de Princes, Borduur en Naaldewerk, kinderlijk ſpeelgoed, of Jufferlijke Liefhebberijtjes, op de Lorremarkt te koop gezien; ik zwijge van ontellijke Meublementen, paarde Tuigen, en bijzondre zaaken, die men als Familie gedenkſtukken had behooren aan te merken, verkogt of verduiſtert, de gehele Haag kon hier van getuigen, geen een Burger ja geen Patriot die deze verkopingen heeft bijgewoond. of hij heeft 'er ſgevoel van; het berouwd hen, dan het geen ik met eigen oogen gezien heb, dat kan niemand mij verbieden te melden, daar ik de ſprekende bewijzen in handen heb. —

Couplet 49. Zoo zijn op eene publieke verkoping van ſchilderijen op den Burg tot Leyden, verſcheiden Familie Schilderijen, ingeſtooken en verkogt, die zoo men mij berigt heeft van het Huis in 't Bosch, vervreemd waren, onder dezen waren verſcheiden van den ſchilder HOLBEIN, en andren zeer oude ſchilders, zoo ik niet mis heb ook het

Digitized by Google

het overoud afbeeldzel van ADOLF VAN NASSAU, Keizers en van andre vorsten van dien ſtam; die voor weinig geld verkogt zijn, maar onder andren ook het origineel pourtrait van RENE VAN CHALON Prince van oranje, dat zonder lijst en met vuil beſmeert, als een vod verkogt wierd, dat origineel Pourtrait waar na de plaaten in de Vaderlandſche Historie en de Historie der Nasſauſche Helden gegraveerd zijn, herkon ik, en kogt dit voor vier ſtuivers, met nog een afbeelding zoo ik meen de dogter van Fredrik Hendrik, op dit Pourtrait ſtaat: RENE DE CHALON PRINCE ORANGIE, COMTE DE NASSAU *agie XXIII.* A°. 1542. niemant ſloeg hier agt op, en de naam orangie, op een oude afbeelding was genoeg, om het te verſmaaden, ik nogthans heb ik het ſchoon gemaakt en het in een beste vergulde lijst, met Cieraden laten plaatzen, waaronder in ovaal basrelief het afbeeldzel van WILLEM DEN VIJFDEN, en daar onder dit bijſchrift:

TOENDE EDLE ORANJE STAM VERSMAED WIERDEN VERDRUKT,
EN NASSAUS HELDEN PRAAL VAN DE EER TROPHEE GERUKT,
'T BEELD VAN RENE CHALON EN ZIJN DOORLUGTE NEVEN
TEN PROOIJ VAN WOEDE, WRAAK EN RAROOF WAS GEGEVEN,
HEEFT NOG DE BURGER TROUW VAN LE FRANCQ VAN BERKHEIJ,
DIT VORSTELIJK GELAAT; TEN SPIJT DER DWINGLANDIJ
BEWAART IN DIT SCHILDRY. —

A°. 1798. — *Joannes le Francq van Berkhey.*

Deze gedagtenis bewaar ik, en na mij mijn dochter MARIA LE FRANCQ VAN BERKHEY, om bij mijn overlijden, te eeniger tijd als de omſtandigheid het toelaat, dit aan de oranje Familie als een blijk mijner trouwe weder te rug te bezorgen. (*) ——

Gelijk ook alzoo door mij in Compagnie op dezelve verkoping gekogt is, en in handen van mijn ſchoonzoon PIETER HOEFMAN, en mijn dochter GEERTJE LE FRANCQ VAN BERKHEY berust, een ongemeen ſchoon ſchilderij waar in WILLEM DEN EERSTEN, MAURITS EN FREDRIK HENDRIK met de gantſche Nasſauſche Familie ter valke jagt rijd, en welk tafreel, jammerlijk en ſmadelijk met ſneden en ſcheuren mishandeld heden in de ſchoonſte luister herſteld is.

Wij-

(*) Van dit ſchildery heb ik een keurige afbeelderig ter nagedagtenis doen graveren en zullen voor des begerende, ter bijvoeging in dit ſtuk te bekomen zijn.

Digitized by Google

Wijders om ook niet zonder bewijs te zijn dat men bij de Boedelſlopen, kleurig borduur en bloemenperk der Vorſtinne, tot een ſpijt op de lorremarkt verkogt heeft, bewaar ik nog eenige Bloemtekeningen, die door uitgeſneden Latoekoper, door Haare Koninglijke Hoogheid gekleurd zijn, en daar bij het fraai geſchreeven adres: *Aan Hare Koninglijke Hoogheid, Mevrouwe de Princeſſe van Oranſe en Nasſauw*, welk origineel adres, met de Tekeningen en Latoeplaatjes, ik in mijn gedenkboek geplaatst heb, tegen over de berugte eigenhandige Plaattekening van een oud vrouwtje, van WILLEM DE VIJFDE, met eigenhandtekening in de manier van PLOOS VAN AMSTEL, met het getuigſchrift er agter, onder het getekend Bloempje van Haare Hoogheid, heb ik dit volgend versje ter eeuwiger Memorie geſteld:

Dit bloemtje dat hier gepenceeld
Het oog der bloemenminnaars ſtreelt,
Is door 's Lands Erfprinces gemaeld,
Doch daar de boosheid zegepraelt,
Zoo bleef de ſchoone Oranjekleur
In eeuwigheid der bloemen geur.
Kunstliefde zag de ſchennis aan
Aan zulke onnoz'le Loverblaên,
En plaatſte, als eeuwig Monument
In 't heugnisboek van 't hart deez' prent;
Naast dat van haaren Echtgenoot,
Op dat de Nazaet na mijn dood
Getuige drage, hoe verwoed
't Verraet heerschte op 't Oranje bloed;
Doch hoe de dolheid raast en tiert,
Mijn vriendenboek is rijk vercierd,
Het ſpijt de tweedragt en verraet;
Met zulk een vorſtelijk cieraad,
Dat FLORA *ſchiep* APELLES *kleurd,*
Uit klaauwen van de Nijd geſcheurd,
In eeuwigheid getuigen zij
Van een getrouwen vrank en vrij!

„ Dit Versje met het adres is in mijn gedenkboek ge-
„ plaatst, met het opſchrift: ter Eeuwiger Memorie;
„ ook

„ ook dit blad Adres, een nagedagtenis van de ſchande-
„ lijke en Godtergende verkoping van Oranje's goederen,
„ daar men de eenvoudigſte tijdverlustiging van Teken-
„ en Schilderkunst, aan Haare Hoogheid gezonden, met
„ dit adres. opentlijk op de Lorremarkt te koop had,
„ zijnde door mij gekogt opentlijk op de Leijdſche lorrenmarkt
„ bij den uitdrager LANDA, nu voldoet dit niet?" meer bewijs voor Couplet 46 tot 49 — niet? dan moet alles zwijgen.

Couplet 50. Maar daar het nu tijd van ſpreeken wierd, toen de Vredezonnegloor ſcheen te verſchijnen, doch ſcheen pas, of is weder verdweenen. Daar ik nu de voorige *Coupletten*, vertrouw ik, volkomen verklaard en mijne gezegdens verdedigd heb, wie ontzegt dan nu mijn getrouwigheid, dat *ik* voortga na de rechten der Menschlijkheid voor den Vorst te vragen? —

Couplet 51. Is hij niet van zwaard- en ſpillezijde van onheuglijke tijden af, een oorſpronglijk Nederlander een Hollander en geboren Eerſten edelman van haare Landen zoo wel als van Duitſche ſtamme? Ik zal het bewijzen uit de eeuwen, A°. 1340. trouwde de Grave OTTO *van Nasſauw*, bevorens alrede uit Nederlandſche, of zoo men wil, Nederduitſche Vorſten en Vorſtinnen, Gelderſche en Cleefſche geſprooten; met de Gravinne van Vianen, eene Hollandſche Dame, welke heerlijkheid als nog in het bezit van onzen WILLEM DEN VIJFDEN is. Daar na is ENGEBERT *van Nasſau*, zoon van welgemelden OTTO, gehuwd aan eene vrouwe, welker Hollandſche heerlijkheden, almede nog op onzen WILLEM DEN VIJFDEN zijn gedevolveert, hoe kan nu iemand, daar zoo wel uit de mannelijke als vrouwelijke linie, den tegenwoordige Prince, eerſte Edelman van het Land is. Hoe kan men, zonder het Nationaal recht te krenken, met zulk een veragting hem behandelen, als men nu gedaan heeft, en hem als vreemdeling, als een Mof of Duitſcher, het gewoon verwijt, beſchimpt, daar er een menigte Edelen onder ons zijn, op wier afkomst vrij meer vertwijffeling konde vallen.

Maar wat weldenkend mensch keurt ook niet af die lompe ſchemp op zulk een eedle Natie als de Duitſchers, en die de ondankbaare partijſchap, maar al te veel voor de gemeente verduistert, Hoor wat WILLEM DEN EERSTEN, die in zijn tijd ook dergelijke ſmaat droeg, tegens de Staeten zeide: „ Maer wy willen ulieden daer van

„ laten voorderen / Myne Heeren / die beter wetenſchap „ hebt van onze rechten / dan eenighe andere luiden ter „ weerelt / wat wy bij onſen voorouderen deſen aan„ gaande / van ouden immemorialen tijde is gebruiklich „ geweest / ende of de Heeren van Cabeſtein / van Lu„ xemburg / van St. Pauls / van Nevers / van Eſtam„ pes / en andere Heeren / Graafſchappen ende Baroe„ nen in deze landen hebbende / voor vremdelingen ſijn „ gehouden geworden? en of gij noch huidendaaghs niet „ en houdt voor Inboorlingen des Lands / alle de „ gene die zodanige Heerlijkheden beſitten / alſo verre „ als ſij de overſijde deſer landen willen houden? Ja „ hebben wy niet hier van een uitdruklijk Recht onder „ ons zoo wel in Brabant als elders?"

Daar nu WILLEM DEN EERSTEN, uit hoofde van deze wettige inboorlingſchap ofte rechten van dien van zwaard en ſpillezijde, was eerſten Edelman onder alle de Edelen, en uit dien hoofde ook het erkende hoofd der Nederlandſche Edelen; wie heeft het hart; om dit Recht aan zijne wettige nazaten te ontkennen? en wel voornamentlijk aan WILLEM DEN VIJFDEN, die boven dien, zoo van zijn grootvader FRISO, als zijn vader WILLEM CAREL HENDRIK FRISO, alle in deze landen geboren zijn, en welkers gemalinnen alle vrouwen zijn geweest uit Nederduitſche en Nederlandſche Vorſten en Vorſtinnen geboren? en nu, wie durft van zwaard en ſpillezijde aan onze tegenwoordige Erffprince dat recht ontzeggen, is zijn vader, den goeden WILLEN, geen geboren Hollander, is zijne doorlugtige vrouwe Moeder, zoo wel als zijne doorlugtige Vader, niet lijnrecht afſtammende van eene dochter, van FREDRIK HENDRIK, mede in Holland geboren, in eens af, zijn beiden en Prins WILLEM DE VIJFDEN en zijne Gemalinne uit hoofde van Overbedgrootvader en Grootmoederlijke afkomst niet geboren uit Princen en Princeſſen in Holland, en zijn hunne telgen niet op den Hollandſchen Bataafſchen bodem, in 's Gravenhage geboren? Waarom dan verkragt vervreemd, en ontwettigt men dan dat geboorterecht, die aanſpraak, die zij als geboren vrijman en Burgers hebben, al waren eenige hunner Vorſtelijke eigendommen en tijtels, elders betreklijk? Is dit, zoo, waarop roemt gij dan, nieuwe Patriotten, op Egaliteit' op den naam van Burger? Stel alle

's Prin-

Digitized by Google

's Princen Tijtels aan een zijde, na uwe ſtellingen, houd zijn geboorterecht zoo gij wilt, hij is en blijft doch uw Medeburger en onder alle medeburgers, ſtemgerechtigde, onder dezen uw nieuwe ſtijl Egaal, wel nu vraagt het, hebt gij het hart, onbedwongen vrijuit, aan de Volksſtem, aan uwe Egaliteit, bekneld nog bedwingd die op geenerlei wijze. Roept ze op na de echte Bataafſche wijze in de open lucht, vraagt het heden, aan niewe en oude Patriotſche Egaliteit, ik ſtel al wat mij dierbaar is te pande zoo onze klingen, ſtranden, bosſchen en dreven niet zullen weêrgalmen van het Hoezée. ô Ja hij is onzen Broeder, onzen Medeburger, onzen ingebooten, van ouders tot ouders een Bataaf, een eerſten Eedelen, onder ons, de zoon van onze Beſchermhelden; hij was, is en zal de onzen zijn aan het Vaderland verbonden blijven in eeuwigheid! Zie daar mijn uitbreiding op *Couplet* 49 tot 51.

Als dit nu alles geen vorstlijkheid van zwaard en ſpillezijde is, weet ik niet wat recht een Vorst, een Edelman, een Burger, op zijn afkomst, en daar uit ſpruitend recht heeft: dan weet ik niet, wat een eerſten Edelman, een eerſten Volksrepreſentant van geboorterecht, en eenparige Volkswetten zijn, dan weet ik eindlijk niet, met wat recht men zulk een eerſten Legerhoofd, op dit punt kan verſmaden, en hier mede laat ik de verklaring van dit *Couplet* berusten, en ik vraag wijders —

Couplet 52. Heeft de fiere Gemalinne van Prins WILLEM DEN VIJFDEN, Mevrouwe de Koninglijke Kroonprinceesſe van Pruiſſen, misdaan; dat zij haar Doorlugtige Gemaal, met raad en daad heeft bijgeſtaan, en door haar ſchrander doorzigt: haar mans en haar kinderen rechten, met die des Vaderlands ter harte nam. Was zij het niet, die als een andere POMPEJA PLOTINA, *de Huisvrouw van den goeden en rechtvaerdigen Keizer* JULIANUS, *oorzaak was van de beteugelingen der misbruiken der Fiscalen en Aristokraten, dewelke, volgens het woordlijk getuigenis van* AURELIUS VICTOR, *in vita Juliani en anderen, Dewelke toen zij zag dat de Fiscalen en raden van haar man de Provintien met lasteringen en quelladien, op eene elendige wijze na haare manieren moeijelijk vielen, ſoo dat onder haar geſegt wierd, een ieder rijcke of vermogende aan te ſpreken, en te vraegen:* WAT HEBT GIJ? WAT BE-

ZIT GIJ? VAN WAAR HEBT gij het? HOE KOMT GIJ AAN DAT GOED, aan DIE BEZITTING? EN EINDELIJK LEGT NEER, DAT GIJ HEBT, GEEFT HET OVER, STA 'ER VAN AF! hier op heeft zij haaren man vermaant, *dat hij op hare Eere en Achtbaarheid, niet zoude zoude zien, maar zij heeft hem door zagten en wijzen raad; daar toe gebragt, dat hij de overmatige heffingen der ſchattingen zoude helpen beteugelen, 't welk volgens* AURELIUS VICTOR *van dat gevolg is geweest, dat men naauwer agt ſloeg op de ſchatkisten der Staet, 'er minder aenklaegers van overheerſchende perſoonen beſtaan konde.* — In hoe verre ik dit op het ſchrander doorzigt, van haare Koninglijke Hoogheid, op haar deugdzamen gemaal op anderen, en deze tijd zoude kunnen overbrengen. Laat ik liefst berusten, ik doe ten minſten niet te kort aan de Trouw en huwlijks liefde der Vorſtinne als Echtgenoot, als Moeder, als Huishondſter om haeren Man als Vader, en de kindren voorteſtaan? als ik vrage of zij in alle die betrekkingen niet getoont heeft, dat zij *Echtegenoote*, *moeder*, en tevens als *vorstinne* verbónden aan het volk was, dat haar gemaal tot een GIDEON Doorlugtige, en haar tot eenen Moeder DEBORA eene Richteresſe onder ons geſteld had?

Was, (laat men onbewimpeld ſpreeken,) was zij het niet, die in haare huishoudelijke zaaken zag, hoe averregts men met de inkomſten van haar doorlugtigen gemaal, handelde? hoe veelen 'er waren, die misbruik maakten of gemaakt hadden, van het beſtuur der Vorſtelijke Domeinen, ja van daaglijkſche benodigtheden, immers althans is het mij op ongevergde Confeſſie van Levranciers, zelfs bekent des noods met getuigen te bewijzen, dat diezelve Levranciers aan de keuken, van kaarſen, vleesch, hammen, ſpek, boter, kaas, enz. des anderen daags dezelve proviandwagens weder terug kreegen, 't geen zij daags te vooren geleverd hadden, en daar na wederom leverden, en dus driemaalen en meer den vorst een en 't zelve in rekening bragten, ik zwijg van andere bewustheden; 't geen ik aanvoere, diend alleen om te bewijzen, hoe men voort zoude gegaan hebben, met een eerlijk vorst, die van huishoudelijke zaken geen kennis had, te bedriegen, als zijne Gemalin daar geen inzien in had gehad, van Staatszaaken past het mij in dit opzicht niet te ſpreken, vooral geduurend 's PRINSEN minderjarigheid. Maar niemant kan lochenen, dat

dat het arrésteeren, het gevangen nemen van haare hoogheid aan Goverwellen ſluis, eenen der onrechtvaerdigſte behandeling is geweest, ja, in zeker opzigt majesteitſchennis, zoo wel ten aanzien haarer koninklijke geboorte, als haar perſoneele betrekking tot deze Landen als Erfſtadhouderesſe, die men zonder reden niet mogt krenken, daar zij ſlegts na den Hage reisde, om voor de belangen van haar Gemaal, Kinderen, en haar door de Staaten bij Huwlijksgifte erkent recht te handhaven, zij handelde immers niets dat ſtrijdig was, tegen de bezworen Unie en het gezag der Staeten? niets, dat na het Despotisme van Keizerin MARGRIET geleek, die haar dollen zoon RUWAART maakte, niet als ADELHEID, de moeder van Gravinne ADA, die buiten wille der Staaten deze dochter aan de Graaf van LOON uittrouwde en der Staaten oppergezag krenkte, daar haare Hoogheid niet om zulke of dergelijke redenen na den Haag trok, neen maar als eene Vorstinne die na den Haag reisde met conſent en bewustheid der Staaten, wel degelijk op het reikhalzend verlangen van het volk, en dus had zij niet misdaan met haar *man en kindren voorteſtaan en hulp aan eigen bloed te bereiden.* —

Couplet. 53. En wat des Princen zoonen betreſt, heeft Prins FREDRIK *het lieve leven* niet opgeofferd, toen hij met der Staeten en Keizerlijke Hulptroepen, en het geallieerd Leger in Fransch Vlaanderen de eerſtelingen zijner dapperheid, met eene gevaarlijke wonde, betoonde? heeft hij in dodelijk zeegevaar, niet zijn waarde vorstelijke ouders komen troosten? Moest hij hierom de bitterſte hoon gedoogen, en de vloeken der verbittering hooren? ô hoe herinner ik mij die tijd; dat de mare zijner ſchipbreuk liep, en in zommige couranten zijn dood verſpreid wierd, mijne ooren hebben het gehoort, mijne oogen de blijdſchap zijner vijanden gezien, ja zelfs met verbittering deeze ijsſelijke taal uit den mond van aanzienlijke perſoonen gehoord, *is hij verzoopen 't ware te wenſchen, dat alle die Bl.... in de Zee wierden ingezwolgen.* Ik heb deze woede in een vers afgeſchetst, en tevens mijn dankoffer aan God opgezonden, op de Maere van zijn behoudenis, bij gelegenheid zal ik het hier bijvoegen, als mijn lezers dit verlangen; maar ach, had ik, helaas! dat lieve leven mogen zegenen! had ik den dodelijken pijl die het vorstlijk hart

Digitized by Google

getroffen heeft, tot grief der Menschlijkheid afgewend gezien! ô dan had Europa dien jongen held niet ontijdig betreurd! —

Couplet 54. Italje het Lijk niet bewaart, dan 't was gods wille, Oostenrijk eert de nagedachtenis van zijn helper, Caesar richt in groots Metaal zijn luistere en Mauzolé en die zelve verbitterde Patriotten wenschen nu zijn Veltheerlijkheid in deze bange tijd te laat weerom. ——

Couplet 55. Bloed het harte nog niet om zijn gemis! En wel nu, zou ik hier den Erfprins WILLEM vergeeten? Heeft die ook misdaan, daar hij in zoo veel blijken van aanklevende ouderliefde zijn doorlugtige ouders in alle hunne rampen getroost heeft, en om met de glorierijkste triumph op zijner ouderen haters, met de volle Volksliefde van gantsch Nederland stond wedertekeeren? Spreek, Bataven! of ik ook in deze Coupletten misdaan heb?

Couplet 56. En nog eens, is het doorlugtig huis van Brandenburg en Pruisen niet ondankbaar gehoond? Ja is het geen gekweste majesteit, daar zijn majesteit niet alleen uit maagdschaplijke verpligting als *Bloedverwant*, maar ook als *Bondgenoot*, als Guarandeur der Unie, en het Stadhouderschap bereid is geweest tot hulp der Menschlijkheid, toen hij met den degen die beiden beschermde, de rust in het land hersteld had? der Staaten gezag en eer gehandhaaft had? en nu in volle vertrouwen, op den Eed en trouwe heilige beloften, van rust, eendragt en hersteld staatsgezag, zijne troepen te rug trok, medegewerkt had tot de Amnestie der Malcontenten, daar men na naauwlijks vijf jaren verloop, dat verbond, die trouwe hulp, die rust, die eendragt op de eerlooste wijze gehoond zag, door op nieuw de tweedragt aanteStooken; de Unie te schenden, de Stadhouderlijke familie, ondanks het Bondgenootschap, met meer verbittertheid vervolgt zag, dan dezelve te vooren was uitgebarsten? ik zwijge van de persoonlijke schemp, in Week- en Dagbladen, in Print- en chasfignetten den Koning aangedaan. —

Couplet 57. Eenen Koning uit het bloed van de Helden van Duitschland, van ons Land, FREDRIK HENDRIKS nakroost, een *Koning* die het ontzag van het Wester en Oosterr Keizerrijk helpt schragen, zoo dit geen norsche ondankbaarheid is? zoo dit niet is *voor het hoofdstooten* van de oprecht-

rechtſte trouw van een Koning, dan weet ik niet, wat onderſcheid 'er is tuſchen dankbaar en ondankbaar? —

Couplet 58. En heeft men toen door tuſchenkomst van dienzelven Koning, de vrede met Brittanje, na de roemrugte ſlag op Doggersbank, na de herſtelde rust in 't land, toen de vrede pas geſlooten was, ſtraks wederom het oorlogszwaard niet ontbloot, tegens alle trouw der Menschlijkheid? Zeker tegens alle trouw, daar ſommigen van agteren twijffelen, dat men aan het vrede verbond niet ter goeder trouw beantwoord heeft! indien Europa hier van geen getuigen droeg, ik zoude het opkroppen en zwijgen. Maar wat zal ik nu zeggen, daar wij ſints nu andermaal uit de vrede van Amiens ons alle heil beloofde, dat geen half jaar daarna, op nieuw alles verbrooken en het oorlogszwaard nog veel ſcherpergewet word dan ooit. Brittanje aan het morren, Vrankrijk aan ontzaglijke oorlogstoerusting, en ô wee mijn Vaderland aan de Beſlisſing dier verbitterde Natien, rampzalig opgeofferd, dan hier zal ik ook zwijgen, en in 't ſlot nader ſpreeken.

Couplet 59. Gelijk ik ook wel omzigtig wensch te vermijden, het geene de daarop gevolgde hernieuwde Alliantie met Vrankrijk betreft, dan ook hier zal ſtraks de vrede van Amiens, de noodkreet doen volgen. Maar men houde het mij ten goede, dat ik zonder het tegenwoordig gezag der Franſche Republiek en 't minſte te willen krenken, dat ik hier herinnere de gezantſchappen van PETER JEANNIN, TEMPLE AVAU en DE D'ESTRADES de eerſte van wegens HENDRIK DE VIERDE, Koning van Vrankrijk, gezant in deze Republiek; het is immers aan het algemeen niet onbewust, welk eene beweging de mode, van a la *Henry Quatre*, le *jou jou de Nommandie*; *wie heeft 'er een Uiterſche duit voor mijn?* onder ons als nietsbeduidende galanterien, en klugten beſchouwd wierden; maar zoude men zig vergisſen, als wij nu van agteren zien, dat men dat zelve ſtelſel van *Henry Quatre* naamlijk om ons land aan Vrankrijk te vereenigen, had willen doen herleven, dat die *uiterſe duit* bedelen, gezien heeft op de naderhand uitgebarste Utrechtſche bezetting door vrijkorpſen, even als in de tijd, van Barneveld door Waardgelders? het blijft een beſpiegeling, maar hij die weet hoe men in vorige tijden, meer zulke voor-

beduidende ſpelletjes van Beroerte, te Utrecht en Montfoort geſpeelt heeft, kan 'er het zijne van denken, en dat ſtaat vrij.

Ik wil, nog mag, nog durf het niet beſlisſen, maar dat ik mijn onkundige Landgenooten eenig inligting op gemelde JEANNIN geve, ſtaat vrij. — Deze PETER JEANNIN was een mede Hugenoot en vriend van de COLIGNY MONTMORENCY en de meesten der Edelen die op St. Bartelsnagt vermoord zijn, en voor dat Hendrik de Vierde, die ook te voren tot de ligue behoorde, echter een bijzonder vrind van JEANNIN bleef, ſchoon hij naderhand voor eene Miſſe, de kroon van Vrankryk kogt, deze *Jeannin* nu nog Hugenoot zijnde, en echter getrouw aan zijnen Vorst en Koning, wierd door Henry het bekwaamst geoordeeld, om behalven zijne perſoneele kunde, en Christelijke hoedanigheden, ook als gevolmagtigde met de toenmalige Staaten na den dood van Willem den Eerſten te handelen, en wel ter overdragt dezer landen; die voor eerst van Elizabeth, Koningin van Engeland en door Lycester na een overheerſchend Stadhouderſchap verlaten, nu hooploos ſcheenen, en daar en boven Prins MAURITS en FREDRIK HENDRIK of te jong ſcheenen of veelligt eenige geheime zelfsbelangens der vorsten in den weg ſcheenen, en het geene niet onduister door ſchrijvers van dien tijd is aangemerkt, dat men de jonge helden, met opzet en door *Urias Brieven*, het bevel over der Staeten Leger bij Nieuwpoort gegeven had, om dat naar alle waarſchijnlijkheid, die Princen daar konden ſneuvelen, gemerkt het Leger ingeſlooten zwak, en niet beſtand was, tegen de driedubben overmagt der Spanjaarden, het geen God nogthans anders beſtuurde, nademaal zij de volkomenſte overwinning behaalde, wiens gelijken 'er voor of na de Nederlandſche Beroerte niet geweest is, en aan welke overwinning, de Vrijheid haar grootſte dank verſchuldigd was, en waar door het ſtadhouderſchap aan Maurits bevestigd wierd; het geen toen Barneveld of wie ook diestijds het anders ſcheenen gedagt te hebben, zeer bedremmelde.

Na deze gebeurtenisſen, en onder de nog twijſſelagtige beſlisſingen hernieuwde HENDRIK DE VIERDE het plan dat onder ALENCON in den aanſlag op Antwerpen mislukt was, naamlijk om deze Landen aan Vrankryk te hegten, en hiertoe was het gezantſchap van JEANNIN gerigt, welkers

kers Negotiatien, onder Lodewyk de veertiende naderhand in twee delen met gezag des Konings het ligt gezien hebben, ten tijde dat door ESTRADES en D'AVAUX dezelve herhaald wierden, om in allen deze dingen niet uittewijden, zie hier het geene van Loon een Roomsgezinde agtbaar, dog getrouw hiſtorie ſchrijver er van meld, welk werk in ieders handen is; „ 't gerugt der aangevangen vrede had „ nn om de grootheid des werks, de harten van al de we„ reld, tot eene weergalooze nieuwsgierigheid opgewekt, „ en den Koning van Vrankryk doen beſluiten, den Heer „ PETER JEANNIN als hoofd (2) van een zeer plechtig „ gezantſchap aan de vereenigde gewesten te zenden, zoo „ om hem in 't agtervolgen dier wigtige handeling met zij„ ne ervarentheid bij te ſtaan, als om ware 't mogelijk te „ weege te brengen, dat zig die Landſchappen (3) onder „ de kroon van Vrankrijk begaven, om 't welk uitte„ werken, hij volmagt had, van tienduizend guldens jaar„ lijk aan Maurits, vier aan Oldenbarneveld, en een ge„ lijke ſom aan zijnen Zoon aan te bieden."

Wat is nu het gevolg deezer Negotiatie geweest? 1 dat Maurits niet te verzetten was, en geenzints daar in wilde treden, om mede te werken, dat de vereenigde Staaten, de rust die zijn Vader had helpen beveiligen en door hem bezwooren aan Vrankryk zouden komen, zelfs niet daar de Koning aan hem het Stadhouderſchap bevestigen wilde, en eenige eigendommen in Braband ſchenken, 2 dat Oldenbarneveld, zig wel degelijk in die onderhandeling heeft ingelaaten, alhoewel niet openbaar, dat hij niet kon doen zonder de ſtaeten te kennen, maar wel in 't geheim deed, zoo als uit de brieven die Jeannin aan den Koning zond, bewijsbaar is, en in deze regtszaken te vinden, 3 dat de zoon van Oldenbarneveld, ten voordeele dier Negotiatie had medegewerkt en gewonnen was, 't welk zelfs de vrouw van Oldenbarneveld, bij het verzoek om ontſlag erkende toen zo als de Historie meld, toen Maurits en de Staaten vroegen waarom dat zij voor haar Man niet vroeg, zij antwoorde om dat zijn ſchuld niet gebleeken is.

Hoe

2. *Reſolut der Staeten van Holl.* 1 *Mey* 1607. *Fol.* 146.
3. *Negotiatie de Jean Tems Inſtitut. Art.* 1. *van Loon, Nederl. Hiſt. penningen* 2 *deel.* 1 *boek pag.* 31.

Digitized by Google

Hoe men dit nu plooijen wil voor of tegen, dit blijft de twistappel, of OLDENBARNEVELD om van de hem te last gelegde Urias brief niet te ſpreken, nog van het helpen inroepen van Leycester, na Willems dood, en van andere handeling, geduurende Maurits minderjarigheid, dit blijſt dog zeker dat hij in die Negotiatie niet had mogen treden zonder volmagt of bevel van zijne ſouvereine de toenmalige hoofden der UNIE, dat daar en tegen zoo grootsch als getrouw door MAURITS, plat af geweigerd was daar in te treden. Integendeel gelijk dit ook in de ſententie van BARNEVELD wel degelijk een eerſte point der beſchuldiging was, en oorzaak van de verwijdering tuſſchen Maurits, en zijne Rechters geweest is, dit zij genoeg de redengeving waarom ik hier gemelde JEANNIN heb aangeroert, laaten nu de partijen van Maurits en der Staeten, diertijds en van deze tijd verders voorbrengen, wat zij willen, ter beſchuldiging van MAURITS en het vrijſpreeken van Barneveld, zoo lang zij dit getuigen van deze Negotiatien zelven, op gezag des Konings gedrukt, niet kunnen uitwisſen, zoo lang blijft al dat voor en tegen van Barneveld, niets dan een eeuwig duurende Twistappel, onder ons, en een ſmeulend vuur, dat de uitheemſchen telkens op ſchraeflen, en aanſtooken om hun eigen belang en zoo wel de Stadhouders als de Staatsministers, en bijzonder de Raad Penſionariſen, ja de welvaard der koopvaardij en geduurige beſchuldiging of beroering te brengen, en het zij in het geheim of door het omſtrooien van allerleij Boekjes, of het ſuprimeeren van andren, het hart van het volk kneden na hun zin, gelijk men ook alzoo overal waar men kon, deze boekjes van JEANNIN heeft laaten opkoopen en verduisteren, zoo dat ze bijkans niet meer te bekoomen zijn, dan bijgeval in eenige oude Vaderlandſche Bibliotheeken. —

Meerder gemeen zijn de gezandſchappen en brieven van D'ESTRADES en AVAUX vooral der Eerſten A°. 1662. tot het verdrag te Breda en in de vredehandeling te Nimwegen, A°. 1675. dit alles is goed bevorens onder Prins Maurits, die in zijn tijd door de Franſchen als een der grootſte Helden van zijn tijd geagt wierd; diende, en daarop als Agent van Vrankryk, en geheel anders zoo met Engeland als met onze Staeten handelde, als Barneveld in zijn tijd met die Bende Mogentheden, van de AVAUX en andre

Digitized by Google

dre ook afgezant van Vrankryk ten tijde van andre Onderhandelingen, met eenige der Staatsleden, en vooral de beruchte PIETER DE GROOT *Pierre le Grand*, als mede het Gezantſchap van TEMPLE, wegens Carel Koning van Grootbrittanje, en welker gezamentlijk ſchriften niet weinig aantekeningen op onze inwendige Staatsgeſchillen te vinden zijn rep ik niet, dewijl die overvloedig in ieders handen zijn, en ik liever de verdere toepaſſing, die ik op deze tijd zoude kunnen overbrengen, dan eenige aantekening moet hier bij van de Ridder Temple, die meer dan eenig Staatsafgezant den aart van onze natie doorgrondde, ſtelde onder vier oorzaken van de rampen dezer Republiek, merk ook aan, dat de reſolutie die de Staeten kort na de dood van Willem de Tweede namen, om alles wat aan het huis van Oranje eenigſins verkleefd was, aftedanken en te verwijderen, en de plaatſen te vervullen met hunne zoonen en naastbeſtaanden van een of ander Burgemeester Magiſtraat perſoon, enz. en vervolgens voorſpelde 't geen naderhand gebeurde woordelijk.

De natuurlijke genegentheid, die het volk heeft, zoo wel als de militie voor den jongen Prins, kan door het geweld niet uitgerukt worden, noch afgeleid, door wat middel het ook zij, maar die vermeerderd ongevoelig met de Jaren van den Prins, (naamlijk WILLEM DEN DERDEN) *zoodanig, dat men wel voorzien kan den oproer die onfeilbaar in den ſtaat gebeuren zal, zoo haast als hij de jaaren zal hebben van iets te kennen eisſchen, voordeel trekkende uit de genegentheid van het volk, enz. zie* TEMPLE, *aanmerkingen op den Staat der Vereenigde Nederlanden*, pag. 337——341.

In hoe verre nu deze voorſpelling bij de meerder jarigheid van WILLEM DEN DERDEN vervult is, weet een iegelijk die het noodlot der DE WITTEN weet, en nog heden ook is dergelijke aangekleeftheid van het Volk en Militie aan het Oranje huis, zeer zeker niet uit het hart van 't volk; dan ook dergelijke overbrengingen laat ik berusten, alsmede, gelijk ik ook liever, ſlegts in 't voorbijgaan de invloeden, die de Raad van de Cardinalen RICHELIEU en MAZARIN, op het hart van LODEWYK DE XIII en XIV, Koningen van Vrankryk, tot hernieuwing der oude tweedragt, hadden de Loeveſtein-

ſche

ſche Factien, deden herleven tegens de oranje vorsten, overſtap in 't voorbijgaan —

Couplet 60. Had ik gaarne van den volijverigen Oranje vriend den loflijke Historie Schrijver VAN DER AA, gezien dat hij het geval van WILLEM DE TWEDE, voorzigtiger had aangevoert daar het nooit beſlist is, wie of meer de grondwetten der Unie overtrrad, of Amſterdam, of den Stadhouder? en zoo lang dit niet beſlist is, om des eendragts wille diende dit in deze tijd ſtil te blijven, te meer daar na de dood van gemelde vorst, weldra den ſlang van onder het gras met het eeuwig Edikt voor den dag kroop, zoo ook die ſchandelijke Traktaten, met den Engelſchen Tiran *Cromwel*, in dit opzigt ben ik even zoo min een vleijer van de Britten, gelijk dit mijn gehoonde Batavier mijn Vaderlijk afſcheid, en zeetriumf getuigen kunnen, maar dat mij 't hart bloede, over die eeuwige onverzoenlijkheid die uit de opgemelde gezantſchappen telkens weder door averegſche Staatkunde herbooren zijn bedoel, ontken ik niet: de Edikten der DE WITTEN en hun noodlot hebben, te veel van die ongeneesbare wonden nagelaten, die men op onze tegenwoordige beroeringen zoude kunnen en moeten overbrengen, zeker diezelve op en ondergang der grooten.

Couplet 61. Die agter 't zwart Tooneel gordijn, der DE WITTEN geſchooven waaren, ſcheenen bijna weder ten Tooneele te verſchijnen, immers de ſcheuring in Kerk en Staat, de ontrouw van Bondgenooten, de Acte van verbindtenis, ter afzweering der Stadhouders van het oranje huis, hebben zeker op nieuw zoo veel met angstvalligheid, als geesſels voor de Menschlijkheid gewoed. ——

Couplet 62. Als die geſchiedenisſen uit 's Lands Historiebladen, het ſtorten van Burgerbloed te vermelden, immers zij waaren ſchier tot die zelve hoogte geklommen, dog God zij gelooft, dat het tot hier toe niet is gekoomen, en men nog bij tijds dit heeft verhoed: maar het kan bij deze gelegentheid niet te onpaſſe komen, om met een kleene uitſtap, de omſtandigheid dezer dagen, bij de tijden der De Witten te vergelijken, en wel vooral met opzigt tot de thans geſlooten vrede. Immers is het bekent. dat bij het ſluiten van de vrede het zoo vernederend tractaat met CROMWEL en de daar opgevolgde *ſecluſie* - uitſluiting van het Stadhouderſchap, door het eeuwig Edikt,

door

Digitized by Google

door de De Witten, en ook ſpeciaal door den Afgezant van BEVERNING gefloten is, en gevolglijk kan het verwijt van dat Tractaat aan den invloed der Stadhouder ofte zijne voorſtanders nooit geweeten worden; naamlijk de vernedering voor onze vlag.

Intusſchen is dat drukkend Cromwelliaansch en Wittiaansch Tractaat, met hun aanhang zo wel bij de Prins als Staatsgezinden, en in een woord bij alle ware Patriotten, hoe partijdig, als ſchandelijk, drukkend en vernederend voor onze Natie beſchouwd, en wel degelijk bij het nieuw Patriomisme, een verwijt voor de Engelſche Heerschzugt geweest en gebleven, terwijl zij ondanks dit alles, echter uit ouden wrok tegen den Stadhouder, altijd gemelde de Witten telkens als de grootſte en getrouwſte Patriotſche Heiligen eerbiedigen, en hun ongelukkig noodlot aan den Stadhouden hebben getragt te wreeken! welaan wat moet men nu zeggen? Nu hebben zij den Stadhouder WILLEM DEN VIJFDEN van zijne Waardigheid ontzet, hem gehoond en gelasterd, als of hij te veel met Engeland heulde, en ziet nu maakt men Vrede met Engeland, en draagen hun roem daarop, dat zij het Tractaat van CROMWEL vernietigt, en de Eer der Nederlandſche Vlag herſteld hebben, en daar en boven weder tot een onbepaalden Zeehandel met Engeland arbeiden, ter zelver tijd dat zij op het vertier van Inlandſche Producten werkzaam zijnde, nog roemen daar de ſchaamte hen doet bloozen: welk een Contrast deeze beide Vredestractaten zouden maaken kunnen; ſtaat ieder vrij te beoordeelen, dan ik kan niet denken, dat men mij eenige hindernis kan doen, als ik, hoe voordelig ik ook met dankbaarheid deze vrede voor ons moge beſchouwen, dat ik daar tegen ſtelle het nadeel, dat door de voorige Cromwelſche vrede veroorzaakt is, deze vrede is immers buiten eenig Stadhouderlijken invloed geweest, en deszelfs nadeelen dus aan dezelven niet toetewijzen, zoude men te verre gaan als men zeide, dat de vijanden van het Stadhouderſchap zelve heden hunne gebreeken erkennen, en ſpeciaal die der De Witten en Beverning en andre die het getekent hadden; veel zoude ik bij veronderſtelling, misſchien wel met bewijs hier bij kunnen voegen, en ja misſchien zal de tijd leeren hoe veel wij bij deze tegenwoordige vrede nog wel dankbaarheid

aan

Digitized by Google

aan het Oranje huis verſchuldigt zijn, die altoos om des vaderlands wille, hunne vijanden, zagter hebben behandeld dan zij verdiende, immers men ſta mij deze *Anecdotes* toe, had WILLEM DEN DERDEN, het voorneemen om de De Wittten te ontſlaan, en had hij die bittre woelingen die wreede moord kunnen voorkomen, hij had zulks gedaan, en hij heeft het getoont, want toen het Haegſche graauw de Broedermoord volvoert had, wilde het in optogt na Warmond, op het Huis te Lokhorst of oud Teilingen, alwaar BEVERNING geweeken was, en in een verborgen hok dat 'er nog te zien is verborgen zat, dit verhinderde WILLEM DE DERDEN, hij liet hier BEVERNING door zijn Lijfwagt afhalen, en wandelde des anderen daags openbaár met hem voor de Parade; wat hebben nu Lasteraars te zeggen en wat op onzen tegenwoordige Stadhouder?

Maar hier hoor ik door de Hedendaagſche Patriotten vragen, wat nut alle deze herhalingen doen, daar dezelve zoo dikwijls zijn aangehaald? Ik antwoord dat dit zoude behooren vergeten te zijn; maar daar men die gebeurtenisſen telkens vernieuwd en op de onſchuldige Prince thuisbrengt, dat ik billijk regt heb om de Logen te beſchamen en mijn Landzaten in te ligten, in 't geen de partij verduistert; en ſtaat mij dit minder vrij dan de Courant-Redacteur der Leijdſche Courant, die mij heden onder het nazien der Proeve in de hand komt, dato Vrijdag den 13 Januarij 1804, uit de Schriften van de voornoemde TEMPLE uit de *Morning Post*, de rampen van Engeland en Holland overneemt, deze aanmerkelijke voorſpelling van TEMPLE opentlijk drukt:

„ Is Vrankrijk nu maar eerst meester van Vlaanderen,
„ zoo moeten de overige Nederlanden van zelve volgen;
„ en dan ſchiet 'er voor Holland niet anders over, dan
„ zich, zoo veel mogelijk, met Vrankrijk te verdraagen,
„ en, als het wel gaat, eene van die Kroon afhangelijke
„ Zee-Provincie te worden — misſchien onder den naam
„ van een Vrijen Staat, om het Land niet al te veel van
„ Inwooners te ontblooten, maar in de daad zoo onder-
„ daanig, dat dit Rijk, zoo vaak het verkiest, zich van
„ Hollands Vlooten en Schatten, als van zijne eigene,
„ naar welgevallen, zal bedienen. En zo dit gebeurt,

dan

Digitized by Google

„ dan ziet men ligt vooruit, wat 'er, bij zulk een groot „ overwigt van Vrankrijk, ter Zee en te Lande van Enge- „ land zal worden."

Behoef ik bij dit gezegde een jota bij te voegen, om mijn voorig gezegde te ſtaaven; verklaard dit ſtuk in de Courant niet duidelijk en klaar, ſtout, het geene ik omzigtig heb tragten te vermijden, met opzigt tot de tegenwoordige betrekkingen van onze Republiek en Vrankrijk en Engeland.

Maar ik ga voort tot. —

Couplet 63. In hoe verre nu SPINOSA en HOBBES met VOLTAIRE en HOBBES wederom herreezen zijn, is niet duister, althans ten aanzien van de dierlijke zedeleer, het Deisme behoeft weinig bewijs, nademaal onder de naam van een Jacobinisme het ſtelſel van JACQUES MOLAI, waarna deze zich noemen, de Prophetiſche en Euangeliſche waarheden, benevens den invloed van Gods heiligen Geest, en Bijbelſche Historien; verdraaijen tot een volkome vrijgeesterij, en vrije wraak oeffening leerende ſtelſels. Den losſen toom vierende aan alle dierlijke ongebondenheid, en vrijheid, om al wie ons in den weg ſtaat van kant te helpen, een andermans vrouwe, een eerbare maegd, ja de jongelingen te mogen misleiden, en tot wellust te vervoeren, ja de zelfs moord als een zedelijke deugd aantemerken, gelijk dit in de gevallen van de JONGE WERTHER, zoo klaar blijkt, en ik tot mijne onherſtelbaare droefheid, een mijner geliefde zoonen verlooren heb, die zig uit verliefheid op zeker Meisje tot de wanhoop heeft overgeven, met het Boek van Werther en het prentje daar hij zig doodſchiet, in de Zak, aan welker indruk ik en velen met mij de ongelukkige dood van dezen jongeling van goede hoope heb toegeſchreven! aangaande de *Atheïst* VOLTAIRE, die, gelijk zijn vriend de LA METRIE, met wroeging geſtorven zijn, in hoe verre die in deze tijd verrezen is, bewijzen de Afgoderijen die men met zijn beeldenis maakt, immers in Parys en God betere het in mijn Vaderland, vind men overal, in de Saletten der zogenaamde Illuminaten, *Jacobinen* en *nieuwe Patriotten* ja bij ſommige Predikanten, de beeldtenis van Voltaire, of zijn Lijkbusch, met het opſchrift *Aimable Voltaire*, gelijk ook van JAN JAQUES ROUSSEAU, zoo dat daar een devoten Roomschgezinden voorheen een Christus

aan

aan het kruis, een Maria beeld, of St. Pieter ſtelden; de Lutheriaan zijnen Luther; de Calvinist, Calvin vooral vrij algemeen, de groote DESIDERUS ERASMUS ſtond, daar ſtaan nu gemelde beeldtenisſen. Ik zwijge van ontellijke nieuwe —— ——

Couplet 64. Kwaakers deezer Eeuw, wier invloedlijkheid, hoe natuurlijk zedekundig, niettemin niet weinig na vrijgeesterij overhellen, ten minſten wat al te veel op de vrije wil der Menſchelijkheid, blijven ſtaan.

Couplet 65. Deze beſpiegeling brengt mij natuurlijk nog eens tot de leere der Socijnſche Remonſtranten, die als vrije Christenen, vooral die tot de Nieuw Ligt Factie behoren, waar van bij Couplet 12 reeds geſproken is; immers ontkennen deze na hunne Leere, de *Erfzonden*, dat is, dat niet alleen de Menſchelijke maar ook de Goddelijke Rechten ſtellen, dat de kinderen niet zullen geſtraft worden voor den vader, nog de vader voor de kinderen; maar een ieder zal om zijn eigen zonde ſterven, Deut. Cap. 24 vs. 16. Reg. 2 Cap. 4. Chron. tweede boek, Cap. 25 vs. 4. Wiens ziele, die zondigt, zal ſterven, zegt de Heere, de zone en zal niet dragen de ongeregtigheid des vades, nog de vader zal niet dragen de ongeregtigheid des zoons, de gerechtigheid des rechtvaardigen zal op hem zijn en de godloosheid der godlozen zal op hem zijn, Ezechiel 18 vs. 20. Maar of deze Bijbeltekſten uit hoofde der Religie verſchillen, bij de Hervormden anders worden begrepen in tegenſtelling, dat volgens den Bijbel, God de misdaad der vaderen wreekt op de kinderen, kintskinderen, tot het derde en vierde geſlagt, en hier bij de Prædiſtinatie in de weg is, zoo neemt dit niet weg, dat daar de Remonſtranten het eerstgemelde tot den grondſlag van hunne leere houden, dat ik uit haare eigen grondſtelling den Stadhouder verdedigd, hoor dan ook na der Remonſtranten nieuwe ſmaak:

Hoor ULPIANUS *in l.* § 7. *Canonibus:* „ *Geen misdaad van een Vader verſtrekt den onſchuldigen Zoon* „ *tot ſtraf.* Calcitus in l. Crimen ff. poenis. „ *De* „ *Misdaad, of Vaders ſtraffe kan de Zoon geen beſmet-* „ *ting aanbrengen;* GODFRIDUS ad dict de Crimen, *gaat ver-* „ *der, en zegt: dat hij zelfs onrecht doet, die aan de* „ *kinderen de misdaat en ſtraf des vaders verwijt en ten* „ *hoogſten ſtrafbaar is, (en let wel) zoo ook mag men*

„ *om*

Digitized by Google

„ *om den val des vaders, alware hij uit den Raad ge-*
„ *zet, de kinderen hunne waardigheid niet ontneemen.*
Patris nota ſilius non Maculatur, nog Impedentimentove ei eſſe debent ad honores quod pater ſit in reatu. „ *Wat*
„ *de Vrouwen daar voor ſchuldig gehouden Mans be-*
„ *treft, ook de volgens de Wetten van Keizer* DIOCLE-
„ TIAAN *en* MAXIMINIANUS l. 2 C. geboden ne Uxor pro
„ Marito, *dat is de Vrouw niet voor den Man te beſchul-*
„ *gen.*" Zie verders de wetten van Keizer Konſtantyn de Groot, die van Tiberus Decius, en zelfs H. Grotius, in Jurisp. Holl. Roomschholland recht, l. 5.

De Keuren van Zeeland en Mechelen en veelen onzer Landen, die in ons Holland de ſtraf, de haat en vervolging verbieden, op vrouwen, die aan des mans of der bloedverwanten misdaaden onſchuldig zijn, waar van veele vonniſen in deeze landen getuigen. Wel nu, verbitterde verdraagzaamen! Hoe ſtelt gij het nu met uwe geloofsbelijdenis en uwe verdraagzaamheid, daar gij aan Prins WILLEM DEN VYFDEN en zijne Gemalin en Zoonen, wilt wreeken, het geen niet zijn Vader, niet zijn nederdalende Vaderlijke nog Moederlijke Linie deed, maar waar mede gij ſlegt eenen oudneef van zijn vader, en dat nog onſchuldig, mede betigt? Want MAURITS heeft geene wetige Afſtammelingen gehad, en op FREDRIK HENDRIK hebt gij niets te zeggen; anders zoude Mevrouwe de Princeſſe, als direct uit, de dochter van FREDRIK HENDRIK, broeder van MAURITS, oorſpronklijk onder uwe betigting nog niet kunnen vallen; zelfs al was haar Echtgenoot ſchuldig, dan de eerbied voor het huis van Brandenburg, doet mij zwijgen, hoe zoudt gij het met de majeſteit van Pruiſen ſtellen? is die ook geen Prins van Oranje, afſtammende van FREDRIK HENDRIK; en buiten dat voorlang aan het huis van Nasſauw vermaagdſchap? wat kon dit, volgens uwe leere, op prins WILLEM DEN VYFDEN en zijne Gemalin, den wrok op MAURITS, met de minſte rechtvaerdigheid worden herhaalt? Word gij niet ſchaamrood in uw geweten, als dit uwe leere tot zedekundige zaligheid is?

Couplet 66. Maar nu nog, wie heeft die oude wrok, die onrechtvaerdige wraek tegens zijn Conçientie en Lee-

Digitized by Google

re, uit het *Loeveſteinſche Kerkerhok* lang verpuint en gantsch vergeten, weer tot tweedragt geplaveid, zeer zeker WILLEM DEN VYFDEN niet, en zelfs niet verſcheiden, der weldenkentſte en tot verzoening overhellende verdraagzaamen der zuivre Remonſtranten en zuivre Doopsgezinden niet. Immers toen zijne hoogheid meerderjarig zijnde, het Stadhouderſchap aanvaarde, en in het huwelijk met de Pruiſiſche Kroonprincesſe trad, zong de beroemde WAGENAAR, HUIZINGA BAKKER, JAN DE KRUIF, en andren Mannen, die ik met eere en achting onder de Remonſtranten en Doopsgezinden noemen durf, hoe zongen die de zegepraal der Verzoening, en het hartlijk welkom van het Stadhouderſchap. Ik zong in mijn verheerlijkt Leijden.

De Kerkerſlooten zijn in Loeveſtein verroest
O ja wij wandlen thans in Eendrachs gaanderijen,
En luſtprieelen, daar we ons heuchlijk in verblijen,
De Landleeuw ſluimert op een kusſen van ſluweel,
En voelt van WILLEMS *kroost het vriendelijk geſtreel.*

Wat wierd ik toen niet over 't paard getilt in Lofvaarzen? en wel van die zelve perſoonen die vooral heden mijn en des Princen haters zijn, als PIETER VREDE, PIETER 'T HOEN, en andren? —— de groote PETRUS BURMANUS SECUNDUS, de beroemde SANTENIUS, Do. PIETER VAN DEN BOSCH, traden mij te gemoete en wenschten mij geluk en reikte mij de hand van Broederſchap, PIETER VREDE, eischte uit naam der Burgerije, dat ik mijn verheerlijkt Leyden in 't ligt zoude brengen, JAN DE KRUYFF den ouden, zong uitbundig mijn lof, en zie daar de oude vete ſchier vergeeten, immers ik zweeg alles wat verbittering kon opwekken. Maar wie waren het nu, die kort daar na die oude VETE die wrok weder opkrabde? de goede en waarlijk oprechte verdraagzaame de KRUYFF wierd over den hekel gehaald door een onbekende, dog naderhand gebleken FRANS VAN LELYVELD, vriend van dien man en van PIETER VREDE, en ik het onderwerp van ſpot op het voormelde vers. PIETER 'T HOEN, ſtelde mij naderhand in zijn *post* van den

Ne-

Nederrhijn ten toon, hij of zijn zoon, volgens 't getuigen van FRANS DE DOES, ſchreven die bittere bijlagen op mijn *Zeetriumph der Bataafſche Vrijheid*, en dat alleen om dat ik te oprecht Oranjes lof tot Eendragt na haar begrip had in 't oog gehouden?

Couplet 67. Maar eindelijk, wie heeft buiten dat den *unieband* onteert, en onzer vadren trouw verduistert? wie het eedgeſpan beleid, tegens de Eendragt wie gekweste Majeſtets gevoelen doen herleven!

Coupet 68. Is de poeldraak der WAALWIJKSCHEN DIJK, lang voorheen in het modder gedooken, niet wederom uit den poel van ouden wrok van de Nazaaten der Remonſtrantſche politieke misnoegde Predikanten, die aldaar uitbannen, bij hun affcheid, hun wraakteug uit het bekende Barnevelſche drinkglas bijgenaamd den WAALWYKSCHEN DIJK toedronken, is die niet weder doen herreezen? heeft die het twistvuur van verzoende Menschlijkheid niet weer ontſtooken?

Couplet 69. En nu die *Amſterdamſchen* Doelen, was het aldaar hoe men het al of niet Patriots wil noemen, geen Eedgeſpan? wil men het zoo niet noemen, het was ten minſten eene vergadering buiten Conſent en medeweten der ſouvereine Staeten, en tegens de wetten der unie, het was een geheime raadpleging, waar van de beſluiten onder de Leden geheim bleven, en die men toen nog niet uiterlijk voor het volk heeft durven openbaaren, en waar van men niet wist in hoe verre Uitlandſche Mogentheden hun invloed, een geheim Alliantie verbond daardoor in loop kunnen hebben gebragt, het welk, zoo het patriotsch oprecht ware geweest, zoo als men voorgaf, dat het was, zonder krenking van het ware Volks en Staatsrecht, nooit kon nog mogt geſchieden, maar genomen gelijk het wel eens zoo gaat in volksgeſchillen, of met opregte oogmerken tot heil van 't volk, (dat ik voor een oogenblik toeſta) dan mogt men volſtrekt geene oude wraakzugtige voorbeelden, onherſtelbare gebeurtenisſen, opwekken, om in de Staat op nieuw aan te kweeken, en die op een verzoen lievend Stadhouder te wreeken, wat deed dan anders het beeld van OLDENBARNEVELD, dat der de *Witten* op het zuiker deſert op den *Amſterdamſchen* Doele-maaltijd? wat de verbon-

denen drinkconditien en veersjes van *P. Vrede*, anders dan gelijk VONDEL in het versje op BARNEVELD zo verbittert zong

Vraagt men waarom BARNEVELD
In den Hemel werd geſteld?...
't Was om dat de Predikanten,
Als gewijde Kerkgezanten
Voor hem baden, op 't ſchavot;
Voerden zoo zijn ziel tot God,
Daar hij, om kwaad bloed te koelen,
Stierf, in 's Gommarist gevoelen,
Het gevoelen van een zwaard,
Dat geen Patriotten ſpaard.

Wel nu, is dan volgens dit vaersje de ziel en geest van BARNEVELD bij God? waarom mag ik dan niet vraagen in —— ——

Couplet 70. Of men die *verſtorven zielengeesten*, uit den Hemel, zij zijn Calvins of Armijns geſtorven, uit hun eeuwige rust bij God op een *gezuikert Deſert ſervies wederom beneden moest troonen*, wat was dit anders dan om oude *wraak te vernieuwen*, en *kwaad bloed te koelen* ——

Couplet 71. *Om goeden* WILLEM *te wijten*, daar men MAURITS *mede beklad had?* zie boven bij Couplet 65, ſtond het vrij om het ſchendvaersje van VONDEL dus te herhaalen? Wie belet mij de volgende Parodie.

Vraagt men waarom BARNEVELT
Wierd op het deſert geſteld
Van verbitterde Eedverwanten?
't Was om dat all' die gezanten,
Op 't gezuikerde ſchavot
Riepen weer zijn ziel van God;
Daar me op de Amſterdamſchen Doelen
Zwoer om weer kwaad bloed te koelen
Bij 't gevoelen van een zwaerd
Dat geen brave vorsten ſpaert.

Bij

Bij gelegenheid zal ik de Parodie op de verklaaring van het Tijtelplaatje voor de beſchrijving van Feestbedrijven geplaatst mededelen, welk ſtukjen en plaatjen bij niemand dan bij de Leden der Maaltijd berust, dog dat ik echter door een zeer toevallige en bijzonder gelegenheid voorhanden heb gehad. — Zie daar deze ſtoute Coupletten beantwoord en mijn gezegden met wettige bewijzen geſtaaft, ſtel nu hier de daaden en bewijzen van den goeden WILLEM DEN VIJFDEN teegen over, kunt gij een jota of blijk van ouden wraak of haat tegens zijne vervolgers aanvoeren?

Couplet 72. Ik tart 'er u toe! ik daag u uit, wilt g' uw vierſchaar ſpannen?' heeft hij na dat hij met Engeland, Pruiſſen en Brunswyk de gekwetſte Majeſteit der unie, de Rust, de ware beſchaafde vrijheid en Hervormde Godsdienst herſteld had? die van alle gezintheden, beſchermt eene generale Amnestie had helpen bewerken, heeft hij toen niet getoond, zulk een deugdzaam en verzoenend Prins te zijn, als de Historien getuigen dat Keizer M. ANTONIUS DE PHILOSOOPH was, zo dat na dat hij over de Caſſiaanſche ſamenzweering en afval volkomen getriumpheerd had, alles vergaf en vergat. Sta mij toe het Tafreel dat VULCATIUS GALLICANUS van dezen Vorst geeft, hier in te laſſen, zoo ſprak die Keizer, tegens den Roomſchen raad, tegens de Beſchreven Vaderen:

„ *Wat de Caſſiaanſchen afval betreft, ik betuige u beſchreven*
„ *Vaderen, dat gij uw recht oordeel geeft, eerder mijn*
„ *goedertierendheid en ſagtmoedigheid, maar vooral ook*
„ *de uwe in agt neemt. en dat de Raad niemant dode;*
„ *geenen der Raden geſtraft worde, geen Edel bloed ge-*
„ *ſtort worde, dat de* UITGEWEKENE *wederkeren, de* VER-
„ BANNENE *hunne goederen weder bekomen. Och! of ik*
„ *nog velen van den dode konde opwekken; want nooit*
„ *behaagt in een zagtmoedig Keizer de wraeke van zijn*
„ *ſmaed, dewelke alhoewel al geregtigt, nogtans bitter*
„ *ſchijnt te zijn, derhalven ſult gij den Zoonen van* AVI-
„ DIUS CASSIUS, *zijn Schoonzoon en Vrouwen vergiffenis*
„ *doen bekomen, en wat zegge ik, vergiffenis, daar zij niet*
„ *misdaan hebben? dat zij dan onbekommert Leven, wee-*
„ *tende dat zij onder* MARCUS *leven, dat zij leven in de*
„ *goederen van hunne Ouders, hen voor een gedeelte ge-*
„ *geven, en hun Goud, Zilver en Klederen genieten; laat*
„ *hen veilig, vrij en ongebonden gaan waar het hen*

„ *begeert, en voor de oogen van mijne en uwe Goedertie-*
„ *rentheid wandelen. Het is, beſchrevene Vaders geen*
„ *grooter ſagtmoedigheid, de Kinderen en Vrouwen der*
„ *Verbannene vergiffenis te ſchenken, maer ik verzoeke*
„ *van ulieden dat gij de mede bewuste der ſamenzwee-*
„ *ring die van den Raedsheerlijken en Ridderlijke orde*
„ *zijn, van dood, verbanninge, van vreze, ſmaed, van*
„ *afgunst, en eindelijk van Alle leed wilt bevrijden; en*
„ *dus en dat gij het geene ik voor mijn perſoon geleden*
„ *heb, zoo veel te wille zijt, dat in het ſtuk van dwing-*
„ *landij en opſtand, de genen die in de beroerte geſneu-*
„ *velt is, voor geſneuvelt gehouden word, en dat het over-*
„ *ſchot in veiligheid blijven mag; — zoo als ons deze*
„ *zagtmoedige Keizer de Beſchrevene Vaderen heeft ver-*
„ *maant, zoo heeft hij en zij hebben met hem, de nako-*
„ *melingen van* CASSIUS, *en allen die tegen het Rijk*
„ *hadden ſaamgezwooren, in veiligheid laten leven niet*
„ *alleen, maar hem ook tot Eerampten bevorderd, niet*
„ *als panden overblijffels van eenen Dwingeland en ſa-*
„ *menzweerders, maar als Leden van den Staet en de or-*
„ *de der Raedsheeren, en daar en boven verbieden in eenig*
„ *Rechtsgeding, het ongeval der Ouden te verwijten".*

Dus verre dit verhaal, uit een onzer Eerwaardigen Raadsheeren na de en ten tijde dat de Loevesteinſche Beroerten, onder FREDRIK HENDRIKS zagte regeering aan 't ſtillen was, vertaalt en woordelijk gevolgt. Maar ook zulk een grootmoedigheid behoeft men in de Christenen van oud Romen en Grieken niet te zoeken, wij hebben voorbeelden van onze Oranje Helden, van den onſterflijken WILLEM DEN EERSTEN, toen de Graaf VAN BERGEN die met 's Princen eigen Zuster was getrouwd, en Gouverneur van Gelderland was, het Land verraden had, om de gemelde Provintie aan Spanjen over te leveren, en van de misdaad overtuigd zijnde op eigen beleidenisſe, ontſloeg hij het arrest, ſtelde hem met vrouw en zoonen in Vrijheid, vergaf op berouw de misſlag, gaf hem alle zijne goederen, en plaatſte de Zoonen na hun rang in Staaten dienst, die zij naderhand ſchandelijk verlieten, dog ook door Spanjen mistrouwd, verſmaad en weggejaagt zijnde als verraders, evenwel andermaal de goedertierendheid van haar Oom ondervonden. Zie BOR, 10 Boek, Bladz. 403.

Zoo

Zoo ook is die zelve grootmoedigheid, des Prince aan BOSSU gebleken, die volſtrekt aan eene ſamenzweering op zijn leven ſchuldig was, dog naderhand op de Zuider-Zee geſlagen en gevangen zijnde, door den Prince beſchermd en vrij gegeven is, dit ook zijn edelmoedige daden, waar voor de getuigen der Eeuwen niet behoeven te blozen, ontellijke zijn 'er nog in de Burgerlijke ontmoetingen van dien Vorst bekend, waar hij misdadigen en veroordeelden ter dood, hielp vrijgeven, een kleen ſtaaltje tot beſluit. Met HENDRIK DE TWEEDE, Koning van Vrankrijk, ter jagt zijnde, ontmoete hem een drom volks, een dief ter galge leidende, hij vroeg na de misdaad, men zeide dat hij het zilver van de Prins van Oranje geſtolen had, de Prins maakt zig bekent, beweegt de Rechter tot eenig uitſtel, ſpoed naar de Koning, verzoekt en bekomt pardon, hij vergeeft den dief, vermaand hem tot beterſchap en laat hem gaan, tot verwondering der Edellieden en de Franſche Koning. Kom hier nu verbitterde lasteraars van WILLEM DEN EERSTEN en DEN VIJFDEN, breng deeze Tafreelen eens over op de zagtmoedige Amneſtie A°. 1787. aan de Famielje van eenen dergelijken CASSIUS onzer dagen, JONKER VAN DE CAPELLE op zijn aanhang in Gelderland en Overijſel, op de Doele Maaltijd te Amſterdam, op de uitgeweeken en verbannene Bataven, allen immers zijn zij in het bezit hunner goederen gebleven, niemand is of ter dood, of eenige ballingſchap verwezen, of hij is veilig weder gekeert, ja weder in Eerampten herſteld, hun Adeldom en Raads heerlijkheid is niet gekrenkt, ſtel bid ik u dit tafreel, of zoo gij wilt, deze ſchets, met zulke levende en heldere kleuren gepenceelt, voor het oog van ieder onpartijdig Patriot! ſtel die tegens uwe bemorste en bloedige tafrelen, door onverzoenbre wrok met eene zwarte kole getekent! ſpant hier onder uwe zamenzweerders op uwe vonniſen en bannen, de vierſchaar! beproeft daar gij op roemt, naamlijk het Volksrecht en dat der Menschlijkheid en let op de traanen die gevoelige harte in de Tribune geſchreid hebben, of die nog langs de wangen biggelen, en voelt het tikken des gemoeds in 't harte! ——

Couplet 73 a 74. En laat verders het algemeen oordelen of de traenen, het weenen, het zugten van opgekropzwijgers, die bedugt zijn geweest en nog zijn, dat ook

Digitized by Google

haar welmenentheid zwigten zal voor Menſchelijke dwinglandij, of zeg ik die traenen, die zugten, niet nederzijgen langs de geſcheurde, ik zal 't ſterker zeggen de geplonderde Hoftapijten der Eendragt, daar men naauwlijks de Eendragt en het Stadhouderſchap, de ware vrijheid en godsdienst herſteld zag, de verzoening generale Amnestie, en wederkeren, in bezit zijner goederen, en alles weder bekomen had, of men vertrad alle Eeden en goede trouw, en ſcheurden alle verbonden aan flarden, en ſtopte de mond aan alle waare Patriotten, zoo oude als nieuwe, zoo dat alles zwijgen moest en alles moesten opkroppen, ja men met een verheerde ongevoeligheid de *oogen voor weenen* en *de ooren voor gejammer ſluitende.*

Couplet 74. Ik zoude zoo koen en ſtout deeze taal niet voeren, indien ik niet overtuiglijk wist, dat er onder de Nieuwe Patriotten, onder de Partij tegen oranje, heden zijn die een afkeer hebben gehad van alle dolzinnige wraakzugt, en zelfs belijden, dat vooronderſteld hun plan was Rechtvaerdig ter verbetering der Staetsmisbruiken, dat als dan dit op den Stadhouder zoo doldriftig niet konde uitgeoeffend worden, zonder dagvaard of bewijs, en poſito er waren abuizen dan nog niet zoo als betoogt is hier boven Dan ook deze hebben bedugte zwijgers en opgekropte doorzigtigen geweest. Dezulken heb ik gekent niet alleen onder de Nieuwe Patriotten van de Hervormde. Maar onder de Lutheranen, Remonſtranten en de Doopsgezinden, voor al die nog niet door het Voltairisme en Jacobinisme het nieuw ligt als verblind waaren, die een afkeer hadden van de ſcheuring der Unie. Ja die goed Prins- en Staatsgezind waren: bij de Roomschgezinden ken ik Priesters en Leeken, en vooral ouden Echten Adel onder de Roomſchen meer dan men wel denkt, die nog indagtig aan Alva's en Varga's en Parmas tijd, de *Geuzen hebben de Kerk geplondert, de goede Catholijken hebben er niet tegen geweest. daarom laat ze beiden hangen*, die zeg ik, nog de ſpreuk behouden: *Mijn hart is Paaps, mijn degen Geus:* dezulke behooren tot mijn' bedoeling niet, dog daar ik nu door opgekropte wijze zwijgers ook zulke Vaderlanders bedoele, wil ik niet begrepen hebben dat al het gene ik tot aan deze Coupletten ingeſlooten, heb betoogt, uit eene bijzondere Religiehaat of eigentlijke be-

twis-

twisting van zulke vrijheden aan bijzondre gemeentens, die haar in dit Vrijgewest billijk op grond der Unie toekomt; veel min ook, dat ik ook alle perzoonen, over het geheel die, op welke wijze het zij door misleiding, of door mangel van doorzigt en onkunde, in 's Lands Hiſtorien, wetten en privilegien, onder het getal der geconſtitueerdens Repreſentanten, Agenten enz. zijn aangetekent; neen dat is mijn Doel niet, ik ken er thans te veel die beroun hebben. Ik heb ſchriftlijk bewijs, ik heb er gekent Helaas mijn allerbeste vriend! de braafſte Regent, de geliefſte bij zijn Burgerij; een braaf waar eerlijk Patriot. Laat ik zijn nagedagtenis met eere Noemen: Het is RUTGERUS PALADANUS Hoofdſchout van Alkmaar, die Medelid der nieuwe ontwerpen geweest is dog die met gevoel der Misſlag, het zig zoo heeft aangetrokken, dat hij het na alle vermoeden beſtorven heeft, ik ken er meer derzulken, dan ook op dezen heb ik geen haat, zij behoeven het zig niet aan te trekken, maar dat ik de Hardnekkigen Roervinken, de overwinbaren,

Couplet 74. Die *oogen ſluiten voor het weenen, ooren om het ſmeeken te hooren*, en het zugten van het kwijnend Algemeen, die onverwinbre *Harten als ſteenen hebben*, die in woedende ongevoeligheid voortgaan, met wreeken en vervolging, dat ik dezulke bedoele, delijde ik opentlijk, en daarom ——— ———

Couplet 75, Vraag ik of het geen onſchuldig doenen is, dat men onnoozele weeskinderen onbewust aan eenige Partijſchap kastijd gelijk tot Leyden in het weeshuis geſchied is, ik zwijge van het zenden ter ſlagtbank, om dat ze een oranje goudsbloem in de mond hadden, of na 't gebruik der wezen in die Stad om op Pinxter geelkoleurige Pinxterbloemen op den Hoed te draagen, in het blokhuis ſloot, en ze op de ſchrobbelbank, de brits kaſtijde, en was het niet dollemans werk, dat men de lieden die met een Ruiker bloemen uit hunne Tuinen kwamen, de ruiker uit de hand nam, als er maar een Oranje of bijkomende kleur in was, dat men bij zeker wel Bekend Burger, voor wiens huis aan de waterkant, zederd onheuglijke jaaren, een klein tuintje van Bloempotten was, met geweld gekomen is, en den Man en Vrouw dwongen de Bloempotten weg te nemen; zijn er geene perſoonen om gegeeſſelt geworden? Eene Burger-

vrouw die Oranjegaaren voor de Dekenfabriek ſpoelden, en in een naald een Monſterdraat op de Boist had met name *Anna Brouwer*; wierd door dienders gehaald, twee dagen in arrest gehouden, en met boete ontſlagen, op de Beſchuldiging ſlegts van een Buurman, Meesterknegt van een Fabrikeur, opperſten der Vrijcorpſen? Wat tog kon een bloem de Lof des Scheppers, de Luister van *Aurora's Oranje Morgenſtond*, een hemelſche Couleur misdoen! Laat ik hier het vaersje dat ik diertijd opſtelde, ter verpozing hier bijvoegen,

OP HET DOLDRIFTIG UITROEJEN EN VERVOLGEN DER GOUDSBLOEMEN, in den Jare 1795 binnen Leyden.

Coup. 76. *Eeuwig Heerlijke Natuur,*
Die door kragt van 't Scheppingvuur,
Zoo veel glanszen, zoo veel kleuren,
Zoo veel reukjes, zoo veel geuren,
Tot vermaak van al wat leeft,
Aan 't gebloemte, en kruiden geeft,
Is 't geen alle weezens wenſchen,
Door 't Inbeeldig Recht der Menſchen,
Zoo veragtelijk, zoo verdoemt;
Dat het vloekt het ſchoonst gebloemt,
Coup. 77. *Dat geen kleurtje van Aurore,*
Op den gouden bloem mag glooren,
Zoo als ze in den dageraat
Op d'Oranje wolken ſtaat,
En de gloed der Regenboge
Straalt voor aller ſchepſ'len oogen,
Daar zij aan des Hemels trans
Voortgaat voor der zonnenglans:
Moeten zulke Hemelverven
Dan verſlenſchen en verſterven
Door den ſmet van vuile lugt,
Waarom kruid en bloemtje zugt.
Mogen blanke Lelieblaaren,
Geen Oranje ſtof vergaaren,
Dat heur geurgen bloemkelk ſchenkt,
Daar het Bieken nectar drenkt?

Zal

Digitized by Google

Zal de wrok, van woede dronken,
Aan een bloem, van God geſchonken
Uit des Hemels ſtarrenboog,
Weigren wellust aan ons oog,
Om tot heil van Mensch en dieren,
Veld en beemden te vercieren?
Zal die boosheid zoo verr' woên
Om geen kleurig bloemfestoen,
Of een kroontjen, om de vlegten
Van een ſchoone Maagd te hegten
Nog gedoogen, dat zij net
Een ſchoonkleurig bloembouket,
Van Oranje af Roozenbloezem
Plaast op haaren blanken Boezem?
Dat is aan natuur haar Recht
En aan God zijn Eer ontzegt!
Eere, die door al de velden
s' Makers grooten lof vermelden:
Majeſteit, die hart en oog,
Staaren doen naar 's Hemels boog.
Zullen Aardſche volkstierannen
Dan hier om een Weesje bannen,
Om dat men in zijnen mond
Een onnooſ'len goudsbloem vond?
Moest een Moeder hoog van daagen
Om een enklen bloem te draagen,
Van haar kroost zijn afgeſcheurd?
Den ſtokouden, heen geſleurd,
Naar den kerker, op ſchavotten
Van bloeddorst'ge patriotten
Boeten aan de geesſelroe,
Van die beulen dol te moe?
Wilt gij dus natuur vervloeken,
Weerwraak aan de kleuren zoeken?
Straf uw nieuwen Vrijheidshoed
Dan met uw driekleurden gloed!
Snoodaarts, ga met uw geraamte
Dat van Nijd verteerd en ſchaamte,
Vaag de blos van uw gemoed
Uit de pestplek van uw bloed,

Van

Digitized by Google

Van uw opgeblaazen kaaken,
Leer God en Natuur verzaaken!
Leer d'Onnoſ'le bloem verſlaan
Daar gij niet als Held durft ſtaan
Maar met ſabel ſchup en ſpade
Eer zoekt in die Heldendaaden
Die de blooheid der tieran
Altoos kenbaar, teek'nen kan,
Ga, ga wreek u op de bloemen,
Wil vrij op uw boosheid roemen!
Roei de Oranje goudsbloem uit,
Plant het dolle kervelkruid!
Naast uw distelen en doornen,
Wil Gods Majesteit vertoornen!
Vloek de ſchoonheid der natuur! ——
Maar Beef, als het vlammend vuur
Van zijn felle Blixemſtraalen,
Dondrend zullen Nederdaalen,
En verteeren in heur gloed;
Al het Adderen gebroed,
Dat in 't onkruid neer gedooken,
Zoo veel tweedragt heeft ontſtooken,
Als 't vergif door haar verſpreid,
Wegſmelt voor Gods Mogendheid. ——
Beeft aan Acherontes ſtroomen
Onder uwe Vrijheidsboomen,
Als de Hovenier der aard,
Komt in uwe Boomengaard!
Dan, ja dan zal hier beneden
Hollands Tuinmaagd rein van zeden,
Komen in heur vrijen Thuin,
Met een goudsbloem op de kruin,
Tusſchen geurge Oranje Telgen,
't Lover dat Bataaf en Belgen
Al van overoude tijd,
Aan heur Tempel had gewijd! ——
'k Zie reeds d'oude Hovenieren
Met de kraakende Laurieren
Vrijheids lover, Eikenblaên,
In de teene korf gelaen.

Digitized by Google

Na de Eerwaerdige Eendragtsvaderen
Met eerbiedige Achting naad'ren,
Op de aanſtaande Vrededag
Bij 't herſteld Aloud gezag.
'k Zie de Meisjes en de knaapen
In 't verſchiet, reeds bloemtjes raapen,
Grasjes, kruidjes, groene pijl
Saamenknoopen in der ijl,
Om door Vaderlandſche kroonen
Aan 's Lands Eendragt te betoonen,
Dat geen vremde Loverzwier
Past aan de Echte Batavier.
'k Zie dunkt mij, onze Akkerlieden
Naarſtig aan het onkruid wieden,
En het ſmijten op den del,
Als een vuile ſpottebel ——
Daar het ſtinkloof zal verrotten,
Dat geplant tot ſmade en ſpotten;
Overal zoo was verdikt
Dat het voedzaam kruid verſtrikt,
In den Moeshof ſcheen te kwijnen,
Hoop op oogst dreeg te verdwijnen,
En de nooddruft weende om brood
In gedugte Hongersnood.
'k Zie, o Goedheid en ontfermer!
'k Zie, o Nederlands Erbermer!
Dat gij reeds den Landman ſterkt
Daar hij op zijn akker werkt,
Dat gij hen, die handeldrijven,
In hun ſcheepvaard, doet beklijven,
Graan en brood, niet word gerooft,
En den oogst uw Gunst belooft.
Zoo dat op de kooren zakken,
Naast de groene Lovertakken,
Weer de Oranje goudsblom pronk,
Erwten, boonen, wat gij ſchonk,
Door des Oogstmaands ſchoonſte bloemen
Ons doen op uw weldaên roemen,
Daar den Lasteraar voortaan,
Naast geſloopte Vrijheidsboomen,
Met de hand in 't hair blijft ſtaan

V. e..

Cou-

Digitized by Google

Couplet 78. ik vervolg het gezegde om met de gerechtigheid van derzelver *Godinne Themis niet te ſpotten*, dat men tot Amſterdam opentlijk door beuls handen op het ſchavot, Oranje lint heeft laten verbranden, A° 1795. en naderhand of dit om het dog algemeen bekent te maken, de Afbeelding in een Almanaksprintje, dat ik toonen kan, aan het publiek heeft medegedeelt, benevens nog allerſchandelijkſte dergelijken, van het vertrek der Prince, met den naam Pinkeniers, gelijk ook het verkopen der Quarree Pruiken, van de Edelſte en Achtbaarſte Amſterdamſche Regenten met naam en Toenaam genoemt, deze Almanak een Monster van Eerloosheid en vervloekte boosheid is tot Amſterdam door een bekend Boekverkoper uitgegeven, vrijelijk gedoogt, en den uitgever nog daarenboven met bijzondere privilegien begunſtigt, en de woede op onnosle Oranjelinten, en geeſeling, van hun, dieze ongelukkig genoeg, gedragen hadden, opentlijk bekent zijnde, behoeft mijn gezegde geen verder bewijs, in 't vervolg zal dit Almanakje nog eens Dugtig te pas komen.

Ondertusſchen wil ik niet ontkennen, dat zoo iemand van een Oranjelint of Bloem of iets dergelijk misbruik maakt, tot volksbeweeging of oproerige beweging, dat het billijk is, dat de Hoge Overheid daar voor waakt. Dit zelfs heeft altoos de welmenendſte Oranjevrind nooit gewraakt, immers Willem de Vierde deed hier tegens waarſchouwen, bij zijn intrede in Amſterdam A° 1748. en Willem den Vijfden heeft het zelve gedaan, daar boven zou ik aan dat misbruik minder de ſtille bedaarde Oranjevrinden, te wijten hebben: Losbandige onverſtandige al te driftig gemeen uitgezonderd; dan wel aan de valſche Patriotten zelve, die gewoonlijk, uit benauwtheid de Eerſte Oranjedragers bij Omwenteling zijn, en nu weder ſcheenen te willen zijn, maar ook in 't ſtille dikwerf eenige omkopen, om ongelukkigen daar toe aan te porren, om gelegenheid te hebben, van de Oranjepartij te kunnen beſchuldigen, deze dingen zijn bewijsbaar genoeg, de valſche tjdingen in Couranten, en andere weekbladen hebben niet zelden, daar toe gelegenheid gegeven, ja hun eigen Leuzen misbruikt, het is ten bewijze hier van niemand tot Leyden en Liſſe onbekent, hoe de Deugdzame

de

Digitized by Google

DE GRAAF, Bloemist te Lisse, misleid door een valsch gerugt in eene Courant, zijn vreugd ontijdig uitte, terwijl dit een voornaam Generaal ter ooren kwam, die toen toevallig doortrok, dat den man in een strenge gevangenis, de dood van hartzeer volgde, maar nu als het waar is, dat alle Leuzen van Partijschappen billijk moeten geweerd worden, waarom gedoogde men niet alleen, maar beval men, de drie Couleurde, de zwarte en witte Kokardene te dragen?

Couplet 79. *Baselisk us Pluimen*, welk dier men wil dat uit een Haan en een Slang geteeld is, en dat daarom de Haan rode draeken lellen en slangen vederen hebben; en dus, als *Tweedragt pluimen op den Hoed* en helm komt pronken, als tekenen van oproerigheid. Wie durve mij bewijze dat ik dwaale, als ik deze stukken ook in dien zin groter oproerleuzen noeme, dan ooit een oranje strik of bloem dat kan genoemt worden?

Maar wat dog legt er voor kwaad in het welmenend oranje dragen? Immers is het van ouds bij alle Volkeren, inzonderheid bij de Europische Vorsten in gebruik geweest, dat zij eenige bijzondere bloem of kleur tot hun teken, op hunne Wapenschilden plaatsten, en hunne pluimaadjen daar na verwde, zelfs de Steden namen die in hunne wapentrans en Stedeschilden in agt, waar van nog die kleuren in de kledijen der wezen in agt genomen worden, bij voorbeeld Leiden en Utrecht rood en rood en wit, Amsterdam zwart en wit, zoo ook Rotterdam, Delft en andere Steden. De Ridders, Princen en Koningen, hebben hunne bloemen, de Roos, de Lelie en diergelijke gekozen. Onze Nationale Rederijkers hadden elk een bloem tot blasoen, dog waar van bij gelegenheid nader.

Couplet 80. Maar met betrekking tot Vrankrijk, die op Leliegeuren boogt, schoon er in de pit Oranjestof bij de Nectaren der bloemkelk zit.

Couplet 81. Deze Natie, hoe zeer verbittert op het huis van Bourbon, hebben tog tot heden toe, hun Lelieschild niet versmaad, maar wel degelijk dat Heldenblazoen van de oude Gaulen, en de Lelie van LOTHARIUS en PEPIJNS Ridderbloem geëerbiedigt en niet geschonden, nog iemand gestraft die een witte Cocquarde droeg, en zeker hoe zoude het tog de Fransche Dames, Vrouwen en Vrijsters stellen, als men daar de witte koleur verbood, wit Hagel wit Lin-

Digitized by Google

Linnen, Neteldoek, Kanten, Halsdoeken, wit Satijn, Satijne linten, blanke Léliën, alle witte bloemen des velds, onder Hoven, in de bloemboeketjes op den boezem en de jufferlijke rozenhoed, ſtrafbaar, neen, zoo dol is nog geen Fransman geweest, het was onze onzinnige Natie, die door haar ook daarom is uitgelagchen.

Couplet 82. Maar dog hoe vertrapt, verdrukt de Oranjebloem is geweest, zij is nog niet uit den Hof der Tuinmaagd geroeid, er zijn nog kundige Hoveniers geweest en nog, die hem als Borstbloem der Eendragtsmaagt gekoestert hebben en beſchermt, de wortelſtam leeft, groeit en bloeid, en komt als Camil weêr boven, om in Eeuwigheid de verzoende Menschlijkheid te verkwikken.

Hier mede beſluit ik nu de Eerſte belangrijkſte afdeeling der Bataafſche Menschlijkheid, van Couplet Een tot Tweeentagtig, waar in ik hoofdzakelijk de Onſchuld van Oranje heb betoogt en beoogt heb, nu ga ik over tot de tweede Afdeeling, die op onze Geestelijken betrekking heeft.

Daar ik tot hier toe de oorzeaken van 's Lands rampen, uit ouden wrok en haat op het Huis van Oranje en de Partijſchap der Loeveſteinſche Factie ontſtaan, en mijne Bataafſche Menschlijkheid, in de onſchuld des tegenwoordigen Stadhouders, WILLEM DEN VIJFDEN, zijne Gemalinne en Erven verdedigt heb, voor-zoo verre het een iegelijk vrijman vrijſtaat dit te betoogen, zoo kan dezelve vrijmanſchap ook niet verhindert worden, dat ik ook de rampen die ik in de Huichlarij der Geestelijken heb aangeſtipt, en wel nog al te inſchiklijk uit eerbied voor den Godsdienst, maar als in het voorbijgaan, heb betoogt; dat ik ook hier van reden moet geven.

Couplet 83. Ik noem dan alle zulke geestelijke Huichelaaren, die door den beroemden Dichter ZWEERTS, te recht Wolven in een Schapenvagt genoemt zijn, en waar voor de Heiland zijne Schaapen waarſchouwde, *wagt u voor hen die in ſchaapskledren tot u komen*, maar van *binnen zijn zij grijpende wolven.*

Zijn, vraag ik ſtoutelijk, de zulken in deeze dagen niet bij menigte bekent geworden, onder onze Prieſterſchaaren, die de huik na de wind gehangen, de bezwooren Formulieren van Eenigheid, (ik ſpreek hier van Leeraars der Her-

Digitized by Google

Hervormde Kerk,) bezwooren hebben? die zwoeren, dan zij eer hunne rechterhand vergeten zouden, dan hunne plichten aan Staat en Stadhouder, dog die nu deerlijk verzaakt hebben? hoe veelen ontelbaare zijn 'er, die bij eenig beroep van een kleinere gemeente na een grootere, die dezelven eed bij hun affcheid zwoeren, en naderhand, op grootheid geſteld, dezelve vergaten, of hunne Leeken uit den Hooge befchouwden? en vooral in deze tijd, als zulke Dorpelingen, onder dewelke nog de oprechtheid en de eenvoudigheid, der oude Conſtitutie en het Stadhouderſchap in 't hart zit, en Dominé na de groote Steden beroepen, ſtraks de huik omkeert en een nieuwe Patriot geworden zijnde, een vleijer van de grooten wierd?

Couplet 84. Waarom ik te regt op de zulke toepaſſe, het vaersje dat voorheen op Dominé LAURENS STEVERSLOOT, Predikant tot Leyden, wierd toegepast.

„ LOUW *hangt zijn huikjen na de wind,*
„ *Nu is hij Prins dan Staatsgezind.*

Couplet 85. Behoef ik bewijs voor dezulken? zeker niet! geen Stad of Dorp, of men vind 'er zulke huichelaars, Pharizeën en verſtokte Saduceën, en zo 'er zijn die nog al oprecht welmeenende ſchijnen, zijn het onverſchillige Laodiceërs, lauw en koud voor de zwakke Menſchlijkheid.

Couplet 86. Maar nu ook, wat moet men zeggen van zulken, die door hun gedrag toonen, dat zij geen eerbied voor den post dien zij bekleden hebben; veel min de Prieſterlijke nedrigheid en Eerwaardigheid, dat hoogst onderſcheid teken der gewijde Heiligdommen in agt neemen? nemaar dat Prieſterlijk, dat Achtbaar gewaad beſpotten en verruilen voor een ſoldaaten Montuur, galante kleedijen en opſchik; en alzoo van den Preekſtoel na het galante ſalet, of het Exercitieveld ſtappen om de dartle Donatrices te carreſſeeren, te bedienen van verſnaperingen? met de jonge losbollen mede Exerceeren, vaandels en tromman met zegeningen inwijden; ——

Couplet 87. In hunne Voorbiddingen de Gemeente ontſtigten door ontijdige gebeden voor de Vrijcorpſen, ik kan het bewijzen, die voor de wraak op het Oranjehuis, gebeden

hebben? 't moet er uit, ik ken er, die nog leven, die van den Kansel naauwlijks t'huis kwamen, met hun vrouw en kinderen; of men ſprak van hangen en branden, en wenſchte het met eigen hand te mogen doen; ik kenze, die zelfs op Zondag, na de kerktijd, de mantel af deden en op een gegalloneerd Schabrak in blaauw montuur te paard, door den Haag, 't Hof en ſtads ſtraaten reden! anderen die met granadiers mutzen voor het front ſtonden; de zulken zijn niet alleen met namen bekent, gedrukt, maar ook in zekere ſpotprint, in ſoldaten montuur afgebeeld, onder de naam van Kansfelhoezaaren, dog om de Eerbied van het Priesterlijk ampt zwijge ik hier van, te meer daar het zelfs gevoel heden tot zig te rug keert, om met vervoering te gedenken, aan het geen door misleiding vervult is. Althans ten bewijze zoude ik hier met name Hoogleeraaren en Predikanten kunnen noemen, die in openbaare Boet-Predikatien hunnne dwaling beleden hebben; dan ook dit ſtap ik voorbij.

Couplet 88. Gelijk het mede onlochenbaar is, dat onder zeer veelen en meer dan men gelooft, de zulken zijn, die op de Academie, onder de Maçons Vrij Metzelaars zijn ingelijft, het geen ik in Couplet 88. bedoel. Ik begeere met de Vrijmetzelaars niet te krakeelen nog het te wezen, ik weet haar inſtituten te wel, zij zijn niet geheim meer, ik laat het goede daar wat het vriendſchaplijke betreft, maar de uitwerkzelen van veragting voor den Bijbel, het Euangelie, de vrijheid van het uitoeffenen der Natuurdriften, weelde en vermaaken, ten beste van 't nieuw ligt der zoogenaamde nieuwe zedekunde, past aan geen belijder en Prediker der Goddelijke en Chriſtelijke waarheden, ja aan geen zuivre Leeraar der Zedekunde.

Couplet. 89. In hoe verre dit nu op onze Hoge Schoolen, invloed heeft op jongelingen van verſtand, die opgeleid zijn tot Predikant, in het wijsgeerlijk Doolhof der Illuminaten dooien, doch wankelen, geloof ik dat geen bewijs nodig heeft.

Couplet 90. Verre is het althans van aan de voetſchabel van eenen Gamaliel te leeren geloven en te doopen, en te onderzoeken zoo Chriſtus lere uit God is, dat ze alsdan niet kan wankelen, en was zij uit de menſchen dat zij zou eindigen in de menschheid.

Couplet 91. Hier op durf ik dan ook vragen, of onze jegenswoordige Nazireërs, die tot Proponenten, Prieſters, Her-

Digitized by Google

Herders en Leeraars worden geheiligt; wel zoo getrouw en moedig voor de tegenwoordig Rechterſtoelen zouden durven verſchijnen, als Paulus voor Agrippa ſtond? zouden er zijn, die zulke Agrippa's konden doen zeggen: *gij beweegt mij bijnaar een Christen te worden?* antwoord mij ô Boetgezanten dezer verbasterde Eeuw!

Couplet 92. Antwoord mij, of gijlieden, in deze dagen den Diseh des Heeren niet ontheiligt door het vergalde en verbitterd mengelmoes van den droesem der Kerk en Geloofs-geſchillen?

Schreid thans, voornaamlijk onder onze Hervormde Predikanten het wee niet ten hemel, daar men onder eene verdeeltheid van gevoelens, alle eenheid, Concordantie des Bijbels en daar op aangenome Catechismus, of eene beſchaafden regel van Geloofsbelijdenis, den bodem inſlaat? Lieg ik, als ik zeg dat zij die Calvijns lere prediken, ondertusſchen SERVEET verdedigen? Ik laat de al te wrede behandeling van CALVIJN aan SERVETUS daar, ik laat de al te driftige eigenſchap van CALVIJN en de gewoonte dier tijden, ook daar; beiden waren zij menſchen en feilbaar, doch dit behoort tot de Predikſtoel niet, in die eeuw was de wederzijdſche beſchuldiging van Ketterij een ſpel, dan die behoort in de onze niet hernieuwt te worden!

Couplet 93. Half Armijn, half Papist, ik voeg 'er bij half Menist en half Calvinist, dat is nu niet raar meer, men vergeve mij, 'er ontbreekt geen bewijs, of ik kan zulke geheime Clubſelvergaderingen en Capelletjes van heerhoofdige nieuwe Patrioten noemen, tijd en plaats waar in zeer bekende Predikanten en Roomſche Pastoors te zamen eensgezind het Socinianisme voortplanten en openbaar als Hervormden bedektelijk die ſtellingen prediken, dan buiten mij zijn dezulken genoeg bekent: althans het heeft den Hoogleeraaren J. VAN DEN HONERT en MAAR in hun tijd verdriet genoeg gebaart. ——

Couplet 94. En nog zijn er als Eigenbaatzoekende Apoſtelen afvalligen bekent, die als Boschwolven de Ooijen nablaetende, de Lammeren misleiden, de hier bedoelden zal ik nader in 't vervolg onder de oogen zien.

Het is intusſchen verre van mij, dat ik om dat ik hier zoo ſterk onze en andere gezindheden, Leeraars der Heerſchende Hervormde Kerk of andere gemeenten, als oorzaak

van veele rampen en verdeeltheden, in 't ſchilde vare, dat ik daarom eene haat en vervloeking op andre Christen gezindheden zoude voeden, neen, in dit ſtuk wil en moet ik uit hoofde van de vrijheid van geweeten, die grondwet des Vaderlands berusten. ——

Couplet 95. Mar dit bedoel ik, en dit belijde ik, dat een iegelijk Leeraar en Priester, een iegelijk Lidmaat die eenen eed aan God en zijnen Christen Broeders gezwooren heeft, dat hij dien eed in lief en leed houde, en niet nu met de Hervormden, dan wederom met de Remonſtranten, dan met Roomſchen, Doopsgezinden, en allerleij Secten huikefaakt om belang, maar blijft onder de herders en kudde daar onder hij behoort, of is zijn gemoed uit overtuiging tot anderen geneigt, wel, maar dan moet hij niet geveinst bij den eenen zijn en bij den anderen, zoo als het juweel van Hollands geleerde Vrouwen, ANNA MARIA SCHUURMANS, eene Labadiste, aan VONDEL toekreet, toen hij op haar Labadiste gevoelens geſchempt had.

„ *Zoo de Rechtvaerdige door het gelove leeft,*
„ *Gelukkig zijt gij dan heer* VONDEL *boven de andren,*
„ *Want gij hebt ſtraks een nieuw als u het oud begeeft.*
„ *Dog beesten dijen best die veel van wei verandren*".

Dit moogen dan de door mij tot hier toe bedoelde veranderzieke wolven, Boschwolven in Schapenvagten breder op zich toepaſſen.

Couplet 96. Terwijl ik tevens, zoo als ik gezegt heb, ten blijk, dat ik ook ſchoon Lidmaat der Hervormde Gemeente en ouwerwets Patriot op gronden der Unie en onze Staatswetten, met alle vrijheid, de Roomsgezinden naar Romen ter bedevaart, de Lutheranen naar den Augsburgſchen drieſprong, als zijnde tuſſchen de drie Religieverſchillen gelegen, de Gereformeerde naar Heidelberg daar de Heidelbergſche Catechismus bezwooren is, mogen alle drie naar de Oostenrijkſche ſtroomen, het gewest der Oude Kerkvaderen en eerſte Christenheid, wandele.

Couplet 97. En wel nu dan, willen zij allen leeren Remonſtreren, willen zij over de vrije wil, de vrije bijzondere of algemeene genade, over het Zoonsſchap, de Erfzonden en ik weet niet al wat twisten? wel aan twist, re-

Digitized by Google

redentwist, onderzoek alles en behoud het goede, maar misbruik al dat remonſtreren niet tegens Gods verborgentheid, dat geen ſterflijk menseh betaamt, en nog veel min tot verbitterde ſtaatskrakeelen dat geen eerlijk Burger betaamt. —— Liever wil ik dan met MENNO SIMONS te wagen ſtijgen, en als vervolgers na mij vragen, een Meniste ſtreek gebruiken, dan door eenen gedwongen en geveinsden Eed, gevaarlijke betuigingen te ontduiken, —

Couplet 98. Of mijn Conſcientie met een logen en valſchen Eed te bezwaaren, en dus is het bedoelde in dit Couplet, toepaſſelijk, op het geene men van MENNO SIMONS verhaald: Naamlijk, dat hij door de Roomſche Paus en derzelver Biſchoppen, voor Ketter verklaard zijnde, ook vogelvrij verklaart was, en overal waar men hem konde vinden, hem moest aanhouden en gevangen neemen, de ſchrandre MENNO hier van bewust, nam bij tijds de vlugt, en begaf zig verkleed op een gemeene postwagen, deze wagen wierd aangehouden, en door Soldaten omringt, de Bevelhebber vroeg, aan het portier, waar toen juist MENNO zat, is hier ook eenen MENNO SIMONS op de wagen? — Niemant erkon MENNO, even zoo min als hij die na hem vroeg. MENNO vatte het woord, en vroeg luide op aan de Medepaſſagiers, *is hier ook eenen Menno Simons op de wagen? Zijt gij Menno Simons?* Alle de Paſſagiers antwoorden neen, MENNO met een deftige en bedaarde Houding, zeide: Heer Hopman, *de Vrienden zeggen, dat Menno Simons niet op deze wagen is.* Waar op men de wagen liet voortrijden, en MENNO kwam veilig bij zijne vrienden, hier uit nu is die gemeene toepaſſing van een Meniste ſtreek als nog aan zijne Navolgers, in velen gevallen eigen, ik voor mij gelove dat een iegelijk van wat gevoele hij zij, volkomen vrijheid heeft, om zig alzoo uit gevaar te redden, want MENNO zondigde volſtrekt niet tegens zijne Leere, om den Eed te misbruiken, nog hij verzaakte zijn mannelijk woord niet, om dat hem niet gevraagt wierd, zijt gij ook MENNO SIMONS? Maar is 'er eene MENNO SIMONS in de wagen? hij was hier op in gemoede niet verpligt, om er op te antwoorden. ik ben de Man, want de vraag was algemeen, en niet direkt aan hem, en dus verzweeg hij zonder kwetzing van zijne Leere eene waarheid, die hij natuurlijk mogt verzwijgen, en hij

Digitized by Google

was het getuigen van eene waarheid van andren, die niet misdeden nog logen, om dat zij MENNO niet konden, en dit was ook waarheid, dat nu dergelijke ſpitsvindigheden in tijd van perſoonlijk Levensgevaar, geoorlooft zijn, getuigt zelfs het geval van DAVID, die zig krankzinnig aanſtelde, om zijn leven te redden. Ik meene derhalven in tegenſtelling, aan de Mennoskindren, niet te misdoen, dat ik mijn Lezers vermane, om door andere dubbelzinnige voorbedagte ſtreeken, hun Evennaasten niet te verſchalken, waar van anders al vrij wat ſtaaltjes, op het ſtaal blad van Meniste ſtreeken zouden kunnen geplakt worden.

Ondertusſchen betuig ik dat ik, voor de zuivre en oprechte onwerwetſche Vaderlandſche Doopsgezinden eene bijzondere gevoeligheid van Agting heb, nademaal onder haar voor al de Waterlandſche, Vlaamſche, en ja ook de Rhijnburger broeders, de voortreflijkſte voorbeelden van zedige Nedrigheid, gepaste zuinigheid, Naarſtigheid in Koophandel, Scheepsbouw, Kantoorbeleid, en daar uit voortvloejende Rijkdom en welvaard des Vaderlands te vinden zijn, en zeker ook zeer velen onder hen, de ſpreekwoordigheid uitgeſlooten, in alle burgerlijke zedekundige, en godsdienſtige kundigheden velen onzer Hervormden beſchaamen.

Even zoo beſchouw ik met een verdraagzaam hart voor zoo veel mijne opmerkzaamheid deswegens mag oordeelen, —— ——

Couplet 99. De Hernhutſche of Seister vrinden, ik heb onder dezen ook verkeert, en bevonden dat alle Laſter die men op hen als ketters, had uitgebraakt, Logen zijn, en volſtrekt onberedeneert Religievooroordeel. — In hun verſchil met onze Kerkdere trede ik niet, dit is ook mijn zaak niet, maar het geen ik weet zie en hoor; en daar ik van overtuigt ben, en ja wel al met het geen deeze tijden aantoonen, en als bij ondervinding ziet, dat kan geen Eerlijk Christen ontveinzen. —— Immers zoo er eenige Kerkgemeente, eenige Secte of Broederſchap hoe genaamt, zich in deze bittre tijden van Burgertwist en Broederhaat, als ſtille getrouwe en lijdzame Ingezetenen gedragen hebben, zoo is het de Seister gemeente, aan de eene zijde de Utrechtſche Benden der Vrijcorpſen, aan de andre zijde midden in de Pruiſſiſche troepen, hebben

ben zij ſtil en deugdzaam zig met geene haatelijke wraak van partijſchap ingelaten. Maar als vrienden van zagtmoedigheid, weedzaame Hernhutſche Christenvrinden, voor de rust en verzoening der Burgertwist gebeden, en die betragt, zoo dat ik, ik ontveinſe het niet, bijnaar beſloten zoude hebben om ter ontwijking van alle verbitterheden, bij hen een ſtil verblijf tot rust des gemoeds, en des lighaams te zoeken.

Couplet 100. Hier mede ben ik tot aan Couplet Honderd genaderd, en ook daar mede aan het eind der vergelijking, in misbruik van allerlei gevoelens der Christenen; die de rampen in het Vaderland veroorzaakt hebben, het welk, hoe verſchillend deze of gene Secten zijn mogen, dog alles op dat woord behoorde nedertekoomen, een GELOVE EENEN HEER, EENE DEUR. waar door bij vergelijking ——— ———

Couplet 101. Alle door Gods vrije genade uitverkorenen moeten ingaan ter zaligheid, ÉÉNE DEUR, waar aan alle ſtervelingen en zondaren insgelijks mogen aankloppen, om te worden doorgelaaten; ÉÉNE DEUR, waar van ———

Couplet 102. De ſleutel van het kruisſlot door geen ſterflijke handen ——— ———

Couplet 103. Te ontſluiten is, maar alleen in handen van den Goddelijke Heer der zaligheid JEZUS CHRISTUS is. ÉÉNE DEUR, die zonder dezen Leidsman en Wegwijzer in de Doolwoeſtijne van deze Aarde niet te vinden is: ÉÉNE DEUR, waar van de waereldvorsten, ———

Couplet 104. De Kalchuffen dezer aarde gaarne Portier zouden willen zijn; zoo wel als de Huichelende Leeraars, van verſcheiden gezintheden om een erfenis of andere tijdelijke inzigten, als de Pausgezinden om hunne rijke oſſaatkasten en vatikaanſche treſoren te vullen, wel gaarne de ſleutel zouden tragten in handen te hebben: Neen, niemant kan hier paspoort geven, niemant vrijgelij, niemant voor een drie gulden in de Couvant, zig als een zalig geſtorven hemeling laten uitbazuinen, of Gods vrije genade moet het vrijgelij ondergeſchreeven hebben, en ook deze onderſchrijving behoeft geen zegelbrief om geld gekogt, God geeft ze om niet ——— ———

Couplet 105. Geen verdienſten van dweepende Devoten, nieuwe Kruisbroeders, of Menſchelijke verzekering van za-

ligheid, op Menſchelijke beproeving gegrond, kunnen hier verzekering geven, en vooral onze eigenliefde en ingebeelde goede werken niet, indien het geweeten zelfs niet ſpreekt, dat geweten dat alleen tuſſchen God en onze ziele beſlist, is van meerder kragt als duizend getuigen van zielen beheerſchende geeſtelijken, dezulken gaan geruster ten Hemel, en zijn in leven en in ſterven zaliger en getrooster te agten, dan zij die op de vergeving van Menſchen betrouwen. En derhalven zijn al die overbodigheden van Secten en Kruisbroeders, en vooral uitdruklijk die Nieuwe Delffche Dweeperij, met hun afgebeeld kruis, en nieuwe popperij overbodig. —— Al die menſchelijke verzekering van zaligheid is niets, als het gemoed het zij in leven of ſterven het niet gevoeld, ——

Couplet 106. En daarom is het Bidden om Gods Barmhartigheid, aan den Mensch, en zij aan alle ſchepſelen vrij en ingeſchapen, zelfs zonder voorſchrift, en dus zijn dienvolgens alle kerkkrakkelen onverzoenbren haat der Chriſtenheid op dit onderwerp niet dan bronnen ——

Couplet 107. Van haat en verdeeldheid, die God zijn vrije ſcheppingregt en genade betwisten, en daarom, dewijl ons vrijgevogten Vaderland, niemand dit betwist, laat elk zijn geloof in een eenig heilig God en de Leere der genade gepaart met de Chriſtelijke Leere, tot vereering van Gods name tot dankbaarheid,

Couplet 108. In het beſchouwen zijner wonderen vrij! en laat ons —— ——

Couplet 109. Dan zulke zuivre Leeraaren hoogagten, die door Gods gaven verligt, hun Handel met hun wandel paaren, en alzoo ——

Couplet 110. Met Menſchelijke Eendragt: een iegelijk na den uitſpraak der Broederliefde, alle twist vermijden, en verre van tot dadelijke wraak overteſlaan. Even zoo als LOTH en ABRAHAM: deed, de Broedertwist vermijden, elk vrij voor zig het Eikenbosch van Mamre of de vlakte der Jordane verkieze, en men alzoo elk in zijn Eigendom, en verkozen deel of Theraphims gerust late, op dat elken herder gerust zijne ——

Couplet 111. Eigene Schaepen weide mooge, en de wangunst geene valſchklinkende bellen om de nek der hamels hange, THERON BELHAMELSA genaamt, om alzoo

de Lammren van eenes anders ooijen te verraſſen of te misleiden.

Zeker zulke getrouwe Herders, die voor zulke Belhamels waken, geene valſche bellen om den hals hangen, maar die de bloedgierige wolven dag en nagt afweeren, en uit gierigheid, de wolle vagten niet tot op den Huid afſcheeren, en villen, zulker getrouwigheid, waardeer ik.

Couplet 112. En word deze vergelijking op de Leeraars en Priesters van een iegelijk Christengemeente toegepast, zulken zijn.

Couplet 113. In deeze onze Vaderlande, als dierbre Euangeliepanden en Herders wel vertrouwt.

Couplet 114. En ja zulken kunnen, en mogen, en moeten als ontij vrij alhier voor hunne ſchaapen klaverweiden, friſſche Beeken mienten of Beeken tot gerijf verkiezen.

Coaplet 115. En niemant heeft recht om door overheerſching en kerkgezag den vrijen grond te betwisten, daar *Elk Herder zijne ſchaapjes kan laten graazen, op zijn wettig erf*, en geen list nog praktijk aan wie hij zij, die recht op het vrijgevogten Bataafſche Vaderland heeft, dit ontneemen. Hier mede het geene tot de misbruiken, en daar uit ontſtane rampen der geestlijkheid over het algemeen betoogt zijnde, laat ik dit daar.

Dan daar ik nu in Couplet 116. opzettelijk en tevens welmenende de Roomsgezinde Clerken in ons Vaderland afzonderlijk aanſpreeken, ——

Couplet 116. Om ook aan deeze de oorzaaken van de Rampen van ons Vaderland voorteſtellen, geloof ik niet, dat zij mij van eenige hatelijkheid zullen kunnen beſchuldigen, als ik hen de bittre misleiding, vervolging, ja Bloedvervolging, van hunne Priesters en Leeken herinnere! Zijn zij onder *hun gelove aan het kruishoud niet bedrogen?*

Couplet 117. Zijn zij in de hoope en beloften van het bezit van alle de Kerkgebouwen niet te leur geſteld?

Couplet 118. Hebben de Remonſtranten tot *Warmond* hunne geprivilegeerde kerk niet verkogt, om 'er eene Roomſche te ſtigten, als 't ware uit verdraagzaamheid? die dit vatte wil vatte het, dog wat mij betreft, ik zeg dit niet om de Roomſche het ſtigten eener kerke in *Warmond* te betwisten, nademaal ik lang voor dat deeze nieuwe Roomſche Kerk gebouwd is, altoos beweerd heb, en

Digitized by Google

in het gevoelen geſtaan heb, dat dit recht aan de vrije Heerlijkheid *Warmond* ontegenzeglijk zelfs op grond der Unie behoorde, nademaal aan de Heeren van *Warmond*, de Roomſche WASSENAREN en DUVENVOORDENS, MATTENESSEN, als getrouwe Edelen en Medevoorſtanders der Vrijheid, eene vrije Capellepriester, Cappellaan en Roomſche Kerk is toegeſtaan? En als nog de Hoog Edele Nazaten dier Echte Vaderlandſche Edelen. Het Belge hunne Hoog-Edelheden niet. Het Harte Paaps, de Degen Geus, dat is voor de waare Burgerlijke Vrijheid geſtreden hebben, en dus is mijne Penne niet in bittre galle van haat, tegen brave Eerlijke Eendragtlievende Roomsgezinden gedoopt, neen, o neen, ik herinner mij te veel die gulle gemeenzaamheid en vriendſchap onder hun. Lang voor deze trouble tijd genooten? Maar ook integendeel herinner ik die bittere tijden der Tempelieren, die de Roomſche Stoel ſchier ——

Couplet 119. Deden vallen, door dergelijke Godslochenarijen en veragting, ja vervolgingen der Godsdienst, zoo als heden hernieuwd ſcheen, zoo dat het ſchier tot een hernieuwde ſpreekwoord wierd, *zij zuipen als Tempelieren, en zijn zoo dol als de Naaktloopers van* JAN BEUKELS *en* KNIPPERDOLLING, als ik nu onbewimpeld al dat danſen om de Vrijheidsboomen, al die ſchaamtelooze bedrijven en de ongebondentheid der Godslasterring en Altaarſchenders, het vervolgen van hun eigen geloofsgenooten daar bij vergeleek, zoo wel als bij de onbeſchaamde weelde dezer dagen, waar aan weinig ontbreekt, om hen toe te duwen, zij zuipen als Tempelieren, en zijn zoo onbeſchaamd als naaktloopers, en darteler als wijnpapen die om de Term van Priaap danſen. —— Zie boven bij de verklaring van Couplet 26 wij vervolgen met de Alegorie.

Couplet 120. De Alegorie van Couplet 120, op de vreeslijke geſchillen ter vergelijking tuſſchen de Whigts en Torrijs, in Ier- en Schot- en Engeland, en de tekenen van de witte en rode Roozen, zijn niet ongelijk aan de Hedendaagſche Partijſchappen in Engeland, de verbittertheid tegens de Ligne en de Bourbons in Vrankrijk, zijn zeker niet ongelijk aan de ——

Couplet 121. De Parijſche Beroeringen, van Anjou en Ar-

Digitized by Google

Arragon, wat mangelt 'er aan of die twist herleeft, wel nu Italien, de ijsselijke Broedertwist tusschen Guelf en Gibellen, de Rampen van het huis van MEDICIS, en de Napelsche beroerten, toen de Visboer MAS ANJELLO zijn Koning vervolgde, durf ik dien snaar roeren? Napels getuigt het, Milaan en Romen, zullen aan deze tijd bij herinnering der voorledene gedenken. En ja ook Zwitserland aan WILLIAM TELL en de slag van Nancij.

Couplet 122. En met opzigt tot ons Vaderland, de oproerleuzen der Utrechtsche Bisschoppen, en die der Graven, toen eenige, zelfs Edele jongelingen door den Haag liepen, en deze *Utrecht*, andre *Breve* of *Montfoort* schreeuwende, daar over gekastijd wierden, de witte Caproen, en de roode in Vlaanderland, en zoo ook hier door de Hoeksche en Cabeljauwschen, blauwe en roode Mutzen gedragen, kunnen gemaklijk op de driecoleurde zwarte en oranje Cocarden als partijdige tekenen dezer dagen vergeleken worden, zie bladz. 169.

Maar ook zoude men wel mistasten, als men onder de Geldersche Edelen, waar onder men onbetwistbaar het Minsteverbasterd Vaderlands Heldenkroost onzer oude Vrijheidsbanieren tellen mag, als men, zeg ik daar nog bij, de Nazaaten der BRONKHORSTEN en HEKERENS, mitsgaders andere Geldersche en Overijsselsche Edelen de ongelukkige tweedragt zag aangevuurt, enkel uit eene Hooghartige fierheid van Heerschzugt of in andere beweegredenen, de bewijzen zijn 'er in deze tijd genoeg, het gepiep der Scorpioenen onder de lijkcipressen van Jonker DIRK VAN DER CAPELLEN, knarst nog schoon flaauw in de ooren, en welke Regtschaapen Geldersman of Overijsselaar treft den smart niet, den getrouwen HEEKREN TOT ZUIDERAS, HEEKREN HEIDEN TOT OOTMARSSUM en een aantal stantvastige Unie-Edelen aangedaan, spreek Edelmoedig Geldersman, behoort dit niet tot uwe Rampen?

Couplet 123. Eindelijk og of God het genadig verhoede, hoe weinig scheeld het, of onze woekeraars, die Koorn, Kaas en Boter opkopen, die den vijand spijzen, daar den van beide partijen braven Ingezeten dengetrouwen Vaderlanders, gebrek lijden? Hoe weinig scheeld het, of de Moedelooze Noordhollanders en Kennemers, en onze Zuidhollandsche Nooddruftigen staan aan 't muiten tot

voor

voor de poorten van Haarlem en Leyden en andere Steden? —

Couplet 124. Mag ik dus met regt, alwederom niet vragen, of alle die voorledene Staeten niet bijnaar gelijk zijn aan deze tijd?

Couplet 125. Ik laat hier op in vergelijking volgen, en vervolg de vergelijking der Kerkelijke twisten, onder de Pauſen en Biſchoppen der vorige Eeuwen op dezen tijd, waar in men even als toen te Avignon en te Romen te gelijk eene afzonderlijke Paus had, en dezelve weerenzijds wreed vervolgt wierden? daar men thans ook de laast overleden Paus in Vrankrijk aldaar vervoerd had, misſchien? wijl men een ander in 't oog had?

Couplet 126. En wat Utrechts Mijterſtaf betreft, regtſtreekſche bewijzen zijn er heden tot vergelijking nog niet, dan het is vermoedelijk genoeg, dat men dat dwingend gezag der Utrechtſche Biſchoppen, niet alleen over het Stigt, maar ook wel over de overige Provincien, vooral Holland, had men gekonnen herſteld had, — om op 't kuſſen van den Staat het vrijgezag te deelen, en 'er de Roomſche Biſchoppen op te plaatſen.

Couplet 127. Dog daar de verſtandigſte en verdraagzaamſte Roomsgezinde, die in onze Hiſtorien bedreven zijn, te wel wisten wat de gevolgen konden zijn, en zij zeer wel prijs weeten te ſtellen op de Vrijheid en Beſcherming, die zij en hunne verdrukte Priesters hier te Landen zoo veilig genooten.

Couplet 128. Zullen zij de volgende Coupletten wel als bevestigde waarheden aanneemen, ik durf daarom wel rond uit om Antwoord vragen, of de Roomsgezinden in Vrankrijk en elder niet deerlijk onderdrukt zijn, door haar mede geloofsgenooten? waar zou de Roomſche Eerwaardigheid zijn, als bedrog en wraak getriumpheerd had?

Couplet 129. Moest uit Romen het Hoofd der Kerk hunne Paus niet vlieden? uit Parijs niet de Eerwaardigſte Prieaten en Priesteren? Was de Guillotien niet het Barbaarſte moordblok, om gewijd en geheiligd bloed te doen ſtroomen?

Couplet 130. Is 'er onderſcheid van geestelijke ordens, van den Gewijden Priester af, tot de kuiſche Nonnen en Eerbaare maagden in agt genoomen?

Cou-

Digitized by Google

Couplet 131. Niets mogt aan hunne woede, de woede der Kerkbeulen ontſnappen, geene orde van Prieſterſchap is geſpaart, dan alleen voor zoo verre ik weet, de Jeſuiten, Jacobijnen, en de nieuwe orde de la Trappe, om reden mij onbekent, en ook als nog niet te beoordeelen, nademaal de inſtitutie der laatſten nog niet algemeen bekent is.

Couplet 132. Hoe verre nu deze devote Roomschgezinden zig hier om ſchier blind geſchreid hebben, en ik nevens alle gevoelige Christenen in Holland, deel in hunne traanen genoomen hebben, getuigt de gedoogzaame Herbergſaamheid aan de Emigranten en de zorg die 'er gedragen is dat haare Bandieten hier nog honk gehad hebben, dat is verblijfplaats. Immers in tegendeel van vervolging, heeft men, waar het maar eenigzins beſtaanbaar was met s'Lands wetten, heeft men de Roomſche vlugtelingen alle moogelijk genot van Rechten gegeven, en misſchien wel wat al te veel, in tegenſtelling van onze Heerſchende Kerk, die al vrij wat geleden heeft, en waarop het mogelijk wel gemunt was, dan dit geſchilpunt blijft ter verandwoording van die genen die het beſtuur in handen hebben genomen, en dit past mij als nu niet te betogen.

Couplet 133. Intusſchen hebben de Roomſchen niet te klagen, daar zij hier en daar nieuwe Tempels en Kerken ſtigten, en daar en boven heden een openbaare Leerſchoole en *Seminarium*, tot Warmond is opgericht, ter onderwijs en toeheiliging van Jongelingen aan den gewijden dienst tot het Roomsch Katholijk Prieſterſchap, dit Inſtitut, hoe ook ſommigen onder de Hervormden dit mogen beoordeelen; komt ons (zonder daar omtrent veroordeelt te willen zijn, in mijne gevoelens als Gereformeerd Lidmaat) zeer wel door de Vrijheid dezer Landen, ja vooral met de nationaale vrijheid, te kunnen gedoogt en beſchermt te worden, en geen obſtakel, in de verbetering van het oude maaken, om dat wij voor eerst hier te Lande daar door Priesters van onze eigen Landskinderen, bekoomen, die aan geene vreemde gewoontens nog invloeden bloot geſteld, nog door verbitterende ſtellingen vergiftigt zijnde, altoos de liefde van het Vaderland in het bloed hebbende, nader treden tot burger Eendracht, en zeer zeker ook

meer

Digitized by Google

meer vertrouwen bij hunne leken bekoomen, en het mij niet onwaarſchijnlijk voorkomt, dat de Roomsehgezinden van deze Eeuw, over het geheel genomen, zeer veelen te rug gekomen zijn van de Misbruiken der Abdijen, Kloosters en Bedelmonnikkerij, althans ik geloof niet dat de Warmonder Nazireërs, met de elfduizend Maegden van St. Urſele, welkers oud Klooster zij thans bewoonen, veel op hebben, het zoude ten minſten wat in hebben, voor zoo weinig Jongelingen om in Eerbaarheid onder zoo veele maagden te woonen. —

Couplet 134. Dat zij dan nevens ons, alle mogelijk Burgerlijke en gewetens Vrijheid genieten, dog ook met ons gehoorzaamen aan de waakzaamheid der Staatzorg!

Couplet 135. Dat uit de Religiehaat geen Eeuw der Martelaaren herboren worde! —

Couplet 136. Dat de Beelde-Afgoderij, de dwaalleer van Bijgelovigheden zwigte voor het waar gelove der Christen leere van de ware Godlijkheid! —

Couplet 137. En dat het alzoo mogt komen, dat het Despotiek Kerkgezag van Rome, het eeuwig offer, mitsgaders alle zielsvertwijfeltheden moesten eindigen! —

Couplet 138. Dat men dan dog het geweten vrij late! en dan vervolgens als Christen broeders de Raad van CONSTANTIJN, naamlijk CONSTANTIJN HUIGENS volgen.

Couplet 139. Hoor wat die ſchrandren Dichter zeide, in die tijden dat de hevigſte Religie Twisten onder de Roomſchen, ons Vaderland beroerde:

Couplet 140.

„ *Mijn Roomschgezinden vriend laat ons wijs wezen willen,*
„ *En niet beginnen, waar wij droevig in verſchillen!*
„ *Staas ons geen mengeling van twee Gelooven toe,*
„ *Ten minſten zoekt gij ook den Hemel, als ik doe,*
„ *Geneve ga met Rome aan de Oostenrijkſche ſtroomen,*
„ *De vriendſchap kan zoo wel een goed ſtuks weegs beſtaan*
„ *Als daar twee onverzoent met twist te ſamen gaan.*

Waar is 'er nu een Roomsgezinden, of andre Gezindheid in dit Vaderland, die niet overtuigt is dat dit het waare oprechte gevoel van onze Ouden geweest is! naamlijk Burgerlijke Eendragt, ondanks geloofsgeſchil?

Hoe

Digitized by Google

Hoe het zij, het komt mij voor, dat ik niet misdoe, als ik mijne Roomschgezinde Landgenooten onder het oog brenge, dat zij geene redenen van klagen, misnoegen nog murmureren hebben, als zij in deze Vrijgewesten in alles wat tot het beſcheiden uitoeffenen hunner Godsdienst en Burgerregt, overeenkomstig 's Lands Wetten behoort, vrijelijk en veel verdraagzaamer dan in voorleden verbitterde tijden genooten hebben en nog genieten, immers zijn zij onder het Stadhouderſchap van den verdrukten WILLEM DEN VIJFDEN, ontſlaagen geworden van die ondragelijke jaarlijkſche geld afperſsing der Ambagtsheeren, ter vrije Kerkoeffeningen, in hun Kerken en Geſtigten zoo, dat dikwils een ſchraepzieken Schout, om het ſlaan van eene ſpijker in een bouwvallig vengſter, zwaare boete vorderden. In de Stad Grave, in de Generaliteits Landen, omtrent s'Hertogenbosch, is een Nonnenklooster, welkers Prioreſſe, een Request aan den Prince preſenteerde, A°. 1766. tendeerende ten verzoeke om hun in *alle* deszelfs rechten en *openbaare* vrijheden te laaten; hier opheeft zijn Hoogheid het Fiat bewerkt, en ſints oeffenen de Nonnen van dit Klooster hunne Godsdienſtige Costumes met dankbaar herdenken aan Oranje. Dit is immers algemeen bekent genoeg, behalven nog een aantal andre voorbeelden van inſchiklijkheid, die de Roomschgezinden aan den Stadhouder te danken hebben, maar daar ik nu bij dit ſtuk, geagte Leezers, en vooral Roomschgezinde Medeburgers, een weinig ſtaan blijf. Gedoog een weinig inligting — Helaas! te veel in deze Eeuw voor u verduistert! gedoog dat ik, een weinig onpartijdigheid tegen het vooroordeel, dat de arglistige Staetsmisleiding, u heeft ingeboezemd, tegen het Huis van Oranje en Nasſouw, en haare Stadhouderlijke invloed; als of dezelve vervolgers der Vaderlandſche Roomschgezinden waeren, en bijzonder WILLEM DEN EERSTEN, hoor bid ik! een weinig de eigene woorden des Princen woordlijke verantwoording zelve! Behalven het meermaalen aangevoerd bewijs, dat de Roomſche en Onroomſche Edelen, met de Nasſouwen en Brederodes aan het hooft, niet om de Religie, in geſchil, maar om haar verdrukte wetten, hun ſmeekſchrift inleverden, hoor de verantwoording van WILLEM DEN EERSTEN

TEN, ten aanzien der Religie voor de Staaten, woordelijk dus:

„ Datze voorts willen segghen / dat de Geestlicken
„ personen doer ons syn vervolght worden ende ver-
„ jaegt van hueren goederen / ende de Religie inghe-
„ brocht; wy en behoeven daer toe gheen ander ant-
„ woorde / Myne Heeren / dan 't ghene dat u lieden
„ dies aengaende beter bekent is: te weten dat alle
„ veranderinge die ter Caus van de Religie is gekom-
„ men / veel meer een werck Godes / dan der Menschen
„ is geweest / Ghy weet hoe dat men ons so menigmael
„ beschuldigt heeft / dat wy ons veel te slap gedroe-
„ gen tegens onse tegenparty / dat wy se te veel verdroe-
„ gen / (naamlyk de Roomschgezinden) / dat wy noch
„ souden oorsaecke wezen van 's Lands verderbenisse /
„ om dat wy so langhsaem daer toe verstaen wouden /
„ dat men se souden verjaegen ende uitroeijen / ende als
„ het so verre qwam dat men hem moeste van sommi-
„ gen qwyte maecken."

Sta hier nu bij een weinig stille, bevooroordeelde Roomsgezinden, en haters van Oranje! toont dit berigt niet duidelijk, dat niet zijn persoon uwe vervolger was, maar wel andere tweedragtstookers? want anders konde zij hem niet beschuldigen van verdraagzaame inschiklijkheid! ja zorg voor eerlijke Roomschgezinden; maar hoor nu verder des Vorsten verantwoording: Hij vraagt aan de Staeten, hij laet het over aan haar geweten:

„ *Wat naerstigheid dat wij als dan ghedaen hebben,*
„ *op dat de een bij den anderen in vrede mochte blijven*
„ *leven?*"

Wat wil dit BIJ DEN ANDEREN IN VREDE LEVEN anders zeggen, dan dat Roomsch en Onroomsch, met den anderen in vrede leven mogt? Spreek, Roomschgezinden! was dat vervolging of eendracht?

Maar op dat de oorzaak der vervolging van die tijd, niets op den persoon des Prince, en ook op de weldenkendste der Staeten van de Nieuwe Unie te wijten was, vervolgde de Prince aldus:

„ Maer soo de Staeten / die in den beginne tot
„ 's Lands behoudt nuttelyck gevonden hadden / dat d'een

en

„ en andere Religie onderhoude wörde / ende Naderhand / doer de dertelheid ſlimme practyken ende verraderye van den vyanden die onder ons ghemenght waren / ſyn geleert ende gewaerſchouwt geworden / dat haeren ſtaet in gevaer ſtondt van tot uiterſte verderfenisſe te kommen / ten ware dat ſe de exercitie van de Roomſche Religie ſchorſte en verbooden / enz. — „ Speciaal om dat zy immers de Papen (Pastoors of „ Priesters) eenen anderen Eed aan den Paus hadden / „ den welcken ſy hoger arhteden dan den ghenen die ſy „ aen haer Vaderland gedaen hadden".

Als men dit gezegde nu onpartijdig overweegt, zoo blijkt het, dat het verbieden der oeffening van de Roomſche plegtigheden, niet zoo zeer uit wille van Religievervolging en weêrwraak was, als wel om redenen van ſuſpecte en gedeclareerde geveinsdheid en verraat, tegens het Staatsbeſtuur, het welk ook eerst binnen de ſtad Leijden, daar in de Vrede te Breda, het beſluit veroorzaakt heeft, dat er in de vereenigde gewesten, eene Religie alleen zoude toegelaten worden, weshalven dan ook de Prince Stadhouder daar aan verbonden zijnde, gehoorzamen moest, het welk hij evenwel, volgens zijn getuigen, nog wel had willen verzagten, hoor zijne woorden:

„ Dies niet te min willen wy ghaerne verſtandige „ luyden van deeze ſaecke laeten oordeelen / nameliek „ of wy wel of hwalyck daer aen hebben gedaen? ſo „ veel iſſer af / doe ſulcks eerſt voorghehouden ende verthoont ward / wy hadden wel begheert dat men 't „ GELAETEN hadde; ende noch meer was het teghen „ onzen ſin doe 't ward ter EXECUTIE gheſtelt.

Kom nu hier, misleide Roomschgezinde! lees deeze, de eigen woorden van WILLEM DEN EERSTEN, en oordeel of gij recht hebt, om in deze tijd zijn eere nog te bezwalken, als of hij in perſoon daar mede beſchuldigd kan worden, met een beſluit, dat van hem niet afhing, en dat hij opentlijk bij dezen betuigde, dat hij wel wenschte DAT MEN HET GELAATEN HAD; en dat de *Executie* tegen zijn zin was.

Voor het overige is het in later tijd gebleeken, dat de Prince, en na hem zijne zoonen, MAURITS en FREDRIK HENDRIKS en de Staeten zelven meerder moderatie jegens

de Roomschgezinden hebben gedoogt, zoo dat bijzonder MAURITS bij het innemen der Steden, de Roomschgezinden verre van die te vervolgen, zoo veel de gedoogzaamheid toeliet, beſchermde, ja zelfs agting toedroeg aan geleerde en beſcheiden Roomſche geestlijken, gelijk men deswegens verhaalt van eene bijzondre vriendſchap met zeker Pastoor bij Breda, dat ik hier almede ter vervrolijke uitſpanning, uit mijn berijmde Vertellingen voorlang opgeſteld mededele ——

DE PASTOOR VAN BREDA.

Prins MAURITS, *den beroemden held,*
Die Neêrlands vrijheid heeft herſteld,
Was van natuur bedeeld met gunſten,
Van ſchranderheid en vrijë kunſten;
Beminde zeer ſpitsvondigheid
Van geest en van ſcherpzinnigheid,
STEVIN *den Mathematicus*
Den Geograaph VERENIUS,
De Taalgeleerde VAN DER CODDE,
Dien hij voor zijne Boeren todde:
Een Toga, als Profeſſor ſchonk,
En UITTENBOGAARD *die ſteeds blonk*
In Prieſterlijke kerkgewaden,
Bij al des Princen heldendaaden,
In een woord, al wat eer en lof
Van wijsheid had; was aan zijn hof.
't Geviel dus, dat zijn Hoogheids zaaken
Hem riepen, om voor 't Land te waaken:
En hij zich in Breda onthield,
Een ſtad, nog korts voor hem geknield;
Wanneer de dappre HEREN GUERRES;
In de doortrapte krijgsaffaires,
De Stad zoo ſtout verraſſen kon,
Dat hij die met een Turfſchip won.
Kort na deez' tijd was uit de ſtede,
Prins MAURITZ *eensjes uitgereden,*
Na een geleerden Roomsch-pastoor,
Die had bij hem een ſchreefje voor,
Om, al was hij een Roomſchen Pater,

Een

Een ſchrander man was, en een prater,
Die menig ſcherpen kwinkſlag ſloeg,
Wanneer men zotte vraagen vroeg.
De Prins, die veel hield van die klugten,
Deed dan een toer na die gehugten.
En nam, zoo 'k wel heb, daar ter ſtee,
Den ſchrandren UITTENBOGAART *mée.*
Intuſſchen, had de Eerwaarde Vader,
Geſpeurt dat hem den Prins kwam nader;
Des zet hij zich terſtond te paard,
De Dominé wordt hem ontwaard. —
Vraagt aan zijn hoogheid nu die gracie,
Om den Paſtoor met een tentatie
Te pondereeren, wie het meest
Bezat in vaerdigheid van geest?
De Prins wil dit graag accordeeren,
Maar zegt, wagt u gek te ſcheeren:
Want deez' Paſtoor die gij daar ziet,
Dat is de Paap van Lapſchuur niet.
Hij zal gewis, wilt gij hem ſteeken,
Zich van die fijnigheid wel wreeken!
Nu, Dominé nam dit op hem.
Hij ziet de Pater, riep hem, hem!
Hoe Heeröom, is dat nu de leere: ——
Te volgen 't voorbeeld van den Heere?
Deez' reed op 't veul der Ezelin,
Jeruſalem ter poorten in.
En gij, zit trotsch nu in den zadel,
Als of gij waart van d'eerſten Adel,
Op eenen Hengst vol Majesteit!
Den Pater heeft hier op gezeit:
'k Beken het, Wel Eerwaarde Heere,
Dat dit behoorde tot mijn Leere:
Maar 'k heb hier in de gantſche buurt
In mijn Parochie rond geſtuurd,
Of men hier in dit vlek in 't ronde
Een Ezel of zijn veule vonde!
Maar, wat ik zoek of overleg,
Men vindt ze niet, want zij zijn weg.
De oude graauwtjes zijn ontboden,
Te Dord, op 't Nationael Sijnode:

De veulens zijn naar Leijdens ſtad,
Om de promotie op een pad,
Of om de kap, of om te preeken,
Hoe men daar Ezels vormt tot leeken.
Ei Heer wilt mij die vriendſchap doen,
Ei ſteek er een in uw Caproen;
Ik zal hem daadlijk, t' uwer eere,
Een bef en mantel gaan verëeren.
En voeren hem met masteluin
Van JAN CALVIJN *en van* SINT JUIN!
De Predikant zweeg op die woorden,
Maar MAURITZ, *die den kwinkſlag hoorden,*
Heeft ſtraks aan zijn Eerwaerdigheid,
Gij zijt betaelt, mijn Heer! gezeid.
Het moete u in 't vervolge leeren,
Niet met de Leer te badineeren!
Al is hij Roomsch, al zijt gij Geus,
Een Eendrachtsburger is de leus!
Wie 't voorbeeld van den Heer wil volgen,
Maak nooit zijn Medechrist verbolgen!
Dit, zegt men, trok hem dominé aan,
Dat hij uit ſpijt wierd Arminiäan,
Hoe 't zij, de Prins lachte om de grap,
En reed toen voort met zweepgeklap. — —

V. E. V.

Wat dunkt u, Lezer! was dit antwoord van MAURITZ niet Vorstelijk Tollerant? Was het niet gefundeert op de Unie van de Republiek, die geene haat op getollereerde Religien gedoogt, ik meen ja, en nog meer was dit voorbeeld niet teh gevolge, dat SPINOLA, de Spaanſche Veldoverſte, van zijne zijde, dit met dezelfde inſchiklijkheid voor de Gereformeerde Predikanten beantwoord heeft. Immers, toen hij de ſtad Wezel had bemagtigt, nodigde hij de Gereformeerde Predikant DU PRÉ ter maaltijd, welke Leeraar hem weigerde wijn te drinken, en verzogt verſchoont te worden van het ledigen der zilveren kroes, nademaal hij nooit wijn nuttigde, waarop SPINOLA de matigheid des mans bewonderde, hem den zilveren kroes, tot aandenken ſchonk, en hem in alles beſchermde; welke kroes,

Digitized by Google

kroes, verbeeldende een Turk, met een ſabel en ringen op zijde, bij VAN DER SCHELLING, Nederlandſche Displegtigheden is beſchreven en afgebeeld, en thans nog berust bij de Penning- en Oudheidlievenden Heere A. DIBBETZ. Maar wat zegt men, om bij MAURITZ te blijven, van die Anecdote, waar van MARIN in zijn Nederduitsch en Fransch Woordenboek gewaagt, op het woord *Natie:*

Prins MAURITZ, *zegt hij, vergeleek de vier voornaamſte Natiën van Europa, bij vierderleie ſoort van luizen, te weten: de Franſchen bij de vlooijen, om hunne lugtigheid en wispeltuurige ſprongen, de Spanjaarden bij de platluizen, die vast in het hair kleven, met onverzettelijke hardnekkigheid, de Italiaanen bij de weegluizen, om den ſtank die zij naarlaten, de Duitſchers bij de Menſchelijke luiom dat zij zich liever laten doodſlaan, dun een voet radder, om te vlugten, te verzetten. Hij had de Engelſchen ook wel bij waterluizen kunnen vergelijken, om dat die overal op zee zwerven.*

Dan dit in het voorbij gaan, al wederom een vrolijkheidje, zoo hebben zeker de Roomſchen niet te klaagen, vooral in de Generaliteits Landen, die nog meest uit Roomſche Ingezetenen beſtaan, over alle mogelijke Vrijheid, zo dat men in ſommigen, als in Maestricht, het Land van Cadſant, zelfs openbaare Procesſien en ook Regeringszaaken gedoogt; en de Roomſche Pastoors met de Gereformeerde Predikanten zeer gemeenzaam omgaan, zelfs is mij ten dien opzigte van eene der Eerwaardigſte en hooggeſchat Predikant, in een der grootſte Steden dezer Republiek, geloofwaardig verhaald, dat hij aan de grensſcheiding van de Plaats van zijn beroep, in eene der Landen, waar nog de Procesſiën gedoogt wierden, zeker Pastoor met de Procesſie voorbij gaande, daar met een gezelſchap op de ſtoep ſtond, onder het *Laudamus* zong: *invit vost post Procesſionem apud nos ad Prandium*, dat is: *ik verzoek ulieden op 't middagmaal, na de Procesſie*, dit ſtaaltje immers toont ook genoeg dat 'er onder de Roomschgezinde ook die oude verbitterheid en al te vergaand bijgeloof niet meer zoo ſterk heerſche, het een en ander in opmerking nemende, geeft mij bij dit uitſtapje vrijheid genoeg om het geene ik in *Couplet* 140 bedoelt heb, op te helderen en te ſtaven, vooral ter wegneeming van onſchuldig vooroordeel, van

Digitized by Google

haat tegens het Oranje Huis en de jegenswoordige Wettige Staaten, en ook het geheel der Hervormde, te meer daar ik voor het overige voor mij gelove, dat beſcheiden Nationale Roomsch Katholijken, even zoo min als ik, veel op hebben met al die nieuwigheden, van Religie ſtellingen, die afwijken van Goddelijke waarheden en Christen Zedekunde; van nieuwe Stigtingen, als bij voorbeeld: orde de *la Trappe*, de herroeping van het *Morlaisme* en *Jacobinisme* enz.

Couplet 141. Wijders, dat, zij zoo men al eenige Vrijheid, Gelijkheid en Broederſchap kan gedogen, dat men ook even zoo vrij aan den Turk een Mosque, den Chinees een Pagode kan toeſtaan, als aan de Joden en andere gezindheden een Sanhedrin ——

Couplet 142. Mits zij zig onderwerpen aan de Vaderlandſche Wetten, Geboden, en die op geenerleije wijze, het zij uit Religie of heerszugt overheerſchen, nog bijgelovige Gemeentens misleiden, door Bedevaarten na Loretto of Kevelaar. ——

Couplet 143. Pelgrimaadjen na het graf van Mahomet of Jeruſalem, met de Chineezen na den Berg van Confucius, en voorts na allerleije Reliquien van verſtorven Santen of Santinnen.

Couplet 144. Wat nu de Coupletten 144 tot 148 aangaat hier van wil ik gaarne eenige reden geven, en ik dien het te doen, om dat 'er misvattingen uit kunnen ontſtaan, te meer, daar men in deeze dagen, zoo veel op heeft met Liefdegaven, Menſchenmin en ſtigtingen, onder het voorgeven van Algemeen Welzijn des Vaderlands. ——

Het is verre van mij, en het moet verre uit het hart van elk een opregten Vaderlander zijn, dit heilzaam oogmerk uit het geweeten te wisſchen. Maar het moet des niettemin, aan een gevoelige oprechtheid, grieven, dat onder die Heerlijke Liefdenaam zoo veele misbruiken oorzaak van 's Volks rampen gebooren worden, en dezen bedoel ik.

De pas verlopen eeuw die men de verligte noemt, heeft de misbruiken, der opſtapeling van Schatten in Kloosters, Abdijen, Broederſchappen en allerleij verdienstelijke beloften van Zaligheid, Aflaat enz. om geld, als een Misbruik erkent, en hier uit zijn ontegenzeglijk die haatelijkheden

en

Digitized by Google

en vervolgingen ontſtaan, die in Vrankrijk eerst, daar na in Duitschland, Italien, en eindelijk in het Inquiſitie Land Spanjen, zoo deerlijk gewoed hebben, en ja, waar uit voor twee Eeuwen, ten tijde van Luther, Calvijn en anderen, de Hervorming met derzelver gevolgen gebooren is; daar men nu over het algemeen bij Roomsch en Onroomsch, in een woord alle Christenen dit misbruik tragt te verbeteren, heb ik dan geen regt om als Christen, als ware Vrijheidszoon, met velen der Tijdſchrift Schrijvers dezer tijd, in opmerking te ſtellen, de misbruiken van zoo veele uitmuntende Liefdegaven, ter vertroosting, hulp en noodruftige zorgliefde als wij bij de rampen van watersnood, verwoestingen door ſtorm, hongersnood uit verval van Zeevaart, Viſſerijen, zorge voor weduwen en weezen, voor verminkten door den oorlog, en ontellijke gevallen van dien aart hebben zien gebooren worden, voeg hier bij de ontellijke nieuwe inſtituten van Schoolwezens, Wiskundige, Teken en Schilderkundige, in een woord, allerlei Wetenſchappen, alle inderdaad loffelijke voorbeelden van Menſchenliefde, tot algemeen welzijn, maar die op de keper en bij de gevolgen opgemerkt, na mijn vrijmoedig inzien, gelijk begonnen te ſtaan, of in 't vervolg bij vooruitzigt zullen kunnen gelijk worden aan die misbruiken van Broederſchappen, ontellijke Stigtingen van goede werken, van verdienſte en bijgelovige Zaligheid, zoo als bij de Monniken, en ook bij andren hebben plaats gehad, dit durf ik, zonder eerlijke en oprechte liefdadigheden te laeken, veel min om mijne beſpiegelingen op de ware Vaderlandliefde tot algemeen welzijn te bevlekken, wel betoogen, daar die wederglans te helder aan den Hollandſchen Horizont ſchijnt, dat zij voor geene tegenvoeter nevel zoude behoeven te taanen; maar ik ſchroom niet de zwarte wolkgordijnen die ze benevelen, voor de oogen der ziende blinden weg te ſchuiven.

Ik vraage in dien zin dan, of men in alle de opgemelde inrigtingen niet bevestigt ziet, dat die plans van allerlije ſoort van inrigtingen, eigentlijk inzaameling van Liefdegaven niet eerst te voorſchijn koomen en opgerigt worden door een zeker getal van perſoonen, die tot zulk een Collecte of Maatſchappij een ontwerp of plan opſtellen? en die vervolgens eerst vrijwillig, belangloos en om niets de uit-

voering op zig nemende, eindelijk tot deszelfs uitvoering door toelage in geld moeten geholpen worden, ter oprigting en in ſtand houding van het inſtitut? om nu, dat billijk is; dit oogmerk te bereiken, maakt men eerst een Oratoriſche Redenvoering over de Pligten der Menſchenliefde en het welzijn van het Vaderland en de loftuiting van eere, daar na eene uitnodiging tot deelneming en Lidmaatſchap, het zij honorair of contribueerend, tot bijlage, de werkende leden, en de loftuitende belangloze oprigters en planmaakers vrij, vervolgens kiest men Beſtuurders, Preſidenten of Voorzitters, Secretarisſen, Schrijvers en Bedienden, dat doorgaans waanwijze Schoolvosſen of halfgeleerden zijn, anderen herſenſchimmige Planmaakers, en nabootſels van vremden, en niet zelden de zulken die eenige neering of hanteering oeffenen, om Leveranciers te zijn, of ambten te formeeren, aldus nu neemt het getal der Leden toe, het zij contribueerende, werkende of honoraire, en men krijgt toeloop van bedelaars, leerlingen om van die liefdegaven en het genot te mogen genieten, het inſtituut word bevestigt en tot ſtant gebragt, maar komt het tot dadelijke uitvoering, en wat is deszelfs gevolg? in het eerſte jaar, ja, gaat alles wel en in order, dan het duurt niet lang of den Preſident, Secretaris en Beſtuurders klaagen over den last van brieven ſchrijven, rekening maaken, vergadering beleggen, tijdverzuim van eigen zaaken, onvoorziene onkosten, voor orchestre, huishuur, vuur en ligt, prijſen, medailles, drukkers, papierkoopers, weinig debiet van de uitmuntende Redevoeringen, projecten, lofvaerzen en ontellijke bijvallen, eindelijk komt het tot ſchaevergoeding van het een en ander, voor tijdverzuim, dan tot bepaling van een douceur, daar na tot een vast ſalaris, voor den eenen of den andren, hier over onderling krakeel en verwijt, en ſomierum ſomarum, de kast ledig, of verwart, al wederom Liefdegaaven! en wat heeft de algemeene weldadigheid de liefde der natie van dit alles voor nut? wat de verdiensten van een Braaf Soldaat, een kundig, een blinkent vernuft, een leergierig leerling, konstig ambagtsman of fabrikeur, en ja den armen Ariſtoteles of geestige Plautus van dit alles? zeker over het algemeen weinig, of ten minsten zoo geſmaldeeld, dat het op weinig algemeen nut eindigt, ten zij telkens van tijd tot tijd

de

Digitized by Google

de fournisſementen vermeerderen, en om maar rond te gaan, zeer weinig aan den regten man beſteed word, om dat 'er onvermijdelijke zwarigheden voorkomen, om juist dit te weeten ondanks de zorge en moeite die zig welmenenden geven, dit alles is overbekent genoeg, en zeer zeker is men 'er mede verlegen, de menigvuldige Requesten, de geſtadige hernieuwing van bede en ſmeekingen tot Liefdegaven, de menigte omlopers met intekenbriefjes zijn getuigen genoeg, om die bij de Bedelmunnikken, Kloostergeſtigten, Schoolen en ik weet niet al wat uitvindingen der voorige Eeuw te vergelijken, en dit bedoel ik.

En dus wel uitdrukkelijk geenzints zulke Geprivilegeerde Maatſchappijen, als de Hollandſche, Zeeuwſche en Stichtſe, dewelke op zuivre inſtellingen berusten, en welker uitwerkzels ten nutte van het Algemeen bekent zijn, bijzonder die den Vaderlande alrede overtuiglijke bewijzen van nut uitleveren, als bijzonder die der Proefondernemende Natuurkunde te Rotterdam, die des Oeconomiſchen Taks, die behalven de edelmoedige toewijzing van evenmenſchen, werkelijk ten hunnen kosten, alle de uitvinders van nuttige Werktuigen, fabrieken, kunsten en wetenſchappen in hun onderneming ondersteunen, en Privilegien bezorgen, zoo veel die gedoogt kunnen worden, waar van de ſprekende bewijzen te veel zijn om ze hier bij te voegen, gelijk wij ook in dit opzigt veele verdere bijzondere aanmerkingen op andere welingerigte Maatſchappijen, die nog in hun opkomst zijn, vermijden, gelijk zulks elders kort en zaaklijk is uitgedrukt en vervolgens in de volgende Coupletten de ware Liefdadigheid en Christelijke Mededeelzaamheid is afgeſchetst, zoo wij meenen voldoende genoeg, om mij van verkeerde denkwijze te verdenken, te meer daar ik alrede alles wat ik ten aanzien der vrije Godsdienstoeffening voor en tegen ſtoutelijk, zoo wel ramp als zegen, in ons vrij gewest heb afgeſchest, kan beſluiten met den hartgrondigen wensch, dat alle die gedugte Kerkkrakeelen en valſche Menschlievendheid, eindigen, en de ware Christenliefde in Jezus rede, zede en geloofslere. ——

Couplet 145. De verſtokte harten der halſtarrige tweedracht gedwee maake, tot Liefde, Heil en Eendragt,

op dat geene nageaapte Monnikke bedelarij, nog geldzugt onze Landzaten niet meer door ſchijnheiligheid misleide!

Couplet 146. Laat dan Mozes wetten geven, Aäron van de tiende des offers leven, dog laat zulks geen zielen woekerij worden. ——

Couplet. 147. Daar de Zaligheid om geen goud te koopen is, maar als Petrus die nog goud nog zilver had, in den naam zijns heere, Gods wonderwerken uitoeffene!

Couplet 148. Wonderwerken, die geen Paus als navolger van Petrus, hoe ſchatrijk, en met een driedubblen goude kroon gehuld, ——

Couplet 149. Ooit heeft kunnen uitoeffenen.

Couplet 150. Dan ook in deze dingen, komt het op de zagtmoedigheid en de Zaligheid van Jezus genade- en zedeleere aan, en dus voor elk Christen, die dezelve getrouw Leeraard, is in deze landen beſcherming; ——

Couplet 151. Gelijk zoo JANSENIUS, ondanks zijn vervolging en de haat der Pausgezinde alhier beſcherming gevonden heeft. ——

Couplet 152. Daar het overſchot van de weergadeloze Geleerde Deugdzaame QUESNEL, zagtjes rust in de hem gewijde Graftombe, in het Choor der Hervormde Kerk, van de Hervormde Gemeente tot Warmond, welke Grafkelder tevens de vergaderplaats is der overleden Christen Gemeente, die de Leere van JANSENIUS en QUESNEL zijn toegedaan. En welke vrijdommen ook de Jooden overal hebben, in het oeffenen hunner Godsdienst in vrije gewijde begraafplaatzen, is over bekent, ja men heeft onder de Portugeeſche Jooden, veelligt wat al te veel vrij toegegaan, althans volgens GOUDHOEVEN, namen bij de eerſte komst de Portugeeſche Jooden in deze Landen, om hun Lademaaten te vermeerderen, veele jonge Christen Meisjes in hunnen dienst, die zij bezwangerde, en alsdan de Zoonen in hunne Gemeente lieten beſnijden, en als Jooden opvoeden: waar door het misſchien toekomt dat 'er onder de Portugeeſche Jooden, heden al vrij wat onverſchilligheid in hunne Israëlitiſche zeden plaats heeft, en zoo 't waar is, dat 'er onder de Portugeeſche Edelen en Staatslieden veele Jooden als Christenen regeeren, is dit niet vreemd van onverſchilligheid.

Cou-

Couplet 153. Ondertusſchen hoe het zij, *Sinai* en *Golgotha* is hier voor Jood en Heiden en Christen even na, om na deze Zaligheids bergen in onze Nederlandſche valleijen te ſtreven, en dus moet men hier geen Altaren voor den Molog nog Astarot dulden.

Couplet 154. Maar die Eenige Almagtige Godheid, die alleen alles beſtuurd, en nog Volk, nog Koning nog List of Staatzugt vreest, nog ketterij gedogen kan, maar het AL in 't AL der Menschlijkheid is en blijft. ——

Couplet 155. En zeer zeker dezulke ſtraft die zijn beſtuur beſpotten. ——

Couplet 156. Koningen moorden, elk bannen en boeijen, en met onbeperkte wil het geweten ſchroeijende, zielen pijnigen; ——

Couplet 157. En zijn alwetentheid tarten, onder ſchijn van Rechten van den Mensch.

Couplet 158. Dan ik voel mij 't hart beroeren, van al die Kerkelijke Twisten, en wensch mij uit liefde tot mijn Medechristenen; in dit Doolhof niet verder te laten vervoeren, des wijze ik een iegelijk na zijn geweeten, na Gods Recht op de Menschlijkheid en Christenheid en daar mede ook deze Afdeeling befluitende, ga ik over tot ſtouter vragen; ——

Couplet 159. Na de Rechten van den Mensch, met betrekking tot de Volkreet dezer dagen.

Couplet 160. Couplet 160 en vervolg, hier, hoop ik, al wederom geene oorzaak van misvatting te geven, nademaal ik hier geen oogmerk heb, om het Stemrecht, dat ieder geboren burger, poorter of vrijman heeft, tot het kiezen van bewindsmannen, in de oudſte, notabelſte, eerlijkſte en vermogendſte uit het midden hunner gemeenten, ſteden of dorpen, volgends het recht der ouden, de Batavieren, vrijdommen genaamt, dat is, onwederſpreeklijk, dat de waare volksvrijheid onzer landen, als ook het recht tot oproeping, de oudſten des volks toekomt; in dit opzigt zoude het vermetel zijn, die navolging in deze tijd te berispen. Maar dat men een vrijman, die in ſommige gevallen, het zij uit eenvoud, of uit ſchroom van doorzigt, of ja, ook eenig misnoegen of vrees, niet verkiest te ſtemmen, en vooral in een tijd van tweedragt en partijſchap, ſtil buiten eenige betrekking of ſtemming begeert

te

te berusten in het geen de Volksvertegenwoordigers moeten verantwoorden; dat men die daarom zijne Ambten ontneemt, en alle aanſpraak op zijn burgerrecht, dat hem zijns geboorte als vrijman geeft, ontzegt; dit hoop ik, zal men mij vergeven, als ik dit onder de misbruiken en rampen der tweedracht telle; en zoo ook in het volgend Couplet, de partijdigheid in het vorderen der eeden.

Couplet 161. Ik durf dit des te ſterker, in opmerking voordraagen. Daar de jegenswoordige Staatsregeling zelve van dit misbruik is te rug gekeert, en zig op de vrijheid van ja of neen ſtemmen, beroept, zonder dat iemant die niet begeert te ſtemmen, daarom te veroordeelen; alſchoon ook hier over nog zeer verſchillende denkbeelden heerſchen naamlijk over het gevolg daar van, te weten, of men het voor een wettige volksſtem kan houden, als het voorſtel om ja of neen te ſtemmen, niet geſchikt is na de inzigten, die het zij men ja of neen ſtemt bedoelt worden: dat is, of men daar ſpreekt of zwijgt, altijd ſtemmen moeten uitvallen na het inzigt der voorſtellers, en niet na het voorſtel en begeerte van het volk, dat men vraagt, of na hun gemoedlijk ja of neen; bereikt men zijn oogmerk door het zwijgen, om dat men op algemeener begeerde vragen, algemener geſtemt zoude hebben, als het volk vrij had mogen en kunnen ſtemmen, het geen zij wenschte dat gevraagt wierd, dat is, zonder voor vreemde troupen, of tegens 's Lands wet aan, uit wrees voor gezwooren Waardgelders en bezoldigde dienaren der partijſchappen. Hierom vraag ik, na 't recht der Bataven, waarop men zelve zich beroept, laat ik hier dit ulieden, onkundigen, eens mededeelen:

Wat wij daar van weten, moet men uit TACITUS, die de zeden en gewoonten der Batavieren, best en getrouw beſchreeven heeft, overnemen, dan ook dit is al zoo dikwijls herhaald, en ook in mijn Natuurlijke Historie van Holland, vervolgends in het Voorbericht, wegens de Lacedemoniers of Laconiers, herhaald, zoo dat ik hier kan beſtaan, met dit volgende kortelijk zaaklijk aan te ſtippen.

Het was dus, volgends dien ſchrijver, ten aanzien van de algemeene oproeping der vrijë volksſtem, bij hen (de Bataven) een wettig gebruik, dat zij in het verkiezen van een Prince of Veldoverſten, in het beſlisſen van oorlog of vrede, vijandſchap of Bondgenootſchap, hunne Barden of Pries-

Digitized by Google

Priesters, de oudſten van elk huis of vrijdom, vaderen des huisgezins, bij een kwamen, op zekere tijd, meest des nachts, in hunne geheiligde Bosſchen, (zie verklaring van Couplet 254.) aldaar vrolijk waren, zich in den drank loslieten, en als dan elkanders gevoelen ondertasten, om zoo te ſpreken, *in vino veritas*, in den wijn de waarheid zogten, daar na ontnugtert zijnde, kwamen zij wederom bij één, en gedroegen raad en beſluit, wat zij het volk vragen moesten; uitdruklijk zegt TACITUS, „ zij „ raadpleegde elkander in dronkenſchap, om elkanders hart „ te kennen, doch zij beſlooten nugteren." Op dit beſluit der oudſten, en na die raadpleging; waar in veeltijds hunne Barden, en de zoogenaamde jonkvrouw VELLEDA wel de voornaamſte opſtellers waren, riep men plegtig al het volk, op eenen dag, uur, en plaats bij een, beſtaande uit de oudſte en edelſte, en alle ſchild- en wapendraagende Manſchap, hoegenaamt, deze, elk onder zijne baniere en vrijdomſchap bij een, het volk, dus ſtaande in het open veld, wierd haar het voorſtel van hunne oudſten en Princen voorgeſteld, daarna, na eenige ſtilte, rammelde alle de gewaepende met hunne ſpiesſen, zoo men ze noemden, priemen, Javelijnen, en ook hunne ſchilden tegens elkander klikklakkende. Was nu dit geklikklak der wapenen algemeen, dan ſtemde het volk ten oorloge of eenig Bondgenootſchap, ja; zoo niet, wierd het voorſtel onherroepelijk verworpen, en het was neen; en dus was zonder ſpreeken of omkoping, de waare volksſtem eenparig zonder dat men ooit wist, wie voor of tegen geſtemd had, en dit was de Bataafſche volksſtem, daar geen omkopen volſtrekt kon plaats hebben, ſchoon wel mogelijk de invloeden van hunne oudſten, huisvaders, en Priesters, bevorens geraadpleegt waren, doch dezen konden volſtrekt niet cabaleeren, noch het volk bedriegen, om dat zij bij de algemeene oproeping altoos onzeker waren van de geestdrift van het algemeen, en de geringſten, hij waare heer of knecht, hier gelijke vrijheid van ſtemregt had, en onbedwongen uitoeffende, en dus in dien zin —

Couplet 162. Is de Volksſtem van een vrijgeboore, Gods ſtemme, als de Eendragt ſpreekt: VOX POPULI VOX DEI, dat de Volksſtemme Gods ſtem.

Couplet 163. Wel nu dan. Dit overwoogen zijnde, ver-

Digitized by Google

verklaaren zich mijne gevolgtrekkingen genoeg, dat een eerlijk man regeere, die het volk vrij kiezen wil.

Couplet 164. Dat men door geen voorſchriften van eede het vrij gemoed ſmoore.

Couplet 165. Dan men iemand die geen tweedragt zoekt ſtil laat bij zijne keuze, om al of niet te ſtemmen, behouden, zijn recht, als hij het oorbaar vindt, om dan te ſtemmen.

Couplet 166. Dat men niemant in zijn volksſtem dwingen man tegens zijn gemoed.

Couplet 167. Maar de ſtem onbedwongen, voor ieder even na laat, dat is met gelijk recht, en vervolgens de orde van ouder en jonger gadeſlaan.

Couplet 168. Dus ook eenen gevrijden en geburgerd vreemdeling die zijn poorterrecht bekomen heeft, als eerlijk ingelijft gastvrij burger, zijne ſtemme vrij heeft.

Couplet 169. En geen aanzien van perſoonen, noch rang, noch ſtaetſie den voorrang heeft boven het recht der oudſten, en ——

Couplet 170. Vervolgends dat men zulke rangſchikkingen maakt, als Adeldom en Boer tot heil des Volks, door wijze en kundigen raad, elk in zijnen kring, kan doen gedijën, en juist ook Adeldom, om dat die een recht heeft dat zij door beproefde trouw, door de dankbaarheid der vrijë volksſtem bekomen heeft.

Conplet 171. *De dienaaren der Godsdienst*, Priesters of Leeraars, die door hun voorbeeld, waeken, en het hart van het volk tot zagtmoedigheid kneeden moeten; en geenszins door verkeerde inboezeming de vreedzame ſtaatszorg ontrusten, maar in tegendeel hunnen Altaardienst vereenigen met de wijze raadſlaegen der beſchreven Vaderen, —

Couplet 172. En alzoo de voorbeelden van alle Godsdienſtige volkeren der aarde volgende, tot in de laatſte nageſlagten —

Couplet 173. Der Bataafſche Burgerij de waardije van Adeldom, Princelijke en Hoogepriesterlijke eere en de ontzaglijkheid van een vrij, vreedzaam en deugdzaam volk en Bondgenootſchap, in waarde houde.

Couplet 174. Een vertrouwen ſteld op zulke Vrijheidszoonen, wier trouwe beproeft is, in den *Raad en in het Veld.*

Digitized by Google

Veld. Wat is 'er dan nader aan de kragt der Volkſtem, in het oproepen van zulke Zoonen.

Couplet 175. En zijn 'er die hun eer bezwalken door lafhartig verraad en om goud, zijn 'er PHOBUSSEN, VAN VELZENS, WOERDENS en AMSTELS, SLATIUSSEN en LEDENBURGERS, BUATS en andere ſnoodaarts die hun Eed, Adeldom en Burgertrouw bezwalken, dat men dezulke uit den Raad banne en ſtraffe, wie is 'er die dit niet billijkt?

Couplet 176. Maar dat men ook de uitmuntende en doorlugtige getrouwen, wier daden dankbaarheid en eere vordert, veradele zoo zij het niet zijn, Adeldom is dog het loon van Volks Eere, en zoo zij Edelen zijn, hun Adeldom en verdienste hoger verheffe, dat men hun op den ſtoel der Eere verheffe. ——

Couplet 177. En als kroonjuweelen om den vrijen hoed der Tuinmaagd naast haare Achtbaare Eerwaardigheden, de Staeten, plaetſe, en hen doen delen in het aan hen vertrouwde volksgezag, wie ontzegt dit aan Dankbaarheid? ——

Couplet 178. Dat alzoo ook de vrije Koopvaardije, hoe gewenscht ook haare welvaart zij; hoe belangrijk door haaren invloed om 's waerelds ſchatten te winnen, en 's Lands Kaſſe te ſtijven, echter door dit voordeel geen Meesters zijn van het Staatsbeleid, veel min om door die goudwinst ſlaaven van vrije menſchen, vrije Bataven te maeken, van haar geldzugt — een gebrek waar op ik meest al de volgende Slotvaarzen tot 202 heb ingerigt, en waar op ik in dit Couplet bijzonder het oog heb, te weten het onbarmhartig rontzelen en mer geweld ſlaaven te maaken van vrijen Menſchen, ten dienst der Koopvaardije, welker wreedheden, oogluikende Helaas! al te veel gedoogt zijn, en tot ſchande verſtrekt van eene Natie, een Volk, dat met zulk een Hooghartigheid op haar Bataaffche Vrijheid roemt, ſta mij toe, dat ik hier onder vele mij zeer wel bewuste gruwlijke mishandelingen, er twee zeer bijzondere verhaale, op wettige bewijzen rustende.

Het eerſte is, dat zekere overzeeſche deftige Vrouwe met haar Zoon, een aankoomend jongeling, van 18 jaaren, tot Amſterdam kwam gaan, door het Kolkſteegſtraatje, dat van de Warmoesſtraat op de Burgwal na de

Zee-

Digitized by Google

Zeedijk uitloopt, deze vrouw wierd aangerand en geſchol-den, door ſnollen en hoeren, uit zeker Rontzelaars huis, de Zoon verdedigde zijn Moeder, ſtraks drie boutige Rontzelaars pakten den jongen aan en zeulen hem in huis weg, terwijl die beesten van vrouwlui de moeder mishandelden, voor al wat leelijk uitmaakten, en de vrouw de ſteeg uitdreeven, daar ſtoud de ſchreijende Moeder te roepen om haar zoon, niemant der buuren dorst een woord reppen, een zeer mij bekend vriend kwam op 't ſlag, hoorde en zag dit ſpel, hij informeerde zig op 't geval, ſprak de Moeder aan, en verzogt haar met hem te gaan, hij zoude haar Zoon wel weder bezorgen, zij volgt al hikkende en ſchreijende, hij geleid de vrouw bij den Hoofd-Officier in der tijd, de Ed: Geſtr: Heer SWEERIS, doet beklag, dezen Rechtvaerdigen Heer, wiens nagedagten nog in zegen is, gelast ſtraks zijn dienaars tot nader informatie, met bevel van den jongeling op ſtaande voet te haalen, hij laat intuſſchen de Moeder wagten, tot dat kort daar na de dienaars met den jongeling te rug koomen, en deze in de armen zijner Moeder vald en haar omhelst, den Hooftſchout ſpreekt haar vrij en troost haar beiden, en zend haar kost en ſchadeloos heen; de goede moeder getroost en voldaan, ſcheiden met niet zonder de dankbaare erkentenis aan dien goëden braven Heer, en den Hooft-Officier, dan deze nu voldaan over het genoegen dat zij in zulk een teder geval genooten, waaren niet voldaan over zulk een ſchanddaad, des de Heer Officier direkt de Zielverkooper, Rontzelaars en de ſnollen, allen liet gevangen neemen, het huis ſluiten, en alle andre die tegen wille geronzeld waren, en die nog in de kelders zaten alle vrij, zijnde daarna alle deeze roffiaanen en ſnollen opentlijk gegeesſelt en de ſtad uitgebannen. —

Het tweede geval, aanmerklijk om de Perſoonen, is dit: zekere Lutherſche Studenten, alrede tot Proponent beroeplijk, waar van den eenen neef was van de Lutherſche Hoogduitſche Predikant in 's Gravenhage, waaren uit Duitschland met een Rhijnſchip te Rotterdam aangeland, met oogmerk om van daar op den Haag te reizen, ter hunner nadere beſtemming bij den gemelden Leeraar; deze Jongelingen Alſints van een heusch gedrag, welgeſchaapen perſoonen, treden in een Herberg, aan het Veer, waar zij

Digitized by Google

zij waren uitgeſtapt, onkundig aan heg of ſteg en aan de wijze van binnenlands met Trekſchuiten te vaaren, vragen zij na iemand die haar op de Schuit na s'Hage zoude geleiden, eenige Rontzelaars, waaraan het nooit bij het aankoomen van eenig Schip mankeert, wel dra de onkunde dezer jongelingen ontdekkende, bieden zig aan om hen na de Haagſche Schuit, op adres van hun oom te bezorgen, de onnozelen in goed vertrouwen, gaan gerustmede, maar in ſtede van op de Delfſche of Haagſche ſchuit, worden zij gebragt op een zeilree liggende Zeeuwſche Poon of Schuit, alwaar alrede andre Zeebonken, die van 't loon wisten, waaren: de Proponenten geen kennis aan Trekſchuiten hebbende, waren verblijd om zoo aanſtonds af te vaaren en weg te zeilen, meenende nu ſpoedig in den Haag te zijn, dan Helaas! wel dra wierden zij gewaar, dat zij deerlijk misleid waren, men moſſeld hen in het vooronder, ſpoedig weg, voerd hen naar Middelburg, in drie zeſen klaar, in 't Matrozen pak, en ſtraks na boord, en of zij al zeiden dat zij Proponent of Student waren, en over misleiding klaagde, het baate niets, zij moesten voort, en dat het argſte voor haar was, dat was de ſpotternij der Matroozen, die hen geſtadig voorwierpen, Domine Matroos, wij hebben nu geen Zieketrooster nodig! —— Maar wat gebeurd? Een Lidmaat der Lutherſche Gemeente tot Middelburg, toevallig verzogt om met de Bewindhebbers bij de Monstering, die doorgaans te Middelburg op een Oostindiesch Schip, als het Zeilree legt, geſchied, tegenwoordig te zijn; de Man een deftig Koopman en Burger, bij Bewindhebbers wel bekent, wierd dit geredelijk ingewilligt, en was dus tegenwoordig daar de Monſtering geſchiede, de Proponenten worden op een verkeerde naam opgegeeven, de laaſt voor haar gemonsterden Matroos, een ruwen knaap, zegt; „verdord nou zel 'er wat anders gemonſtert worden, twee „Lutherſche Domeneés"! — deze komen te voorſchijn; de Lutherſchen heer vraagt, ontzet, na haar rechten naam, na haar geval, reize enz., de man erkon den Oom in s'Hage zeer wel, en ook de Lutherſche Schoolen, hebbende zelve een neef die voor Predikant ſtudeerde, een der Bewindhebbers die goed Latijn ſprak, ondervroeg haar; kort om, uit alles bleek oprechtheid en waarheid. Maar

wat nu gedaan? de gemelde Heer Reclameerde de Perſoonen; maar daar is een wet, dat geen Bewindhebber van een Schip, dat zijn voltallige Manſchap gemonſterd heeft en zeilree ligt, iemand kan ontſlaan, men pleegt egter raad met de Kapitein, deze niet ongevoelig over 't geval, zegt, dat zoo de wind nog een 24 uuren blijft ſtaan, en men kon in die tijd, twee andre koppen bezorgen, ter plaatsvervulling, dat dit het eenigst middel was, om hen te ontſlaan, fiat, men zend terſtond een ſloep aan wal, met den braven Lutheraan, met een brief van Bewindhebbers aan een werver, om cito twee man te bezorgen, ten kosten, wat het wille, of wel van gemelden Heer, of wat het ook zijn mogt, door goed geld op hand en contant, ſtraks varen twee man naar boord, en de Proponenten keerden vrij met het Bewindhebbers Jagt. en hun verloſer te rug, het Jagt was naauwlijks voor Rammekes genaderd of de wind keert en het ſchip onder zeil. ——

Spoedig worden deze Jongelingen, voor de Matrooze Schansloper, het Baaitje, de Pekbroek en Muts, verruilt voor een deftig kleed, een Proponents hoed en verdere benodigdens, door gemelden Heer MERTENS, zoo is 's mans naam, en de liefdrijke mededeeling van verſcheide Lidmaaten en zelfs andre gemeenten, bezorgd, zij worden daar na vergezeld van een getrouwen Gids, ter verantwoording der Middelburgſche Veerſchipper, op 's Hage ingeſcheept, en komen veilig bij den Oom en vriend, de Haagſche Leeraar, die van alles bewust, haar met dankzegging aan de voorzienigheid omhelst, en bij zich houd, vooral zijn Neef, terwijl den ander naar Amſterdam reisde, na den Broeder van de Middelburgſchen Heer, J. MERTENS, zijnde Fabrikeur en Schilder in wasdoek enz., een best vrind van mij, een deugdzaam Burger, wiens zoon, een jong Student van veel hope, met mij ook gemeenzaam was, dezen Heer had mij tot Warmond vooraf een brief geſchreeven van de komst dezer jonge Proponent, met verzoek om hem te Leyden, bij de mij bekende en voornaamſte perſoonen, en bij de Lutherſche Predikant NOORDENHOUT, en de Heer SCHUTS, een geleerd Taalkundigen, beide mijne bijzondere vrienden te recomandeeren of 'er op de Univerſiteit hier of daar gelegenheid ware tot Les geeven in de Talen, of tot eenig Gouverneurs Plaats, zoo dat dezen Heer

Digitized by Google

Heer vervolgens bij mij eenige dagen gelogeert zijnde en tot Leyden geweest, eindelijk van mij na Amſterdam is gereist, na wel voor af gezorgt had dat 'er aan de Schuit iemand hem zoude afhalen, dus is dezen Perſoon zelve de Man die mij het geval van zijn en zijnes Medegezel verhaalt heeft, en van mij met agting en Menſchenlievende dankbaarheid geſcheiden is, terwijl ik na verloop van eenige weeken, van mijn vriend MERTENS te Amſterdam tijding bekwam, dat den eenen in Oostfriesland als Predikant was beroepen, en den anderen te Groningen, in een aanzienlijke famielje als Gouverneur en Taalmeester, over jonge Heeren fungeerden, naderhand meen ik heeft dezelve ook een Beroep gekregen. Dit geval vind men, verbloemd, ook beſchreven in het Leven van S. NOTHANKER, misſchien wel door den perſoon zelven.

Zie daar nu door deze verhaalen, de verklaering opgeheldert, van het onmenſchelijke tot ſlaven maaken, van eenen vrijen tegens alle gevoel van Menschlijkheid, zeker eene Barbaarsheid, die in onze Koopſteden niet behoorde gedult te worden, ik meen uitdruklijk zulk geweld oeffenen, dat tegens alle regelmatige vrijheid ſtrijd, dat ik echter wel wil onderſcheiden hebben, van geoorloofde wervingen, het dienst neemen van Zee- en Landsknegten, en zelfs kan men hier in al eenige oogluiking gedoogen, het aanloklijk geld, de wijn en de vrouwen, zijn dikwils de ſtraf voor een losbol of ligtmis, en ook de noodruft, werkloosheid en ontellijke oorzaaken, gedogen het aannemen van zulke voorwerpen, zelfs kan men luije onnutte leeglopers, bedelaars en ſlegte menſchen, des noods preſſen, dog nooit moet 'er ſchreeuwende misleidingen en geweld plaats hebben, de dienstbaarheid en het vrijwillig verbinden tot zwaren arbeid en knegtſchap, ja volſtrekte dienstbaarheid was zelfs bij de Batavieren gemeen, zoo dat zij hun vrijheid verdobbelde, volgens TACITUS begaven zij zig gewillig in ſlavernij, en hielden dit verbond vol, dit noemden zij zegt hij woord houden, en zeker 'er is nog een zweem van onder onze boerenknegts, althans in 't Sticht en te Leyden en elders, vooral in de Maand Mey, zijn zekere verhuurdagen, voor Boeren meiden en knegts, waar op zij zig in eenigen dienst verbinden, alleen op 't woord en handtasting, welke te verzaaken eene der grootſte ſchande onder hen is, voorts wat betreft de Slavenhandel in andre

Digitized by Google

gewesten, deze bedoel ik niet, ik laat die het luste daar over twisten, ondertusschen, daar deze Volkren zelve dezen handel onder zig drijven, en als eene straffe over de slegtste, de onnutste of overtolligste onder hen ter Markt brengen, kan men dit zoo wel inschikken, als dat bij alle de oude volkren, vooral de Oosterscha gedoogt is; dog ook deze slavernij moet tot geen onmenschelijke wreedheden overslaan, want dan keert den vloek der slavernij weder op den kop, van den vrijen Tieran; om dat beider recht, dat is de onderwerping van den eenen, en het dienstbaar der anderen, niet kan nog mag gaan boven het gevoel der Menschlijkheid, die, zoo zij dat gevoel uitdooft, straf baarer word, dan de straf der slavernij zelve, en dit gerichte hoort alleen aan de wille en gedoogzaamheid, van de straffe der Goddelijkheid, die geheele Natien met slavernij straft, gelijk dit de Israëliten, zoo in de Egijptische als Babijlonische Gevangenis en bij alle slavernijen der aardsche bewooners geblecken is, zoo wel bij Heidenen als bij Jood en Christenen, zoo is de Tierannij en het slaven maaken der Romeinen, aan TARQUIN, de Drie en Tienmannen duur bekomen, de slavernijen der Chinesen, Persen, Sarmaaten, als zij de overwonnen volken te gestreng handelden, zijn altoos tot weerwraek overgeslagen, duizende voorbeelden heb ik meer uit de Historien bij te brengen, maar laat ik hier nu een der voornaamste voorbeelden bijbrengen, voorbeeld waar voor een ongeletterde, geen Bibliotheek behoeft, den Bijbel in elks handen, leerd ons die onzaglijke voorbeelden waar de slavernij een straf Gods is, over Jooden, zoo als gezegt is geweest niet alleen over haar, maar ook, als bij de Tierannen de Dienstbaare slavernij tot bloeddorst en onmenschlijkheid oversloeg, dan keerde de wraak op de Tierannen, wie 't lochene, leeze de tien plagen van Egypten, en wel nu, wie de slavernij onder PHILIPS DE TWEEDE, en ALVA bekent is, weet ook niet dat de wraak op zijnen kop is nedergedaald, de verdere Toepassingen die ik zoude kunnen maaken, laat ik berusten, dus stap ik er hier van af en houde het daar voor, dat in een vrijen Burgerstaat als deze, den rijken vermoogenden, in zijn voorspoed, den armen in zijn tegenspoed, niet tot eenige gedwonge dienstbaarheid, of slavernij mag dwingen; nog hem hierom in het huishoudelijk recht belemmeren, om dat dat recht uit

Maagd-

Maagdſchaplijke en Burgerlijke betrekking gelijk is, en dit is de ware Egaliteit, zoo wel voor den Armen als den Rijken, volgens dat voortreflijk Vers, dat tot Amſterdam op Schepens Kamer hangt:

Gelukkig Land daar 't Recht gaat Recht,
Geen oog en ſlaat op Heer of knecht,
Nog agt en geeft op hooge Staeten,
Nog Armen van 't geluk verlaeten,
Maer nacht en dag een wakker oor
Aan twee Partijen geeft gehoor,
Geen ooren leent aan kermen ſmeeken,
Maar yder een het zijn laat ſpreeken. enz.

Couplet 180. Het is hierom dat ik het misbruik dezer regel dage bedoele, daar het bijnaar daar toe ſchijnt te komen, dat de ware Broederlijke Vrijheid verlooren gaat, en 'er ſlegts overheerſchende Rijken en bukkende Armoede zullen zijn en Broeder en Medenburger zich weinig of niet bekreunt, om maar zijn gecorlooft zelvsbelang te ſtijven.

Couplet 181. En derhalven, zoo men dan de welvaart des Vaderlands hartelijk meend, dan moet men deeze banden der nature niet ſlaaken, maar die beſchermen, men moet volgens het even gemeld vaersje, den armen eerlijken Broeders, den min voorſpoedigen, even zoo Rechtvaardig Richten en hoog agten, als den rijken voorſpoedigen, nademaal alle gaven des vernufts even zoo gelijk zijn, als den zegen en de voorſpoed; die God alleen willekeurig geeft, *Rijken en Armen ontmoeten elkander, maar God heeft hen beiden geſchapen*; in mijn Vaderſtad Leyden, heeft van ouds eene zulke Burgerlijke Gemeenſchap in de Buurtrechten plaats gehad, te weten, dat jaarlijks de buurt hunne boeten verterende, een Burgemeester en vrouw, een rijk koopman met de geringſte ſpinder en ſpinſter, ja armen bedelaars, hand aan hand ter feest gingen, dat vrij wat ſcheeld met deeze dagen, daar een nieuwe Municipaal, naauwlijks zijn deftigen of armen buurman groetteden.

Couplet 182. Doch het hoofdzakelijk doeleinde waar toe deze verzen aanleiding geven, en waar aan ik ook eenen der voornaamſte oorzaken van 's Lands tweedragt durf toeſchrijven, is, het hooge woord moet 'er uit, de overmagtigen invloed, die de groote en rijke Koop- en andere Hoofdſteden, boven de kleineren en overige, gelijk ſtemgeregtigde, uitoeffenen, waar door dan ſomwijlen zeer

getrouwe goedwilligheid en raad der kleinere overblüft wordt, enkel om het bijzonder belang eener grootere ſtad. Ja in dit opzicht ontken ik niet, dat de magtige ſtad Amſterdam, wier heerlijkheid ik anders eerbiedige, hier wel kan in aanmerking komen. Ik kan, noch zal, noch mag, noch wil in derzelver politiek ſijsthema niet treden; ik weet te wel hoe dit de deugdzaame Heer VAN GOENS, en ſommigen bekomen is, maar niet te min mag ik, behoudens alle mogelijke eerbied en oprechte zugt voor deze bloem der Waereldſteden, onder alle vaderlandſche, de rijkſte en vermogendſte, en zeer zeker, in haar politiek ſtadsbeſtuur, de geregeldſte; hier wel in aanmerking neemen, dat alhoewel zij alleen zoo veel ſchattingen in 's Lands Threſooren ſtort, dan te ſamen andere ſteden, ten minſten een groot gedeelte, zij echter niet opbrengt het geen andere ſteden, alhoewel minder, na de ſtrengſte rechten na proportie opbrengen, het overbodig ſmokkelen van genoegzaam alle cijnsbare etenswaren, wijnen en andere behoeften, behalven de Tol- en Zeerechten, de overvloed van alles, de volkrijkheid, blijft buiten alle evenredigheid tegen kleine ſteden, daar niets geſmokkeld kan worden; het is waar, men kan in zulke volkrijke ſteden niet altijd zoo naauwkeurig nagaan, of er moet moet wat met oogluiking gedoogt worden; maar dit neemt niet weg, dat men daarom de kleiner ſteden moge overbluffen, en deze die ſchuld moeten boeten, en daarom eene groote gemeente zig vrijheden aanmatigt, die eene minder het hart niet heeft om te denken, laat ſtaan uitteoeffenen, zoo dat zulk een ſtad door zijne volkrijkheid, als eene Republiek in eene Republiek, zig eindelijk zoude verheffen boven alle, en zig zelven privilegien geven, die aan eene andere ſtad wettig behooren en door haar zelven gewaarborgt zijn. Immers, men ſta mij, als getrouw Leijdenaar en Burger van eene ſtad, waar voor ik in de breſe ſta, eene ſtad, wier ouderdom, edelheid de rang in ſtemmende ſteden voor Amſterdam heeft en had, eer er nog een paal in haar moeras geheid was, ſchijnt de privilegiën van Leijden oogluikend te ondermijnen. Immers mangelt 'er ſlegts aan Amſterdam, het recht om Rechtsgeleerden, Medicijnſche en Philoſophiſche Doctoren te mogen promoveeren, en die op 't kuſſen van ſtaat te brengen, 'er zijn immers in die waereldſtad in alle Facultteiten zeer uitgelezen Profeſſooren, Leeraaren, en Meesters in vrije kunſten, geſchikt na het ſijstema der ſtad; er zijn zelfs

Digitized by Google

zelfs de Hooge Schoolen der Remonſtranten, enz. Velen jongelingen volbrengen aldaar hunne ſtudiën, en komen dan, bijzonder de Rechtsgeleerden, voor een week vijf, zes te Leijden, met eene uitgewerkte Diſſertatie, of om op Theſis te promoveeren, zonder dat zij bij eenig Leijdsch Profeſſor collegie gehouden hebben, het welk zedert mijn tijd zoo is toegenomen, tot merklijk nadeel der Univerſiteit en Burgerij, dat ik voor mij, dit verval niet zonder gevoel heb zien toeneemen, en van mijne zijde beſchouwt heb als een ramp en onderkruiping door een magtige ſtad, van eene bijzondere Privilegie aan een zuſterſtad, zoo eene ſtad, die nevens Alkmaar en Haarlem, niet alleen den hoekſteen der vrijheid in het heldenbloed der Vaderen gemetzeld en gecementeert heeft, maar ook aan dat zelve Amſterdam den bloei en het herſtel der koopvaardij, benevens Haarlem hebben bezorgt. Ik zwijge, en laat de verdere aanmerkingen, die een ander omtrend verſchillende gevoelens, van onderhandelingen uit ſtaatsgezag met uitheemſche volkeren, en daar uit ſpruitend verwijt van overheerſching, en daar ik die wel degelijk laat berusten, als zijnde mijn zaak niet; ik verdedig ſlegts mijn vrijmans ſtad Leijden. Zie verder 't Nabericht.

Couplet 183. Dan dat ook het kleen Medemblik en den Brielle even hetzelve ſtemrecht in den Rang der Staaten hebbe, alſchoon kleinere ſteden als Amſterdam en grootere Steden, dat Woerden eenen der kleinſte in ons Vaderland van even zoo veel belang ter verdediging der Vrijheid en Vaderland als alle de groote volkrijke ſteden, behoeft geen bewijs, en dat het kleenſte dorpje, vlekje, gehugt of buurt.

Couplet 184. Op de Landkaart het kleenſte plekje, dat door de broedertrouw beſtuurd wordt, zijn aanſpraak heeft op het Recht der Menschlijkheid, dat getuigt het plan der nieuws verbeterde Staatsregeling zelve, die zoo zij al wederom niet door het opgemeld gebrek aan overheerſching en zelfsbelang onderworpen waren. ——

Couplet 185. Veelligt den val, ten minſten de Breuke der Eendragt zoude geſtuit hebben, dat geloof ik, zal als geene ijdele aanmerking aan berisping onderworpen zijn, ten minſten zal men niet ontkennen, dat de zoo oude als nieuwe ſtaatsbeſtuuren, altijd zijn onderworpen geweest aan een zekere overheerſchende en dugtige jalouzijë onder

de ſteden, zoo kleenen als grooten, en dat hier uit dikwerf bittere haat en rampvolle gevolgen geſprooten zijn; deze bewijzen, die menigvuldig zijn, laat ik berusten. Dan, laat ik u Lezers, al wederom een echt ſtukjen, ter verpozing mededeelen, op eene ware gebeurteuis in de vorige eeuw gegrond, en waar van het bewijs nog dagelijks te zien is tot Amſterdam, in de Utrechtſche ſtraat bij de Keizers gragt, in eene ſteen, waar op een ezel, die door een man geleid wordt, in deeze ſteen is uitgehouwen, en daar onder: DE LEIJENAAR IN 'T VREDEJAAR, de zin en gevalsoorzaak is weinig bekend, maar komt hier, ter uitſpanning, zoo ik meen, niet te oupas, of het is zijn opmerking waardig, ook in deeze tijd, ik had het al voor zeven jaren, in het begin der Stedetwist gereed, doch heb het laten leggen, dan nu daar ik als oude getrouwe Leijdenaar op weg ben, vertrouw ik, dat den Ezel zoo niet agter uit zal ſlaan, of hij zal met mij zijn goeden vriend wel willen voortſtappen? Het volgt dan hier:

DE LEIJENAAR.

In 't magtig Amſterdam, 't welk aan haar gouden keten
En vriend en vreemdeling hervormt tot Ingezeten,
Zoo dat, hoe ieder ſtad in haare ſtedekring,
Ook nieuwe Burgers op het Burggerrecht ontfing.
En geeft hem 't ſtedeſchut als ingekomen Poorter!
In Amſterdam komt elk, en blijft er, of hij hoord er.
Geen wonder, want fortuin, zoo ergens, is daar wis,
Mits bij het meeste volk de meeste neering is.
Dus had een Fabrikeur of Koopman zich begeven
Uit Leijden te Amſterdam, op hoop van rijker leven,
't Gelukt den man in d' onderneming die hij doet,
't Gaat alles voor den wind, hij heeft geen tegenſpoed.
Zijn naarſtigheid, zijn vlijt had reeds zoo veel gewonnen,
Dat hij een ſpaarpot had vol goude Ducatonnen,
Die hij beſteedde tot het bouwen van een huis,
In de Utrechts brede ſtraat digt bij de derde ſluis,
Omtrent de Keizersgragt, daar kan men 't nog beſchouwen,
Als een der deftigſte en hechtſte der gebouwen,
Een ſteen te gevel, van 't getal van 't Vredejaar;
Een ezel door een man geleid als Leijenaar,

Zie,

Ziet men daar afgebeeld in fraaie beitelwerken,
Op dat men 't zinnebeeld met aandagt op kan merken,
Elk die voorbij gaat ſpot en lacht met het gemeen,
En wie van Leijden komt die wijst met na den ſteen,
Om dat men Leijden neemt voor leiden of geleijen,
Hier van dan Leijenaars die Ezels mosten leijen.
En voor die korte tijd, en met die ſpotternij,
Zijn zij ook van den ſchimp van hondenhangers vrij.—
Doch Amſterdammenaar, laat ik u eens verklaaren
De vond van deezen ſteen door een der Leijdenaaren,
Ik meen den Koopman, die den ſteen er heeft geſteld,
Waar van de waarheid ons de volgende oorzaak meld—
Mijn Heer Men zegt, *liet zoo men zegt, alom verbreiden*
Dat er een ranggeſchil van AMSTERDAM *en* LEIJDEN,
Ontſtaan was, wie van tween in Hollands vrijen ſtaat,
Den rang van 't ſtemmen had, op 't kuſſen van den Raad,
Twee Achtbaarheden, die ter dagvaard zouden trekken,
Geraakten onderling in twistende geſprekken,
En wijl zij twisten en krakeelen met elkaêr,
Nam elk al ſchertzende op zijn beurt een kwinkſlag waar.
Wat is een Leidenaar? ſprak de Amſterdamſche wezel,
Een beestenleider van een Os, of van een Ezel!
En die een Ezel leid die is voorwaar te lomp. —
De Leidſche Staatsman op zijn beurt niet zot noch ſtomp,
Heeft zijnen Achtbren vrind, dit antwoord ſtraks gegeven:
Mijn Heer! ik had voorheen wel koeijen voortgedreven,
Of ſchapen, kalvren, die me in Delf- en Rhijnland weid,
En 't vee wou wel vooruit, 't wierd zagtjes voortgeleid;
Maar, ſinds den ezel door geen ſtok was voort te jagen,
En agteruit floeg als het dier zijn laſt moest draagen,
Verkoos men tot zijn nut altoos een Leijenaar,
Die 't graauwtje voor moest gaan als het was in gevaar.
En hierom, waarde vriend, heeft me in den rang der Staaten
Mijn Leijden ook de plaats voor de uwe voorgelaaten,
Wilt gij me als Leijenaar den ezel voor doen gaan,
Gij volgt, als ezel dan ook billijk agter aan.
De vriend let op de vond, en heeft hem wel begreepen,
Zij bleven vrienden, maar elk paste op zijne kneepen;
Want de Amſterdammer vat zijn vriend fluks op zijn woord
En zegt, wel nu mijn vriend, gaat vrij den ezel voort?
Keurt gij de weg voor uit om 't kwaede pad te mijden?

Mijn Ezel zal gerust zig door u laten leiden!
Maar weet gij wel dat hij ook de allerzwaarſte laſt
Van eenig ſtad in ſtaat moet draagen op zijn baſt?
Wilt gij vooruit gaan, ga! hij kan dan 't beste kijken,
Of gij van 't regte pad hem ligtlijk niet doet wijken,
Zoo werd hij op den weg nooit voor zijn leidsman ſtug,
Gij nog den ezel hebt geen oogen op den rug,
Wilt gij met zorge dan tot de ezelleiders hooren?
Wel nu dan, pas hem op, want hij heeft goud en ooren!
Des leid hem niet om 't goud, noch loerd niet op den buit!
Want anders zeker ſlaat den ezel agteruit!
Maar leid hem zagtjes voort, en wagt u voor het wreeken,
Dwingt gij hem door geweld, dan kan een ezel ſpreeken;
Zeg waarom ſlaat gij mij, ſprak hij tot BILEAM,
Daarom maakt nooit door ſlaan of dwingen ezels gram!
Eens Ezels wijsheid was een zinnebeeld der ouden,
Want APULEJUS *wierd hervormt tot eenen Gouden,*
En zijn voorzigtigheid erkent een ieder een,
Een ezel, zegt men, hinkt geen driemaal aan een ſteen;
Dus heeft dit dier zijn laſt, laat hem zijn laſt dan dragen.
Hij is gedwee, wil hem zijn Leijdenaar niet plaagen?
Dan zijn zij nuttig en noodzaaklijk aan elkaar,
En 't gaat den ezel wel met zijnen leijdenaar!
Mijn bouwheer dan, die dezen grap had laten houwen,
Voor 't huis, dat hij met pracht had ſtaatlijk laten bouwen,
En dikwerf door 't geſchemp. op Leijdenaars geſtoort,
Dat hij ook tot het volk der ezelleiders hoort,
Had dit geſchemp hervormt tot een blazoen van eeren,
En liet dus in den ſteen een Leidenaar graveeren,
Den ezel agter aan, in vollen gevelpragt,
Zoo dat, wanneer 'er en paſſant een ſchalk om lacht,
Dan ſprong hij op den ſtoep en ging het opſchrift leezen,
Vriend ben ik Leijenaar, gij kunt den ezel wezen!
Wie ſnedig was, begreep wel dra de fijne zet,
En leere hoe 't vernuft op ſchrander antwoord let,
Wanneer me op vreemdeling of burger wille ſmaelen,
Dan wagt men op die ſchuld ook billijk het betaalen.
En zoo heeft elk zijn recht, in jok en ernſtig ſpel,
Geſchied het niet uit haat, dan gaat het beiden wel.
Zoo kome nimmer twist en tweedracht tuſſchen beiden,
En 't ga voor eeuwig wel aan AMSTERDAM *en* LEIJDEN!

Ik

Ik keer weder ter zake van 't vervolg.

Couplet 185. Hoe men het een en ander voorgemeld, ook vatten wille, zeker is het, dat zoo wanneer den grooten rijken ſtad, of het goud der koopvaardije, in eene broederlijke Maatſchappij tot overheerſching overſlaat, dat als dan den val van die anders zegenrijken welvaard meêbij is, en in tegenſtelling, als de klenere en minvermogenden tot muiten overſlaan, dat zij dan ook de grootere verdrukken ——

Couplet 186. Gelijk zulks in onze gewesten aan de rijke en magtige Frieſche koopſteden Stavoren en Vronen gebleeken is, welke beruchte Steden, die in de vroegſte Eeuwen, tot zulk een hoogte van rijkdom, en daar uit voortvloeijende overheerſching, der anders vrije Frieſen geklommen was, dat zij niet alleen een overheerſchend gezag over alle kleene Frieſche ſteden en vrijdommen uitoeffende, maar onder haar eerst de aristocraten daar na Potestatiën, de oppermagt hebbende, eindelijk koningen en dwingelanden wierden, of *nolens volens*, tegen wil en dwang, dulden moesten, dat de weelde en dartelheid, opkoperij, monopolie zoo ver ging, dat zekere rijke koopvrouw, na 't verhaal der Historie, een ſchip met graan liet in zee werpen, eer zij 't voor geringer prijs verkogt, waar van men nog verteld, dat op het verdronken land, koorn zonder graanhalmen zoude groeijen, ten ſtraf dezer gruwelen, het welk evenwel de kruidkundigen beter weten. Intuſſchen is dit zeer zeker, dat beide deeze trotſche ſteden Stavoren en Vronen, zoo door de gantſche verwoesting, door Graaf FLORIS V., ten wraake zijns vaders WILLEM DEN GOEDEN, als door de inbraak der Zuider Zee, A°. 1400, ten eenemaal zijn verzonken, en van tijd tot tijd, ook door de kleinere Frieſen, zoo verwoest zijn, dat er heden niets dan de naam, en eenige bonken ſteenmuur, bij laag water van te zien zijn, en de ſpreuk: *Cadit Mater Friſiæ*, dat is: *De Moeder van Friesland is gevallen.* Welke gebeurtenis ik mij verbeelde wel te moogen ſtellen, als een voorbeeld, hoe het wisſelvallig noodlot de trotſche norſche Menschlijkheid ſtraffen kan; wie van dit geval nader inlichting begeert, leeze ZOETEBOOM, Zaanlandſche Arkadia, en vooral WINSEMIUS, Chronijcke van Vriesland. Dan dit ſla ik weder over om tot nader opheldering te komen, en wel hoofdzaaklijk tot

on-

onderwerpen, die mijn vaderſtad Leijden, mijn burgerij, en bijzonder mijn perſoon betreffen, onderwerpen, die zeer zeker oorzaak zijn geweest, en nog oorſprong zijn, van het opſtellen van dezen Bundel van ſluitvaerzen der Bataeffche Menschlijkheid, en in dewelke ik thans mij gedwongen vinde, hoe ongaarne ik anders perſoonen en daden noeme, die anders, indien dezelve zoo wel als ik gevoel van verzoenende eendragt gehad hadden, niet in het licht zouden verſcheenen hebben.

Couplet 187. Het geene ik hier betoge wil, betreft den invloed die voor dezen de rijke Kooplieden, voornaamlijk de Fabrikeurs in de Stad Leyden hadden, om de Regering te dwingen, ten minſten in verlegenheid te brengen, door het aanhitzen van de Arbeidslieden, ofte ook uit eigen belang en winzugt, de Arbeiders aan 't muitineeren hielpen, andren om eenige nieuwigheid of plan in te voeren, ten ſpijt der Keuren en Privilegien, en daarom aan een of ander min vermogend Regent of Vroedſchap rijklijk geld op deposito gaven, ja dikwerf captaal en intrest lieten glijden, om hun zin te hebben, of door Huwlijken op 't kuſſen te geraeken, waar van het famielje Regeerings Contrakt, van A°. 1722. duidelijk bewijzen draagt, het geen men in mijne Stedemaagd Authentiek kan vinden, immers is volgens dien invloed zeker ſomtijds een Burgemeester die tevens een Ariſtokraats Fabrikeur was, in die tijd op 't kuſſen geraakt, om dat hij met de dogter van een Burgemeester, die vrij algemeen, als despoot wierd aangemerkt, gehuwd was; en nademaal dezen ook nog verſcheide Dogters had, zoo was diestijds ſchier de halve Regeering van deze familie, wat de verdere gevolgen van dezelven betreft, hier van heb ik alrede iets aangeſtipt, en laat dit ook aan zijn plaats.

Dan ook hier wil ik niet heen, 'er zijn brave en allerbeste Regenten en Burger Vaders onder geweest dat *Fabrikeurs* waren, ik heb hier alleen het oog op dwang der Fabrikeurs, door hun werkvolk, waar van de menigvuldige opſtanden en rumoeren getuigen dragen onder andre die vermaarde opſtand: *'t Juk 't Juk, van de Borstel en de Kruk*, bewijzen mijne gezegden, want op het minſte ongenoegen, dat 'er op eenige Droogſcheerders Winkels, Laekenverwers en Spinsters gezellen ontſtond, of dat eenig Fabrikeur ruſie wilde aankweeken, was 'er niets meer nodig, dan dat een

Mees-

Digitized by Google

Meesterknegt, of een a twee Gildebroeders zeide: de WINKEL IS VUIL, wij werken niet, en dit was genoeg om alle de anderen, wie hij ook ware, insgelijks te doen volgen, deden dát de Droogscheerders, straks de Schrobbelaar, de Wolkammers, Spinders, in een woord, alles in rep en roer, wat ook of een eerlijk Regent deed om het volk te stillen, het hielp niets, en aan de andre zijde wat ook andre bedaarder Fabrikeurs wilden inschikken, Booij was meester, en de Overheid gedwongen om alles te gedogen, al streed het tegen Keur en Wet, niet zelden door den woeker, dwang of wrok van een eenig Fabrikeur alleen, zoo als zulks dan ook oorzaak geweest is, dat men met het gemelde oproer van de Borstel en de Kruk, op de winkel van CLIGNET, die men DE ZWARTE CLIGNET noemde, door zekere SCHOPHUIZEN aan 't hooft, een der gedugtste misnoegtheid, die ooit Leyden gehad heeft, ontstaan is, en waar van nu in deze dagen de Schempnaamen van SCHOP en WEEGLUIS, onder het nieuw Patriotisme ontstaan zijn, en of 'er nu niet nog wel zulke zijn, die brutaal genoeg in de bek zijn, om niet zelden, de Overheid met de werkloosheid en het afdanken van het werkvolk te bedreigen, en dat zelfs op de onbeschoftste wijze met dronkemans vloeken en schelden voor Lands dieven en andre oproerige dollemans geschreeuw, op de Markt en in Herbergen, ongestraft, het bewind lastert, en verre van hier mede de Oranje Partij te beyveren, dezelve onteert, dit alles zoude mij niet moeijelijk te bewijzen zijn, dan wederom dit sla ik over, dog voornaamlijk bedoel ik den invloed die voornaame Fabrikeurs, in de oproeping der Vrijcorpsen gehad hebben, ofte wel op zulken die met hunne Fabriken, met hunne Handel en Fabrijk en vermogen naar elders vertrokken zijn; vooral, na Luikerland, voor lang na Verviers en in Staats Brabant, later tijd na de Meijerij van den Bosch zich hebben neer gezet, en aldaar of halve of heele witte onbereide Lakenen gefabriceerd hebbende, dezelve om de goedkoop Clandestin weder binnen Leyden voerden, en die verder lieten bereiden, de Stads Lakenhalle passeren, en zegelen aanslaan, als in Leyden echte gefabriceerde Lakenen, ja ondanks alle aanmaaningen der Staaten, en de zorge der Regenten, om doch voor Militaire, en andere leverantien, en andere,

verzendingen, die van 't Staatsbewind afhingen, Inlandſche Fabrieken, het zij dan in Leyden of Delft, of in eenige Hollandſche Stad, te bevoorregten, het welk dus niet aan 's Lands Overheid, maar wel aan de woeker der Fabrikeurs te wijten is, een voorbeeld wil ik niet zwijgen, om dat het te ſterk in 't oog heeft gelopen, mij en zeer veele brave Fabrikeurs te wel bekent is, en nog op de krop zit, het zal ſtraks volgen.

Toen de Edele Heer JONKER JAN VAN LANDSCHOT, wegens Leyden als Bewindhebber der Oost Indiſche Compagnie, het Equipagiemeeſterſchap te beurt was gevallen, bood hij de voornaamſte Leydſche Fabrikeurs de levefantie aan van Lakens en Carſaijen, van wegens de Compagnie, onder dit uitdruklijk beding dat dezelve van de wol af, binnen de Stad moesten gefabriceerd worden. Een der voornaamſte Cantooren neemen dit aan, en leveren op zijn tijd Lakenen, de Heer VAN LANDSCHOT, vernieemt en onderzoekt naauwkeurig, of inderdaad deze goederen van de wol af, binnen de Stad gefabriceerd waren, maar ziet, het tegendeel word ontdekt, dat verre meer dan de helft, ruw en onopgemaakt van elders ingekoomen waren, en na hier overbereid te zijn, en ook ſommigen geheel en al gewerkt van buiten waaren, daar na zoo men het noemt, agter baks, met Leydſche Zegels beſlagen waren, dit werd zoo euvel opgenomen, dat zoo wel ik meen te weeten, aan het gemelde Cantoor gantsch niet wel bekomen is, en behalven de ſchande, door groote boeten geheeld is geworden, zijn nu zulke voorbeelden, die waar zijn geweest en nog kort voor de jongſte omwenteling, zijn die geen oorzaak van Leydens rampen geweest? wat is 'er nu niet te zeggen, in deze, zoo men zegt, verbeterde Tijd? daar men onlangs nog de Fabrikeurs Werktuigen, Diſſelbanken, Weefgetouwen, Spannenzelen, Schrobblaers, Tuigkammen, Kettingen, Inſlag en allerleij Werktuig, naar elders vervoert heeft, tegens het verbod der ſcherpſte Stads en 's Lands Plakaaten en Stederecht aan, hoe weinig heeft het geſcheeld of Leiden had in volſlagen oproer in vuur en vlam geſtaan, toen het, op maar gantsch geen ongegrond vermoeden, een Schip van Brabants maakſel en destinatie, (zoo men zeide,) wilde plunderen, om dat men zeide dat het met de Werktuigen van zeker Fa-

Fabrikeur, toen al Volksrepreſentant, geladen was, en ſommige ſtukken tusſchen wolbaalen ingepakt waren, terwijl men boven op weer andere baalen met wolle geladen had. De Heer VAN HEUSDEN, diestijds Hoofd-Officier, liet hier op aanhouden van het Gemeen onderzoek doen, door de Dienaaren en Subſtituut Schout, die wel eenige baalen open ſneeden, die boven op lagen, dog, (zoo men zeide) maar flaauwtjes onderzogt wierden, evenwel het gemeen wilde het geheel ſchip ontladen hebben; dog men ſtelde hen zoo veel mogelijk te vrede, en met behulp der Militaire magt, bleef het 'er bij. —— Dit geval is in geen hoek geſchied, en is als nog niet zoo beſlist, of 'er is altijd nog eenige twijffel over gebleven, althans aan mij, is na dat dit ſchip vertrokken, en ik mij in alle deeze gevallen niet bemoeide, een Brief gezonden, onderteken̄t door eenen VAN RENKUM enz., Dekentrappier, waar in dezelve mij ſchriftelijk verzogt, om in mijn LEYDSCHE STEDEMAAGD, (die ik toen weekkijks ſchreef;) dit geval met zijn naam en toenaam en nog bij te noemen getuigen, die deze goederen zeiden te hebben zien en helpen inladen, in dat blad gemeen te maaken. Dan daar ik een afkeer had en altijd behouden heb, om niet ontijdig met zulke verhaalen, al waren zij waaragtig, oorzaak van beroerten te geven, heb ik in perſoon dezen brief aan Burgemeesteren vertoont, ten einde Haar Ed. Achtbaare daar van zoodanigen kennis droegen, en handlen konde naar hun wijsheid, ten besten en rust der Burgerij; terwijl ik verzogt dat ik daar door mogt gehouden worden geene oogmerken tot beroeringen te willen in de hand werken, dat ik dagelijks veelen dergelijke brieven en relaezen kreeg, maar dat ik nimmer in zulke tedere zaaken die direct het Hoog gezag van de Magiſtraat raakten, mij had ingelaaten nog zouden inlaaten: —— het welk dan ook door Hun Ed. Achtbaare, diestijds de Burgemeester HUBRECHTS preſideerende, in heuſche beantwoording genomen is voor Notificatie, en alzoo is ook dit geval geen verder oorzaak van beroering geweest, en heb ik dezen en andere brieven als nog onder mij berustende, als nog liefst niet willen mededeelen, zij zouden dog nu niet veel afdoen, nademaal het geene toen Clandeſtien en gefmokkeld vervoerd is, nu openbaar verzon-

zonden word, en het ook geen geheim meer is, dat 'er ſchier geen een Laaken, althans voor Militie kledij, van de wol af binnen de Stad bereid word, daar de Fabrieken elders verlegt zijn, en wat aangaat de Leveranſier aan het Land en hoe verre die aan de goede wil der Staaten, en ja wel ook van de nieuwe Staatsregeling en Oeconomiſche Tak voldoen, om naamlijk Inlandſche Fabrieken, en ſpeciaal Leydſche, Delfſche en andre Lakenen, Vlaggedoek of Haarlemſche Fabriekſtoffen te leveren, dit zullen de hedendaagſche Fabrikeurs best weten, de Heer Politieken Blixem heeft dit beter mogen zeggen dan ik, en voorts de Heer PIETER VREDE en andren, wiens Fabrieken thans te Tilburg in bloei zijn, kunnen dit getuigen; daar mede ſtap ik hier af; niet twijffelende, of men zal mij ten goede houde, dat ik zeg dat deze rampen, het volk in *Leijen*, Leyden meen ik, in noodruftigheid doet zugten, en voorts zoude de Fabrikeur en Lands Leverancier JACOB BRONKHUIZEN hier op nog wel al wederom wat uitbazuinen, dog, daar ik deel neem in de rampen mijner medeburgeren, zal niemant mij kunnen nog mogen ontzeggen, dat ik bij deze gelegenheid, ook mijne eigen rampen, die ik voornaamlijk en perſoonlijk heb ondergaan, ook perſoneel verdedig, en wel ſpeciaal tegens dezulke doleere, die ik vermeene thans voor het oor en oog van het Publiek te kunnen aantoonen, dat zij niet alleen mij onrechtvaerdig vervolgt hebben, maar ook oorzaak van veele andere rampen geweest zijn, met zelfs ſchuldig te vermoeden zijn aan zaaken, die zij mij en anderen verwijten.

In de eerſte plaats, kan de Heer PIETER VREDE (want deze is nu mijn Man,) niet ontkennen, dat hij in zijn *Verantwoording, als Lid van het voormalig* UITVOERREND BEWIND, *aan de Bataafſche Natie en aan haare Vertegenwoordigers bij de Eerſte Kamer der Wetgevende Vergadering, den 9 October* 1798 (te Leyden) bij H. COSTER en P. H. TRAP gedrukt, dat hij, zeg ik, in dat Stukje, behalven veele andere beſchuldigingen voor en tegen de Leden der Staatsregeling en het Wetgevend Beſtuur, veelen derzelver van *Ambtshonger* beſchuldigt, of ſchijnt te willen beſchuldigen; dog zig zelven van dit verwijt tragt te ontſchuldigen, immers vraagt dezelve Man,

Bladz.

Bladz. 47. „ *Heb ik na de omwenteling van* 1787 *niet* „ *getoont, dat ik in den kleinen kring mijner Huisge-* „ *nooten met genoegen kon te rug keren, vrij blijven te* „ *midden der overheerſching en gelukkig Leven?*

Hier op vrage ik, als P. VREDE met zoo veel genoegen in den kring zijner huisgenooten te rug gekeerd is, en vrij en gelukkig in 't Midden der *overheerſching* Leven kon? wat bewoog hem dan om bij de eerſte gelegenheid na de omwenteling van Aº. 1795 het ampt als Repreſentant, vervolgens als Prefident te aanvaarden, en zich dus op den Troon der volkſtem te ſtellen, of quaſie uit plicht te laten ſtellen?

Wijders vraagt dien verdraagſaamen Burger, „ *Heb ik* „ *na den* 12 *Junij getragt mijne verloren waardigheid* „ *te rug te krijgen?* Ik vrage, indien dit zoo is, waarom dan met zoo veel omſlag die waardigheid in dit Werkje verdedigt, en ontrustende te zijn? en waarom dan niet ſtil en gelukkig geleeft? waarom betuigt, *niets bij de omwenteling van* 12 *Junij verloren te hebben?* „ en *dien dag met een ronde ziel te zegenen, als het* „ *Vaderland 'er niets bij verloren heeft?*" daar hij tevens dien dag en deszelfs gebeurtenis als FUNEST voordraagd? —— —— ——

Maar nu betuigt dezelve Man, die zoo veel ſpreekt van *ambtshonger*, en het *ambt uitdeelen* aan familien, zelfs niet bladz. 56, *Ik heb nooit aan eenige mijner Bloedverwanten eenige bediening toegevoegt, mijn tweeden zoon Paulus alleen uitgezonderd, die is door ons op het Bureau van Buitenlandſche Zaken gepluest geworden*, enz. enz. *Is dat Ambtshonger in een Vader die zes Zoonen heeft, die nooit iets genoot, en zo veel voor de zaek der vrijheid gedaen, en opgezet heeft?* Neen PIETER VREDE ik ſta u die vaderliefde toe, ik als vader zou zeker mijne zoonen voortzetten daar ik kon, ik zeg meer, zelfs vrienden en weldoeners, maar dan ook het aan andre niet verwijten, als zij dit insgelijks deeden, Ik zoude geen vaderlandſche zoonen vervolgen. Wier vaders meer goed en bloed voor het vaderland hebben opgezet; ale gij met al de Nieuwe Patriotten doet, vatje 't niet vrind? dat ik de Zoonen der Nasſauwſche Helden bedoele, en wat het ambt van uw zoon betreft, dat volgens u zeggen *van*

Digitized by Google

dien aart was, dat op dat Bureau de grootſte geheimen der Staet omgaen, en wien zich daar meer dan Elders van welvertrouwde Jongelingen moest voorzien. Wel nu, waar op kond gij meer vertrouwen, dan op Uw Zoon zelven. Een jongeling die op vaders wenken vloog? waaren tot zulk een post van zoo veel belang, geene mannen van beproefde kunde en ondervinding nodig? en was 'er gebrek aan dezulken, die het minder uit ambtshonger, als uit Rechtaerdige onpartijdigheid zouden hebben kunnen bekleeden? 'er waren immers nog wel oude Clerquen, aan zulke gewigtige Kantooren bereven, te vinden geweest, die aan de ware Ambtshonger kwijnden, dat is die honger leden, om dat men aan hun als Eerlijk en getrouwe bedienden, enkel uit Partijſchap de ambten ontnomen had, om 'er andren en zijn Zoon op te plaatzen. Ondanks dit heeft de Heer VREDE Bladz. 57. *nooit anders het oog geſlaagen dan op verdiensten en bekwaamheden*, en dit is de Ambtshonger die den Man verzadigt heeft, o welk een grootheid van ziel! zonder Eigenliefde! Helaas! ik zwijge en zal uit de Lijst van allen die door dien Heer verdienstelijke en bekwame begunstigde Ambtenaren niet nagaan; in Leyden krielt het, deze Lijst zou beter aan de Heer POLITIEKE BLIXEM en JANUS paſſen, die ze alle bij naam en toenaam kent en beſchrijft dan aan mij, ten zij des noods gevordert, ——

Couplet 190. Maar nu *'t hart vol oorlogzugtigheid*, is dat vredes of vreedzame Menschlijkheid, hierop vraag ik aldus: Als iemand wiens verdraagzame Leer, het wapendraagen, het draagen van Degen, Dolk, Snaphaan, Pistool of Krijgsgeweer verbied, zig in 't harnas ſteekt, als Veldheer en Opperhoofd, aan het Hoofd van misnoegden, die men met Recht Muitineerders noemt, ſteld? daar mede raadpleegt, en zoo wel met dreigende geſchriften als met dadelijke uitoeffeningen, verſchriklijkheid verwekt onder zijne Medeburgers, tegens het mannelijk woord der Mennonieten lere? die daar op gelooft willen zijn, om zich aan den vloek van eenen wankelbaaren Eed der Menschlijkheid niet bloot te ſtellen, en geen wapenen te draagen, zeker geen kleen oogpunt van oprecht zielsgevoel der lere van MENNO; dit vraag ik, of dit beſtaanbaar is met een Leek dier gemeente, die dit belijd, en leerd verdraagzaame

Digitized by Google

me Zedekunde, maar openbaar het tegendeel in zijne daden toont?

Heeft den Doopsgezinden Leeraar VAN DER KEMP, niet in Soldaten Montuur Wijk te Duurſtede verdedigt. Is PIETER VREDE, met Mr. G. H. HELDEWIER niet aan 't hooft van een Corps Kanonniers, Leyden doorgetrokken? heeft hij niet met P. C. CHASTELEIN, zoon van den ———

Couplet 191. Burgemeester van dien naam het Campement in Delfland betrokken? zou het wel veel moeiten kosten om dezen jongen laastgenoemden Heer, hoe anders in zich zelve van geen kwaden Inborst, in zijn bedrijven een losbol te noemen van weinig doorzicht, maar die op het gezag van zijn Vader den Burgemeester ſteunende en daar op roemende, den teugel aan onbezonnen driften voedende, ligtelijk voor misleiding vatbaar was? en even als een Tweeden *Lucius Catilinus* van adelijke Romenisker familie, in weelde opgevoed, tot allerlei wellust overſloeg, daar na tot oproerige daden, waar door hij misleid wierd door inblazing van andren, om de wapenen tegens zijn vaderſtad Romen op te vatten, en na ontijdig bewind te ſtaan? en zoo vervolgens met hem vele andere jongelingen opruide, in een tijd, dat het Romeinſche Land in oorlogen beroerd was? dog gelukkig door CICERO en ANTONIUS het verraat ondekt zijnde door zeekre FULVIA eene ligte kooi van LENTULIS en CETHEGUS die mede in 't Eedgeſpan waren, wierd hij door PETREIUS geſlagen; in hoe verre deze vergelijking zoude kunnen overeengebragt worden; wil ik liefst overſlaen; dan dit is evenwel zeker, dat dezen misleiden Jonker, tot misdaden is vervallen, die hem uit hoofde van zeer Hatelijke misdrijven, het Bannisſement uit Stad Univerſiteit en Land op den hals gehaald hebben, en misſchien ware het een ander van een andre partij geweest zeer zeker door zwaarder Lijfſtraffe Arbitrair had geſtraft geworden; indien deze dingen niet openbaar bekent en ter Eeuwiger ſchande van het Vrijcorps bekent zijn, en indien ze mij niet wreed vervolgden, ik zweeg hier van: ja indien het niet even zoo openbaar is —

Couplet 192. Dat dezen Heer als Colonel met PIETER VREDE, en alle de ſaamgeſpannen Vrijcorpſen openbaar, met hun vliegend Leger waren gaan Cam-

Digitized by Google

Camperen in Delfland, en vervolgens bij Loosduinen en 's Gravezand omgetrokken, een aanſlag op 's Gravenhagen bedoeld of ſchijnen gewaagd hadden, bevorens alrede aangeſtipt, ik zoude mij wel gewagt hebben, deze daaden Brooddronken muiterij te noemen, ja Brooddronken wijl, verre van eene geregelde Krijgstugt, de Losbandige vreugde en baldadigheid zingen danſen dagelijks onder allerlei muzijk, met de tweedragt hand aan hand huppelde, was dit alles geen Muiterij? daar men dog door muiten verſtaat, Misnoegdheid, Murmureeren tegen het wettig Stads- en Staatsgezag, in 't ſtille ſaamenſpannen, en de onnozele Vinken in de Muit zetten, de oogen blind maaken om des te beter hun medegeſlagt op de Vinkebaan in 't net te lokken; waar van het woord Muiten oorſpronklijk is? Was het minder Muiterij, als die van CATILINA te Romen? die van JAN VAN LEYDEN in Holland en Munster? die der Glippers in 't Beleg van Leijden? die der Waardgelders in de Armminiaanſche beroeringen? en een tallijke gevolgen van dien? wie durft ſchamen het te ontkennen? en wel nu hier van het medehooft te zijn? —— —— Laat men het noemen zoo men het wille, ik meen mijn vergelijking wel te hebben verdedigt, en is men nog niet te vrede, 'er is nog voorraad genoeg van dadelijkheden voorhanden, die ik hier overſlaan wil, om plaats te maaken voor wigtiger zaaken, mij Perſoonlijk betreffende.

Couplet. 193. In Couplet 193 wilde ik zwijgen van den dwang door Procedeeren mij perſoonlijk aangedaan door het viermanſchap Do. J. VAN DER KEMP voor zich, Mr. P. C. CHASTELEIN, PIETER VREDE, MR. W. G. HELDEWIER, deze vier Perſoonen ten principale bedoel ik, door het viermanſchap, dat mij onſchuldig door onrechtvaardigen Dwang en overmagt van Procederen getraitert en verkragt hebben, en dus wel verre van eenige verdraagzaamheid te toonen, in gevallen waar zij zelven op verdraagzaamheid roem droegen, ja die ten gronſlage van hunne daden en oogmerken vrijheid der drukpers beweerden, het tegendeel aan mij en mijne Burgerij betoonden. Dit ga ik bewijzen, en dit zal hoop ik, den Lezer, die eenige gevoelens heeft voor zelfsverdediging van eenen rond-

Digitized by Google

rondborstigen Vrijman niet vervelen, dat ik hier een breeden uitſtap doe. Niettemin zoo kort doenlijk een Relaes mededele van eene Procedure, waar van in onze Jaarboeken zoo ik vaſtſtel, geen voorbeeld is.

Men wete dan dat ik in Ao. 1780—1782. toen de bewegingen ter oprichting van een Vrijcorps binnen Leyden, aan 't woelen waren, en na de berugte Doelenmaaltijd tot Amſterdam alles in rep en roer geraakte, dat ik tot die tijd mij buiten alles gehouden had, en mij nergens mede inliet, zoo in openbare druk als geſchrift of Societeits partij-genootſchap, hoe genaamt, tot dat ik door verſcheide Aanzienlijke Burgers, en wel ſpeciaal Leden van den Krijgsraad zelve, onophoudelijk wierd aangezogt, om dog de Schutterij te verdedigen en het ontwerp van het Vrijcorps te ontzenuwen; ik weigerde beſtendig, om reden dat ik niets wilde doen; of ik moest Legale en Echte ſtukken in handen hebben, en geenſints losſe berichten, dat ik dan zien zoude wat ik konde of wilde doen.

F. DE DOES diestijds mijn Vriend, zoo 't ſcheen, ook tegen 't Vrijcorps, daar en boven door het drukken van het Werk van *Raff* Nat. Hiſtorie voor Kinderen als andre ſtukjens van mij, en naderhand het drukken van verſcheide Papieren van andere Autheuren die niet vrij van vervolging gebleven zijn, dog onder oogluiking gedoogt, denkbijk wel het Werkje aan het Volk van Nederland? — ? ?

Deze FRANS DE DOES was mij ook ſterk aan boord, dog ook nog aarzelden ik, tot dat deze DE DOES mij van wegens DANIEL RIGHOUD toen Kapitein der Burgerije en Lid van den Krijgsraad, de Copia Authentiek, uit de Artikelen der Krijgsraad, met eigen hand door gemelde geſchreven, ter hand ſtelde, met herhaald verzoek om dog daar op te antwoorden. Ik liet mij dan overhalen, te meer daar gemelde RIGHOUD als toen Lid van Veniam Pro Lande, zeer gemeenzaam en vertrouwd met mij was, zoo uit hoofde van Burgerlijke opvoeding en famieljekennis, als uit genootſchaplijkheid, als dit van *Kunst word door Arbeid verkregen.*

Dus kwam dan in het ligt bij FRANS DE DOES Pz.

Het Werkje getijteld: J. L. FRANCQ VAN BERKHEY aan zijne Medeburgeren, met dit opſchrift:

GETROUW AAN LEYDENS MAGISTRAAT
EN BURGERY EN EENDRACHTS RAED
TOT AAN VERACHTING HOON EN SMAED
ZOO LANG DE KOP OP 'T LIGHAAM STAAT.

In hoe verre dit in mijn Perſoon, (ſchoon ik geen Propheet ben) vervuld is, dat is gebleeken, want nauwlijks was deze getrouwe verdediging van Magiſtraet, Burgerij, en Eendrachtige Raad, in de Waereld of de ſmaat hoon en veragting volgde.

De Heer Penſionaris VAN STAVEREN ſcheen het zich aan te trekken, dat ik betuigde zijn Ed. Achtb. Perſoon niet *bedoelt te hebben met het herinneren van de ontrouw van* HOGERBEETS *in der tijd van evengelijke aanneeming van Waardgelders*, als nu der Vrijcorpſen, en misſchien is het niet al mis geweest, dat men vrij algemeen vermoede, dat hij het Plan van 't Vrijcorps al heel niet ongunstig is geweest, dan dit bleef niettemin buiten mijne beſlisfing, te meer daar ik zijn mondeling en zeer vleijend antwoord, ter zaken van Conſult op de Oranjebomen rondborſtig heb medegedeeld, en waar van ſtraks nader.

Althans kort op de Uitgave van dit Werkje, wierd het direct des anderen daags van wegens de Stad verboden, en den derden dag daar aan kreeg ik van wegens de Ed. Heren Curatoren, de ſuſpenſie van zes weken in mijn Lectoraat en Tractement en daar op een zee van paskwillen.

Het gemelde Viermanſchap door zulk eenen ſterken arm geſterkt, ten minsten daar op ſtouter, zonden mij een Inſinuatie en Dagvaarding van Injurie, geſundeert op het gezegde in het Boekje aan mijn Medeburgeren woordelijk, aldus luidende: *wat beweegt de jonge Heer* CHASTELEIN *zig aan het hooft te plaatzen, (te weten het Vrijcorps) hoe komt hier* PIETER VREDE *bij te pas? een Mennoniet, en zoo ik meen te weten,* NB. *na voor drie honderd guldens zich uit de Burgerij gekogt te hebben, nu den ſnaphaun draagt.*

NB. (Dit almede volgens berigt van Daniel RIGHOUT)

Voorts

Digitized by Google

Voorts — *wat beweegt mijn Vriend* VAN SCHELLE *Stads Doctor wiens geleerde Praktijk zijn tijd bekrompen maakt, wat bewegen eindelijk eenige Burgers om hunne Vaendels en Compagnien te willen quiteeren, en zich in dat Corps te begeven? en wat heeft 'er* VAN DER KEMP *mede van doen, die men zegt dat 'er Secretaris van is?*

Dit is het eerſte poinct der geſupponeerde Injurie geweest, het twede wierd Combinatief met het gemelde, waar door de Hr. HELDEWIER 'er zich bij gevoegd had, (want die was in het eerſte gezegde niet betrokken) tot, dat ik in het Nabericht na den afdruk van het ſtuk, vernam dat 'er alrede op den 28 Meij 1783 fiat op het Request van het Vrijcorps gegeven was, dog onder die voorbehouding dat het als een Volontaire Liefhebberij aangemerkt, geen krenking aan de Rechten der Schutterij kon toebrengen, het het welk ik uitdruklijk met dankbaarheid erkent heb, daar ik zag en alle de Burgerij met mij, ten minsten dagten dat zij in zoo verre triumpheerde, en ik ook dit tot mijne verdediging inroep, dan ook dit gevoelen wankelde wel dra, doen men van andere ſchikkingen ſprak, van *onwettig ſpoorbijſter gedrag, met de Eerbied der Wettige Overheid ſtrijdende*, enz., welke denkbeelden zóo in publieke ſchriften de Post van den Nederrhijn, Zuidhollandſche Courant verſpreid wierden, en ook door de Heer JOOST ROMSWENKEL Schepen der Stad, hoe oprecht, anders van Character, Waarſchijnlijk wil ik hoopen, door misvatting of verkeerden Invloed is helpen bevorderen. in welken zin ik dan gezegt had, dar het *blijken zoude wie wettig of onwettig de lust tot wapenoeffening aankweeken wilde*, best zal *het voor de echte en goede Burgerij zijn, deze fluwele woorden*, (NB. toen genoeg bekent) *van Mr.* CORNELIS PIETER CHASTELEIN, PIETER VREDE *en* D. M. G. HELDEWIER te laten voorſnappen, *maar aan hartige Mannen en Leidſche koppen past het dit opgeſchikt armoedje met medelijden aan te zien, en derzelver opſtelleren, als door een Dwarrelwind van overijlende drift gedreven, te beklagen.*

Zie daar de geheele geſupponeerde Injurie, waar in de naamen der drie Eiſchers caſu quo genoemt zijn; en waar uit blijkt, dat noch de Heer VAN SCHELLE, noch de Heer JOOST ROMSWINKEL, er geen deel in genomen hebben, om redenen, te wel bekent, en die dus niet te ontduiken waren,

ren, en die de opgemelde eiſchers, in cas van Injurie, wilde ontduiken, doch dat naderhand wel anders gebleken is, dat ik zal betoogen, na dat ik het beloop der procedures enz. zal hebben voorgeſteld, die hier volgt:

Ik dan in perſoon door Rector en Rechteren gedagvaard zijnde, ben gecompareerd, zonder met eenig Advokaat of Procureur te hebben geconſulteert.

Ter vierſchaare met opene deuren verſchijnende, vond ik er de Advokaten en Procureurs van partij: Advokaten G. BLOK, LUZAC, J. LUZAC, CAREL DE PECKER, Procureur, mij wierd gevraagt door de Heer VAN HEUSDEN, Promotor q. q. of ik den eisch, die mij bij den dagvaard gezonden was, wilde hooren voorlezen? Ik antwoorde, dat zijn Ed. Achtbare zelve moest weten, of dit bij opene vierſchare niet behoorde? — waar op dezelve den Eisch voorlas. — Den Eisch gelezen zijnde, antwoorde ik vrijmoedig met luider ſtemme, dat al het volk het hoorde, in dier voegen:

„ Dat ik met alle eerbied, als geboren Burger en Lid „ der Univerſiteit, voor de Eerwaarde Vierſchaar mijn ge„ zegde ſtaande hield, en geene Injurie vond in zaaken „ of gezegdens, waar in ik de eer van mijn Magiſtraat „ en Burgerij verdedigt had, dat die Heeren welke mij „ beſchuldigden, wijzende ik en keerende mij na hen toe, „ veel eer met de vleijende woorden van GEËERBIEDIGDE „ REGENTEN doeleindens ſcheenen te voeden, om zelve „ op 't kuſſen te raaken." Ik voegde er ſtoutelijk bij, want ik beken het, dat ik mij zelve geen meester was, „ het is om mij niet te doen, nog om andere, beſchul„ digden Magiſtraaten en Edelen, nog om den Hertog „ van Brunswijk, nog om de Schutterij, maar het is om „ de Prins te doen." Hier op wierd mij bevolen buiten te ſtaan, dat ik deed, binnen komende, wierd ik ſterk gerepromandeerd, en daar ik niet anders wagte dan arrest, legde ik de handen op de Tafel, en bood dezelve aan met deze woorden: „ Heb ik tegen eed en burgertrouw mis„ daan, zie daar mijn handen laat ze in boejen ſlaan, en „ zie hier ſta ik, laat mij wegbrengen! ben ik onſchul„ dig laat mijne verdediging vrij. — Op dit zeggen, hoe het toekwame weet ik niet, althans den Advokaat W. BILDERDIJK, die om andere zaken daar was, en van wien ik

niet

Digitized by Google

niet wist, dit hoorende, hoe hoog dit liep, ſchoot binnen protesteerde voor mij tegen partij, men notuleerde, en ik ging naar huis, niet zonder ontroering en kommer voor gevolgen onder het volk; dat in de vierſchaar had geluisterd, en al vrij wat op het vrijcorps en mijn partij gebeten zijnde, ſtond te ſtampvoeten, mij omringende en wilde t'huis brengen, dat ik volſtrekt weerhield, en dus alleen heen ging. Na dat ik vervolgens t'huis was gekomen, kwam de Heer BILDERDIJK bij mij, om nader te beramen, ſuccumberen wilde ik volſtrekt niet, de zaak was te verre gekomen en te publiek, mijn eer en trouw aan de Burgerij en mijn Eedſpreuk ging mij te teder aan 't hart, en ik droeg het hart te hoog, om voor zulke blijkbare haat van partijſchap, mij te vernederen, des verzogt ik den Procureur PIETER KEERWOLF, als postuleerende voor de Univerſiteit; want men wete, dat men voor deszelfs vierſchaar geene andere, dan daar toe gewettigt, mogen postuleeren; dus raakte de zaak tot aanſtalte van proces, en nademaal de Heer BILDERDIJK destijds tot bezwijkens toe, gewikkeld was in allerleije Proceduren, (toen tegen oranjevrinden genoegzaam algemeen) de voorſpraak voor de voorſtanders der Oude Conſtitutie en Oranje wierd, zoo was hij als Beſchermer derzulken de Man daar allles na toe vloeide, des hij de Heer Mr. ELIE LUZAC als alhier wonende in de Stad, verzogt om bij zijne abſentie, met den Procureur verder te raadplegen, over het welk ik voor mij, alhoewel eenigermate huiverig, zijn loop liet, en alzoo volgde van tijd tot tijd het geding ook zijn loop. Ik bezorgde alle mijne bewijzen en producten, die ik kon, zoo gedrukte Couranten als allerleije Werken, door VAN DER KEMP en VREDE uitgegegeven, verzogt DE DOES en RIGHOUD mitsgaders andere perſonen die mij de ſtukken uit de krijgsraad bezorgt hadden tot getuigen; en verders andere bijzonderheden van particulieren. Dan toen het op de zaak aankwam, was niemant t'huis, zelfs geen een Lid der krijgsraad, die mij aangezogt had — het fiat op het Request der Vrijcorpſen, de zigtbare overhelling van een groot gedeelte der Magiſtraat, en eenige Leden der Krijgsraad, die toen van agter het ſcherm opdaagde, de blohartigheid van veelen andere ſteden; bijzonder Haarlem, de beroering door gantsch Rhijnland hadden zulk

Digitized by Google

eene neerſlagtigheid veroorzaakt, de ſcherpſte behandeling aan de gemeene man, die onder dat maar iets repte; de kunsjens van ſommige regenten, om s'avonds in de Bierhuizen en Kroegen, met de gemeene man een kaartje om een duit, te ſpeelen, en het gemeen diets maakte, dat zij egaal waren, en volſtrekt geen Mijn Heer meer moesten zeggen, maar JOOST, PIET, enz. zoo als de naamen waren, dit alles had aan de eene zijde een zeker vertrouwen, maar aan de andere zijde zulk een ſchrik en vrees veroorzaakt, dat alles zweeg, en ik, om zoo te ſpreeken, alleen in 't hembde ſtond, aan de eene zijde midden onder neergeſlagen Burgers en zwijgende Overheden, aan den anderen, tusſchen verlaaten vrinden, die in bittere vijanden hervormd, mijne bitterſte vervolgers waren, ſtond ik alleen, alle pijlen der wraak af te wagten.

Die zelve PIETER VREDE die mij A°. 1774 loftuitte en in naam der Burgerije mij verzogt en drong, om mijn *verheerlijkt Leijden* uit te geven, was en bleef het hoofd mijner vervolgers.

Die zelve DE DOES, die zoo ſterk mijn partij trok in de zaak der Politieke Snapper, tegen CORNELIS VAN HOOGEVEEN, HARMANUS COSTER, en anderen, die zelven DE DOES, die zoo veel voordeel van mijne penne, in het verbeteren van RAFFS Nat. Historie, en ontellijke andere ſchriften had gehad, hevig partij van 't vrijcorps, die zelve word de eerſte voorvegter voor het vrijcorps, en wierd exerceerend lid, liet mij door FRANS BERNARD, ſchrijver van het Weekblad *de Batavier*, en God weet het, het Boekje *aan't Volk van Nederland!!!* — jammerlijk doorhalen.

Die zelve DANIEL RIGHOUD, die mij het Request en andere ſtukken, en berigten bezorgt had, weigerde zijn attestatien te bevestigen, ging over tot partij, en wierd naderhand Collonel van de Misleide Schutterij, en allereerſte patroon van 't vrijcorps, en verbittert nieuw Patriot.

Die zelve PIETER 'T HOEN, die mij insgelijks met lof overladen had, met wien ik vrindſchaplijke dichtlievende briefwisſeling hield, wierd naderhand met zijn zoon mijn grootſte ſchendſchrijver, in zijn *Post van den Nederrhijn.*

Die zelve DE BEIJER, Directeur van het Haagsch Genootſchap, Mr. JAN VAN ROIJEN, C. HOGEVEEN, H. COS-

COSTER, en velen, die mij insgelijke in het verheerlijkt Leijden, over 't paard getild hadden, met betuiginge van Burgerliefde en trouwe aan Leijden, wierden mijne onredelijkſte verſmaders, vergelijk hier boven *Couplet* 66. — Kortom, het was overal de lrond is dol, overal, Kruist hem! Kruist hem! Weg met hem! Ja het kwam tot zulk eene Hoogte, dat ik mijn perſoon en leven ſchier niet veilig was, dag aan dag kreeg ik brandbrieven met bedreigingen, dat men mij zelfs in mijn Collegie zoude aanranden, dat zoo ik maar buiten de ſtad ging, of men mij hier of daar ontmoette, dat men mij den nek zoude breeken, dan wederom allermorſigſte en vuilaartigſte ſchendbrieven, waar van ik eindelijk den zender ontdekte; doordien een dienſtmeisje, die ze bragt, door mijn zoon in huis gelokt, de grendels op de deur ſchoof en 't ſlot toedraaide, waar op dit meisje, onkundig van den inhoud, op mijn aandrang, man en paard noemde, zijnde een ſtudent, wiens naam ik, om dat ik het vergeven heb, en op zijn verzoek van excus, en medekennis van den H. G. Rector VAN DER KEESSEL, tot liefde voor de rust op de Univerſiteit, heb laten berusten, en ook zederd van dien kant geene inſolente brieven meer ontvangen heb.

Dan niet minder onaangenaamheden in de plaats komende, wierd 's nagts aan de deurknop gebrand oranjelint opgehangen, dan eens de ſchel, met een touw aan de overzijde, geſtadig overgehaald, dan zelfs van mijn naaste bloed gevloekt, dan glaazen inſlaan, of de deur en vengſters met drek beſmeerd, eens op een nacht ten twee uuren werd ik opgeſcheld, en wel met herhaaling, tot dat ik barrevoets op mijn muilen na de deur ging, vragende *wie is daar?* tot antwoord kreeg: *Mijn Heer! doe gerust open, ik ben de klapperman.* Ik doe open, en verzoek hem in te komen, dat hij deed. Hij zeide: *Mijn Heer! uw huis is geteerd, en dat van Profeſſor* VAN DE WIJNPERSSE, *en Dominé* DAGEVOS *ook, maar ik ſchel u op, om dat, als uw Dienſtmeid er nu gaauw bij is met warm water, dat het dan des morgens niet gezien kan worden!* Ik bedankte hem voor zijn raad, die mij vreemd voorkwam, maar vroeg hem, hoe het mogelijk was, dat daar zijn wijk niet tot aan het huis van Dominé DAGEVOS en VAN DE WIJNPERSSE te gelijk was, hij zeide, dat hij het

van

Digitized by Google

van zijn confrater gehoord had. Ik vroég zijn naam en nommer, doch dit ſammelde hij gaf een naam op die hem goeddagt. Ik liet hem gaan.

Mijn Huishoudſter kwam dra half gekleed met warm water dwijl en boender om de teer af te doen. Ik ligte bij met een kaers; maar ziet zoo dra zij bezig was ſtonden de daders aan de overzijde ons uit te lagchen, riepen: zoo! zoo! boen nou Oranje teer! en op 't zelve ogenblik waren wij omringd van gewapende mannen; wij in huis, de deur toe, en vol ſchrik de nagt overgebragt, zonder op dit geval iets gevolgt is. Dan dit Teeren van Huizen was diestijds zeer gemeen onder het beſtuur van ANDRIES DE RUITER, Overman der Klapwakers, de man, die voor dergelijke zaaken moest vigileeren, wierd nog met een gouden medaille beſchonken. Eens ging ik een mijner vrinden, op zijn verjaardag gelukwenſchen nevens mijn familie. Wij bleeven 'er op een ſlaatje en een praatje, het was winter, 'er lag ſneeuw, de ſtraat was glad, ik liet een koets komen om naar huis te rijden, en vooral om 's avonds niet op ſtraat te zijn, dat ik even weinig deed; ik reed ten elf uur naar huis, maar het ongeluk wilde, dat een der Paarden viel op het Marebruggetje aan de Brandewijnſteeg, het eene wiel over de brug, de koets op zijde, met ſchrik en haast vlogen wij de koets uit. Juist komt de Burger- en Vrijcorpswagt van de Marepoort met de ſleutels: ik ſpreek haar beleeft aan, verzoek een hand aan de koetzier ter hulp te leenen, en tevens of ik onder haar geleide mogt medegaan? Dan in ſtede van dit, kreeg ik ſcheldwoorden; jou ouwe ſchop, zie jij dat je t'huis komt; met een liepen zij zoo hard zij konden vooruit, en boodſchapten de Kapitein VERMEULEN, bijgenaamd de goude Duimſtok, mijn geval; dit wierd weldra als gepremediteert opgenomen, en ziet naauw was ik omtrent mijn deur, de Koepoortsbrug over, of ik had een comando manſchap op de hielen, die, had ik niet in huis getreden, zoo ik naderhand wel geïnformeerd ben, order hadden mij aan te houden en op 't Stadhuis te brengen. Zoo verre ging zelf de inbeelding!

Dus namen van tijd tot tijd allerlei inſolentien toe: dan wierd ik op klaren dag aangerand, zelfs als ik voor mijn vengſter zat, en de Vrijcorporiſten kwamen van de exercitie

Digitized by Google

tie, hadden zij los kruid op de pan, somtijds in de loop, snaphaan op schouder met overgehaalden haan. Vlak voor mijn huis vuur. Eens kwam ik op de Breedestraat voorbij het Coffijhuis van HENDRIK HOGENSTRATEN, die voorheen van mij veel dienst genoten had; deze zag boven uit de biljardtafelkamer uit het venster, en riep: jou ouwe blixem, terwijl men eenige kladden op mij naarspuwde.

Ging mijn Huishoudster na de Markt, dat mensch moest allerbitterste smaad verduuren, niet alleen van vreemden, maar ook van mijne Bloedverwanten. Mijn dogtertje wierd van de Buurjongens mishandeld, ik klaagde hier over, gelijk ook over andere gevallen, aan de Heer Hoofd-Officier VAN HEUSDEN in der tijd, ik bragt hem zeker gedrukt boekje onder 't oog, waar in zijn eigen Zoon vreeslijk gehoond werd. Daar ik nog de mijne dien jongen heer in persoon niet kende, nog mijns wetens ooit in mijn huis was geweest. Dan ook hier kreeg ik geen Recht. —

Dog alle deze wederwaardigheden kwamen in geen vergelijking met de vervolging, dien ik onderging bij de Eerwaardigste en geheiligste plegtigheden van 's Lands Universiteit. Het was den 2 October Anno 1784, dat de Hoogleeraar NICOLAUS PARADIJS zijne Inwijdings Redevoering deed, dat ik als na gewoonte door de Pedel, de aankondiging ter verschijning bij deze Plegtigheid ontfing; de oude Akademiekennis, en de agting, die ik voor de diepe geleerdheid en ijver van dien Heer had, prikkelde mij om hem te hooren; en ten anderen ook, om door mijne openbaare verschijning te toonen, dat ik nog zoo veragtelijk niet was, of ik was erkent. Ik voorzag wel eenige ongevallen, nademaal ik in rang naast mijn hevigste partij, de heer CHASTELEIN, als Secretaris der Universiteit, moest volgen, en ook dus in rang naast elkander zitten, dan ook dit schrikte mij niet af.

Dog het geen ik vermoed had gebeurde. Onder de Oratie verscheenen verscheiden der eerste kampioenen van het Vrij-Corps, die niets deeden dan mij stilzwijgend uit te jouwen, kladden op de grond spuwen en uit te lachen, of wenken aan den gemelden Heer, toen airede gedeclareerd Overste. Tusschen deeze knaapen, hoe dit toekwame wist ik niet? waren wederom verscheiden Burgers die mij toe-

toegedaan waren, die ook van hunne zijde de andren onder 't oog hielden, zoo dat ik bekommerd wierd voor handgemeenſchap, ingeval de anderen tot erger overgingen: ik deed mijn best om eenen mijner vrinden te wenken, en ſtil in 't oor te fluisteren, dat ik dog bad, dat zij liever zig verwijderde, dan mij en haar verdagt te maaken van eenige opzetlijkheid, het welk van dat gevolg was, dat de meeste allengs zig verwijderden, en zoo bleef het ſtille, totdat de Oratie geëindigd zijnde, de Orator aftrad, en na het gebruik door de Senaat in ſtatie te huis wierd geleid, waarbij dan insgelijks de Lectoren volgen tot aan de Poorte der Academie, en zig daar, als niet behorende tot de Senaat, afſcheiden, ten zij de ſtaatie de weg neemt die mede na zijn huis leidt, als wanneer hij volgt tot daar aan toe.

Dit was hier nu het geval. Maar wat gebeurd? naauwlijks was de ſtaatcie het Auditorium uit, en ik nog in 't portaal, of ik hoorde en zag zeker Procureur, zekere Stads Bode, en zekere Lootgieter, die wel de voornaamſte uitjouwer was geweest onder de Studenten, en hoorde zeggen duidelijk: *toe jonge lui dring toe, zeul hem bij de mantel*; dit gebeurde, zoo dat ik ſtruikelde, en tegen den Heer CHASTELEIN wierd aangedrongen; dit geſchiede aanhoudend tot op het Raapenburg, daar de ſtaatie, in ſtede van aan deze zijde de weg te nemen, voorbij mijn huis, dat de naaste weg was, integendeel de overzijde verkoos, en ik dus aan de Nonnebrug afſcheide. Dan hier wierd ik door een kring Studenten, zo men zeide meest uit gepenſioneerdens, omringt en aangerand, en wel in 't gezigt van den Rector BOERS en den gehele Senaat. Daar ſtond ik alleen, de Soldaten wagt, die anders tot beſcherming diende, zag het aan, en bemoeide 'er zig niet mede; dus benard was ik niet te min ſtout genoeg tot zelfsverdediging; ik trok den Toga af en wierp hem op ſtraat, zeggende: daar legt nu den Lector, nu ben ik burger en zelfsverdediger. Wie 't hart heeft val aan! ik zal mij verdedigen; ik ſloeg op de borst, en zoude inderdaad, had ik eenig geweer bij mij gehad, van leer getrokken en mijn leven verdedigt hebben; dan het kwam 'er niet toe; want onder de Studenten kwamen eenige bedaarder tuſſchen, deze berispte hunne Cameraden; dat dit een Hoon was aan de Univerſiteit, en ik hen

hen niet had beledigt. Deze zette de Belhamels neer, zij gingen werklijk uit een, dropen af en lieten mij gaan: mijn jongſte zoon dodelijk ontſteld, nam den mantel op, en ik ging zoo naar huis, aan de eene zijde de ſtaatie, en ik aan de andere zijde. Ziedaar het echt verhaal van dit geruchtmakend geval, waar van ik, in ſtede van eenige protectie van den Rector, die al mede toen al vrij wat meer protectie aan het Vrijcorps ſcheen toe te dragen, vervolgens, of 't niet genoeg was, de vuilaardigſte ſchotſchriften en logenachtige afbeeldingen, als of ik het mes getrokken had, zijn gevolgt. Die ik, daar dog nu de kogel door de kerk, en 'er geen beſcherming was, niet onbeantwoord gelaten heb.

Ondertusſchen was dit geval en andre omſtandigheden oorzaak, dat ik geene publieke Lesſen meer dorst geven, wilde ik niet bloot geſteld zijn aan de wispeltuurige driften der ſchooljeugd, vooral eenige bezoldigde Theologanten en andren die dog nu voor een groot gedeelte, door zeker Perſoon zoo men zeide, aangemoedigt, almede een gewapend Corps hadden opgerigt, want verre is het 'er af dat 'er onder deze alle brave en beſchaafde Studenten waaren, dus dan in het midden dezer wederwaardigheden gong het Proces zijn gang, om de veertien dagen vierſchaar, en geld kontant, welk behalven de zegels aan Notaris en Rekening van pedellen, doorgaans wel 20 a 30 en meer guld. beliep, na de meer of mindere zaaken, hier kwam bij dat de Advocaat ELIE LUZAC, niet zeer met mijn inſtemming 'er in betrok, het geval van PIETER VREDE, CHASTELEIN, *Cumſuis* op de Oranjegragt 's nagts op den 8 Maart Ao. 1784 aan het Huis van zekeren Wever SITMANS, deze Man naar ouder gewoonte op 's Prinſen Verjaardag Illumineerende, wierd eerst met aanbieding van geld, daar na met dreigementen en inſolentien in het Illumineeren belet, dit geval had ELIE LUZAC ten dienste mijner proceduuren opgewekt, en koste mij ſchier meer dan het gewoone, want 'er moesten verſcheiden wel tot 30 Perſoonen in getuigen gehoort, en wederhoort worden.

De gemelde Heeren gedagvaart met naamen Mr. M. C. P. CHASTELEIN als het hoofd en aanvoerder van het gezelſchap; PIETER VREDE, FRANÇOIS ADRIAAN VAN DER KEMP, Mr. JAN WILLEM DRUIVESTEIN Raad en Vroedſchap der Stad Haarlem, Mr.

Mr. CRISTIAAN GEORGE REINHOUD VAN MARLE, en de Hr. Baron HAARSOLTE bij bovengemelde gelogeert, PIETER VAN SCHELLE Med. Doctor.

JOHANNES BEELDSNIJDER, Advokaat voor den Ed. Achtb. Geregte der Stad Amſterdam, NICOLAAS ARRIENS J. V, DR. zijnde ſaamen 9 Perſoonen, waar bij nu het gevolg van bedienden en klapwakers, zonder eenig Hoge order van Burgemeestren of Hooſdſchout opgeroepen de volgende Perſoonen. BASTIAAN RIETBERGEN Warmoeſier en Noodhulp der Klapwakers, FRANS WAKKAAR, Turfvulder en Noothulp voor de Klapperwagts, HERMANUS VAN DER POST, Warmoeſier, Noodhulp der Klapperman en Lantaarnopſteker, LODEWYK TAFFYN, Tuinman en Turfdrager, Noodhulp der Nagtwagt, PIETER DE GUNST, Noodhulp van de Wijnwerkers en Varkeſchouwer, JESAYAS VAN DER POST, Turfdrager, Knegt van 't Jagt en 't Delfſche en Haagſche Veer, Noodhulp van de Nagtwagt. CORNELIS DULFER, Lijfknegt van de Hr. CHASTELYN, ſaamen agt perſoonen die met het gezelſchap zijn in optogt gegaan na het huis van SITMAN en allen insgelijks op intregatoren gehoort. Nog LODEWYK SITMAN, contra zelve met zijn Huisvrouw SUSANNA CARTON, JOHANNES BONEBAKKER Mr. Timmerman, PHILIP DE BLAAUW, Keurslijfmaker, HERMANUS WOLTERING, Brookbakker, MATTHYS MAFFAAR, Greinwever, JAN en GERRIT ELDIK, Zilverſmits, dus te ſamen 29 Interrogateuren en Verklaringen, die ik ten mijnen koste, tweemalen moest laten Copiëren, als zijnde twee afzonderlijke proceſſen, te weten dat van C. P. CHASTELEIN, C. S. en dat VAN DER KEMP, waarvan de ſtukken ingewonnen wierden, welke ten ſtrikſten genomen hadden kunnen vermijd worden, vermits ik geen Perſoneele betrekking had tot de Heeren DRUIVESTEIN, VAN HAARSOLTE, VAN MARLE, nog de Heer ARIENS, en vervolgens de Klapwakers en andren, en ik gaarne gewild had dat men die Heeren buiten mijn zaak gehouden had, en zelfs ten ergſte genoomen, de geheele zaak van SITMAN, die zeker van welke zijde men die beſchouwe, ingewikkeld was, daar aan beiden de partijen, onder ſuppoſitie van oproerige volksbeweegende oogmerken lagen, en dat kon mij weinig baten, ten zij in reſcontre van mijne Eiſchers, in Cas van Injurie. Dan het was zoo,

LU-

Digitized by Google

LUSAC drong het door, en liet het drukken zonder mijn kennis, en ik wierd dus na zijn ſtellingen Homme Machine, en misſchien wel was het geheele geval van SITMAN wel eene machinatie, gelijk ik mogelijk 'er wel andre te berde zoude kunnen brengen, waar door kortziende menſchen, de Marionetpoppen waren van beide de Partijen, dan dit zal wel agter het gordijn der vergetëlheid bedekt blijven, van zeker Heer, die volgends het geregtelijk getuigen van SITMAN geld gegeven had tot Illumineeren, hoe dit zij laat ik daar, maar ik kan in gemoede niet ontkennen, dat in en omtrend dien tijd, ook van de zijde der Oranje, of zig voorgevende oude Conſtitutievrinden, veele kortziende eenvoudige Burgers, als machines gebruikt zijn, om requesten, ſocieteitenplans, en ja zelfs zogenaamde Requesten, terwijl andren op ijdele hoop van winst een amptje, tot buitenſpoorigheden overſloegen, het geval van TRAGO en andren ſcheen van dien aart, had hij mijn raad gevolgt hij had nooit het ſchavot betreden, daar hem denklijk zijn Patroonen hoe magtig niet hebben kunnen beſchermen. Intusſchen ſmaak ik nog heden het genoegen van dankbaarheid dat ik verſcheiden Burgers, die al mede onder de Machine wierden opgewonden, van bittre gevolgen bevrijd heb. In hoe verre nu in andere verbittering gegaan is, aarzel ik ſchier iets te melden, maar daar ik mijn geweten regt wil doen, moet het 'er hier uit. Ik meen het berugte geval van den Koetzier JAN GRYPSOE, met de Heer GILLES VAN DER MEULEN en deszelfs Huisvrouw Juffrouw TAAN, door gemelde Koetzier enz. beſchuldigt van omkoping niet minder dan tot vergiftiging der Prince, dog waar van zonneklaar gebleken is, dat het een boosaartig verzonnen logen is geweest, die of uit misverſtand, opruijing of uit geldzugt, of andere booze oogmerken ontſtaan zijn, gelijk naderhand gebleken is, en ik voor mij, die al vroeg hier van eenig berigt kreeg, den berigter de waarſchijnlijkheid van een Lompen logen, en verzonne haatlijke betigting onder 't oog bragt. En ook kort daar na toen JAN GRIJPSOE in perſoon mij verzogt te ſpreken, hem liet zeggen, dat hij bij mij niet over den drempel moest komen, en naderhand nog eens zijn Huisvrouw die de Heer Adv. BILDERDYK aan mijn huis toen zijnde,

wilde ſpreken, ik aan gemelden Heer verzogt, om aan mijn huis met deze Vrouw niet te Conſuleeren, waar op zij ook vertrok, en ik en de Heer BILDERDYK inſtemde, dat dit geval voorzigtigheid vereischte, en zoo ook den Advokaat LUSAC wien ik 'er het eerst over ſprak, met mij inſtemde, en woordelijk zeide: Ik ken de Heer GILLIS VAN DER MEULEN, wien ik bediend heb, voor een eerlijk man, die niet in ſtaat is om zulk iets te denken of te doen, want als toen was deszelfs Huisvrouw nog niet genoemd, op wien het naderhand wierd gelegd. Dit ſamengenoomen, was bij mij genoeg, om aan die ſchandelijke en gedugte aantijging te twijffelen, gelijk ook de uitkomst dit met de openbare ſtraf van den eerlozen betigter heeft bevestigd; dit geval zoude ik hier ſtilzwijgend hebben kunnen daarlaten, maar om dat ik hier de gevolgen van opruijing in de partijen aanvoere, mag ik de andere niet verbloemen daar zij beiden aan toonen, tot welk eene hoogte de opruijingen en Machinatiën van agter het ſcherm zittende aanſtokers van tweedragt klimmen kunnen, die anders brave eerlijke, zoo nieuwe als oude Patriotten, in bittere omſtandigheden brengen, ten minſten in onvoorziene gevallen.

Gelijk dan ook de voorgemelde Heeren en perſoonen, tot dertig in getal, in mijn proces voornoemt, zijn gedagvaard, en alzoo de ſtukken ingewonnen zijnde, wierden geconfronteerd, welke kosten voor mij volſtrekt ondraaglijk wierden, zoo dat ik gedwongen was om een gedeelte van mijn Bibliotheek en zeldzaamheden te verkoopen, dan ook hier was aan het traiteren geen end, partij en ſpeciaal de Heer CHASTELEIN; die naderhand als eerloos verklaard en zelfs gearresteerd en gevonnist met bannisſement, liet arrest op die verkoping gelegd, onder pretenſe gevoelens dat ik zogt te vertrekken en te vlugten, en zij voor cautie begeerde, en dus de verkoop te beletten.

Dit wierd dan een Inſident en nieuw proces, dat ik *nolens volens* moest volgen, doch het welk partij, met de kosten verloor, en mijne verkooping ging zijn gang. Hoe hard dit mij gevallen is, hoe moedeloos ik toen was, dat weet God en ik. Ik was en wierd ſinds die tijd zoo onverſchillig, dat al had men alles van mij afgenomen, ik zoude het hebben laaten varen, zaaken, oudheden, belang-

langrijke ſtukken, met zoo veel vijt en iever en vaderlandsliefde verzameld, om een onrechtvaardig Rechtsgeding te moeten laten varen, wie gevoelt dien grief niet?

Maar nu kwam het manke paerd verder agter aan, toen ik dagt dat het proces ten einde zoude lopen, was BILDERDIJK zoo geoccupeert, dat 'er delai op delai viel, daar èn boven ſcheen het, dat ELIE LUZACQ voor zig bijzondere oogmerken had, althans het was maar geheel niet ter goedertrouwe, dat hij de ingewonnen Attestatiën, betreffende het geval van opgemelde SITMAN, van den Procureur KEERWOLF ontfangen hebbende, om dezelve aan mijn Advokaat BILDERDIJK te behandigen, dat hij, zeg ik, deze ſtukken, clandestin liet drukken, in het licht geven en verkopen, zonder dat ik, nog BILDERDIJK die gezien had, en zij in het proces gedient hadden, dat voorzeker maar gantsch niet conform de goede trouwe was, en bij mij zoo wel als den Procureur en BILDERDIJK misnoegen baarde, te meer daar het nu op het punt ſtond, dat de ſtukken bij partijën gewisfeld, en het proces geſloten zou worden. Dit veroorzaakte dan alweder verwarring en uitſtel. Eindelijk het kwam tot daar aan toe, dat de pleitdag bepaald wierd, doch al wederom was BILDERDIJK noch LUZAC niet in gereedheid, en de Procureur in verlegenheid.

Dan, daar 'er nu openbare blijken en bewijzen waren, dat de Heeren CHASTELEIN, P. VREDE, M. C. HELDEWIER en D. VAN SCHELLE, gedeclareerde Hoofden van het vrijcorps waren, en hetzelve met en in 't bijzijn van Do. VAN DER KEMP, opentlijk voor Jonker DERK VAN DER CAPELLE, buiten de Koepoort geparadeerd hadden en legaal was ingewijd. Daar na in volle parade georganiſeerd, dagelijks optrok en quaſi, met de Krijgsraad in verſtandhouding nog daarenboven de optogt en het uittrekken na het vliegend Leger het aannemen van Franſche Artillerie, enz. zoo was mijn gezegde in het boekje, aan mijne Medeburgers, dat P. VREDE, Mr. C. CHASTELEIN, J. G. HELDEWIER, daar in de daad de hoofden van waren, en VAN DER KEMP insgelijks, gelijk naderhand bleek, opentlijk voor den dag kwam, in Militaire kleederen tot Wijk te Duurſtede, het geen zeer zeker mijn gezegde bevestigde, dat hij als raadgever en Notuleerder tot het oprichten van het Vrijcorps had medegewerkt, met eigen

woorden bevestigde, het geen hij in zijne eisch tegen mij openbaar had ontkent, dit bewijs is te sterk en eenvoudig, te waaragtig, dat ik het hier niet woordelijk inlasse, hoor zijn eigen getuige, als eischer in kasse van Injurie.

30. *Wanneer hij (naamlijk ik als gedaagde) buiten staat zal zijn te bewijzen, dat de Eischer ooit, 't zij als Secretaris, Notulhouder,* OF EENIGE ANDERE BETREKKING, HOEGENAAMD, *met het voorschreeven Corps of Gezelschap te doen gehad hebbe.*

31. OF DAAR MEDE, 'T ZIJ DIRECTELIJK OF INDIRECTELIJK, TOT WAT EINDE ZULKS ZIJN MOGE, TE HEBBE MEDEGEWERKT.

Dit was de Taal, die een Leeraar der Doopsgezinde op zijn Mannelijk woord in zijn eisch tegen mij sprak, maar onpartijdigen Lezer, hoor hier s'mans eigen verklaring, in openbaare Couranten en gedrukte Memorien op even dezelve mannelijke waarheid, zelfs getuigen, onder anderen dus luidende, zie Leijdsche Courant van 17 April 1783.

Ik heb reeds voor, mijn honorair lidmaatschap onder het Genootschap van Wapenhandel, VOOR VRIJHEID EN VADERLAND, (NB.) AAN WELKERS VORMING, INSTANDBRENGING EN ONDERHOUDING IK GEEN GERING AANDEEL HAD, *bij Misive te bedanken.*

Hoe dit nu over te brengen op het bovengemelde, dat hij in eisch getuigt van GEENE BETREKKING HOE GENAAMT MET HET VOORSCH. CORPS GEHAD TE HEBBEN, OF DAAR MEDE DIRECTELIJK OF INDIRECTELIJK TOT WAT EINDE ZULKS ZIJN MOGE, TE HEBBEN MEDEGEWERKT.

Is dit, waarde Lezer! niet uit dezelve mond eene volstrekte logentaal bevestigt, taal die het hart verraad en mij recht moest verschaffen voor de waarheid, en wat behoef ik meer te herhalen, gelijk naderhand bleek, van zijn Militaire bedrijven tot wijk te Duurstede. Wat van zijne Bedestond-Predikatien, en ontellijke geschriften, die alle blij-

blijken van bewijs voor mijne gezegdens opleveren, doch hier van te breden omſlag zijnde, als nog onder de Inventaris mijner verdediging blijven berusten.

Ondertusſchen deze en andere bewijzen keerden tot mijn voordeel. Dan de ſchrandere BILDERDIJK, zonder dat ik of Procureur het wisten waakte in 't ſtille, daar partij reeds ter vierſchaar, als Eiſchers tot pleiten klaar was, was er niemand van mij als gedaagden, want Procureur had geen inſtructie. Dan, wat gebeurt, op 't moment dat de vierſchaar zoude geopend worden, kwam 'er, van wegens het Hof, ſurcheanche en vrijdom van nadere productie van ſtukken. Dit nam de Univerſiteits-vierſchaar euvel op, als oordeelende, dat die ſurcheance en verzoek van nader productie aan haar behoorde, uit hoofde dat de privilegien der Univerſiteit na hun ſustenu eischte, om bij wijzen van Arrest, aan geen appel aan den Hove verbonden zijn, het welk de oude twistappel als nog was, en zie daar alle deze Proceduren, die mij geruïneerd hebben, en door partij, zoo vervolgziek, en door overmagt van geld doorgezet. Zie daar, zeg ik, al dat gewoel verandert in een punct van Staatsrecht buiten beiden, en dat tot nog toe niet beſlist zijnde, om welke reden, is nog te raden, agter de bank is blijven leggen. Althans het was een ſcherm, waar agter mijne partijën gerust konden, en nog ſchuilen, om dus de critike en wanklen ſtaat, en apparente condemnatie der Gewijsden te ontgaan, en voor mij eene aanvoering van legaele bewijzen te beletten, met beknelling van vermogens, ja nadere gelegenheid tot vervolging, of, ik durf het zeggen, onrecht over te laten, gelijk ook gevolgt is, want mijn Procureur P. KEERWOLF, voorziende dat dit geval van langen naſleep, onbeſlist zoude zijn, en als 't ware, een finale verhindering in het doorzetten der proceduuren, gevoegt bij de verwijlingen van den Heer BILDERDIJK, en het gebeurde met E. LUZAC, wegens het drukken en publiek maaken van zoo veel belangrijke producten; zag van de zaak af, bedankte mij voor de zaak, en zond mij een Rekening t'huis van tuſschen de vijf- en zeshonderd gulden, behalven dat ik van tijd tot tijd betaald had. Ik protesteerde hier tegen, als hebbende van BILDERDIJK geen rekening, en de ſustenue dat de rekening te hoog was, want alle zegels en extra onkosten waren betaald, daarenboven, meende ik, dat men ten minſten inſchiklijkheid

van Taxatie, tot tijd van het wijzen zoude vergunnen —

Dan *nihil horum*, KEERWOLF bedankte en moest geld hebben, gebruikte zijn Confrere FREDRIK BOOIJ, liet mij dagvaarden en vonnisſen. Ik betaalde, ik haalde het waar ik konde, doch nn zat ik zonder Procureur. Niemand wilde mij dienen, en die wel wilde, postuleerde niet voor de Univerſiteit. Ik preſenteerde Request om ten Procureur, en ziet, de opgenoemde BOOIJ werd mij toegevoegt, en ik moest te vrede zijn met een perſoon, die bediende was op het Boedelhuis-Comptoir van de Vader van CHASTELIJN, wierd mijn partij in de zaak van KEERWOLF, en gedeclareerd, vermoedelijk niet neutraal, het geen gebleken is. Nu dan, dit moest ik lijden, en gedogen, dan naauwlijks had dezen Procureur een half jaar mij bediend, of hij zond mij ook zijn rekening, van bij de driehonderd gulden. Ik weigerde dien te betalen, om reden dat het nog geen tijd was, dit helpt niet, BOOIJ roept voor zich, weder de voornoemde PIETER KEERWOLF te hulp. Deze te vooren Procureur in mijn voordeel, werd nu weer Procureur partij. Ik werd ſchriftelijk gedagvaard en geïnſinueerd, eisch Copia of de Inſinuatie in geſchrift, de Pedel LAMPMAN, zegt daar toe geene orders te hebben, maar wel, die te weigeren. Ik compareer niet.

De Renovatie komt, al wederom *ad idem*, ik had nog geen Copia. Ik compareer weêr niet, eindelijk ſommatie, het zelve, ik zeide dat ik tegen dezen handel protesteerde, en voorts afwagten wat volgen zoude.

Ik word gevonnisd, de Executie volgt; ik krijg de zoogenaamde Hellewagen voor de deur, men eischt goederen. Ik laat dit toe, men neemt eenige meubelen mede, en onder anderen het Illuminatie-Chaſſinet, zoo als het in Print uit gaas, met de Afbeeldingen van den Prince en de Princes, van Z. M. de Koning van Pruiſen, den Hertog van Brunswijk, enz. men draagt dit ten toon door de ſtad, en daar juist destijds de Vorſtelijke familie bij de Heer Burgemeester HUBREGT dejeuneerde, voorbij dat huis.

Dit duurde een dag drie vier, of de andere Pedel CHEVALIER, kwam 's morgens ten agt uuren met een ſchuit voor de deur, om nog meerder goed te halen, ik ſtond bereid om met een wagentje met mijn Huisvrouw en de

Heer

Digitized by Google

Heer Advokaat GOETZÉE naar Teijlingen te rijden, waar wij bij Mevrouw de Weduwe ALLAMAND, ter maaltijd en ter vertroosting genodigd waren.

Ik gaf de Pedel kennis van mijn voornemen, daar de wagen voor de deur ſtond en de ſchuit er lag, verzogt ik hem, om alle misbegrip weg te neemen, als of ik wilde vlugten, (dat toch weldra het kwaadaartig uitſtrooizel konde zijn) dat hij aan den Rector zoude kennis geven van mijn *Alibi*. Tevens, dat ik protesteerde, en 's anderen daags in perſoon zoude komen, en hier op de Pedel afwagten; dat, zoo evenwel den Rector oordeelde, dat ik niet uit de ſtad konde gaan, dat ik dan in een half uur beſcheid wagtte, hier op ging den Pedel heenen, en bragt mij berigt over, hij kwam kort daar op te rug, met de boodſchap, dat ik gerust kon afrijden, en bij terugkomst, met zijn Hoog Eerwaarde, de Heer TE WATER, die toen Rector was, zoude geſprooken hebben. Hier op gerust, vertrok de Pedel en de ſchuit, terwijl ik met de mijnen te wagen ſteeg, benevens de Heer Mr. GOETZE, en wij na Saſſenheim en Teilingen, alwaar wij genoeglijk en hartlijk bij onze edele vrindin den dag doorbragten, en erkentlijk des Avonds naar huis reden.

Dan, dit genoegen bekwam ons bitter; want t' huis komende, vonden wij mijn dienſtmaagt, een aankomende dochter, ſchrijende, en de vrouw van ARENT SCHARENBERG, wien wij verzogt hadden, een wakend oog op dit kind te houden, al mede zeer ontſteld en verſtoord, zij zeide dat des namiddags de Clercq van FREDRIK BOOIJ, M. SCHUT, die quazi voor KEERWOLF als Procureur voor BOOIJ ageerde, ſchoon Clercq bij BOOIJ zijnde, vergezeld van de andere Pedel LAMPMAN, met geweld in huis gedrongen waren, en ondanks het zeggen van het meisjen, dat ik des avonds t'huis kwam, overal kamers, kasten, en kisten opende, alles opſchreeven, tot het goed van mijn Huisvrouw, en ja, het poppegoed van mijn dochtertje toe; het dienſtmeisje moest dit alles gedogen, tot bij geval, de vrouw van SCHARENBERG, juist toen de gemelde gewelddenaars heen zouden gaan, op de mat kwam, en hen ſtoutelijk hun misdaad onder 't oog bragt, doch aan dit alles bekreunde zij zich niet en gingen heen.

Mijn Huisvrouw en dochter begonden hier ontſteld te

ſchreijen, en vatte toen een ſchrik, die haar ſedert die tijd het gevolg van treurigheid en kwijning naliet, die haar waarſchijnlijk naderhand de dood gekost hebben.

Ik intusſchen, ik was woedend van gramſchap, de Heer GOETZE verontwaardigde zich, dat het heilig woord van den Rector zoo vermetel geſchonden was, de nacht onrustig doorgebragt zijnde, kwam de Pedel CHEVALIER uit naam van den Rector wederom, ik verhaalde hem het geval, en zeide, dat ik nu volſtrekt geene de minſte toetreding wilde doen, maar geweld met geweld keeren zoude, in geval men het hart had een voet over den drempel te zetten. De man ſtond verzet over dezen handel, vertrok en gaf van het gebeurde den Rector kennis.

Ik ſtelde ſpoedig een Memorie-Relaas op, en protesteerde van geweld en het ſchenden van het woord des Rectors, als het hoofd van de respectable vierſchaar der Univerſiteit, ik behield Copie, en zond het ſchrift nu zijn Hoog Wel Eerwaarde, om die ter vierſchare in te leveren, met beklag dat alle proceduren illegaal en geweldig waren, dat men mij, zonder tradietie van copia, van inſinuatie, zonder andere forma, aldus behandeld had, zijn Hoog Wel Eerw. ſchreef mij ſchriftlijk een klein briefje deswegens, ik ging in perſoon na hem toe, want Procureur had ik niet, en die ik had of had gehad, waren nu eiſcher en partij, en de Luiden, die beiden dit ſpel gebrouwen hadden. Den Rector, die over dit behandelen zelve geledeert was, nam het euvel op, doch tot zagtmoedigheid geneigd, of om andere reden, had hij liefst mijne Memorie buiten de vierſchaar, dus haalde hij mij over, om deeze zaak aan hem over te laten, en dat hij, wat de betaling der geëischte ſomma betrof, dit zoude tragten te ſchikken, en mij tijd te bezorgen om verdere taxatie voor rekening en uitſtel, tot nader beſlisſing. Wat wilde ik nu doen, de achting, die ik voor de Hoog Eerw. TE WATER had, het vooruitzigt van hoogloopende gevolgen, nieuwe Proceduuren, en zeker geen kleene discuſiën, tusſchen Rector en de Aſſeſſoren der Vierſchaar, buiten welker wille en weten dit alles gebeurde, en vooral mijne ſchrik voor nieuwe incidenten, deed mij beſluiten, de zaak aan het wijs en bedaard beleid van den Rector over te laaten, 't welk van dat gevolg was, dat ik met betaling van

ge-

Digitized by Google

getaxeerde Rekening op eenige tijd 'er af kwam; onder cautie van mijn quartaal inkomen, vervolgens mijn goed terug, dog ook verder geen ſatisfactie voor mij, dan of Monſieur de Pedel Lampman en de Procureur hier over geene correctie geleden hebben, weet ik niet. Althans deze zaak bleef even als het gehele proces verduistert, en alles geſtaakt. Mijn Advokaat lusteloos, ik ook; LUZAC bleef ſchuil; mijn Procureurs en mijne vervolgers het onderling eens zijnde, lieten mij ook zitten, nu zij braaf geld hadden; ik geen crediet noch geld en in 't agterſpit, en daar mede hing de pleitzaak aan de ſpijker, en de hooftpartij meester van Mij, van Burgerrecht en het wettig Staatsgezag, en vervolgens mijn eenige hoop W. BILDERDIJK uitlandig.

Couplet 193. Daar ik nu alles in dit relaas naar waarheid heb voorgedragen, vraag ik aan het Publiek, maar vooral aan alle Advokaten, Prokureurs en Rechters, die eenige kennis hebben aan de Wetten en Costumen, en met met de manier van procederen voor onze Vaderlandſche Rechtbanken bekent zijn, of ik ten onrechte in Couplet 193, onder mijne rampen en die der Vaderlanders deze behandeling noeme, *dwang van procedeeren door geweld en overmagt?* of het *geen traitren en verkragten van onſchuld is?* of het geen onverdraegſaamheid is geweest van F. VAN DER KEMP en P. VREDE met de overigen, daar hunne Hoofdlere verdraagſaamheid is, daar zij als voorſtanders der vrije drukpers dingen geſchreven hebben en in het licht gebragt, van meerder gepremediteerde verbittering, dan ooit mijn Boekje aan de Medeburgers, gedaan heeft? openlijk en zonder eenige proceduren, gedoogzaam hebben in 't licht gebragt, als bij voorbeeld de Jezebelspreek, en misſchien zeer vermoedelijk mede kundig aan dat beruchte Boekje aan het Volk van Nederland; dan ik zwijge hier liefst: ik word 'er niet toe geroepen; maar gebeurd dit? Ik weet veel; dan ik zal eens overgaan tot vervolg van mijne verklaring.

Couplet 194. Is het zeker, gelijk het is, dat P. VREDE, na aan het hoofd van het nieuw ſtaatsbewind medegewerkt te hebben, tot het opſtellen der wetten van nieuwe Staatsregeling, en vervolgens tot handhaving en verbetering der Keuren en Privelegien op de Vrijheid van de Jagt en Viſſe-

rijen, het woonrecht van Rhijnlands Heemraadſchap enz.; is mijn verwijt dan ongefundeert, als ik zeg, dat hij zelfs die wetten overtreden heeft, of in zijn naam overtreden zijn. Immers is het openbaar bekent, dat hij in perſoon of zijn zoon door den Baljuw van Rhijnland G. BLOK, zijn voormalige Vriend en Advokaat tegens mij, bekeurd en in de Boete beſlagen is over het overtreden der wetten tegens ontijdig en willekeurig viſſen in een anders of verpagte wateren, of op verboden tijd; en dit meen ik is genoeg voor dit Couplet.

Couplet 195. De vrage van het volgende, of Burgertrouw, Vrijheid, Heil en Broederſchap, politieke weetenſchap der wetten, maar vooral handelen naar het geweten, ja ſtaatkundigheid, zal nader beantwoord worden.

Couplet 196. Maar nu Matrozeliedjes dichten, daar de woeste Zeebonk danst, door bordeeltaal ſaamgeflanst, dat zegt wat: maar bewijs. Anno 1797 zijn bij D. DU MORTIER en ZOON uitgegeven: *Liederen voor de Bataafſche krijgsmagt, bij derzelver Expeditie tegen Engeland, het derde Jaar der Bataafſche Vrijheid.*

In dit boekje zijn een zevental Matroozeliedjes, twee door CAREL DE PEKKER, een door PIETER VREDE, een door C. VAN DER REIDEN, twee door A. VAN DE WILLIGEN, een door WINTERTROMP. In deeze liedjes komen telkens, behalven andere verbitteringen, dartele zetten voor, die ik gerust bordeeltaal durf noemen.

In dat van DE PECKER, toen Secretaris der Municipaliteit, het eerſte lied, het laatſte Couplet.

Mietje en Saartje, en Kaetje en Piet,
Zij zullen u pakken, je leven zo niet:
Maatje lief, Maetje lief, goede gezel,
Maek dan bij haer uw dingetjes wel.

NB. Zoo ik niet mis heb op berigt, zijn al die meisjes namen van bekende Leidſche Hoertjes geweest; 't is raar, dat Janus die ook nog eens repeteert, uit correspondentie misſchien.

Het vaers van VREDE is meestal op den Engelſchen Miniſter PITT gemunt, dog volgt niet te min op dat van DE PEKKER, en ſtaat tusſchen nog erger in geplaatst, namelijk

Digitized by Google

lijk dat van VAN DER REIDEN, toen Municipaal der Stad Leijden.

In dit dollemans en verbitterd vaers vindt men Couplet vijf.

Oranje, die weleer tot ſchand
De Vloot verkogt aan Engeland,
Zal nu niet zegepraelen,
Gantsch Neêrland vloekt dien aardstiran,
Met PITT *en heel zijn Vloekgeſpan,*
Doe hem 't gelag betalen.

En vervolgens:

Het Meisjen, in wiens hart het vuur
Voor Vrijheid klopt, zal in dit uur
U in heur arm onthalen —!

In het vaers van VAN WILLIGEN, Couplet 6.

Terwijl het Meisje lang belust.
Nu meer dan ooit haar minnaar kust,
Hem kust, hem kust, hem kust —!

En dan Couplet 7

Kom leegen wij de beste ſles
En drinken wij op 't goed ſuccès
Een ſles, een ſles, een ſles!

De vaarzen van WINTERTROMP zijn zeker veel beſcheidener, en na 's mans manier van denken in mijn inzien te fraai, om bij zulken morſigen bundel te ſtaan.

Intusſchen laat ik het aan het oordeel van elk over, of deeze geallegeerde regelen geen bordeeltaal zijn? en of het tot eer van een eerſte Volksrepreſentant, een Municipaal, een Secretaris der Municipaliteit ſtrekt, zulke bordeeltaal en vloekliedjes van Godem en vervloeking in 't licht te ſtooten? en dan nog op de motto: *dat de Vrijheid lievende Nederlanders 'er belang in ſtellen.* ô Tijden! ô Baldadigheid!

Couplet 197. Maar nu wat ſterker op de Man aan. Op de

de Oranjeboomen op een anders goeden naam met een lasterlijken blaam digten en vervolging te ſtigten, hoe zal dat klinken als ik dit bewijzen kan? — Niemant is onbewust, hoe kort na het uitgeven van het werkje *aan het Volk van Nederland*, en toen de Post van den Nederrhijn begon te rijden, ook algemeen verſpreid wierden die vreeslijke ſchandboekjes op de *Oranjeſtam*, getijteld: de ORANJEBOOMEN, de *Oranjeboomen door* FRANC DE VRIJ. ORANJEBOOMEN CONTRA enz. Daar ik nu in vele mijner ſchriften de ſpreuk Vrank en vrij en FRANK DE VRIJ, als betekenende mijn naam LE FRANCQ, Vrank en Vrij betijtele, zoo viel het mij bitter, dat men op de Tijtel dezer Boekjes met naam J. LE FRANCQ VAN BERKHEIJ, of bevatbare ſpreuk *Vrank en Vrij* ſtelde, daar ik geen het minſte deel nog denkbeeld van dergelijke eerloze boekjes had, en ik dra begreep, dat het een valſche trek was, om mij, die zoo gedeclareerd eene hoogachting voor het Oranjehuis had, en daar voor bij het publiek gehouden werd, zwart te maaken, en ware het mogelijk ook mij aan meer vervolging bloot te ſtellen, zoo ging ik in perſoon na den Heer Hoofdofficier VAN BUUREN, in qualiteit als Protector der Univerſiteit, en gaf hem mijn vermoeden te kennen, en tevens præadvis, dat ik volſtrekt nog geheel, nog ten deele, nog in ſchijn, nog in zijn, aan deeze Werkjes geen deel had, verzoekende, dat, zoo 'er op deze ſtukken recherches mogten vallen, zijn Ed. Geſtr. dit mijn getuigen als rustlievend Burger geboren en Lid der Univerſiteit, wiens eere mij te na ging, dan om mij aan zulke ſchendſtukken ſchuldig te maaken, met eerbiedige beſcheidenheid geliefde in agt te nemen; — waarop zijn Ed. Geſtr. mij na den Penſionaris VAN STAVEREN verwees, die mij na communicatie van het onderhoud met welgemelde Hoofdofficier, repliceerde, het gene ik alrede hier boven heb aangevoerd, en gedrukt in het werkje mijner Medeburgeren te vinden is, hoofdzakelijk daar op neêrkomende, dat zijn Ed. mij boven dat zeide, dat dit buiten zijn departement was; dat ik best de conſtellatie dier zaken wist, namelijk der Dichters, en het dus aan mij ſtond, dat te onderzoeken, en hier mede moest ik heen gaan. Intuſſchen wierden de Oranjeboomen publiek verkogt, en wel dra volgden 'er meer, als de Nieuwe Oranjeboomen, zijnde een ſamenſpraek tuſſchen

ſchen *Mercurius* en *Jupiter*, denklijk zeer vermoedelijk dezelve *Mercuur* en *Jupiter*, die zoo politiek blixemt, toen Correspondent en Medebroeder.

Daar op de Advokaat van FRANK DE VRIJ, op de Oranjeboomen door FRANK DE VRIJ, die duidelijk mijn perſoon bedoelende, opentlijk in de eerſte noot op blaqz. 4 verzoekt, dat J. LE FRANCQ VAN BERKHEIJ het hem te goede houde, dat hij eenige dichtregelen van mij overneeme, en voorts het geheele ſtuk, door onder ſchijn van verdedigend Advokaat te zijn, niet minder betoogt, dan om mij voor den Schrijver der Oranjeboomen, derzelver vervolging verdagt te maaken. Voeg hierbij, dat vermoedlijk uit dezelve penne kwam met mijn naam vol uit: *Concept-Misſive van* JOHANNES LE FRANCQ VAN BERKHEIJ, *aan Zijne Doorl. Hoogheid, Prins* WILLEM DEN VIJFDEN, *onderdrukten Stadhouder der Vereenigde Nederlanden*, daar ik nooit deel aan had. *Hoe hard dat dit mij, die in mijn gemoed beter bewust was, zulk een voorbedagte verzonne aantijging viel, hoe hart dat zelfs mijne wettige overheid, aan wien de Beſcherming van de Eer en goede naam der Burgers aanſpraak heeft, dit koeltjes gedoogde, laat ik elk beoordeelen. Maar wat zal ik zeggen, hoe hard heeft het den zoo bitter en onvergeeflijk brutaal gehouden Prince niet gevallen, dat men, toen Zijne Doorlugtige Hoogheid op den 26 Februarij 1782, met het Boekje de Oranjeboomen in de hand, in de Hoge Vergadering der Staeten zig beklaegde over den Hoon, niet alleen hem, maar zijn Stamhuis aangedaan, en onder anderen (om alles niet uit te ſchrijven) deze woorden ſprak: Het is niet om eenig voorrecht van geboorte, dat ik mij ten hoogſten gehoont agt te zijn; neen, Mijne Heeren, ook de allergeringſte Burger zou, in mijne plaats zijnde, oordelen, dat hij op de ſchandelijkſte wijze mishandeld wierd; want wat de Eer betreft, deze is den Burger zo waerdig als den Vorst, en daaromtrent is tuſſchen hun beiden geen onderſcheid.*

Als Burger dan, als medelid van de Republiek van Nederland vorder ik in mijne eer herſteld te worden. —

Hoe listig andere Papieren, waarin ik gelasterd wordt, ook onder het Publiek gebragt zijn, het tegenwoordig libel is, naar men mij bericht heeft, met zoo veel omzigtigheid niet verſpreid, maar voor de vuist gedebiteert: derhalven

ver-

verzoek ik, dat 's Lands wetten gemaintineerd worden; dat men met den Uitgever daar van zal handelen, als hij verdient heeft, en dat men zal beginnen met den Autheur van dit Lasterſchrift uittevorſchen, op dat de Nederlander zie, dat 'er nog Rechters in 't Land zijn, — verders begeer ik vrijheid, am te mogen dagvaarden voor den Hogen Raad allen, die eenig bewijs ten mijnen nadele weet in te brengen enz. — —

Dit relaas in openbaren druk uitgegeven, wat is 'er op gevolgt of ontdekt? Niets, voor zoo verre ik weet, althans geen ernſtig onderzoek, geen verbod, en van even zoo min gevolg als het aanbod van duizend gouden Rijders op het Boekje *Aan het Volk van Nederland.*

Maar hoe moet men nu verſtomt ſtaen, nu den Autheur, een Volksrepreſentant, een eerſte Lid van het eerſte omgewenteld Staatsbeſtuur, 'er opentlijk voor uitkomt, en ik, hoe verſtomt ſtond ik, en hoe verſtomt moet elk onpartijdig Mensch, al was hij de grootſte tegens Oranje verbitterde vijanden van mij, dat ik in de aangevoerde verantwoording van PIETER VREDE, bladzijde 48 en 49, na een inroeping van zijnen ijver voor niet minder dan twintig jaaren, heden in de noot (b) onder aan zegt, Jonker DIRK VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL tot zijnen Leermeester erkend hebbende, en wijders pag. 49 vraagt: *waar zijn mijne twijffelagtige daden* enz?

Wel nu wat is 'er te antwoorden op zijn eigen belijdenis op dezelve bladz., in de noot onder aan?

Ik zal het accuraat overſchrijven na zijn eigen woorden, dus luidende:

Mijn Handboek was D. PRICE, *over den aart der Burgerlijke Vrijheid, een Engelsch Werk door hem vertaalt,* (*naamlijk Jonker* VAN DER CAPELLE) *en reeds omſtreeks het Jaar* 1780 *ſchreef ik eenige ſaamenſpraaken, onder den tijtel van* WAARMOND *en* VRIJHART, *meerendeels bij* WILD *te Utrecht gedrukt. Hierin werden de Rechten van den Mensch en Burger ontwikkelt, en den Oorlog ontſtont tegen de Ari-*

Ariſtokraten. Onder een oneindig getal andren zijn de ORANJEBOOMEN, *en de* Harmodius Friſo, EEN POETISCHE AANSPRAAK AAN WILLEM DE VIJFDE, OOK VAN MIJ.

Zie daar nu na verloop van ruim twintig jaren, na eene oorlogsdeclaratie aan de Ariſtocraten, na eene vervolging in proceduren van mij een onſchuldigen, na het geheim houden van zijn naam voor Boekjes, die op een anders op mijn naam uitkwamen, zie daar den aap uit de mouw. PIETER VREDE DECLAREERD ZIG SCHRIJVER VAN DE ORANJEBOOMEN EN ONTELLIJKE ANDERE GESCHRIFTEN.

Die zelve perſoon, die verklaart een *afkeer van twist te hebben*, en *Vrede, heil en Rechten van den Mensch en Burger leeren wil*, is, volgens zijn eigen zeggen, pag. 49, eenen der eerste oorlogsverklaarders tegen de Ariſtokraten, en Oranje, en dus medeoorzaak van Burgerberoering, en Hooner van Vorst en Burger.

Zeg ik te veel, als ik de eigen woorden van PIETER VREDE aanvoer, als hij, die over Injurie klaagt, als aanvoerder van het Vrijcorps, in een eigenhandig ondertekend en in openbaren druk uitgegeven ſtuk zegt:

„ Ja dat onze grootſte hope en het enige uitzigt onzer „ Wapenoeffening moet gelegen zijn, naamlijk, *dat van „ den Stadhouder alles worde te rug genomen, wat dezelve niet Conſtitutioneel is toebehoorende.* Is dit geen oorlogsverklaring aan den Prins Stadhouder? Men leze hier over dat gene, wat onder den tijtel van E. L. I. een Leijds Ingezeten hier over gezegd is. En wat medeoorzaak van beroering betreft, dit behoeft geen bewijs, als men den geheelen oorſprong aan de oprichting der Vrijcorpſen erkent het doel tot remotien van Ariſtokraten en oude Regeringsvorm te hebben, en wel na den optogt na het huis van SIPMAN? wat wijders het woord *Eerdief* betreft, dit hebben de Staten des Lands erkent door eene Boete van duizend goude Rijders te ſtellen op het ontdekken van den Schrijver der Oranjeboomen, en ſchotſchriften op de Oranjeſtam, waar van de galle zelfs op de geheiligde asſche der edelſte verloſers des Vaderlands wierd uitgebraakt, en men nu nog de ſtoutheid heeft zig als Autheur bekent te maaken, zonder de minſte na-vraag.

Nog

Digitized by Google

Nog eens, die zelve perſoon, die in zijn verantwoording zig beroemt op de *kroone der Menschlievendheid*, betuigt in eenen Adem: *'t Is waar, op den laatſten dag van ons beſtaan hebben wij nog twee Burgers*, POMPE VAN MEERDERVOORT *en* CRETSMAR, *doen in arrest nemen, en waarom? op ſuſpicie van een convocatiebiljet ter maaltijd.* Zie daar op een ideaal vermoeden twee Staatsleden in arrest.

Maar behalven dat de Heer VREDE, na verſcheide, na zijn voorgeven hem te laste gelegde beſchuldigingen wegens Schrikbewind, dog die ik niet alle wil aanroeren, vraagt, vind ik bladz 51 ook deze vraag:

„ *Waar zijn de beſchuldigers, die om wedervergelding* „ *aanhouden* enz.? Heeft dien Heer Mij vergeten, en Mijne gehoonde Schutterije, en de bittere Oranjeboomen? Ik ben de Man die hem beſchuldigt, ik hou aan om Recht? ═══ Maar ſterker de derde regel van onder:

„ *Een Schrikbewind! ô Hemel! en geene jammerklag-* „ *ten, gene vervloekingen, geen dolle Haat!* ik wijze hier den vrager na de verklaringen van Couplet 190 en vervolg, en vraag al weder, of het ſtuk de Oranjeboomen geen dolle haat tekende.

„ Nog, *ô dat men mij vogelvrij verklare, en ſlegts den* „ *omgekogten dolk bedwinge, en nog zal ik mij met een* „ *open borst midden onder mijne medeburgers vertoonen,* „ *zoo* ZEKER BEN IK, *dat ik nooit iemand opzetlijk beledigde; zoo* ZEKER BEN IK, *dat hunne liefde mij tot een borstweer zal ſtrekken* — o Oranjeboomen!

Mannentaal, voorwaar hartige, hooghartige Heldentaal, onverſchrokke moed, maar ook ſlegts in de mond der eigenliefde. Immers, verre van zich met een open borst in het midden *van zijne Medeburgers te vertoonen*, was hij de eerſte op de vlugt naar de komst der Pruiſen, de eerſte, die met de Hoofden van de Vrijcorpſen een goed heenkomen zogt.

Na de amnestie terug gekeert, was de man op het ritzelen van de minſte beweging niet te vinden. In de omwending van 1795, toen men de drie hoofden der Wetgevende Magt VREDE, FIJNJE en VAN LANGEN arresteerde, bleef VAN LANGEN in de pekel, maar de ſtandvastige Man P. VREDE en FIJNJE waren verdonkert, en liet als een blode zijn vrind voor 'tgelag; ſtrookt dit, vraag ik, met die onverſchroktheid, *om met open borst het gevaar onder de ogen te zien,*

en

zich manhaftig te verdedigen? ſtrookt dit met de mannentaal, die zijne ſchrandre vrindin, de deugdzame VAN MERKEN, JACOB SIMONSZ. DE RIJK in de mond legt, *geef mij mijn keetnen weer?* — —

Nog eens, kan die zelve perſoon in gemoede zeggen, *dat hij zoo zeker is, dat hij* OPZETTELIJK *nooit iemand beledigd?* ô P. VREDE! ô arm geweten! wankelt het op dit gezegde niet? daar veelen uwer daden, uwe ſchriften, ſpeciaal de Oranjeboomen, de opzettelijkſte voorbedagte belediging, bittere haat en wraak tegens de Oranjeſtam en deszelfs getrouwe vrinden uitbraakte en ſchier met dadelijkheid vervolgde, uwe Feestzangen op de Amſterdamſche Doelemaaltijd, uwe Matroozeliedjes hier boven geſchetst, uwe behandeling jegens mijn perſoon geene opzettelijke vervolging en grievende belediging? overweeg die.

Ja zelfs tegen uw eigen ſtelzel, bladz. 53, daar zegt gij: *Wij hebben de vrijheid der Drukpers, dat groote bolwerk der Volksvrijheid, die gruwel in het oog der Tierannen en Bloedtappers, door geene willekeurige verordening bekneld en aan den band gelegd.*

Schoone woorden, eenen zulken wakkren Vrijheidszoon waardig; maar weinig betragt. Is die vrijheid van de drukpers niet tiranniek geſchonden in het aandoen van het reeds gemelde proces van Injurie, over mijn Boekje, waar voor de drukpers zoo vrij was, voor mij, als voor zijne oneindige geſchriften, als voor de ORANJEBOOMEN, de HARMODIUS FRISO en als nu deze zijne verantwoording zelve. Stond het dien ſcherpen pennevoerder niet vrij, om mijne Schriften en verdediging der E. M. Schutterij van Artikel tot Artikel te wederleggen? was dit geene beknelling der Drukpersſe? dan weet ik niet, wat vrije drukpers is; dan ſtraks hier van iets naders.

Couplet 198. Ik ga over tot het beſluit dezer verdrietlijkheden met Couplet 198, en vrage, of men iemand een Burger noemen kan, die, wanneer men den zoen begeert en aanbied, aan zulk eenen den nek toekeert en voortgaat met zulk eenen te verdoemen en te vervolgen, en den zoen weigert? dit moet ik verklaeren —

Om dit overtuiglijk te doen, moet ik hier de reden geven van dit gezegde.

Men weete dan, dat na de omwending van Anno 1787

het Stadhouderſchap en de Oude Conſtitutie herſteld zijnde, er eene Algemeene Amnestie heeft plaats gehad, en vervolgens van wegens de Souvereine Staaten, eenen Eed van allen Beampten en Magiſtraatsperſoonen gevorderd wierd, op het herſteld Beſtuur, en ook van de Profeſſoren en Lectoren en verderen Leden der Univerſiteit, ik dan ook als Lector en geinmatriculeerd Lid, voor Curatooren geroepen zijnde, verſcheen, en na dat mij den Eed was voorgehouden, nam ik de vrijmoedigheid en vroeg met alle eerbied aan welgemelde Edele Heeren Curatooren, of hun Ed. niet overtuigt waren, dat ik geduurende de troebelen mij als een getrouw, ſtandvastig en gehoorzaam Onderdaan aan de Souvereine Staaten, mijn Leydſche Magiſtraat en Heeren Curatooren gedragen had? en tevens de Stadhouderlijke waardigheid geëerbiedigt had? en dus in geenen deelen tegens de gehouheid en getrouwheid aan den Burger Eed, en mijn onderdanige pligt aan de Univerſiteit gezondigt had, dat ik in dien zin bereid was den Eed met hart en ziel plegtig te hernieuwen en te bevestigen.

Waar op Hun Edele Hoog Achtbaare; door den Ed. Achtb. Heer Curator PIETER VAN BLEISWIJK, wegens 's Lands Hoge Magt en Burgemeesteren Preſideerende, antwoorde dat zij in dezen zin volkomen en gaaf den Eed zoude aannemen.

Ik leide dan den Eed af met alle Eerbied en gevoel van opregt geweeten.

Dan na het afleggen der Eed verzogt ik nader gehoord te worden? dit wierd vergunt.

Ik zeide toen met alle mogelijke bedaartheid en eerbied, dat mademaal ik voor het Illuſtre Colegie, mijnen Eed in handen had afgelegt, en Hun Hoog Edele ingeſtemt hadden in mijn voorbeding, waar bij ik verklaard was mij alzints als gehoorzaam onderdaan aan Staat en Stad en het Stadhouderſchap en Univerſiteit gedragen had, als getrouw en gehoorzaam Burger, en dus niet misdaan had.

Dat daar uit dan noodwendig moest volgen, dat de mij opgelegde Suſpenſie was geweest ongefundeerd en dat mogelijk, gelijk ik meende te kunnen bewijzen, het Illuſtre Collegie was geſurpreneerd of abuſief onderricht, en derhalve remedie van herſtel en vernietiging van de gemelde ſuspenſie, als ſtrijdig tegen de aangenome bevestiging van den

den afgelegden Eed verzogt, waar op mij verzogt wierd buiten te ſtaan, dat niet lang duurde, maar binnen geroepen, ontfing ik ten antwoord, dat mijn verzoek in deliberatie wierd aangenomen, en mij nader berigt zoude toekoomen, waar op ik Notulatie verzogt, kort daar naar had ik dat allerlederſt genoegen, dat mij bij een Particuliere Ordinantie, de gelede ſchade der ſuſpenſie van zes weken wierd geremiſiteerd en alzoo deszelfs effect vernietigt en ik in eer herſteld was.

Intuſschen bleef het Proces nog hangen en ſleuren, evenwel begon ik toen met BILDERDYK werkzaam te worden, dan de veelvuldige zaaken diestijds te herſtellen, het nog ongedeſideerde verſchil tuſschen den Hove en de Univerſiteit, bleef nog een ſpaak in 't wiel, VAN DER KEMP was toen weg, CHASTELYN, VREDE en HELDEWIER nog abſent, geen Procureurs, kortom het was nog als voren, ik bleef dus nog in 't naauw, ik had mijn Huisvrouw verlooren, die van verdriet ſtierf, ik bleef zitten in kommerlijke omſtandigheden, te veel om hier te melden.

Ik brak mijn huishouden op en ging elders op kamers woonen, dog naauw verhuist zijnde, viel ik in mijne gewoone zwaare ziekte, het knobbelig Podagra, en de zoogenaamde Kalkjigt, zoo hevig, dat ik dagt te ſterven, de zaak van 't Proces en de begeerte om voor mijn dood deze zaak nog vereffend te zien, en opmerkende de omſtandigheid des tijds, waar in het ſcheen dat de Tweedragt zoude eindigen, deed mij beſluiten om een voorſtel tot verzoening aan mijn partij te laten doen. Ik verzogt ten dien einde CORNELIS HEYLIGERT Boekverkoper, die alhoewel nieuw Patriot, nogtans jegens mij niet haatdragend was, en bij P. VREDE bijzonder vriend en in ſommige zaaken zoo ik vermoede vertrouwde was; ik verzogt dien Heer om van mijnentwegen P. VREDE en HELDEWIER voor te ſtellen om de zaak te vereffenen, met toelage en te gemoetkoming van mijne importante ſchade, ik liet voorſtellen om na de verzoening in de Couranten te laaten ſtellen dat wij beiden alle Partijſchap afgelegd hebbende, ons ten voorbeeld van navolging tot Eendragt en afleggen van alle Partijſchap, bij de Burgerij wilden ſtellen.

De Heer HEILIGERT kwam twee à drie dagen daar na bij mij met een eigenhandig briefje van VREDE aan hem

om antwoord, hoofdzaaklijk houdende dat hij begreep dat het mij om geld te doen was, en dus hij geen reden vond om daar in te treden, dat de zaaken van zelve nu wel in dien fleur zouden blijven enz. Ik verzogt dit briefje of Copia, dan de Heer HEILIGERT zeide dit liefst niet te doen, en hier bij bleef de zaak, al wederom als vooren.

Bij deze gelegentheid moet ik melden dat gemelde C. HEILIGERT voorl. jaare 1803, in de Maand April, mij een en andermaal kwam bezoeken, in een kwijnende Ziekte en nooddruftige ſtaat, betuigende voor zijn einde, mij nog eens te willen zien, erkennende al het onrechtvaerdige mij aangedaan, ik herinnerde hem het onderhoud met P. VREDE, hij gaf mij hier op antwoord dat den inhoud van dat briefje, conform mijn opgave was, en het zoude zien te vinden, dog kort daar na was hij uit de tijd. Intuſſchen ſchijnt het gevoel van belediging aan mij zijn besten ouden vriend, op zijn gemoed werkzaam geweest te zijn, daar ik hem alles vergaf en hem wel deed. —

Maar weinig dagt ik, dat als toen, en na mijn in de Hooglandſche Kerk en het Feestvierend Leyden gehouden Redenvoeringen in het Genootſchap, *Standvastigheid wekt Eendragt*, A°. 1793, de Adder weder uit het gras zoude kruipen, en de pas gebooren rust verſtoord worden! weinig dagt ik, en genoegzaam de meeſte ingezetenen, dat het vuur nog onder den asch ſmeulende, wederom in ligte laije vlam zoude uitbarsten, en de wedergekeerde uitgewekene Volksberoerders weder opſtaan zoude, een geheim ontwerp met de Hoofden der Franſche Revolutie, geſmeed zijnde, de vreeslijke omwending A°. 1795 te gelijk met de intogt van een Heïr Franſche Troupes in deze landen uitbarſte, dat alles als een ſnellen watervloed overſtroomde, Oranje uit het land, voorzigtig der woede ontweeken, het Erfſtadhouderſchap afgezwooren, de Unie gebrooken en onteerd, het oude Staats en Magiſtraats bewind omgekeert, brave getrouwe kundige Regenten afgezet, de Kerk en Godsdienst ontheiligt, Leeraars ontzet van den dienst, Raaroof, wapen en Graffchennis, Bannen, Boete, aan wie kikte, ja ſchier die maar dagt, in een woord alle rampen in deze Menschlijkheid levendig gemaald, en nog maar flaauwtjes betoogt waaren, bevestigd te zijn. Maar nu

met

Digitized by Google

met deeze geraakte ook de Heer PIETER VREDE en de zijne weder op den Throon, en hij kon zijn ouden wrok nu doen gelden, daar hij in het allereerſte aandenking der Staatsrumoeren, op de Amſterdamſchen Doelen den hoekſteen van had helpen leggen, wierd hij nu eerſte Repreſentant, Gedeputeerde, en eindelijk hooft van het Wetgevend Lighaam, Regeerde, hielp regeeren, hielp Wetten maaken en breeken, de Staatsregeling dicteeren, had invloed op alle Collegien, in het einde, even als het hooft van Drie en Tienmanſchappen, weinig beter dan MARIUS en ſchier een SYLLA, of volkomen Despoot, onder de naam van Vrijheid.

Deze dingen te Algemeen bekent zijnde, behoef ik niet te herhaalen, maar zij dienen ten begrippe van mijn zaak, naamlijk, dat ik toen gewis aan geen redres van Proces had te denken, wijl mijn Rechters Partij en Wetgevers waren, die de oude Staats of Univerſiteits Wetten niet meer erkennende in derzelver kragt en uitoeffening, zelfs met inſchiklijkheid, maar in tegendeel aan Opſtellen bezig ſchenen, ter verandering van deszelfs Privilegien, en daarenboven verſcheiden Proffeſoren die niet na dezer Heeren wille en begeerte van hunne gevoelens en Rechten wilden afſtaan nog ſtemmen, wat men maar voorſloeg, of zij wierden bedugt van hunne posten ontzet te worden.

Dus moest ik maar zoo ſtil zijn als mogelijk was, gelijk ik deed, en heb in al die tijd niets hoegenaamd geſchreven, nog mij met iets bemoeid, en dus met alle mogelijke omzigtigheid alle Oproepingen ontweeken, tot het oproepen van Stemgeregtigde toe, waar aan het verlies van mijn Ambt verknogt was, dog waar van ik ook ſchriftelijke Reden gegeven heb, hoofdzaaklijk daar op neerkomende, voor eerst, dat ik oud en zwak was, ten andren, dat ik ſustineerde, dat ik als vrijgebooren burger in de natuur een vrije Burgerſtem had, die aan geen voorſchrift Conditioneel konde verbonden zijn, nog ontzegt worden, ten zij uit wangedrag, of zintuiglijk onvermogen, zoo als boven bij Couplet 161.

Maar de ſterkſte, en misſchien de voldoenſte reden was, dat ik mij verzekerd hield, dat in geval ik Stemgeregtig wierd, dat zoo wel oude als nieuwe Patriotten, uit hooſde

Digitized by Google

mijner bekende yver voor, en verdediging van Leydſche Burgerij, mij tot Repreſentant zouden verkiezen, en dat men in dit geval konde verzekert zijn, dat ik met even dezelve ſtoutheid en trouwe ſpreeken zoude en ſchrijven, als ik gewoon was, en 'er dus onaangenaamheden zoude kunnen geboren worden, die niet na den ſmaak der heerſchende partij zouden zijn, en tevens voor mij verdrietig, dat ik even om die reden ook, mij in ſtille op een buiten verblijf het Stads gewoel en de tweedragt ontweeken, mij met de Studie der Natuurlijke Hiſtorie van Holland en andere aantekeningen bezig hield, dat ik niettemin, als men dan volſtrekt wilde dat ik Stemgeregtigt moest worden, en anders geprangt met het verlies van mijn inkomen en dus arm worden, als dan genoodzaakt was, om te gehoorzaamen, waar op voorts niets gevolgd is, en ik in ſtille rust gelaten, en tot nu toe ook gebleven ben, tot der tijd toe, dat de weder omwenteling voorviel, waar bij P. VREDE, PIJNJE, VAN LANGE, met verſcheide andren geremoveerd wierden, de twee eerstgemelde voortvlugtig, de andere gevangen tot eindelijk, VREDE onder zekere voorwaarde om zijne zaaken te redden, weder binnen Leyden reſideerde, deze tijd nu ſcheen mij te gunstig, om niet wederom eens te beproeven of VREDE, die nu voor de tweede maal in zulke ſprekende tegen gevallen was gekomen, en van verſcheiden misſlaagen en zaaken beſchuldigt zijnde, tot Eclatante zelfs verdediging, de geallegeerde verantwoording ſchreef, protesteerende van onregt, verwerende zijn gedrag enz., of die nu ook niet vatbaar zoude zijn voor mijn verdediging, en uit overtuiging van mijn onſchuldige wederwaardigheden toetreden, om ook het Ruineus gevolg van de mij aangedaane Proceduuren te verzagten en uit de waereld te helpen, ten welken einde ik hem A°. 1798. toezond de volgenden Brief, hier nevens,

Co-

Digitized by Google

Copie Authentiek.

Mijn Heer!

Dewijl ik uit de publieke Nieuwspapieren ben ontwaar geworden, dat UEd. onder zekere guarantie van het tegenwoordig fungeerend Uitvoerend Bewind deezer Republiek, zich binnen onze Vaderſtad bevind, ten einde volgends UEd. verzoek in ſtaat te zijn omme uwe zoo huiſelijke als andere zaaken te reguleeren, en ik uit hoofde van de nog litespendente, zoo proceduren, in van door U: E: C: S: geſupponeerde injuriën, in het boekjen, getijteld: Aan mijne Medeburgeren, A°. 1783, nu 15 jaaren geleden, uitgegeeven, en waarin niets gezegd is, dan vraagsgewijze, wat UE. met het toenmalig oprigten van een Vrijcorps te ſtellen hadt? het welk UEd. diestijds als negative voor injurie hield, doch kort daarna aan of met het hoofd daar van opentlijk zijt te velde getreden, en gevolglijk zelve mijn gezegde voor het oog van het Volk bevestigd hebt, zoo diend deeze ten Eendrachtlievenden aanſpraak dat UE. althans voor U privé perſoon of medeſtanders de gemelde litespendente ſustenuën uit de weg gelieft te ruimen, of helpen eindigen, ter minnelijke of Judiciëele beſlisſing, en ter gemoedkoming van de door mij zoo onſchuldig als ongelukkig geleeden ſchade, en de gevolgen der proceduren, wier kostbaarheid mij, zoo ik vertrouw, onſchuldig niet alleen hebben geruïneerd, maar ook zoo wel als in uwe lotgevallen, het verlies van eene door verdriet geſtorve vrouwe, en zwervende kinderen veroorzaakt hebben, van het welk UE. zoo wel als ik het gevoel waarſchijnlijk zult hebben van de ſpreuk:

Het geen gij wilt u niet geſchied,
Doet zulks ook aan een ander niet. —

Het tijdſtip, Mijn Heer! is nu daar gekomen, om tuſſchen U en mij de kragt deezer ſpreuk op ons zielsgevoel te beſliſſen. — Ik begeer geenzints in verdere verwijderde enthuſiasmen te treeden, en tracht mij te weêrhouden van mogelijke reproches, die ik mogelijk zou kunnen te berde brengen, UE hebt genoeg te ſtellen, zoo ik vermoede, met gewigtiger van anderen, maar zoo UE eenige wijsgeerlijke en zedekundige gemoedsgevoelen hebt, die doch in alle uwe ſchriften en vertoogen den grondſlag uwer betuigingen zijn, dan ſteek uwen rechterhand in uwen boezem, en betast den polsſlag van het geweeten op het hart, leg al de ponden gewigt van uwe jegenswoordige vervolging, tegen een aasje van de uwe c. ſ. jegens mij in de ſchaale van het vrije Volk van Nederland, en laat den Evenaar in Gods hand, en vonnis my, of rechtvaerdigt my.

Ik ben van ouders tot ouders een gehouw en getrouw Leyden ontzet burger, gij ook zyt het zoo wel als ik, gij zyt de Man, die in den naam der Leydſche Burgerij van mij geëischt hebt, dat ik mijn verheerlykt Leyden in het licht zoude brengen, nu eisch ik op myn beurt, dat gij mij ook voor het oog en oor dierzelver burgery recht doet, op dat zij, daar nu het 225 jaarige Jubel voorhanden is, niet van my eiſchen, dat ik een Vernederd Leydens gedenkdag viere, waar in ik en UE zoo veel deel in der burgeren rampen gehad hebben. — Dit alles zal afhangen van UE gemoedsinſpraak, dit weet het Volk van Nederland, dit weet mijn en uw Leyden, dit weet den gegoeden burger, dit weeten de gefolterde Magiſtraaten tot den zugtende en nooddruftigen arbeidsman, ja de armoede weet het, dat J. LE FRANCQ VAN BERKHEIJ, *tot aan de bitterſte vervolging hoon en ſmaad, ja ſchier tot aan den bedel-*

delzak toe by zijne burgerij gebleeven is, en in haaren rampen gedeeld heeft; maar ook weeten zy, dat P. VREDE *onder de verwydering van dezelve Burgery tevens met de inyloed zyner bloejende Fabrieken uitgeweeken zynde, by uiteemſche omgereist hebbende, tot op den zetel van het hoogſte Staatsbewind geklommen, en niet dan met noodlottige wederwaardigheden wedergekeerd, den zugtende Burger en arbeidsman, niet dan met ontroerd gemoed wederom vindt. — Herdenk dit, Mijn Heer! Herdenk meer dan ik thans zeggen kan of wil. — Herdenk alles, en oordeel of myne aanmerkingen billyk zyn, oordeel of andwoord my, of er ook in deeze een quaad oogmerk, dolus malus, of injurie ligt, op dat ik des goedvindende, den inhoud deezes, in openlyke druk begeerende wil geeven, door geene ongefundeerde processen mooge overſtelpt worden en voor de vierſchaar van* Vrijheid, Gelijkheid, Broederſchap, *en de vrije Volkstribune, die gij zelfs hebt helpen oprigten, en mij als een geboren vryman, en Leyden ontzet Burger moogen verantwoorden, of ter liefde der Eendracht deeze zaak in vergetelheid te brengen. — Ik beſluit deezen met dezelve ſpreuk, die op de tytel van myn boekje aan myne Medeburgers ſtaat, met verzoek, dat UE de Inleiding en de Motto voor het Verheerlykt Leyden, uit* CICERO, *nog eens inziet.*

Getrouw aan Leydens Magiſtraat,
En Burgerij en Eendracht, Raad,
Tot aan verdrukking, hoon en ſmaad,
Zoo lang de kop op 't lichaam ſtaat. —

Het 15 *jaar der Tweedracht,*
1798. *Was getekend*

J. LE FRANCQ VAN BERKHEIJ.

Digitized by Google

Op dezen brief in eigenhanden overgegeeven, kwam bij mij de kundige Procureur VAN BERGEN, in naam van de Heer VREDE mij afvragen, wat eigentlijk mijn denkbeeld en begeerte was, waar op ik antwoordde, dat aangezien het door den tijd gebleeken was, dat mijn gezegde in het Boekje aan mijn Medeburgeren, door openbaare daadzaken bewaarheid waren geworden, dat dus den eisch in cas van Injurie vervallen was, dat boven dien een der eischers, namens de Heer P. C. CHASTELIJN, infaam gebannen was, en volkomen voorvlugtig, ik derhalven aanspraak behield op de twee andere Heeren in cas van eischers, en dat, daar men mij een proces Incident had aangedaan, om mij de verkoop mijner zaaken te beletten, uit voorgeven, dat ik cautie moest stellen in cas van uitwijking, dat zulk een geval nu van gemelden CHASTELEIN exteerde, dat wijders de Heer VREDE zelve meer dan ééns uitlandig geweest zijnde, doch nu, ter redding zijner zaken, weder was geadmitteerd binnen deze stad. Ik dienvolgens, sustineerde dat ook deze onze Litespendente proceduren, tot vereffening zijner zaake behoorde, en dat ik uit dien hoofde den brief geschreeven had, en ik van gevoelen was, dat de Heer VREDE en HELDEWIER als nu de personen gebleven waren, op wien ik wettigen aanspraak had, tot medewerking van rechterlijke afdoening of tot assopiatie, te meer, daar mijn Advokaat BILDERDIJK, uit den Lande, en ik zonder Procureur was, en aan de andere zijde de Procureur van partij, CAREL DE PECKER, al mede voor inhabiel, infaam, en naderhand uit den lande gebannen was, en dat ik derhalven uit al dien samenloop begreep, dat de Heer VREDE en HELDEWIER alles gemoedelijk overwegende, behoorde toe te treden tot eene te gemoet koming van zoo veele ruineuze gevolgen, die ik sustineerde van agteren te blijken, mij onschuldig aangedaan.

Hier op vroeg de Heer VAN BERGEN, na eenige tusschenspraak, hoe hoog ik die schade taxeerde? Waar op ik repliceerde, dat ik hier geen taxatie op konde maken, ten zij ik alle finale rekeningen, met Advokaat bij een getrokken had, dat het geheel mijne intentie niet was, om in dezen eenige bemoejenis met Advokaaten Procureurs en Rechters meer te hebben. Dit onder ons in der minne

af

Digitized by Google

af te doen, met eene zekere ſomme te gemoet te komen, en daar mêe af.

Hier op is de Heer VAN BERGEN heen gegaan, met belofte van rapport, het welk was, dat de Heer VREDE met HELDEWIER, daar over zoude ſpreeken, dan na eenige briefwisſeling tusſchen de Heer VAN BERGEN, en na een toevallige mondſpraak met PIETER VREDE, aan het Warmonder hek, over een en en ander, als ook over de oranjeboomen, is het daar al wederom bij gebleven, tot eindelijk de Heer VAN BERGEN, mij mondelijk berigtte, dat de Heer VREDE, bijzonder met den Heer HELDEWIER tot geen beſluit hadden willen nog kunnen komen, en dus bleef de zaak al wederom afgedaan. Naderhand evenwel ſchreef ik aan de Heer VREDE een Misfive, waar in ik melding maakte van het opheffen der ſuspenſie door Curatooren, in vermoeden dat hij daar van geen kennis droeg, en daar uit het vooroordeel over het Boekje aan mijne Medeburgers, vervallen was, doch dit ook onbeantwoord blijvende, ſchreef ik op den 29 April 1800, deezen laatſten taxatoire Brief:

Copia Authentiek.

Mijn Heer!

„ *Na onze ontmoeting en geſprek aan het War-*
„ *monder Hek, had ik volgends UEd. belofte ter*
„ *nadere overweging op cordaat antwoord gewagt,*
„ *dit als nog niet exterende, wil ik in geene ver-*
„ *dere ſchriftelijke discuſſien treden. Maar zonder*
„ *ommezwaai UEd. en de Heer* HELDEWIER *berig-*
„ *ten, dat zoo ik geen finaal beſluit ter uit de*
„ *waereld helping onzer Litespendente zaak, bin-*
„ *nen een week of twee hebbe, ik van voornemens*
„ *ben en blijf, om voor het publiek mijne defenſie*
„ *in het licht te geven, op dezelfde wijze als UEd.*

„ *dit*

„ *dit ten aanzien uwer zaake gedaan hebt. Hier*
„ *mede beſluit ik en blijve voorts*

Warmond, „ *Een welmeenend Vrijman*
29 April 1800. „ *en geboren Leydsch burger*

„ J. LE FRANCQ VAN BERKHEIJ."

Hier op, noch op het een noch ander geen antwoord krijgende, en daar ik nu het balletje op het tuitje gezet had, heb ik dit ſtilzwijgen als eene hooghartige hardnekkigheid opgenoomen, en tevens getoond, dat ik niets geſchroomd heb, om mijn partij onder de oogen te zien, zoo wel met hardvogtige ſtoutheid, als zagtmoedige vredelievendheid, en dus niet met eenig dreigement of listige agterhoudendheid, maar met openbare verantwoording voor het Publiek, en dus in deze mijne Bataafſche Menschlijkheid, en deze Verklarende Verdediging, ben te voorſchijn gekoomen, en hier mede, daar tog de weg van Rechten geſlooten is, en voor mijn competente Rechtbank daar zoo verre ik weet, niets beſlist is, en eenige Rechters en Wetgevers mijne partijen zouden kunnen zijn, ten minſten niet in hun geheel, nademaal thans voornaame Leden van het hooge Staatsbewind, in onaangenaamheden zouden kunnen vertwijfelen, en ik voor mij dit liefſt vermijd zag, zoo heb ik als gebooren vrijman, mijn eigen Advocaat en Procureur geweest, volgens de bij de Staatsregeling bepaalde Rechten van den Mensch, als zelfverdediger, dat niet betwist kan worden. En op dit Recht zal blijven ſtaan, zoo lang ik gevoel van ware Burgerlijke vrijheid heb, dit moge den Lezer oordeelen, of ik dan te onrecht, de Menschlijkheid geſchekeld heb, van dezulke, die ik vermene het minſt gevoel daar van te hebben? En daar mede ſtap ik van deeze breedvoerige niettemin, noodzaaklijke uitwijding af, en vervolg met

Couplet 199. Nog eenige bijvoegſels te herinneren, welke rampen ook van het bovengemelde oprichten van Vrijcorpſen binnen de Stad Leyden gevolgt zijn, te weten door den dwang der Kooplieden, Fabrikeurs en Werkbaazen, tot het dragen van ſnaphaanen, en inlijving in het

Vrij-

Digitized by Google

Vrijcorps, het welk genoegzaam bij allen, het nieuw Patriottisme toegedaan, tot bittren dwang overſloeg, waar van geen voorbeeld was.

Het was genoegſaam algemeen, dat men een Wever of Droogſcheerder, vooral gezonde Mansperſoonen en knappe gasten, bedreigde geen werk te geven, als zij zich niet partij verklaarde en mede exerceerde; de Timmermans, Metzelaars en andere Werkbaazen, wilden zij hunne Calanten behouden, moesten hun werkvolk dikwils tegens de borst laten gaan, als zij anders dagten. Ik weet 'er honderden gevallen van, die ik met naam en toenaam noemen kan, die aan Timmermans of Metzelaars knegts, de besten van de Baas, vroegen, hoe of hij dagt, of hij voor of tegen Oranje was, of hij voor de oude Conſtitutie was; die, zoo hij ſlegts zig excuſeerde en verzogt zig deswegens niet te durven declareeren, maar zig met niets wilde bemoejen, ſtraks ten antwoord kreeg: ik merk het al, gij zijt een ſchop, een Oranjepop, of erger, Oranjeblixem enz., legje truffel of ſchaaf neer, pakje tuig en ga uit mijn dienst! Op zeker nabij Leijden gelegen dorp, liet een Metzelaars knegt onder zijn makkers zig ontvallen, wat heeft dog dien goeden Prins gedaan? wat ſcheelt 'er dog aan? Dit hoorden Heer der Buitenplaate, een welbekende BOL; flux al bulderend opgeſtooven, pakje weg, en de Man moest voort, al bleef het werk zitten, dat hielp niet; kwam de baas om reden vragen, of den knegt misdaan had in tijdverzuim of anders, het antwoord was: als de baas zulke knegts in dienst houd, heb jij ook gedaan: ik weet 'er, die, een hoog rooden ſteen vermetzelende, zeide: dat is een mooije kleur, ſtraks voort moest: ondertusſchen, of zulk een perſoon aan vrouw en kinderen de kost moest bezorgen door zuuren arbeid, 't holp niet; ſnaphaan dragen of geen brood. Was dat gevoel van vrijheid van geweten? van Burgermenschlijkheid?

Maar wat behoef ik mij op te houden met deze bijzonderheden; de twist over deze Fabrikeurs en anderen dwang kan men genoeg nagaan uit de geſchillen tusſchen E. L. I. *een Leids Ingezeten*, en het Bericht van PIETER VREDE zelve. Zie boven Bladz. 242.

Couplet 200. Wat het koopen van Poorterſchap elders te koopen, te Emmerik, Tilburg en Raveſtein, om vrij van

van 's Lands wet te zijn, en om vreemde Lakenen te bereiden, aangaat, vermeen ik geen bewijs te behoeven, nademaal, behalven eenige anderen, het opentlijk genoeg bekent is, dat de Heer PIETER VREDE het Burgerſchap, althans de protectie te Emmerik genoten heeft, om met zijn vrouws eigen Zuster te mogen trouwen, dat tegen 's Lands wet ſtrijdig was en hier geweigerd wierd; vervolgens te Tilburg zijn Domicilium en Fabriek gehouden heeft, en daar te gelijk geburgerd en gepoórterd was. Wat Raveſtein, de gewoone vrijplaats van uitgewekenen, betreft, hier mede bedoel ik andere Perſonen en Fabrikeurs, die ik niet verkieze te noemen.

Couplet 201. Dit in aanmerking nemende, durf ik gerust vragen, of dit gedrag overeenſtemt met het beroemen en bogen op de trouw en pligt van Burgerſchap? en of het niet waar is, dat het is zijn zelfsbelang beoogen, en eindelijk de zugt om Raadsheerlijke Wetgevende Despotieke magt te bekomen? Ik vraag het maar: gerust en grootmoedig ſtel ik dus op de ware Burgertrouw, het contrast tusſchen MIJ en PIETER VREDE in de Misſive hier boven vermeld.

Beiden even gelijk gebooren Burgers van ouders tot ouders, zijn voorvaders en vader Wolſcheiders en Wolhandelaars, en ja mijn vader EVERT LE FRANCQ met zekere DE SOETE, Mennoniet, woonagtig om de Hoek van de Harteſteeg te Leijden, zijn de ſteunpilaren van de opkomst van het Comptoir van VREDE geweest; dus hebben wij elkander niets in rang van Burgerſchap te verwijten.

Couplet 202. Intuſſchen heeft VREDE, blijkens al het aangevoerde en aan het publiek bekende, meer dan eens zijne ſtad verlaeten, en zijn Fabriek verleid, zig in ſtaatszaeken, ja het ſtadsbeſtuur, en nog al ingelaten; dog ook verlaat op de minſte ritzeling nog eene Burgerij, die hij van zoo veel nuts en heil konde en behoorde te zijn, en welker liefde en dankbaarheid hem meer aardsch genoegen, en zegen zoude hebben aangebragt, als nu al zijn heerschzugt, geldverſpilling en al de loftnitingen van zijn nieuw Patriotisme.

Couplet 203. Een genoegen, dat mij integendeel, hoe verdrukt en verſmaad, de dankbaarheid en lieſde der burgerije van beide de partijen, met vreugd ten grave zal geleiden, daar ik in Leijden heb mede geleden in rampen van

lief

Digitized by Google

lief en leed, voor haard en altaar geſtreden heb en nog ſtrijde voor mijn Leijden en mijn wettige overheid, die ik nooit, al waren zij berispelijk voor menſchelijke misſlagen, verzaakt heb, ben ik noch geen bloodaart, noch eenen uitgeweken glipper geweest, maar midden in de woede, de vervolging, nooddruft, krankheid, ſchier armoede en moedeloosheid, midden in de gewette dolken en bereide ſtroppen, die zeker melkboer mij op ſtraat toeſnaauwde, dat klaar waren, pal geſtaan heb en nog ſta en ſtaan zal, op 't voorbeeld van de Godvrugtige FREDRIK, Graaf van Heſſen, die insgelijks door trouwloosheid verdrukt zijnde, en tot een gedwongen Eed van Partijſchap geperst, ——.

Couplet 204. Op zijn munt de ſpreuk liet ſlaan, in Couplet 204 vermeld, daar op neerkomende, **beſſer goed und Land verloren / dan ein falſchen aid** (*Eed*) **gezwooren**; met de toepaſſing van deeze ſpreuk op mij en op vele der zulke, die nog voorhanden zijn, die de trouw door de aderen ſpeelt, en die grootmoedig liever goed en bloed verpanden wil, dan door gedwongen Eden, ter Volksberoering, zig der zalige Eendragt, de gezwoore Unie, de heilige wetten en Vaderlandſche Privilegien, en de vrijheid van het wettig Staatsgezag te laten ontwringen! en dit noem ik dan de waare, opregte, grootmoedige Patriotſche menschlijkheid, en daar meê afgedaan. —

Couplet 206. Na deze verdrietige uitweiding ga ik over tot Couplet 206, waarin ik tot 217 ingeſloten, mijne gedagten op de verdeeling des Lands in Departementen met alle beſcheidenheid voordrage, kan ik niet nalaten vooraf te melden, dat zulke verdeelingen niet nieuw zijn, dog integendeel van ouds, althans ten aanzien van Holland, hebben plaats gehad, ſints men die Provintie als de eerſte der Republiek beſchouwde. Men verdeelde Holland in viet Hoofddeelen:

1.) NOORDHOLLAND, waar onder men begreep te behooren de Dijkgraaffchappen Rhijnland, Delfland, Schieland en het Waterſchap Woerden, voorts Vlaardingen, mitsgaders 's Gravenhage en Haagambagt.

2.) ZUIDHOLLAND, hetwelk in zig bevat de Steden Dordrecht, Gorcum, Worcum, Schoonhoven, Heusden, Geervliet, het Eiland van Putten, met de daar onder behorende landen.

3.) Het

Digitized by Google

3.) Het derde deel wordt genaamd HET LAND VAN VOORNE, waar onder de Steden Brielle en Goedereede, mitsgaders een groot aantal ſchoone volkrijke dorpen.

4) Wordt genaamd KENNEMERLAND EN WESTFRIESLAND, dat men voor het grootſte gedeelte hield, als bevattende Amſtelland, Goijland, Waterland, de Eilanden Texel, Wieringen, Vlieland, ter Schelling en grijnde de Steden Haarlem, Amſterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuizen, Edam, Monnikkendam, Purmereinde, Naarden, Muiden, Weesp, alle meest grenzende aan de Zuiderzee en het Ye.

Uit deze verdeeling ten tijde van Keizerin MARGRIET, A°. 1460, in de Rekenkamer van Holland en in de Handvesten van Waterland te vinden, blijkt, dat men diestijds Noordholland niet aanmerkte zoo als men nu Noordholland, als ten Noorden gelegen, in tegengeſtelde van het Zuider gedeelte, Zuidholland; maar dat men die departementale vier verdelingen ingerigt hadde naar de best gelegene combinatien en gelegenheid der Landen aan den Rhijn, aan de Maze, aan de Lek en aan het Ye of de Zuiderzee. Dus wensch ik, dat ik, als verklaarder van mijne eigen woorden, hier op generleije wijze eene berisping lijde op mijne aanmerkingen op de verdeeling in Departementaale Ringen, noch eenige andere ſchikkingen, ten verbeterde beſtaan in het tegenwoordig Staatsgeſtel.

Couplet 207. Maar ik vermeende op grond van alle Landkunde te mogen beweeren, dat men, wel is waar, eene nieuwe naam aan eenige Provintie, Diſtrikt of Gewest kan geven, maar geographice veranderd die het gewest niet. Holland blijft altijd hetzelve Holland, even zoo als het ook nog oud Batavien een groot deel daarvan is, en dus het gewest der Batavieren. Hoe men nu van dit gewest dezelve naam kan geven aan alle de andere Provintien, als vooral Friesland, Overijſel, Gelderland, die dog hunne oorſpronklijke naam behouden, lijd hier onder verbetering beſpiegeling! Want als ieder Provintie of Gewest zijn naamrecht van ouds heeft, kan een anderen dat gewest niet voormalig, en gevolglijk niet meer beſtaanbaar noemen, noch uit de kaart ſchrabben, daar het alzoo benoemt is, en die alle betijtelen met de naam Bataafſche Republiek. —

Couplet 208. Daar de andere Provintien met even zoo veel

Digitized by Google

veel Recht zouden kunnen zeggen Frieſche, Gelderſche, Overijsſelſche Republiek enz. De eerſte vooral, naamlijk de Frieſen, met het hoogſte Recht, alzoo deeze oude Volkren ruim zoo geducht en onverzettelijk zijn geweest, ter bewaring van hunne Vrijheid, als de Batavieren, ——

Couplet 209. Zoo dat den eenen zonder den andren niet kon beſtaan, noch ooit beſtaan hebben en nooit zullen kunnen, en zoo vervolgens ook de andere Provintien of Gewesten nooit den eenen zonder den anderen; dus vermeen ik, dat de gedugte naam van VEREENIGDE NEDERLANDEN, die alles in een ſluit, een naam, die onze Voorvaderen aan de zeven Gewesten gaven, naar ons inzien, oneindig beter ware te behouden, als die men nu voorſtelt, om dat elke Provintie zijn oude gedugte Naam niet alleen behield, maar ook in de Aloude en nieuwe Landkaarten de Eeuwen door bekent bleef in de vereeniging zelve.

Couplet 210. Terwijl, na de nieuwe verdeeling een onherſtelbaar verlies aan de Historie der Volkren en derzelver beſchrijvingen van onze landen kunnen veroorzaaken, bij voorbeeld Zeeland of Salland, na de oude oorſprong, de Provintie Overijsſel na de Yſſelſtroom, Fleveke of het Vlie, Dollaard ook in de Eem en Groningen, ——

Couplet 211. Voorts Gelderland aan de Rhijn, de Merwe en Maaze aan de Schelde, hebben die niet ook aanſpraak op hunne namen, bij oude grensſcheidingen bekent? Wat de bedoeling op MEROVEUS en FARAMOND betreft, zal ſtraks nader blijken. ——

Couplet 212. Intusſchen blijft het zeker, dat het Land door het ware echt en oud Batavien in de eerſte bevolking der Bataven bewoond, niet groter zig uitſtrekte dan van de Waal bij Nijmegen, den Rhijn af, langs Doreſtade, nu Wijk te Duurſtede, tot aan de uitwatering des Rhijns bij Katwijk tot in Noordholland; —— en hierop doelen de volgende Coupletten, waar van wij de naaste berigten uit de ouden hebben, uit de Annalen of Jaarboeken van TACITUS, eigentlijk 's mans beſchrijving van de zeden van oud Duitschland, STRABO, de Reiskaarten van ANTONINUS, de Duitſche Oorlogen van JULIUS CÆSAR, als de eenigſte Schrijvers, waar uit wij iets zekers weten van de eerſte bewooners dezer Landen, of het Land der Batavieren, en eindelijk de Rijmchronijk van MELIS STOKE; terwijl alles van later tijd wederom andere veranderingen en van Heerſchappijen en

Namen voordragen, dewelke allen met een ongeloofliike moeite kunde en arbeid, door MENSO ALTING, dat Hoofdjuweel van het oude Groningen, in zijn *notitia Germaniæ inferioris*, niet alleen beſchreven, maar met kostbare kaarten zijn opgehelderd, en waarin men, zoo men zig verledigen wil, zal kunnen onderricht worden, dat het gewest der Catten (naderhand Batavieren, zeer verward is geweest met die der andere Volkren, daar deze allen na de overheerſching der Noormannen, der Saxen en Franken door verſchillende namen verdeeld wierden, als Matreſaten, Salanders, Batten, Sasſen, *Friſi Majoren*, grote Frieſen, *Friſiabonen*, kleene Vriezen, *Caninfaten Bructeri Grunni*, naderhand Franken, welke laatſten naderhand uit het gewest van het oud Batavien hunne Koningen gekregen hebben, en dus de Gaulen Overrijn komende, daar door de naam van Franken, eindelijk Franſchen kregen, althans hunne eerſte Koningen MATELINUS, FARAMOND, MEROVEUS LOTHARIUS tot aan Charlemanjen toe, hadden hunne zetel in Wijk te Duurſtede, de oude ſtad der Batavieren, en aan den Nederrhijn, waar van de munten voor handen zijn, aldaar geſlagen, met hun gekroont kopſtuk op 't revers *Doreſtade Fit* (*a*), dat is te Doreſtad geſlagen, en ook het Huis te Merwe en de Merwe na MEROVEUS, zie Couplet 122, en zeer waarſchijnlijk ook Warmond na FARAMOND genaamd is; dan hoe dit zij, en hier toe dient deze uitſtap, zeker is het, dat in die tijden oud Batavien, mitsgaders genoegzaam alle aangrenzende Nederlanden, de naam verkregen van FRANCIA LIBERA, uit die van BATAVIA LIBERA verandert!!! voor de vrije Franken, waarvan Charlemanje deze te Kenlen vestigde, terwijl het egter mij toeſchijnt, dat de toenmalige Friezen hunne oude Landnaam Vrij vaster gehouden hebben dan de Bataven, en dat zij daarom nog vrije vranke Vriezen heten, dat in den dubblen zin hetzelve is als vrije Vriezen is; want Vrank of Frank betekent ook VRIJ of FRIE.

Wat nu de naam van Holland betreft, deze is van later tijd, bij DIEDERIK DEN EERSTEN van Aquitanien aangenomen bij leen van Charlemanje, en daar door is een bepaling in de Lankaarten gekomen, die het oud Batavien inſluitende, niet zonder verwarring is verandert geworden, en

(*a*) Zie hier breder de afbeeldingen in mijne Nat. Hiſt. van Holland.

Digitized by Google

en derhalven die weder onoverkomelijke verwarring kunnen veroorzaken, die ik bedoele. Immers zal op alle Landkaarten van Europa dat kleen ſtipje Lands, als onze Nederlanden uitmaken, de namen van Holland en alle andere Provintien veranderd moeten worden, zonder noodzaake, daar de Landverdeeling op hetzelve uitkomt, dat is, dat elk Diſtrikt als 't ware hetzelve wordt als eene Provintie was; bij voorbeeld het Departement van Texel, Delft, de Eem en de volgende kunnen immers ook niet anders begrepen worden als bevattende de Landen, in den beperkten ommekreits begrepen, en in dit geval ſtaan zij gelijk met die der Provintien; en wel nog des te meer, daar onze Provintien, voor zoo verre hunne bepalingen bekent zijn, zeer wel en zeer landkundig tuſschen de limieten der natuurlijke Rivieren beperkt zijn; wilde men nu tot nut van 't geheel, en ter berekening van nodige gelijkheid in het dragen van lasten, den overſlag tot Departementen berekenen, wie ontkent dit goede oogmerk; maar men houde het mij ten goede, zoo ik geloove, dat men even zoo wel zoude hebben kunnen en blijven zeggen: Het Departement Zuid- en Noordholland, Kennemerland, Westfriesland, Overmaas, en de Provintie Zeeland, Gelderland, Vriesland, Overijſſel, Groningen, Drenthe en de Generaliteit enz., zonder dat woord voormalig, en dus hetzelve effect met eenige verbetering hebben. Dus hoop ik niet, dat men deze gedagte in een verkeerde opvatting zal nemen.

Couplet 214. Zoo nu eenige beminnaars van 's Lands verdere Diſtricten begeerden mijne ſtellingen breder na te gaan, zeer zeker is 'er geen voortreflijker geographiſche beſchrijving onzer en der Nederlanden te vinden dan bij GUICCARDIJN, beſchrijving der Nederlanden, zoo als die waren na de afzweering aan PHILIPS DE TWEEDE, en dienvolgens in den tijd, dat hij als Profeſſor op 's Lands Univerſiteit te Leijden was, de gelegenheid, zoo Provintiale als territoriale en ſtedelijke gelegenheid, met ongelooflijke vlijt en tevens juistheid heeft nagegaan, gelijk ook VARENIUS en ORTELIUS niet behoren verworpen te worden, ja ook door WAGENAAR Tegenw. Staat, naaukeurig naargevolgt. Dan tot mijn voldoening zie ik, dat men bij nader overweeging bij het tegenwoordig wederom herſteld Staatsbewind begrepen heeft, om de Departementale plans in zeker opzigt weder te brengen tot het ware en echte provintiale, zoo dat het

Digitized by Google

gantſche Staatsbewind alles weer onder den naam van Provintiaal *Departement*, dat in geſtrengen zin hetzelve als Provintie is, tot de oorſprongelijke namen ſchijnt weder te keeren, na rang als voorheen, naamlijk Departement Holland, Zeeland, Friesland, Gelderland en zoo vervolgens alle Proivntien na rang.

Couplet 218. Daar ik nu tot hiertoe mijne gedagten geuit heb omtrent de verdeeling des Lands in Diſtrikten, en zeer gaarne inſtemme in de noodzakelijkheid van eene geographiſche bepaling, behoudens de aloude natuureigen benamingen, zo kan men mij, vertrouw ik, niet ten kwade duiden, dat ik het allergewigtigſte onderwerp daarop betreklijk niet uit het oog verlieze, te weten de waterſtaat des Lands; te meer, daar het mij onder verbetering toeſchijnt, dat men zig bezig houdende met de Landſchaplijke verdeeling en het daar uit voortvloeijend beſtuur der Volksregering, ter verbetering en bepaling der ſinantien, en ter tegenweer; men maar al te weinig, ten minſten eenigermate traag, en als 't ware zorgeloos is, om acht te ſlaan op onzen grootſten vijand, den ondermijnenden waterſlang, die, zoo men dien niet bij tijds beteugelt, na alle beredeneerden ſchijn in korte jaaren het geheele Land zal inzwelgen. Ik ben geen Propheet, ook wenschte ik mij niet ſchuldig te maken aan bekommerende voorſpellingen uit het beloop der Natuur.

Maar daar ik mij vleije, als Schrijver der natuurlijke Historie van Holland, eenige kennis van onze Rivieren en Stroomen te hebben, en ik de gedugte veranderingen hebgade geſlagen, die ik in het boek der eeuwen vermeld gevonden heb, en thans vergelijke met de denkbeelden van niet minder kundigen dan ik in dit vak, die ik geraadpleegt heb, nog dagelijks de toenemende ſtroomvallen, afſpoelingen der ſtranden, verloop der ſtroomen en banken, jaarlijkſche toenemende overſtroomingen en dijkbreuken, ſpringvloeden, die ons de haairen doen te bergen rijzen, als wij het geen gebeurd is vooruitzien weder te kunnen, zoo niet te zullen gebeuren, indien God het niet genadelijk verhoede, en wij met de borst ons beijveren, om ons menſchlijk, ja bij uitſtek ons Hollands vernuft in het werk te ſtellen, ter afwering om zo veel mogelijk dien val te ſchutten. Hollands vernuft, of Nederlands vernuft, zeg ik, om dat 'er geen Natie bekent is, die meer ervaren is in het maken van Waterwerken, Dijken, Dammen, Hoofden, Kistin-

tingen, Kadens Sluizen, In- en Uitwateringen, Zeeweeringen, Hoofden en Molens, Verlaten, en wat dès meer is.

Couplet 219. En derhalven durf ik dan wel zeggen, dat men doch zorgde en de bróedertwist, liet ſtaan, het krakeel, het over en weêr haspelen over nieuwe wetten, over uitlandſche Coloniën, en bijzondere voorrechten van Departementen en deeze of geene ſtad of Diſtrict, te laten varen, maar veel liever tot eendracht en vrede tragten te brengen. Eer men te laat naberouwe den zoo zigtbaren ramp, die ons bij de eerſte dubbeld ſpring, hooge zee, en grondverzakking en gedugte orkaan bedreigt, onherſtelbaar ondervinde! ik durf hier ten voorbeelde wel herinneren, die vreeslijke inbraak der Zuider Zee bij de Cimberſche vloed, en ontellijke inbreuken, de ſcheiding van Zeeland en het Eiland Walcheren van Vlaanderland, het verzinken van twee en zeventig Dorpen in de Dordſche waard, en vooral de afneeming onzer ſtranden, van de bree veertien af, tot aan Schevening, Katwijk, Petten en Calantsoog, en voords de wankele ſtaat van den Hoek van Holland, tot voorbij Petten en Huisduinen, ik ijze als ik er aan denk, als ik aan den val bij Zierikzee, en de angſtige ſtaat van den West-Kapelſchen Dijk, aan Huisduinen en Ameland denke! en ja, ook aan de Haarlemmer Meir, de Crimpenerwaard, en Zuid-Hollandſche plaſen.

Ik zwijge nog van de ſchriklijke toeneeming der uitveeningen, andere Meeren en uitgeveende plaſen. ——

Was het, ik vraag het met gevoel van Vaderlandliefde aan 's Lands vaderen, was het niet beter de handen mede Broederlijk aan 't werk te ſlaan met eenparigheid, dan elkander voor ſlijmerig en zwartgallig te ſchelden, ——

Couplet 220. En met luipende oogen van gedoogzaamheid, zulke walgende ſmaadwoorden te verwijten, als 't ware eene Peſtſmet. Was 't nog eens, niet beter om die wonden te helpen geneezen? om ongeneesſelijke te geneezen? Ware het niet duizendmaal wijzer, nuttiger voor het behoud van het land; het heil der Zeevaardij, dat men onze Zeewerken, boven alles, als het gewigtigſte van onzen grondſlag en bewoonbaarheid des lands, in yverigen werkzaamheid ſtelde, men behoeft 'er geen GENNETTÉ of uitheemſche Geleerden, geene Staetskundige Raadsheeren, of veel ligt Theortiſche Hooggeleerdheid toe, het krielt in ons land van Pilooten, Moolemaekers, Stroomkundigen, Land-

Digitized by Google

meeters, Dijkmaekers, Strand en Rivier bewooners, Wiskunstenaars, Rekenaars en Dijkwerkers, wier ondervindlijke kundigheden gevoegt bij fondamenteele Wiskunde, Getijrekening, Maanſtanden, Land en Zee-Winden, Stroomſtrekkingen, in een woord, alles door en door ervaren zijn, ja heden van tijd tot tijd ervarener dan voor deezen, althans in het Bekisten en Zeewerk. Getuigen zijn, behalven eene menigte van Kistingen en Hoofden, langs de Rhijn en Maze, en in Zeeland, vooral dat Meesterſtuk onzer dagen, in het formeeren van eene veilige Haven in het NIEUWE DIEP dan den Helder, waar in onze Vlooten veilig in de winterlaag kunnen leggen en kalfateren, welker voltooijing en doorzetting wij met dankbaarheid behooren te ſtellen onder de wijze en volijverige medewerkingen van WILLEM DEN VIJFDEN met de Staaten, dat zeer zeker beter Monument van nagedagtenis is op de Duinen bij den Helder, dan aan en op Kijkduin, de nagedagtenis van onze geſlagen Vloot, dit in 't voorbij gaan. Laat ik het kortheidshalven daar, anderſints zoude ik van dit Nieuw Diep, zeer aanmerkelijke wetenswaardigheden konnen te berde brengen, nademaal ik zelve daar toe eenige betreklijke plans en kaarten heb helpen maaken, en met Lootzen en andren geconſuleerd, op verzoek van zekeren LAURENS BRANDLIGT, die dies tijd, op last van Burgemeester HOOFT te Amſterdam, mij hier toe verzogt had, en ſpeciaal door den Broeker Heer CLAAS PLOEGER, wiens Edelmoedige Vriendſchap en regte Vaderlandliefde bij mij en alle braven in zegening is, ſcheenende het plan als toen te zijn om deze onderneeming voor zig en eenige Aſſuradeurs zelven te ondernemen, in geval het Land aan hen of Amſterdam het Havenregt toeſtond, dat echter zoo gemaklijk niet gegaan is. *Sapienti Sat Dicum.* (*) ——

Couplet 221. Ik keer tot mijn vervolg, op de aanmerking, dat men elkander zwartgallig en ſlijmrig noemt, en vraag rond uit, of die ſchandelijke morſige Taal, niet tot walgens toe in de mond van het graauw tot Muitende Razernijen, ſchendwoorden van Partijſchap heeft aangehitst? en wel bijzonder door de Vrijheid der Drukpers zelve?

Het behoeft zeker weinig bewijs dat de ware Burgerlijke Vrij-

(*) Daar ik nu onder het drukken dezes verneme dat van wegens het Staatsbewind eene nooddringende uitwatering na de natuur der ſtroomen bepaalt is, erken ik voor mij, met dankbaarheid deze wijze zorg.

Digitized by Google

Vrijheid door de onbeperkte vrijheid der Drukpers zelve verdrukt word, veel is hier over voor en tegen geſchreven, dar over bekent is, maar tot heden is het op verre na niet beſlist.

Couplet 223. Dit intuſschen is niet te ontkennen, dat een iegelijk wie wil, vrijheid heeft om te ſchrijven en te laten drukken at hij wil, maar dit is te gelijk waar, dat deze vrijheid niet buiten de palen der beſchaafde Wetten gaan mag, en gevolglijk, dat iemand vermenende vrijheid te hebben om laster en logen, ja ſchelmſtukken te ſchrijven, onverantwoordelijk zoude blijven voor het Recht, of door naamloos te ſchrijven onbekent te blijven, en alle kwaat en twist ongeſtraft aanſtoken, het is niet duister althans ik ken 'er veelvuldige voorbeelden van, dat die genen, die de grootſte voorſtanders der vrije drukpers zijn geweest en nog zijn, 'er het grootſte misbruik van gemaakt hebben, en ook daar over of in perſoon, of in hunne Schriften geſtraft zijn, onder andre zijn de ſchriften *l'Homme Machine*, opentlijk te Amſterdam verbrand, en immers heeft dien zelven Autheur, door de vrije drukpers misbruik gemaakt van de vertrouwde Stukken in mijn Proces, hier boven vermeld, en zeer zeker in verſcheiden Stukjes zonder naam in de troeblen deezer tijd uitgegeven, mij wel bekent, die niet door den beugel konden, en waar in men anderen beſtraft over hun vrijaart van ſchrijven, en echter zelve REINIER VRYAARTS besten vrind was, ik moet de gemelde Oranjeboomen hier ook herhaalen, daar die zoo lang naamloos gebleven zijn, na dat ik 'er om verdrukt ben geweest, nu door den grooten waarborg der vrije drukpers P. VREDE; ontdekt zijn als eigen Autheur, zie hier boven, zoo ook het Boekje van 't Volk van Nederland, nog duizende naamlooze Schriften; maar dit durf ik zeggen, dat alzulke Schrijvers zijn moogen zoo geleerd als zij kunnen, zij kunnen, zij moogen het vrijheid en waarheid noemen, dat zij zeg ik, zig zelfs verraders door hunne naamen niet opentlijk te noemen, daar zij dog bekent zijn, of zoo zij al dat niet mogten verkiezen, dat zijn reden kan hebben, zij echter op generleije wijze hunne namen niet mogen verzwijgen nog bedekken, in geval het Staatsgezag het begeert en behoort te weten, en vooral als het direkt

Digitized by Google

iemands eer en welvaard geld, in dit opzigt zèg ik, dat de vondigheid van LAURENS KOSTER, Uitvinder van de Drukkunst! ſchandelijk misbruikt word, daar geen eerlijk man vrij is voor vuilaardige betigtingen hoon en ſmaad, En dat wel het hatelijkſte is, dat het Hoog gezag, na dat de eene Partij of den andren de ſterkſte is, ook de Drukpers voor den eenen begunstigt en voor den andren onderdrukt wat ten voordeele van zijn partij diend, en zelfs tot ſchaamens toe, de Eerlooste Schriften door de vingers gezien worden, zoo als te zonneklaar in deze dagen de natie met Vloek en Lasterſchriften tegens het Oranjehuis, de Achtbare Edelen, Magiſtraten en Burgerij, en ja gekroonde Hoofden zijn gedoogt, ja ook perſoonlyk tegen mij zijn uitgebraakt, terwijl ik, die nooit mijn partij iets ben ſchuldig gebleven, hoe weinig ook en ſtout altijd met mijn naam ruiterlijk voor den dag kwam of nooit ontkend heb, en nog in deze Menschlijkheid pal ſta, evenwel ſtraks veroordeeld, aan de Kaak geſteld, en vervolgd wierd, in zelfs opentlijk aangekondigde, en reeds uitgegeven Werken, waar van men den Inhoud nog niet wist, en de opentlijke uitgave gedoogt had, en ten tweede maale aangekondigt, zonder eenige wettige aanklagt ſcheen te verbieden, om mij zelfs te verdedigen, en uit een welmeenend hart en Ronde Vrijmans Ziel verbetert, ter vrije drukpers gelegt zoude worden, belemmerde en gedagt heeft te ſtaaken, misſchien en ja waarſchijnlijk om dat men bang is voor de waarheid ter verdediging van Oranjes en des Eendragts zaak. ——

En zie daar deze Coupletten verklaard, heb ik hier dan ook in misdaan, als ik dat misbruik van de Vrije Drukpers onder de Rampen van mijn Vaderland ſtelle? dat zij dan is 't mogelijk, ook mij de vrijheid van denken, zoo zij kunnen, beletten! Men vat ligt dat ik hier deze verdedigende Bataafſche Menschlijkheid beoge! Ik zwijge zoo veel ik kan, maar ik wil nog kan dit niet zwijgen, dat ik aan meer dan een nieuw Patriots gezag en invloed hebbende, en mede de penne voerende Perſoon, mijne Bataafſche Menschlijkheid, wel twee à drie jaar geleden, liet lezen, zoo als die toen geſchreeven was, en hunne gedagten rond uit vroeg, als kennende hem voor Cordaat genoeg. Hij antwoorde, dat Stuk is ſtout en behelsd veel waarheid;

maar

Digitized by Google

maar wij mogen ſchrijven daar gij zwijgen moet, en daar mee uit, ſtap ik hier voor zoo verre dit hier te paſſe komt 'er van af, tot dat ik wensch te mogen ſpreeken, en dat zij op haar beurt zwijgen moeten, nu het tijd van ſpreeken word, waarom ik meestal aan die geene die vermeenden dat ik nog al wat wist, aan mij vroegen de gemeene Vraag, wat denkje van de Tijd? dan antwoorde ik:

Elk vraagt, wat denkje van de Tijd?
Ik zal u mijn gedagten ſchenken,
Wanneer de Tijd zal zijn vervuld,
Dat na verdrukking en gedult
Ik weder vrijheid heb van ſpreeken en van denken.

Dit zij genoeg, om ook over de volgende Coupletten breder uitleg te geven, nademaal dezelve verſtaanbaar genoeg zijn, als: ——

Couplet 224. Het gedoogen van het graveeren van allerleij Spotprinten, vuilaartige en beestagtige Afbeeldingen, Bordeelprinten, zout en geestelooze beſmetting van onze Nationale Konstroem, en anders Schertszieke geneigtheid, immers halen al die hedendaagſche Voddeblaaden niet bij dat ſtoute Konſtſtift van ROMEIN DE HOGE, die vermaarde Graveur van Spotprinten, in de Eeuw van LODEWIJK DE VEERTIENDE, hoe zeer ſomwijlen wat te ſterk, was 'er niettemin Hiſtoriekunde, zinnebeeldige overbrenging en toepaſſing, ja geleerdheid in op te merken, daar nu alle die grollen bij elkander, de domſte en lompſte, ja walglijkſte morfigheid teekenen.

Couplet 225. De afbeeldingen van keeshonden, duivelskoppen, zwijnen, phoeffen, weegluizen, ſchoppekoppen, en Ezels begraafniſſen, zonder geest of ironiſche geestigheid, zijn getuigen van de vuile botterikken, die de geestige konstvinding anders nog wel gedoogen zoude —

Couplet 226. En hoe weinig het kost, om bij het ſchavotslied van een Guit, die gegeesſeld, gehangen of geradbraakt is, een ſchandlied op een eerlijk Burger, of Magiſtraat, langs de ſtraat te venten door Liedjeszangers uitteblaeten, dit ſchreeuwt tot God. Laat ſtaan die gevloekte Vorſtenhoon.

Digitized by Google

Couplet 227. Maar boven al die onverzadelijke woeker van eenige Boekverkopers, ik bedoel die overdreven handel, en tegens alle regelmatige wetten wetten ſtrijdende vrijheden, die ſommige Boekverkopers zig aanmatigen, alleen door willekeurige costumen, en ongeoorloofden woeker, ik durf het zeggen en bewijzen, ſchandelijken zwendelhandel, ja bedrog, bij de uitgave der werken, het zij vrij of bij inteekening, waar bij zij eerst een werk op een goeden prijs ſtellen, en redelijke winst, dat billijk is, dan zoo dra hebben zij geen goed debiet, dat zij wel gewonnen hebben, of zij verkoopen de overige exemplaaren voor de helft, ja een vierde minder, en dat nog eerlozer is, zij ſlaan er een nieuwen tijtel voor, en verzaaken den Autheur en zijn naam, wiens eer zij bevlekken; terwijl de eerſte kopers, daar na bij Auctie of overlijden, tot hunſchade en ſpijt, dikwijls werken van een groot belang, tot een ſchreeuwend lage prijs verkopen, dit noem ik woeker, (in geval van tegenſpoed is iets anders) duizend ſtaaltjes zijn er van, eenige wil ik melden om dat het Eclatant is, toen de Boekverkoper DE HOND, het kostbaar illuster werk van VAN LOON, Nederlandſche Historiepenningen drukte, beloofde hij een boete van honderd ducaten aan den armen te zullen geeven, als hij het tot minder prijs verkogt, nu het werk wierd geſtaeg gezogt, en gelijk het verdiende, na waarde betaalt, maar ziet, toen hij rijkelijk uitkon, en elk, wie maar belang in zulk een voortreflijk werk had, in zijn Bibliotheek daar van voorzien was, liet hij het tot veel lager prijs aankondigen, hier over van verſcheiden perſoonen van aanzien berispt en gereclameerd zijnde, betaalde hij de boete van honderd Ducaten aan den armen, dat hij gemaklijk doen konde, nademaal die honderd Ducaten hem niet in 't minſte deerde, dan waar toe dit geval; men heeft hier van de dagelijkſche ondervinding in de aankondigingen in de Couranten tot verminderde prijzen, het misbruik van intekeningen, hoe zeer anders nuttig, zijn al te wel bekent, om er hier verder van te ſpreeken, van het eerloos nadrukken, zelfs van met privilegiën gedrukte werken, het niet debiteeren of recenſeeren te verkoopen van in commisſie gezonden werken, als het niet van hunne cabaal is, het clandestine distribuëeren van verboden boekjes, onder het een of ander,

pre-

pretenteſchappatoir, dit weeten zij best, die deze ſtreeken kennen, ondertusſchen is en blijft dit zulken ongeoorloofde woeker en bedrog en ſluikhandel, een ſchreeuwend misbruik, dat wel degelijk na mijn inzien een voorwerp van beteugeling en verbetering, in de ontwerpen der Staatsregeling vereischte, vooral op Weekbladſchrijvers, en allerlei blaadjes, die door omlopers onder het volk verſpreid worden, maar vooral wat de Courantiers betreft, of die door geene valſche berigten het volk misleiden, door tweedragtverwekkende dubbelzinnigheden te plaatzen, dikwerf wat al te veel, door invloed der Aktiehandelaars, dit vraag ik? veel is hier van te zeggen, dan hoeverre dit ook de gepriviligeerde Couranten betreft, is dit de zaak van Hoger Magt, doch ten aanzien van andere allerlei nieuwe ongepriveligeerde Couranten, derzelver vermetelheid dunkt mij althans, dat in deze daagen niet weinig deel hebben aan het voeden van de gevolgen der tweedragt, en dus ook de rampen, daar uit voortvloeijende.

Couplet 228. Het ware dus te wenſchen, dat men AUGUSTUS eeuw beleefde, deze roemwaarde, en tot heden toe geëerbiedigde Romeinſche Keizer, wiens naam de maand Augustus draagt, en wiens eeuw, de Heil-eeuw van AUGUSTUS genaamd wierd, om al het heil, dat de Romeinen onder zijn beſtuur genooten, als waar bij zoo veel woedende en bloedige Burgeroorlogen gedempt wierden. Deeze vorst beval, dat men alle onnutte twistſchriften, lasterbladen, tweedragtſtokende papieren, en valſche Wijsgeerlijke Leerſtelzels opzamelde, en bijeen bragt, die hij openlijk liet verbranden, en alzoo de Bibliotheken zuiverde van onnutte en overtollige boeken, terwijl hij aan de andere kant liet zorgen, dat de oude, echte en wijze ſchriften en overleveringen, eerbiedig bewaard en in agting gehouden wierden; en tevens aan alle blinkende vernuften wijsgeeren, dichters of ſtaatsmannen vrij liet, om hunne werken uit te geven, die hij zelfs met zijne vermogens en giften vereerden, als Mecenaten gelijk zoo de groote VIRGILIUS, zulk een Mecenas bij AUGUSTUS vond, dien zelven Mecenas, die zijnen eernaam aan alle voorſtanders van weteniſchappen heeft naargelaten.

Couplet 229. Dan ook, hoe inſchiklijk en gedoogſaam hij voor de geestige, ja ſpitsvondige ſchranderheid van Nazo, Juvenaliſche en Martialiſche Dichters was, en ge-

Digitized by Google

gedoogde het vondig gispen van gebreken, zoo was hij niet te min geſtreng, zoo zij buiten de paalen van eerbaarheid en eerbied voor de Goden en de wetten gingen, gelijk dit ook aan de Grooten OVIDIUS NAZO het bannen op Pontuskust gekost heeft.

Couplet 230. In dien zin dan zeer zeker was het te wenſchen, dat men, wat men ook voor de vrije drukpers mag inbrengen, hoe inſchiklijk men ook wil zijn, dat doch al die onnutte, zede en rede, volk en ſtaat, Godsdienst en burgerrecht, gekuischte wijsgeerlijkdeid en edele dichtkunde onteerende papieren, ten vuure wierden veroordeeld en de ongeoorloofde woeker der Boekverkopers betengeld wierden, ten minſten dat men uit de handen van onkundige en voor arglistige ſchrijfſtijl kortziende Lezers, zulke listige ſchendſchriften in teugel hield, op dat dus de deugd en waardigheid der Menschlijkheid niet geſchonden wierd, maar de waarheid, heuſche vaderlandſche ſcherts en hekel, zoo wel als eerwaardige ernsthaftigheid, eene geoorloofde vrijheid tot nut en vermaak toegeſtaan wierd, mits zij door geen haat of vuile laster vervoerd is, welk eerlijk Boekverkoper kan hier iets tegen hebben, om zoo wel als het Staatsbewind het nadrukken van een anders Copij, aan den band gelegd heeft, hier op te letten.

Couplet 231. Wie hunner zoude de blaam waar van ik zonder eenige de minſte menſchenvrees, de ſchrijvers van den Politieken Blixem, en Janus, benevens alle dergelijke Weekbladen, niet vrij te ſpreken verkieze, maar ſtout onder de oogen durf zien, en al deed ik dit niet, al wie maar eenig oppervlakkig oordeel heeft, ja de nieuwe Patriotten, de verbitterdſte, vragen elkander hoe het beſtaanbaar is met alle goede trouw, als iemand zelfs lid van den Staat is, en aan nodige geheimhouding, als die het Staatsbelang vorderd, onderworpen, op de minſte gemelijkheid, alles publiek maakt, en om zoo te ſpreeken, Reu en Tevenbijt? kan een gezond verſtand, ja een half gezond verſtand begrijpen, hoe het ſamen gaan kan, dat die zelve perſoonen Staatsperſoonen, Volksrepreſentanten zijn, die ſchier van Nommer tot Nommer, met naam en toenaam, in de Politieken Blixem berispt, beſchuldigt en belachlijk, ja met morſige taal publiek ten toon geſteld wierden, gedogen dat hunne raadgevingen, commisſiën, verantwoordingen, rekeningen, kortom alle hunne betrekkingen tot de Staatsregeling

of

Digitized by Google

of het Volksbeſtuur, in een verkeerd dagligt geſteld wierden, eens vooronderſteld, dat er waarheden zijn, daar men zich op beroept, of die dan door een man moeten gezegt worden, die (het welk niet ongegrond te bewijzen is,) vrij meer op zijn horens heeft, althans niet zonder reden, van zijn partij geremoveerd is? en dan nog door de Remoteurs in velen opzigte geprotecteerd ten minſten zijn ſchrifgedoogt worden? het kost weinig moeite, om de namen van de politieke perſoonen van alle de verſchillende Staatsomwentelingen, in de Politieke Blixem en Janus ten toon geſteld, te noemen, die, zoo het mij althans toeſchijnt, het zig wettig hadden behoren of kunnen aantrekken, en vervolgens zulk een heethoofdige driestheid helpen beteugelen, al was het maar tot handhaving van hun eigen naam faam en het volksvertrouwen.

Couplet 232. Maar vooronderſtel eens, dat het beſtaanbaar ware met de vrijheid van Staatsberisping, naamlijk het melden van abuizen, misſlagen, het ontdekken van Achitofels raadgeevingen, dat zeker een vrij volk doen mag? dan is het echter niet beſtaanbaar met de beredeneerde beſcheidenheid en eerbied, die men voor het volksrecht hebben moet, om zulke tedere zaken, waarmede de Achtbaarheid der Staat vermengd is, op zulk eene Janhagelſche wijze, en ſtraatvloektijtel, van Blixem, Weerligt, Donder, enz. te behandelen, en elken berisping te vermengen met morſige droomen, van walglijk braken, ſpougen van gal en ſlijm, dronkenſchap, vegtpartij in den Raad, geſcheurde paruiken, geele beſcheeten broeken, quijlpotten; en galanterijën van Hoertjes en Matresjes, kwaade wijven, allerlei kroegen-, ſchuiten-, kermis- en harddravers vertelzeltjes; zal men zulke wijze van volksverlichting van waarheid ſchrijven, van Staats- Wet- en godsdienst-eerbiedigers, dan meerder beſcherming en meerder agting toekennen, als hartig en met bondige redenen ſchrijvende Autheuren, hij zij nieuwe of oude Patriot? dan mogen die het volk met grollen doeken, mogen die met de zotskap van JANUS, op zijn dubbele kop, voor wijzen doorgaan, mogen die alzoo de ſcherpzienſte oogen blinden? die oude Lanterne Magique, die beruchte Toverlantaarn, bekent door zijn mooije haatelijke vertooningen, is al die heethoofdigheid vrij? dan is het uit met alle harti-

tige dichtkonst, zuivere historiekunde, en ronde Vaderlandſche hartlijkheid, dan is het geen wonder dat die Meſſieurs als magere varkens ſchreeuwen, om het ſchaap der Bataafſche Menschlijkheid te verdrukken, daar hunne ſpoeling en Borſtelleveranciers, en kortmeelleveranciers te wel op de trog paſſen, op hoop van vet ſpek voor goede prijs aan de proviant-magazijnen te kunnen leveren.

Couplet 233. Evenwel wee, zoo JOVIS, die ook JUPITER is, de Oppergod der Heidenen en de Patroon van den Heer Blixem, zoo hij zich aanmatigt ook van zijn blixems is, als die eens als de ware JUPITER neer komt dalen, want er zijn zoo veel ſoorten van JUPITERS, CUPIDO's bij Poot kon 'er wel drie, die hij in 't minne wortſtelperk te ſterk viel, zoo er een ſlegts van deze zijn redacteur is dan dat zal hij door den tijd ondervinden.

Couplet 234. Ik wil liever den Heer bilxem, daar voor laten opdraaijen, het kon hem wel bekoomen als SEMELE, die, BACHUS bij JUPITER baarde, en zo begeerig was om de blixems van JUPITER nabij te zien en te behandelen, dat de Blixempapa eindelijk aan haare bede gehoor gaf, doch op zijn Adelaar op aarde nederdaalende haar die zien liet van nabij, doch kon niet beletten dat zij haar nieuwsgierigheid zoo duur betaalde, dat zij in het vuur verteerde.

Couplet 235. Ik hoop daarom dat zijn ſpreuk PROCUL A JOVE PROCUL A FULMINE, dat is, *digt bij* JUPITER, *digt bij zijn blixems*, met Gods grimmigheid niet op hem nederdalen; hetwelk breder alrede in mijn Voorberigt betoogt, is, gelijk ook de toepaſſing op MERCUUR, de God der dieven, al mede een zonderlinge verkiezing, tot vriend en bode van allerlei politiek Blixemnieuws? Hoe zou 't gaan als MERKUUR zijn vriend, hem eens voor ARGUS neemt.

Couplet 236. Deze ARGUS, om den onkundigen hier in eenigzins te verlichten, (want daar toe dienen deze Notulen) Deze ARGUS was geſchikt om eene koe, waar in JUPITER eene vorſtinne Europa, waar op hij verlieft was, veranderd had, doch door zijn vrouw, de jalourſe JUNO, ontdekt zijnde, geſtolen wierd, en aan dezen ARGUS te bewaeken gaf, die men zeide duizend oogen te hebben, waar van hij 'er altijd eenigen open hield, als hij de andere, om te

ſlaa-

Digitized by Google

ſlaapen toeſloot, zoo dat hij altijd, nagt en dag, de koe in het oog had, de looze MERCUUR, JUPITERS en MAJA'S zoon, de vertrouwde van zijn Vader en Hemelbode, van aart listig en onderneemende, wierd gezonden om die koe te ſteelen, doch zag geen kans om dat ARGUS altijd eenige oogen open had, des began hij eerst mooi te praaten en ſprookjes te vertellen, toe te zingen, en naderhand zoo lieflijk op zijn fluitje te ſpeelen, dat ARGUS de vaak niet uit zijn oogen konde houden, maar met allen te gelijk in ſlaap viel, en MERCUUR, zijn ſlag waarnemende, hem nedermaakte, met de koe vortging, en dien bij JUPITER weerom bragt.

Couplet 237. Die nu Couplet 237 hierbij wil vergelijken, en voor de door JUPITER geliefde koe Allegoriſche de Hollandſche koe nemen wil, die geſchaakt zijnde en bewaakt door duizend listige oogen van een ingebeelden Argus of Argusſen, eindelijk door MERCUUR, de God der kooplieden zoo wel als der dieven, weer aan haar echten Minnaar en beſchermer, de Eendragt en Oranje, terug gebragt word. Dit dunkt mij kan 'er hier ter uitſpanning nog wel door. Evenwel hoop ik, dat JUPITER dezen Argus wat genadiger behandelen mag. Mij dunkt het zal voor hem ſtraf genoeg zijn, als hij al zijn oogen blind zal kijken, als de Hollandſche geſchaakte koe weer met Olijvekranſen en Oranjeappels op de Hoornen, na het Landgebruik, triumphelijk terug komt.

Couplet 238. Het overige, dat voorts op Janus zijne Agatha, het kregelig Oranjewijf en verder betreft, is alrede in de verklaring der Tijtelplaat in het voorberigt verklaart, en het geene ik in 't vervolg te zeggen zal hebben, moet zijn tijd wagten, daar ik verſta dat den Heer Blixem is uitgedoofd, beveel ik zijn geest aan de rust der Elizeeſche Velden.

Couplet 241. Wat de ſchuimſpaanſchrijvers, en inzonderheid Maarten de Conijneman aangaat, ik laat die ſchuimen na believen. 'Er zijn zeker nu en dan goede welmenende trekken in, dog ik voor mij zoude liever zien, dat men met wat meer eerwaardigheid van de Prins en de Princes ſprak; dat woord Exſtadhouder, oude mannetje, dat wijfje, dat jongetje, die neefjes, die oometjes, en meer dergelijke al te lage ironie, quaſi grappigheden, maken

juist

juist geen goed contrast met de zedigheid van Christiaan, en de ernst van Wardenerus. Intusschen de gemeene man vermaakt 'er zig mede, en het is niet al mis, dat al die Logenkranten eens geschuimd worden. Wij wenschen de Schuimers alles goeds, maar waarschouwen hen, om een staele schuimspaan te bezigen; want als de Kok en de Keukenmeid aan 't krakeelen raken, ging de Houte wis op 't vuur, de Tinne zou smelten, en de aardewerk met vergiettest en plateel aan stukken gesmeeten worden. ——

Couplet 242. Dus met een staale of ijzere, of blikke kan niet verbranden, niet smelten, niet breeken, maar in goede koks knuisten de keukenberoerders wel wegjagen, vatjet Heeren? ——

Couplet 243. Wie ik door Uilneef verstae, en het gehele Spreeuwenest, verklaar ik liefst niet; daar het thuis hoort tot Leijden word het wel begrepen; in andere Steden zou het weinig afdoen. De voornaamste Leijdsche Clubsen der nieuwe Patriotten zijn bekent in het Aekster en Spreeuwenest; de Paauw kan men denklijk nader berigt bekomen, het Zwijnhooft heeft een schreefje voor. Amicitia, de groote luiden Club, die kon in het vrindlijke zijn beurt wel eens krijgen, en, en, en, en zoo voort—?—?—

Couplet 244. Wat het Couplet 244 betreft, en wat de oorzaak hier toe gegeeven, kan, die het aangaat zig aantrekken, en lezen bij de verklaring van Couplet 227, en in 't vervolg iets naders.

Couplet 245. Behoeft geen uitleg, alzoo het voorige op alle de reeds gemelden betrekkelijk is, vooral de tweedragtige snappers der Weekbladen enz.

Couplet 246. Dat ik evenwel hier CATO onder de tweedragtige snappers stelle, is, om dat 'er ook een Weekblaadje in het licht is gekomen, getijtelt: CATO *in de Negentiende Eeuw*, waarin men op een bedekte wijze de gebeurtenissen van die tijd, als de dood van CÆSAR, de daden van CATILINA, de zoogenaamde Vrijheidszoon BRUTUS, ——.

Couplet 247. Die zijn Vader CÆSAR vermoord heeft, het Pharsaliaans verraat van POMPEJUS vele dergelijken, bedektelijk als modellen neemt voor Vrijheidszoonen, om die wederom te herinneren; maar wel voornaamlijk, om onder den naam van CATO, de zoo beroemde Romeinschen Raadsheer en vijand van CÆSAR, in zijne trotsch te volgen; dan

ook

ook deeze CATO van den Negentiende Eeuw heeft weldra den geest gegeven, en is niet meer; althans hij heeft weinig crediet in den Raad der N. Patriotten gehad.

Des als men nu eens onbevooroordeeld nagaat, hoe vele Toneelſtukken, vergelijkingen, overbrengingen der Romeinſche en Griekſche Moordtafreelen kwanswijs Vrijheidsheldendaden 'er in deze dagen worden opgekrabt, en al zedert lang van tijd tot tijd onder de zedekundige ſchriften vermengd zijn, dan zeker mag dit Couplet wel in aanmerking komen.

Couplet 248. Immers heeft het Toneelſtuk CATO, waar in de zelfsmoord geleerd word als een mannelijke grootmoedigheid, invloed op dergelijke koppige Vrijheidshelden gehad. Ik heb bewijs van een zeer goed vrind van mij, een door en door geleerde in de Romeinſche Letterkunde, en een hard nieuw Patriot, die niet minder als CATO verbittert tegens CÆSAR, zoo ook tegens het Stadhouderſchap en Oranje was, en zulks in zijne ſchriften en daaden getoont heeft: dezen vriend, voor wien ik, zijne denkwijze uitgezonderd, eene bijzondere achting had, en dien ik niet gelieve te noemen, was zoo aan die romanieke grootheid verknogt, dat hij altoos in zijn leſſenaar een groen zijde koord, tot een ſtrop gevlogten, had leggen, en vermoedelijk ook zig zelven ontijdig heeft van kant geholpen, toen hij buiten 's Lands uitgeweeken was — en hoe vele dergelijke gevallen 'er geweest zijn of nog zijn, laat ik daar. Zeker zijn deze gevallen bewijzen van krankzinnige hooggevoeligheid; dan ook hoe hoog de Vadermoord van BRUTUS Toneelſtuk, de dood van CÆSAR, of ook JUNIUS BRUTUS, en ontelijke ſtukjes, daar die daaden als een heerlijk voorbeeld van Vrijheidszugt, die het Leven van Vader, Moeder, Zoon, Dogter, Broeder, Zuster noch Maagſchap ontzien moet, word voorgepreekt, behoeve ik niet te zeggen, en, helaas! hoe men hier op de Koningsmoord van LODEWYK DE ZESTIENDE en zoo veel Edelen; uit Vrijheidszugt goed maakt? hier over bloed het hart van elk Christen en onpartijdig Staatkundigen.

En ô wie weet niet, hoe in 't geheim zulke daaden nog tot wrok op andere Vorſten als Jacobijnſche of Machiavelistiſche plichten zijn voorgepreekt; ondertuſſchen vergeet men, of liever men verduistert moedwillens, de deugden

en Vaderlandsliefde van zulke ſlagtoffers der Volksberoering; immers na dat JULIUS CÆSAR vermoord was, om dat men zeide, dat hij na het Despotiek oppergezag ſtond, vond men in zijn Testament, dat hij het Volk van Romen tot zijn Erfgenaam, en BRUTUS, zijn Zoon, die hem vermoord had, tot Opvolger beſtemt had. Men opende de oogen, en zag, dat zijn opperbeſtuur niet anders bedoelde, dan de Romeinſche Ariſtokraten te beteugelen, den Raad in 't gezag te handhaven, en Romens vijanden te verſlaan, ja het rijk der Romeinen te vergrooten, gelijk hij gedaan heeft, en tot aan en in ons Land getriumpheerd, dog niet te min het Recht der vrije Bataven geëerbiedigt heeft.

En og, hoe heeft het PHILIPS DE TWEEDE en Spanje niet gewroegt en berouwd? hoe PARMA niet, de Moord aan WILLEM DEN EERSTEN en zoo veele Edelen, wier ſpreuke was: *Fidelle au Roi jusqu'à porter la Beſsaſse*; den Koning getrouw tot den Bedelzak toe? hoe gaarne hadden zij die getrouwen weerom gewenscht, toen van agteren na hun dood hunne trouw geregtvaerdigt wierd, en ja, ik ga ſtouter door, hoe zoude men als men konde die zoo gehate en gevloekte Prince MAURITS en FREDRIK HENDRIK, ja alle Naſsauwſche Helden in deze hatelijke tijd wel wederom roepen, om onze Oost-Indiſche Compagnie en Colonien, de Kust van Cuba, Brazil, en het aan ons behoort hebbende Amerika, Nieuw Amſterdam, Haarlem, Leijden, Dordrecht, in één woord, alle nieuwe Hollandſche Wingewesten wederom te geven. Spreek, verſtomde ondankbaarheid; en vergeef mij, dat ik deze voorbeelden, als misbruiken van verkeerde Historiekunde beſchouwe, en vooral dezulke, die men heden voor ſchrandere Vrijheidsleer, geleertheid en zedelijke voorbeelden verdraait; doch die ik voor mij als listige ondermijners van ons ſtaatsgeſtel, en medeoorzaak van deszelfs rampen beſchouw, als de rust der Menschlijkheid verſtoorende, ontijdige wraak aankwekende en den Staat beroerende, — —

Couplet 249. Wat nu aangaat de bedoelde ALVRAAG, ik bedoel ronduit dat Weekblad, dat onder den Tijtel van Vraagal onlangs weeklijks uitkwam, en dat men zegt ten Autheur te hebben den Hoogleeraar VAN HAMELSVELD, dat ook zeer waarſchijnlijk is, alzoo hetzelve het kenmerk draagt van een geleerd en doorzigtig, niettemin critiek

Schrijver, die, alhoewel hij de meeste der nieuwere ſtaatkunde, en Patriottisme ſcheen toegedaan, meerder beſcheidene en tevens ſchrandere Vertoogen heeft medegedeeld, dan al die ſtraattaal en morsſige libellen van den Blixem en de Janusſen en dergelijken.

Als het nu aan deezen Hoogleeraar of Autheur heeft vrijgeſtaan, om bij wijze van vragen ſtellige zaaken vrijmoedig en ſcherp voor te dragen, dat aan alle Schrijvers rechtmatig toekomt, mits de vragen geene ingewikkelde ſmaad, laster, nog voorbedagte verbittering in de antwoorden bedoelen. Vragen is dog vrij. Waarom dan ook nietaan mij?

Couplet 250. Wie zal mij dat recht betwisten? wie mag het doen, of hij krenkt mijn vrijmanſchap?

Couplet 251. En des te meer daar men, ik vraag het, of het niet waar is, dat men door de vingers ziet, al zulke ſchriften, die in ſchijn vredelievend te zijn, in der daad tot niet anders dienen, dan om telkens nieuwe breuken ter omwenteling der welmenendſte regelen vnn ſtaat, ter verbetering te dwarsbomen, en ja, ik vraag het, of de volksſtem door zulke verfyningen niet geſlingert is, om onnozele menſchen, onkundig aan de ſubtiele oogmerken der politie, in 't net te ſleepen? het overige vatte den genen die, er hunne bedoelingen en gevoelen kennen, en zo hen de ſchoenen paſſen, dat zij die aantrekken, —

Couplet 252. Of anders, laten zij, bij den Duivel, zoo men zegt, te biegt gaan, en naar aflaat voor hunne zonden vragen, agter het ſcherm der geeſtelijkheid, bij derzelver Menschlijke biegtſtoel, dit is een vraag: of ik daar toe eenige grond heb? dit zou mij misſchien niet moeilijk te beantwoorden zijn, nademaal mij zeer wel Biegtvaders bekend zijn, ja Roomsch Priesters, —

Couplet 253. Die niet weinig, onder ſchijn van devootlijk bidden, en na het Miſſe en Vesper zingen aan de ſchrijftafel gingen zitten, om verbitterde ſchriften op te ſtellen, en voor het *pro Nobis* bidden, *pro revolutione* baden, en hunne leeken opruide, ik ken 'er, en ſommige zijn openbaar bekend, die op zeker nabij gelegen dorp en buitenplaats, en ſomtijds in de ſtad, met de vuurigſte Revolutionairen van allerlelje factionariſſen onder elkander eens, eene ſtille ſamenkomst hadden, met een natte vinger waren zij te beloopen. Dan daar ik verklaard heb en nog ver-

klaare, mij te willen wagten van perſoonlijkheden, vooral tegen Leeraars of Priesters van andere gezindheden, om vooral geen Religiehaat te voeden, zwijg ik liefst hier van, de raven zullen het wel uitbrengen buiten mij.

Ik herinner mij hier mijn Versje

Wil nooit geen Priester treffen.
Der groten armen zijn wel lang,
Maar 't valt hem nog wel eens zoo bang,
Die ſpotten durft met Beffen.

Couplet 254. Zoo ook is het genoeg dat ik den Diemermeerſchen Adder, die alrede van zijn venijn barstende, in de doodfuik zit, laat rusten, zoo ook de Post van den Nederrhijn, die zeker bij de zoo bekende Doctor SCHATS niet vreemt is, wel zal vatten, dat ik hier de bekeering van en Hellevaert van den Postſiakker, het Hoeze voor WILLEBORDUS herinnere.

Couplet 255. Voor lang in het ligt gegeven, en dat zeker de Schrijver van dat mooije Schendvaars op mij, in den Heer Politike Blixem, 8 Maart 1802. No. 4°. herhaald, en niet ontzien heeft, verwoeder uit Broeder Correspondentie vernieuwd, zeer wel op zijn Schendruin, die nu na de vilder gaat, heb toegepast, zoo het geval het toelaat, zal ik de nadere ontleding van dat Kreng, wel eens aan JANUS mededeelen, ten ware Agata Janus Wijf 'er Sauſiſe de Bolonge, zoo goed als ezels vleesch van maken wilde!

Couplet 256. Aangaande de Politieke Kruijer, HESPE het is geen geheim dat dezelve niet eenmaal, maar andermaal, deerlijk op het rad van zijn Kruijwagen zit, en door zijn Veembroeder Janus, en mijn Heer de Politieken Blixem uitgejouwd word, wijl zelfs mijn zinſpelingen allerbitterst misduit worden, aloo ik met het *gebroken rad*, dat eigentlijk Krat een Wagenwiel, Wagenſtel moest betekent hebben, geenſints een galgenrad bedoelt heb, zoo haatlijk was mijne allegorie niet, maar wel bedoelde ik een kruijer die niet meer kruijen kon, om dat zijn wiel, zijn wagenrad, of krat, gebroken was, evenwel ſchijnt vriend Janus in zijn No. 38. 14 Januarij 1802. dit anders te menen en mij op het Rad te wenſchen?

Couplet 257. Hier mede laat ik al die Logenſchrijvers en Oproerſtookers van het graauw varen, zij zitten genoeg in het naauw, en hebben moeite genoeg om hunne ſchande te bedekken, hen te regt te brengen of edelmoedig tegen te ſchrijven, is de moriaan geverwt. Cou

Digitized by Google

Couplet 258. En dus, al was ik een vlugge Bode, van Politieke Corespondentie van den Aemſtel na Parijs, ik had meer dan menschlijk verſtand benodigt, eer ik al die Eerloosheid zoude kunnen ontdekken, en ontdekt zijnde moogen aan den dag brengen.

Couplet 259. En dus, al doorkroop ik met eenen Eneas al de Holen van logen en laster der Acheron de driehoofdigen Helhond Cerbreus, die in de Tijtelplaat verklaart, met de Helſche Alekto en Meger op den voorgrond gemaald, mij aanbaste.

Couplet 260. En al vond ik 'er Marſias den Ezelsoor, nog zoude ik in den Styx der helle verdoolen, onder zulke gedrogten.

Couplet 261. Veel liever dan keer ik uit dien jammerpoel vol valschaardigheid, te rug bij mijne ſtoute en fiere Batavieren, daar men als geboren Vrijman, ronde waarheid, harde, dat is ſtoute, hartige, eerlijke mannelijke woorden uit de borst, zonder geveinstheid ſpreken mag en moet, volgens dat onverbasterde oud echt Nationaale Hooghartige eigen, dat bij alle Natiën de kenſchets der ware oud Hollandſche Menschlijkheid geweest is.

Couplet 262. Dus laat ik dan alle Schendhonden mij aanbaſen, en de naam en faam van alle brave Medeburgers Loogen Famen, ik vaar voort met beſcheide, dog niettemin ſtout, te vragen ——

Couplet 263. Volgens de welke ik, ten aanzien der Nieuwe Conſtitutie eenige ſtoute vragen doe, die meerder op grond van de rampen der openbaare tweedragt en onderlinge krakeelen, dan wel over Verklaringen, Alteratien, Verbeteringen onder de Wetgevers en Opſtellers der Staatsregeling zelve, die voor opzetlijk zouden kunnen genomen worden, maar die ik veeleer uit eene zugt om misbruiken te beſtrijden opmerk, dog geenſints om het Staatsbewind in een haatelijk ligt te ſtellen, nog breedyverig en beſlisſend beoordeelen, deze taak is mij te zwaar, en ja, den welmenende Patriot ſtaat 'er voor bedremt, de menigvuldige Discuſien, de bekende en elkander opvolgende Revolutien, zelfs met Gewapende Magt. ——

Couplet 264. De langwijligheid van beſluiten in het opſtellen van Regelen van Staat, de weinige Eendragt, daar men met reden onder de Oude Conſtitutie na verbetering zogt; die ouden invloed van Partijſchap, wie kan mij ver-

Digitized by Google

oordeelen in mijn Vaderlandsliefde, als ik ſlegts met een vrijmans rondborstigheid, zonder haatlijkheid, vrage na het geene de heethoofdige, misnoegde Nieuwe Patriotten, elkander openlijk en met ſtijve kaaken verwijten en verrigten, door Partijdig overweegen? bij voorbeeld klaagt den Schrijver van den Politieken BLIXEM en JANUS, niet op elken bladzijde over de uitvoering van het Hals en Burgerrecht? Stijgen derzelver perſoneele onbeſchofte aantijgingen, op de Staatslieden zelven, niet boven alle beſcheidenheid? beſchaamen zij hun Patriottisme niet? ziet een ſtoute kundige Nieuwe Patriot niet, dat dit aan een Ouwerwetſche Patriot of Orangist, zoo als zij thans per gratie die naam verkregen hebben, dat dit zeg ik aan haar en gevolglijk ook aan mij ſtoffe tot opmerking, berisping en navraag geeft; ——

Couplet 265. Daar ik niets vraage dan het geen de eerstgenoemde zelfs zoo het de gemelden *Politieken Blixem Janus* en anderen openbaare verbitterden tegens Oranje en de Oude Conſtitutie, over 't minſte, opentlijk op ſchier elken bladzijde het weiffelen der nieuwere berispen; en het zoetjes zagtjes eindelijk volkomen wederkeren tot het oude prediken? ——

Couplet 266. Behoef ik bewijs te vragen of aan te voeren, dat ik zeg dat de Tweedragt op nieuw het hooft opſteekt en elk zig in het harnas gaat jagen, daar in de laatſte omwending en al vroeger onder de Nieuwe Patriotten eene gedeclareerde partijſchap, ja zelf drie a vierhoofdige verdeeltheid opdoet, die haar eigen val bewerkt? en dus wel verre van die zalige Eendragt, onder de Oude Conſtitutie, die ondanks bijzondere belangens, zoo wijs en beſtendig was ingerigt. ——

Couplet 267. Alles door Partijdig overweegen buiten raad en daad, in eene onzekerheid gelaten hebben? waarom per ſlot van rekening de Menschlijkheid nu berooid, bekommert en radeloos, rampſpoedig zugt. ——

Couplet 268. Van het oprigten en ſlegten van Vrijheidstempels en Mastboomen, indien het niet opentlijk bekent ware, dat de Haarlemſche Vrijheidstempel zoo ſpoedig afgebroken was als opgeſlagen, als men niet wist, dat de Vrijheids Mastboom, voor de deur van een der eerſte Leden van het tegenwoordig bewind opgerigt, bij de Critic-

Digitized by Google

ticque omſtandigheden der Veldſlag bij Castricum, wierd weggenomen, dog dadelijk na de overwinning weder wierd opgerigt, en evenwel het is geſchied, van andre wel bekende omſtandigheden is best als nog te zwijgen, dan ook dit behoeft niet, nademaal heden alrede opentlijk op Hoog bevel de Vrijheidsboomen overal weggenomen en ten ſpot van 't gemeen begraven worden, behalven te Gouda, daar ik hem nog in vollen luister gezien heb.

Couplet 269. Over het presſen onzer zoonen, zijn de klagten algemeen genoeg bekend, intusſchen als de hooge nood, de verdediging van den Vaderlandſchen grond, vorderd, was het van ouds bij alle volkeren, en inzonderheid bij onze Bataven, een billijk gebruik, om weêrbare jonge manſchappen ten ſtrijde op teroepen; dan ook zulk eene oproeping was deeze, volgens TACITUS, dat niemand eenige wapenen dragen mag, voor dat het gantſche vrijdom hem tot zulks heeft goedgekeurd, over zulks had den Prince, de vader of zijne bloedverwanten het recht om den nu ſtrijdbaren jongeling toe te rusten met ſchild en priem, dat is eene ſpiesſe, dat bij haar als het regte mannelijk kleed en allereerſte eere der jongheid is, en welke eere zij, door mannelijk voor het Vaderland in ſtrijdbaarheid uit te munten, den Adeldom toekennen, en die vaderen overervende door hunne daden hernieuwd, bevestigen; zoo dat in dit opzigt het oproepen van jonge en ſtrijdbare zoonen een wettig en voortreflijk gebruik der Bataven geweest zijnde, zeer zeker ook nog aan ons haar afſtammelingen behoort, dan ook zulk eene oproeping mogt bij haar, en moet bij ons met geene uitzondering van rijken of armen, minvermogenden, edel of onedel, veel min met geweld geſchieden, noch door geen geld worden afgekogt, zelfs was het een ſchande, als een vermogende zijn zoonen weigerde te laaten trekken, dit zelve maakte de grootſte Adel uit zoo als nog heden ten dage onze Gelderſche Edellieden, meest allen eene eere ſtellen óm hunne zoonen tót dappere en getrouwe krijgslieden, ter zee en te lande, op te voeden. Waar van zeker de naamrollen onzer Land- en Zeemagt, eene overtuiglijke meerderheid tellen tegens onze rijke kooplieden en Hollandſche grooten, die liever mal moertje mal kindje ſpeelen, laten liever hun zoon lief op fulpe ſchoenen leeren dansſen,

Digitized by Google

Redoutes, Bals, Concert, Rondeaus, Galantereeren; Biljardſpeelen, paardrijden om een toertje, dan in hooggelaarsde voeten ten zadel ſtijgen, en het oorlogspaard berijden; nu dit in het voorbijgaan, heb ik hier alleen het oog op het misbruik van het oproepen en presſen van vrije zoonen of perſoonen, door dwang, zoo als het onbarmhartig uitzenden van Weeskinderen, en het noodzaken van arbeidslieden en Broodwinnende zoonen, die voor hun huisgezin brood moeten winnen, maar dat het ergſte is, dat ik bewijzen kan, dat zulken, die (vooral op de Boere dorpen) van 's Lands weegen de Commisſiën hadden tot oproeping van jonge Manſchap, hunne zoonen, en die hunner vrinden, of daar zij belang bij hadden, verſchoonden, terwijl zij andere deftige Ingezetenen, met geweld de zoonen van het bedde lieten ligten, in de provoost zetten, en niet zelden onrechtvaardig behandelen, gelijk dit het geval is geweest van een braaf eerlijk man, en regent óp zeker Dorp, wiens zoonen men op de onbeſcheidenſte wijze in arrest bragt, wijl de zoonen van de voornaamſte van het dorp, en de meest invloed hebbende, vrij bleven van eenige de minſte oproeping, dit onrechtvaardig presſen bedoel ik, vergelijk hier bij Couplet 178. over het onrechtvaardig presſen. Maar onze dochters tot maitresſen van uitheemſche dartelheid? dit geloof ik zal niemand ontkennen, dat 'er zeer veele en mooglijk meer eerbare dochters dan men wel denkt, door dartelheid misleid zijn, waar door zeer zeker de Nationaale kuisheid veel geleden heeft, doch wat zal ik er veel van zeggen, dit is het lot van alle Volken en Natiën, wanneer het land met vreemde ſoldaaten overſtroomd of overheerd wordt, de Heidenen hebben dit recht aan MARS toegekent, en VENUS heeft er niets tegen gehad, nog haaren JUPITER zelfs niet. Het is dus heden nog zoo als in het Geuze Liedeboekje ſtaat.

Het is in Gent geheel verkeerd,
De Meisjes hebben Spaansch geleerd.

En wel nu

Zoo

Zoo is 't in Holland weêr verkeert,
De Meisjes hebben Fransch geleerd.

In de klugt van *Wagt me voor dat Laantje*, konden onze oude klugtgeesten, uit het Fransch spelletje *Attendés moi sous Lorme*, die kunsjes al, laat ik het hier ter uitspanning eens inlasen:

La Fille du village,
Ne donne a l'Officier,
Q'un Amour de pasſage,
C'est le driot d'un guerrier,
Mais un Contract enforme
C'est le driot d'un Fermier,
Attendez moi ſous L'orme,
Monſieur l'Avanturier!

Dat ik dus overzet:

Een galant Officiertje!
Die vrijd maar in 't pasſant,
Als hij een Hollandsch Kniertje
Vind melken op het Land,
Maar om zijn woord te houwen,
Dat meent hij nooit opregt,
En om de Meid te trouwen,
Dat 's voor een Boerenknegt!

Couplet 270. Dit klugtje brengt mij nu, tot mijn aanmerkingen op de vreemde Speeltooneelen, en vooral die men thans als zoo nuttig voor de Zedekunde uitkrijt, en waar mede ons land overstroomd wordt, zoo dat, gelijk de doorzigtige Recensent in de *Nederlandsche Bibliotheek* te regt onze eeuw de TOONEEL-EEUW noemt, dit is zoo want onze Natie is heden zoo verlekkert op de toneelstukken, Comediën, Opera's, klugten, enz. der vreemden, dat zij niets dan dezen of eenige Romans leezen, en dat erger is, zelve Tooneelspeelders worden, waarvan de Toneelliefhebberijen getuigen, daar alle en ontelbare schoonwijze doorkneedde, zedekundige schriften, Vaderlandsche

Digitized by Google

Historiën, deftige Redevoeringen, en den arbeid van doorluchtige geleerde Genootſchappen, Nationale kundigheden, als 't ware veragt worden, en, o ſchande! als verveelende letterkunde ongeleezen blijven leggen. Ik zwijge van Godvrugtige Predikatien, Bijbelwaarheden, Euangeliegeſchiedenisſchen, Christelijke en wijsgeerlijke zedeleer, waar van men naauw, althans bij de Tooneelvrienden, zich verwaardigd den tijtel te leezen, en dit is het, dat ik misleidende Tafreelen voor der Maagden en der knapen jeugd noeme.

Anderſints is het verre van mij, dat ik het deftig ſtatig of vrolijk Tooneelſpel wraeken zoude! neen, het is een geoorlooft en nuttig tijdverdrijf, een wettig volksvermaak zoo als Vondel zegt: *Tooneelſpel kwam in 't licht tot eerlijk tijdverdrijf*, dat ik bemin en voorſta, maar als het ook tot eene ſoort van plicht of algemeene gewoonte tot een mode, tot zekeren zin tot plichtoeffening, laat ik eens zeggen Toneelgodsdienst, overſlaat, dan word het den val der Natiën en der Volkeren, en een ſcheuring der Vaderlijke wetten, gelijk het alzoo den val van Athenen, en de Griekſche Republieken ja die van Romen veroorzaakte, toen de de Tooneelſpeelen dermaten vermenigvuldigden, dat zij de offerfeesten en burgerfeesten overtroffen, en zelfs de Godsdienstpligten tot Tooneelvertooningen hervormden; zoo dat de eerwaarde eerwaardige oudſten, ja zelve de gewijde Priesters ten toneele traden, hunne dochters en zoonen daar in lieten oeffenen, tot Zangeresſen en tot vuile gebaarden en dansſen opleiden, ja jongelingen lagen zig toe om in vrouwe klederen de maagden te verbeelden, en deze maagden wederom jongelingen; en wie weet niet, hoe ſchandelijk Keizer NERO in zijn tijd, zelve een eerſten zanger en toneelſpeeler geworden zijnde, zijne gevrijde ſlaven en andere medetooneellisten, in de achtbaarſte ambten ſtelden, eindelijk tot zulk een drift om wrede Tooneele te vertoonen overſloeg, dat hij Rome in brand liet zetten, om 'er een ſchouwſpel van te maaken; in hoe verre nu de verwijfdheid der Toneel en Opera-Liefhebberij in ons land de overhand neemt, achtbare perſoonen en deftige huisgezinnen, en veele deftige familiën zig ruïneeren, hun huishouden en handel verzuimen, met de kostelijke tijd aan het rolle leeren, het repeteeren en executeeren, behal-

Digitized by Google

halven de onkosten aan fournisement en kleedoren, dit zal ik hier niet verder betogen, daar de menigvuldige breuken, bankroeten en ſobere ſtaat ſommiger huishoudens er getuigen van dragen. Ik zwijge van zeker geleerd R. Priester te Leijden, die ruim zoo veel werk maakte van het Tooneel als van de Heilige dagen???

Couplet 271. Dat ik vervolgens een afkeer heb, en ook berispe, het vertoonen van zulke gruwelen moorddaden, waar van het denkbeeld gruwend en ſidderende is, laat ſtaan die openbaar te vertoonen, als bij voorbeeld, dat yſelijke, aller yſelijkſte Stuk, genaamt de STRUIKROOVERS, waar in men behalven de yſelijkſte vervloekingen en Gods naam onteerende bezweeringen, Vadermoord, Vadervloek, twee Broeders een Zuster, en twee Zelfsmoorden, tot agt a negen moorders vertoont, deeze gruwlen mogen volgens het gevoelen der besten Treurſpeldigters, nooit in daadlijkheid vertoont worden, om dat zij verre van zeden te verbeteren, den Aanſchouwer ſchrik en aandoening nalaaten, die van gevolg kunnen zijn, en meer leeren zig aan zulke daden te verharden, dan ze uit het gemoed te bannen. Ik vergelijk dergelijke Spelen bij die wreedheden, die de Wilden hunne kindren van jongs op leeren, en in die gewoonte, waar aan de Gaauwdieven en Roovers hunne jongens van jongs af pijnigen en leeren pijnigen, moorden en priemen, om in ongeval, in Rechters handen, beſtant tegens de Pijnbank en Geesſel te zijn, waar van men elders, en ook bij DAMHOUDER, in de Vlaamſche Wetten, gemeld vind.

Couplet 272. Deeze misbruiken heb ik in het oog, en geenzints het goede van zede en reden, in VOLTAIRE of KOTZEBU, die thans nu de groote man is; verder na te gaan, VOLTAIRE zelfs, hoe anders onder de Vrijgeesten van 't zoo genaamt nieuw ligt te ſtellen, heeft dergelijke wreede vertooningen, veeltijds vermijd, dog de Heer KOTZEBU ſchijnt in dit en andere opzigt, naar ons inzien (hij houde het mij ten goede), wat al te vry, in het perſoonlijk vertoonen van Menſchelijke daden, die beter niet vertoond wierden, althans niet voor de tedere jeugd en onkundige menſchen.

Couplet 273. Althans onze Hollandſche Natie, hoe an-

anders op klugtige en geestige kwinkslagen, vooral Blijspellen gesteld, is altijd afkeerig geweest van bloedige vertooningen, door de bebloede Mnemozijne, de godin der bloeddorst opgesteld, op hunne Tooneelen te vertoonen, —

Couplet 274. Zelfs zoo al eens een aandoenlijk Treurspel door haar ten Tooneele wierd gevoerd, vermengden zij dezelve veeltijds met vrolijke tusschenspeelen, reijën, enz.; altijd ook was 'er een Hofnar of Spotter bij om in de Tusschenspeelen te vermaken; zoo als in de Standvastige Genoveva, de Claudius, de Gekroonde na haar Dood, en ontallijke anderen, en zeer zeker altijd tot slot een geestige vrolijke Klugt, die de denkbeelden van het Treurtoneel vervrolijkte; zij hadden altoos afkeer van bloedtooneelen, en daarom is het dat de berugte Dichter, van het berugte stuk van Jan Vos, anders een voortreflijk Dichter, zijn Aran en Titus, een allerijsselijkst voorwerp van wraak en wederwraak, van het Toneel heeft zien bannen, alschoon de geleerde CASPAR BARLEUS dit met een voortroflijk vaers vereert had, heeft dezen grooten man 'er niet weinig smaad om moeten lijden.

Couplet 275. En dus is de natuurlijke zucht onzer Natie geneigt tot schertsen, vrijage en boerterij, met ernstige scherts en zucht tot schertsen, als zijnde, uit der aart, tot vrije speelen en ernstige scherts geschikt, en gulle vrolijke menschlijkheid.

Couplet 276. Getuigen hier van zijn ontellijke Klugten en Battonen onzer oude Redenrijkers, en vooral die van de beroemde G. A. BREDERO, van wien men zeide: *dat hij met zijn Klugten hielp aan 't lagchen al die zugten*; deeze Dichter en ontellijke anderen, zelfs beroemde Mannen zijner Tijdgenooten, als HOOFT, HUIGENS, WESTERBAAN, hebben een schat van Blijspelen en ook deftige Treurspelen nagelaten; de Klugt van nieuwsgierig Aagje van Enkhuizen, door C. HUIGENS, is een voorbeeld; voorts hebben diestijds de Duitschers en ook de Franschen, en vooral de Vlamingen, hoe boertig, nog van ons moeten leeren; Isaac Vonk en Prince Coutonée en onze Piero, twisten toen om den palm, en hoe VONDEL, den *vondrijken* HOOFT, den hoofdzwierigen, ons Vaderlands Tooneel hebben gezuivert van gebreken en in luister gebragt,

Digitized by Google

bragt, weet elk Vaderlands Dichter, die de ouden nog eerbiedigt.

Couplet 277. Ja dit weeten nog de Aristophanen onzer tijd, die, gelijk dien beroemden Tooneeldichter der Grieken, ook nog geen Pindus, dat is den Zangberg te ſtijl is gevallen, die ik onder de Spreuk: NIL VOLENTIBUS ARDUUM, dat is: *niets is den naarstigen te moeilijk*, de voornaamſte, Dicht- en Heldenſtukken hebben ten Tooneele gevoert, en wel met zoo veel juistheid, kragt van taal, Tooneel-, Zede- en Redekunde, als zonder andere hunner navolgers te kort te doen, niemant nog niet overtroffen heeft, veel min nog onze CHRISIPPEN of guldemonden in welſprekende Dichtſtukken, onze VIRGYLEN in Landdigten, HUIBERT CORNELIS POOT, de Kalpuenius of Landgedigten van KEMPHER te noemen, is genoeg, voeg 'er vrijelijk onzen PIETER VAN DYK bij, en voor lagchende en ſcherzende Plautusſen, den opperbaas der boertige Tooneelſtukken, der Terentiusſen, alhoewel in deze Eeuw wat ſchaarzer dan voorheen, ontbreekt het ons nog niet de nagelaate geestige ſtukken van VAN VEEN, OVERBEEK, FOCQUENBROG, S. VAN RUSTIG, en in onzen tijd PIETER LANGENDYK en zijn koddige tijdgenooten, zijn niettemin nog getuigen, en onze FOKKE, SIMONSZOON heeft nog een aartje na zijn vaartje, de ſnaakſche graveur S. FOKKE.

Couplet 278. En derhalven behoeven wij nog in ons deftig Nationaal nog voor geenen Natie te zwigten, en vooral niet voor zoo veele Bastaardrijmers als 'er thans, God betere het! onze Vaderlandſche naïviteit in Taal- en Dichtkunst ontbraken en gerabraakt hebben, zederd dat wij onze nationaale kundigheden en natuurlijke geneigtheden verſmaad hebbende, —

Couplet. 279. Eerst de Italiaanſche Operaas hebben ingevoert en in 't Hollands verminkt, daar dit toch vooral onze taal en tongval niet toelaat, immers kan men onmogelijk de Italiaanſche, Franſche of Engelſche buigingen volgen, of het walgt onze ooren; hoe vervolgens die ontelbaare vertaalingen uit het Fransch, het Engelsch, en nu tot bezwijkens toe uit het Hoogduitsch onze Edele Dichters in hunne pogingen ter verbetering in het vak der Dicht- en Tooneelkunde tegenwerken, behoeft weinig bewijs.

Cou-

Digitized by Google

Couplet 280. Daar de werken der voortreflijke Genootſchappen, als het Nederduitsch Taalkundig Genootſchap, dat van KUNST WORD DOOR ARBEID VERKREGEN, te Leijden, KUNSTLIEFDE SPAART GEEN VLIJT, te 's Hage, VOLMAAKTER DOOR DE TIJD, dat van Rotterdam, Utrecht, Groningen, waar van ik van meest allen de eere heb gehad Lid te zijn, ——

Couplet 281. Dat zeg ik alle deze werken, hoe uitgekipt en gezuivert van Taal, voor al die vodden van kreupele vaerzen en meest proſaiſche vertalingen moeten agterleggen, dat kan ik voor mij althans met geen onverſchilligheid voorbij gaan.

Couplet 282. Intuſschen wraaken wij geenſints het overneemen van ſchoonheden van uitheemſche Dichters en Dichteresſen, dat bedoel ik niet; maar laat elk zijn Nationaal behouden, 't zij de TEUCER, Duitſcher, GAULER, de Franſchen, BRETONNEN, de Britten; maar met het overnemen van die Dicht- en Tooneelſchoonheden, moeten hunne dartele zeden en misbruiken niet overgenomen worden; elk hebbe dus zijn Helicon.

Couplet 283. Maar laat ons dan ook ons Bataafsch Helicon vrij, onzen APOLLO, met zijne POLYMNIA, de Hiſtorieſchrijfſter MELPOMENÉ de Treurſpeldigteres ERATO, TERPSICHORÉ, CLIO, de dartele THALIA, de Blijſpeldigteres POLYMNIA UCANIA en al derzelve Zusters en Kwekelingen, deze beminnen en kennen te wel de gezelligheid, gastvrijheid, en de hulde die men haar hier bewijst, dan, dat zij hunnen Pindus op onze lage Terpen zouden willen verruilen voor de Vezuvius van Italien, de Franſche Appenijnen, de Britſche Krijtbergen, de Kaukaſus, of de Rotzen aan den Duitſchen Donau.

Couplet 284. Wel aan dan Hollandſche Jeugd; dat men danſe, ſpeele zinge en kransjes omringe, dit past zeide de Godvrugtige LODESTEIN, de zoete jeugd, als hij zeide:

Onherroepelyke Jeugd,
Zoo past u die zoete vreugd,
Als nog in de jonge jaaren
's Levens geest in bloeijen ſtaan!
't Past niet, dat uw hand de ſnaaren

An-

Anders dan in vreugde ſlaat,
Vreugden eischt het jonge bloed
Dat zyn eerſte ſprongen doet!

Wel nu dan, wat heeft men 'er tegen, als ik na de Vaderlandſche ſmaak, de gulle vreugd van het Nationaal boven het uitheemſche ſtelle? het zit mij in den aart, ik bemin de Landvreugde, boven al.

Couplet 285. Een gulle Boeren Bruiloft, een vrolijk Kermisfeest, eerbaare ſtoejerij, als de Bruid met haar geſpeeltje na bed danste, deze waren veeltijds de geliefdſte uitſpanningen mijner jeugd, en nog kleeft mij in rijper jaaren die gulle Jok en Ernst aan. Ik heb 'er zelfs een Proefje van in mijn Vaderlandsch Naif en Eerbre Kusjes, van gegeven.

Couplet 286. Welk Werkje zeer wel ontfangen is, en bij ALLART gedrukt, mijn Akademiſche Vertellingen zijn ook getuigen.

Couplet 287. En of men mij hier om in mijn zedelijk gedrag berispe, ik bekreun het mij geenzints, als te wel bewust, dat ik mij aan geene ongebondenheid ſchuldig ken, vooral niet aan die ſluikerijen van de nagt, op Bals, Entrees, Redouten enz.

Couplet 288. Maar veel eer al die onverſchilligheid der Mans en Vrouwen, als een bron van Huislijke en vervolgens Vaderlandſche rampen beſchoud heb, gelijk ook die onbeſchaamde overdaad in klederen, daar geene voorbeelden in ons Land van zijn, althans onder alle de kledijen onzer natie, die ik van der Batavieren tijd af tot heden in mijn Natuurlijke Hiſtorie van Holland beſchreven heb, hebben 'er geene zweem van, het is die ongebonde en ſchaamteloze dragt, die voor den ondergang van Griekenland heerschte, het is volmaakt bij naar dezelve, en ware 'er nog een weinig oud Hollandſche Eerbaarheid bij ſommige deftige Vrouwen en Moeders, en nedrigheid bij de Burger en Boerenſtand was, de weelde en dartelheid immers bij de Grieken, ging hand aan hand met de onkuisheid langs ſtraat, ja waren 'er nog onder ons geene jonge Maagden en bekoorlijke Vrijsters, die met eerbare lonkjes en lagjes, haare aanminnige kuisheid op prijs wisten te ſtellen, in 't oog van een heufchen vrijer en verdienst-

Digitized by Google

dienstlijk jongling! waren 'er nog geen brave Nationaale Vaders en Moeders en Voogden, ——

Couplet 293. Veelligt waren de Huwlijkswetten een ſpel van Mode, die met ontblooten boezem, ſchier tot de ſchamelheid, langs ſtraat rinkinken, en in de Bordeelen van de Nagt omwaerd, dat dan onze beminnelijke Sexe liever haare kostbaare oud Hollandſche Huifjes, op de glad geſtreeken loskrullende vlegten zetten, laat de blonde goudgeele hairlok der Batavieren, zoo geagt bij oud Romen, in de goude took opgehuld zijn! de goude kettingdop en het kostbaar diamant op de krop, niet verruilt worden voor een ſchamel os of paardehaar *ſouvenir* in valsch goud van 2 Zesthalven! neen, kostbaare kant; fijn Haarlems Langet en Zij Damast, Inlands Laken, dat verciere beter onze Vrouwen, die tooij, die kledij, die onze dartele Steekneuzen van Cocquetten de Donatrices met zoo veel ſmaad veragten, is en blijft de bewondering der Vreemdelingen, de galante Fransman of Engelsch Gentlemans verlieven ſtraks op die gezonde appelblooze koontjes en roze lipjes, blanke en gezonde kleur, die friſſche Friſche, Noord en Zuidlandſche Boerinnetjes, in haar propre huifjes en kapzels, de lugtige Samaaren en gimpe rokjes. De kleedij der wasſenaarſe Herderin, door HEEMSKERK beſchreven, is eedler tooij, ons Manvolk, onze rechte Vaderlandſche Mannen beminnen dien tooi en dat zindlijk mooij, wel nu laat dan ook de vrouwen den ſpiegel en edele jufferſchap het toilet toe, wie ontzegt dit?

Couplet 294. Maar dat ook de *Oppiaanſche Wetten*, dan ook in agt genomen worden, ten minsten met eenige bepalingen, want anders zoude deeze Wet wat hart voor onze hedendaagſche Juffers vallen, want daar bij wierd verboden „ dat de Romeinſche Vrouwen, wier dartele „ en hovaardige dragt boven alle beſcheidenheid gekomen „ was, dat zij niet meer dan een once gouds op de „ klederen mogten draagen, dat zij geen andere klederen „ dan van eene kouleur, mogten aantrekken; dat zij in „ geene Staatſiekoetzen of bijzondere pragt mogten omtoe„ ren, ten zij dat zij ter Tempel gingen", en meer dergelijke beteugelingen, die men de OPPIAANSCHE WET noemde, dog die echter naderhand, op aanhouden der

Sexe

Digitized by Google

Sexe eenigzints meer vreiligheid in Cieraad toeſtond, wat de zedigheid der Spartaanſche Vrouwen, die ik hier mede aanroer, betreft, hier van zie men onze Voorreden breedvoeriger.

Couplet 295. Van Couplet 295. en 296. zwijg ik liever, om de vuiligheid der bedoelde Misdaden, niettemin merk ik het zeer zeker aan als een der grootſte gruwelen, die de Straf en den Vloek van Rampen, onder onze Volkren, helaas maar al te kenbaar, en te na vermoedelijk veroorzaaken, dit is Gods zaak, en deze beſchuldigingen zijn te teder en te gevaarlijk voor eerbaare Mannen, om 'er zig mede te bemoeijen.

Couplet 296. Dit is voor rekening van de Rechters; die zulke Beestagtigheden, die tegen alle Godsdienst de Natuure en eene gezonde reden en zeden en burgerlijke ſamenleving ſtrijdende, door beſchaafde en Christelijke deugdlievende Natie behooren geweert, en beteugelt te worden, waare het mogelijk uit te roeijen?

Couplet 297. Heil en Broederſchap te zweeren, zeker een voortreflijken Eed, eener zoo beſchaafde Natie als de onzen en der Bataafſche Staatsregeling waardig, ik hang 'er mijn zegel aan, maar dat ik zulk een Heil en Broederſchap haate, die, zoo als het zeer wel te bewijzen is, uit een valsch hart, als een Joabs vriendſchap en Judas kusch, voortvloeid, wie gruwt daar niet van?

Couplet 298. Hier heeft men niets tegens eene vriendſchapskus, die men een kus van Acolade, Broederkus noemt, dan of dezelve beſtaat met de Mannelijke Achtbaarheid der Helden van Bataafſche Tuk, dit vraag ik? de oude Batavieren, en na haar alle derzelver nazaaten, tot op onzen tijd, zwoeren haar Bondgenootſchap of den Eed van trouw, met den ontblooten Zwaarde of Speeren, ——

Couplet 299. Overkruist tegens een te rammelen of te ſlaan, bij het opſteeken der voorſte vingeren van de rechterhand, dit gebruik is bij het bezweeren der Unie, in alle verbonden in gebruik geweest, en alzoo zijn nog de Burgemeesteren en Legerhoofden, in het Leydsch Beleg A°. 1574. afgebeeld, welk echt Schilderij ik bezit, en onvervreembaar beware.

Digitized by Google

Couplet 300. En dus was 'er geen geveinsdheid bij haar Eden, ——

Couplet 301. Schoon dit Sluitvers 301. op zig zelven voor een goed verſtaaner vatbaar genoeg is, oordeel ik eene nadere uitbreiding nodig, men bedoelt hier eigentlijk niet het veldheerlijk Oranje, nog ook niet het Oranjeſtrikken dragen, dat de Burgerſtand en ja de gemeene man, uit eene voorvaderlijke achting en toegenegenheid zoo algemeen begeert te dragen, dat het nooit verwelken kan, maar hoe vertreden, als Camil weder bloeid, vergelijk hier Couplet 77. enz. Maar men heeft het oog op de zulken onder de grooten en vermoogenden, die ten Hove met de briljantſte Cocquardes en Strikken verſcheenen, om hunne aankleeving aan het Oranjehuis te toonen, dog die in het hart deszelfs grootſte haters en geheime belagers waren, tot dezulken behooren niet alleen openbaar bekende Nieuwe Patriotten, maar zelfs veelen der Ouden van het vorig bewind, en zogenaamde Oranjeklanten, die men met recht Ariſtokraten noemt, ik, en velen rondborstige mannen met mij, zouden ze met namen kunnen noemen, die door deze en andre uiterlijkheden den goeden Prins misleid hebben.

Couplet 302. Ik ken 'er en kan ze noemen en bewijzen, die op de Antichambre verſcheenen met Oranjeſtrikken op den hoed, en die dezelve wel deftig bij het voorbijgaan van Zijn Hoogheid of Mevrouw de Princeſſe met een buiging vertoonde, op dat ze toch opmerking mogten verwerven.

Couplet 303. Maar die zoodra niet uit de Audientie, en dikwijls met goed apui, op hun verzoek vertrokken; naauwlijks van 't Huis in 't Bosch op de Bezuijenhoudſchen weg waren, of zij pakten de Oranjecocarde weg in de zak, om dus weder in haare Cabaalen als waare Patriotten te verſchijnen.

Couplet 304. Ik ken 'er zulken, die, uit hoofde van Vrijcorpsbeſtuuren, als andere lucrative posten, bij de komst der Pruiſchen en de Omwenteling van 1782 voortvlugtig geweest waren.

Couplet 305. Naderhand onder oogluiking wedergekeert zijnde, een aanzienlijk ampt beoogende, op die wijze met eene

Digitized by Google

eene luisterrijke ſtrik op den hoed; den Prince om zijne toeſtemming nederig baden, maar doch zoodra zij uit het oog waren, dezelve ſtrik in de zak ſtaken.

Couplet 305. Daar ik kort daarna bij die zelven met eigen ooren, onder derzelver familie en onder derzelver bijzijn, hoorde wenſchen dat zij den Prins mede mogen helpen vervolgen. Ik ſchaam mij meer te zeggen, het geen ik op mijn gemoed af konde zeggen, van de godlooze verbittertheid die daarna uit gewoed heeft.

Hierom wil ik begreepen hebben, dat, daar ik over het bedrieglijk Oranjedragen ſpreek, ik daarom het hartelijk en oud Vaderlands Oranjedragen zoude veroordeelen, dat zoude de Helmkam der Voorvaders, die de waare vrijgevogte Eendragt aan ons hunne Zoonen hebben nagelaten, ontëeren; aan dezen behoort het Oranjedraagen, maar niet aan hun die 'er misbruik van maken tot verkeerden invloed.

Couplet 306. Hoe zeer men vervolgens achting en inſchiklijkheid voor de Eerwaardigheid der Predikanten moest hebben, zoo verminderd die achting niet weinig, als men herinnerd hoe ook dezen met Oranjeſtrikken vercierd waren en openbaare gebeden en zegeningen uitgeſproken en afgebeden hebben over het Oranjehuis; maar hetzelve Huis haar daar na gevloekt hebben. Ik ken dezulken, en het Volk kent ze ook, en jawel die driemaalen dus de vloek en zegen misbruikt hebben; ik zoude die bij namen en bewijzen kunnen noemen, dan wij willen die liefst verzwijgen, om de ſchaamte die onze Hervormde Leeraars zouden kunnen doen blozen, niet in het gevoel van het geweeten op te wekken; die boete haar berouw, en God vergeef het haar! verders herinnere men zich den uitſlag van *Couplet* 83, 84. enz.

Couplet 308. Zoo ook herinner ik mij die ongelooflijke pragt, die ontzaglijke luister van Aemſtels Burgerij bij het Inhaalen van de jonggetrouwde WILLEM DEN VIJFDEN met de Doorlugte Kroonprinces van Pruiſen; men ſpreeke in deeze dagen van Eerbewijzingen, luisterrijke Feesten der uitheemſchen, bij den ontfangst hunner Vorsten, Grooten en Conſuls, van de pracht in Parijs, Londen en elders; maar die de Amſterdamſche ſtaatlijkheid, die zwier van Vlaggen, Wimpels op het IJe, die rijke luister gezien

heeft, bij het Inhaalen des Princen van Oranje en deszelfs Gemalin, moet erkennen, dat 'er geens gelijken is bekend geweest.

Couplet 309. Is 'er immers eenig Paleis, hoe trots, hoe groots, te vergelijken bij het Amſterdamsch Stadhuis, het agtſte Waereldwonder, daar men op het marmere vloerplaveiſel, de Zonnekringen, den Zodiac, den Sterrenhemel, de Noord en Zuiderpool, in blinkend koper heeft gegrift, dat wonder voor den Vreemdeling, daar Italië nog Parijs, nog Londen, ja Europa geen wedergade van kan toonen, en waar op heel de waereld roemt, volgens het Meesterlijk Vaersje van JAN VOS:

Roemt Epheſen op haar Kerk;
Tyrus op haar Markt en Haven:
Babel op haar Metzelwek.
Memphis op haar ſpitze graven,
Romen op haar Heerſchappy,
Al de Waereld roemt op my.

Was het niet op dit Paleis, op deze Sterretransſen, dat men het luisterrijkſte Dans-Ballet, dat ooit in ons Vaderland had plaats gehad, vierde? Was het niet, dat men alle Hôtels, alle Paleizen der Amſterdamſche grooten te gering agte, om voor het jonge Vorstlijk Paar den Prachtigen Echtkoets in den geheiligden Slaapkamer te ſpreiden? moest dit Amſtels Raadhuis alleen niet zijn? en waren 'er bezoldigde Soldaaten, Lijfwagten en Staatſie benodigt? neen zeker niet, zestig Vendelen, getrouwe Burgers, alle Vaderlanders, alle Eendragtlievend, de bloem van Neerlands Burgerij, toenmaals zonder wrok of haat, alles Eendragt, alles verzoening, alles Heil en Broederſchap, dit waren de wagters om het Huwlijks Ledikant van WILLEM DEN VIJFDEN en zijn Gemalinne.

Couplet 310. Waar dit Vorstelijk Paar kwam, en hunne intrede deden, was het Hozanna, Heil en Vrede, het was de gulde Eeuw van Augustus.

Couplet 311. Geen Dichters of begaafde Geesten, zelvs anders van ouden wrok, of zij zongen Eendragt, Heil, Verzoening en Vrede; de Hoogleeraaren op de Hooge Schoolen, waren naijverig om hunne talenten in Lofzangen

Digitized by Google

gen te toonen, PETRUS BURMAN ſecundus, zelve, zong Eendragt: op de Goddelijke Feesten der Leidſche Jubelé, geen Hooge School, of men Oreerde om ſtrijd, WILLEM ter eere, de Puikdichter ADRIANUS VAN ROIJEN, als Hoogleeraar, zong zijn *Otium*, de beroemde GAUBIUS Oreerde met de hoogſte lof, ik had voorlang mijn Rhijnlands Wedſpel gedicht en nu eene konstplaat toegewijd, en hoe heeft men den Prins niet verheerlijkt bij het aanvaarden van het Roer van Staat, men zie het Verlicht en Juichend Nederland, bij C. VAN HOGEVEEN, tot Leyden, A°. 1776. zoo luisterrijk vol konstplaten gedrukt, hoe overbodig, ja ſchier afgodisch, men elk om het zeerst met Illuminatien, Dichten, Jaarſpellingen, zoo ernſtige als vleijende heeft uitgemunt, toen men in een gouden Doos, waar in de Reſolutien van Staat, met het opſchrift: VIGILATE DEO CONFIDENTE, Waakt en vertrouwt op God, aan den Prins getradeert wierden, en yder Stad de bloem der Magiſtraaten gedeputeerd had, hoe veele uitmuntende en Hoogloffelijke Aanſpraaken van Luisterrijke Raadsheeren, Preſidenten van Colegien, Gecommiteerden en Advokaten, ſtreden om beurt, om in welſpreekenheid uit te munten! men kipte de fraaiſte gezegdens der Grieken en Romeinen uit, die zij hunne Stadhouders en Vorsten toeriepen, als zij het bewind aanvaarden: FELICITER & NOSTRIS ANNIS TIBI JUPITER, AUGEAT, dat is, *dat Jupiter uwe en onze jaaren met heil zegene*, dit was de Taal van den Advocaat HEKKENHOEK, wiens gevoelen en dat zijner Weduwe naderhand zoo verbittert tegen Oranje wierd, waar van Rhijnsburg getuigt, maar ook dezen is het alleen niet geweest, welker verbittering naderhand zoo onzinnig als wreed gewoed heeft, indien men zig de moeite wilde geeven, om alle de naamen, perſoonen en daden van allen, die in dit juichend en verligt Nederland, met zoo veel heil groeten zegeningen, voor WILLEM DEN VYFDEN pronken en ieverden? Indien men, herhaal ik, de nog levende eens van nabij naging, hoe veelen naamen zou men niet waarſchijnlijk, ja bekende, onder die woedende *Acte van verbindtenis en ſecluſie* vinden, van hen, die dat zelve Stadhouderſchap, dat zij voorheen zoo duur bezwooren, zoo heilrijk zegenden, en als 't ware den Hemel beſtormde, om heil en voorſpoed af te ſmeeken, nu vervloekte? o ja,

die bittere Acte van Verbindtenis, die wrede onmenſchelijke taal der ſecluſie, dit alles herinnerende, wie is 'er? ja gij zelfs, gij verdrukkers van den Vorst; kunt gij deeze uwe bedrijven u herinneren, zonder ſchaamte, wroeging en naberouw?

Ik voor mij, de traanen barsten mij uit de traanklier. De ſteenen ſpringen mij voor de kop, de Stillen in den Lande weenen, en ſchreijen zig ſchier blind, gantsch Europa ziet het aan en ſtaat verbaast over zulk eene ondankbaare wispeltuurigheid onzer Natie.

Wie kan dan mijne gevoeligheid over zulke ſmaad veroordeelen? Wie klopt het hart niet over zulke wijffelende Euveldaaden, onder ſchijn van Vrijheid en Vaderlandliefde, ongeſtraft bedreven? en wie ſtaat met mij niet verſtomt?

Couplet 312. Als ik al die Luister, door verraat, veinzerij en haat heb zien bezwalken, en de zalige Eendragt zien geboeid aan den kluisters van bitterheid en vervolging?

Als ik al die dierbaare Zegeningen, die Hozanna's, al die vreugd, al die lofruitingen van 's Princen Deugd en Trouw, en zijnes Gemalinnes ſchranderheid, zoo bitter gehoond en zoo trouwloos gevloekt en verraden heb gezien!

Couplet 313. Zijn al die Eden, al die verbrooken banden, door de Stroomgoden van Rhijn, Maeze en het IJe, omgevoerd en bezwooren, ——

Couplet 314. Nu niet ſchandelijke herrinneringen van de ontrouw en wispeltuurigheid onzer verbasterde, zoo niet opgeruide Natie?

Couplet 315. En ja, ja wel, ja wel, dekt gantsch Europa van ſchaamte haare weenende oogen, met den natbekreeten Hoofddoek niet; om de ſchande haar waereldddeel aangedaan?

Couplet 316. Nog eens, zijn zulke Princen vrinden, zulke van Eendragt ontaarte Monsters, een Burger opſlag waard? is 'er Broederſchap bij te vinden? dit vraagt mijn opgekropt gemoed.

Couplet 317. Ja, misleide Patriotten, kan men op die weifflaars aan, die alle Broederſchap beſpotten, en traitren zij geen Eerlijke Belanglooze, zelfs onder de uwen?

Cou-

Digitized by Google

Couplet 318. Kan men een Eendragts Tempel bouwen of herſtellen, als alle vertrouwen wankeld?

Couplet 319. Hebben zulken weiffelaars weerzijds van beiden de partijen, niet alle vertrouwlijkheid misleid en verraden?

Couplet 320. Kan men ontkennen, dat zoo beſcheidenheid en reden, zonder verbitterde wrok, openhartig tot verbetering der Staatsgebreeken had willen toetreeden, dat den Stadhouder en Eerlijke Staatsperſoonen daar toe van gantſcher Harte bereid waren geweest?

Couplet 321. De Standvastigheid van Q. MUTIUS SCEVOLA, die, eer hij zijn Vaderland en de Staatsgeheimen, aan PORSENNA verriet, in zijne tegenwoordigheid de rechterhand, in 't vuur verſchroeide, en zoo in 't gezigt van den vijand, van Rome, zijn Standvastigheid betoonde, wie is 'er nu, die alzoo den vijand in het gezigt dorst zien, is 'er nog wel een VAN DE WERF?

Couplet 322. Zulke voorbeelden, daar men dog zoo veel op heeft in deze tijd met al die Romaneske daden, verſchillen veel van die Huichelende draaijers en wederzijdſche oproerkraaijers dezer dagen.

Couplet 323. Zulken die in de eene hand het water draagen, om het vuur der Tweedragt te blusſen, maar in de andere hand het vuur om het weder aan te ſtooken, die nu zwijgen om uit te hooren, en dan mee praaten om de flikflooijen, in 't harte verborgen haat draagen, zijn die te dulden?

Couplet 324. Deeze Achitophels, deeze veinzaards zijn het, die de bronnen van alle rampen, van al het kwaat, uit den poel van allerleij rampen doen opwellen, dezen geveinsde Raedgeventheid, zijn oorzaak van al het kwaad.

Couplet 325. Och, of wijze Staatszorg, die zulke ſtreeken kent, dan ook zulke verraders van nabij gade ſloeg! zij dulden hen nog, dog zoo ik hoop en vertrouw, zal zij, verligt door Gods Rechtvaardigheid, Rechtvaerdig wraek oeffenen, en die bloeddorst ſtuiten, ja bloeddorst, gouddorst en wraak! zulk een wrok —

Couplet 326. Die ſchier gelijk ſtond, althans in Vrankrijk, met de bittre Henrij Quatre Oorlog der Ligue, en

die bloedige ST. BARTELS moordnagt, waar in de Vroome COLLIGNY, wiens dogter met WILLEM DEN EERSTEN naderhand gehuwd, deerlijk vermoord wierd, en de Seine, de Rivier die door Parijs vloeid, op nieuw met het bloed van LODEWYK DE 16e. en duizende onnozelen nog om ſchreijen en eeuwig weenen zal —— en nog weent.

Couplet 327. En, o wee mij! als ik denk, hoe het hier te Lande geſchapen ſtond, toen het weinig ſcheelde, of men had op 't Haagſche Groene Zoodje, onze eerſte Adel, en ja, ik gruw 'er van, den Vorst misſchien onder de Guillotine doen bukken? men ontkenne dit niet, dat de boosheid het bedreigd heeft, ten minsten ſtraffeloos dit dreigde, in gepriviligeerde Almanakken; zie hier het woordlijk uittrekſel, in een Patriotſche Almanak, te Amſterdam gedrukt, en openbaar verkogt, onder andere aller vervloekingen, ſtaat 'er in de Hiſtoriſche Beſchrijving der Eerlooze Plaatjes, hier boven reeds vermeld, ook dit woordlijk op pag 7. in het Almanakje.

„ *A°.* 1795. *is het laatſte tijdſtip dat hij*, (naamlijk „ WILLEM DEN VYFDEN) *hier gewoond heeft — en komt* „ *hij weder te rug, dan zal hij als gevangen gebragt,* „ *en als Tijran geſtraft worden.*

„ Bladz. 21. *Hij was overtuigt, dat als de Patriotten* „ *Hem kregen, hij een navolger of Martelaar van Oran-* „ *je zou worden, als* LODEWYK DE XVI. *Martelaar der* „ *dwinglandij is.*

„ Bladz. 50. *Het vee heeft ons lang genoeg geplaagt* „ *en gekult, laaten zij nu maar oppaſſen, want anders* „ *krijgen zij weer, mogelijk de Guillottine*".

Zie daar bewijs in openbaare druk, welke bedreigingen, tot aan de wrede Guillottine toe, en niet alleen in druk, maar in openbaare Illuminatien, in de Plantagie, en in bijgevoegde Plaatjes, het ſchuim van Helſche woede, vrij uit heeft mogen onder het gemeen ſtrafloos verſpreiden, wie bloed het hart niet? wie, die ſlegts menſchlijk gevoel heeft, ijst niet van zulke gruwelen, beef ik dan te onregt niet, als ik herdenk wat 'er zou gebeurt hebben als het aan wraak had mogen gelukken.

Cou-

Digitized by Google

Couplet 328. Dan ik zwijge van *al die woede*, en dank den Almagtigen, dat hij verhoed heeft, en zulke onmenschlijkheid geweerd heeft, en zoo ik hoop en vertrouw, ter zijner tijd niet ongeſtraft laaten zal, want zulke gruwelen kunnen door geenerlei zoen noch amneſtie voorbijgegaan worden, of zij laten die zelve wreedheid in het vervolg vrij, om op het ongeſtraft voorbeeld op nieuw de verſenen tegen den prikkel te ſlaan. Ik laat dan de wraak aan God over, en de verzoening aan zijn eeuwige ontferming, en daar in berustende, zal ik ook al wederom hier van zwijgen.

Couplet 329. Doch van de ſchandelijke ontëering van onzer vaderen heldenroem in het aanzien van den dood, in het ſtrijdperk, op de vloot, of in het veld verkregen, bij het zwaaijen van den degen, zoo ſmadelijk bezwalkt, wil ik niet zwijgen, dat moet 'er hier uit.

Couplet 330. Ik heb het gemunt op, en bedoele uitdruklijk het wegneemen der wapenſchilden van boven de Grafzerken der Nationale Adel en verſtorven Helden, mitsgaders het uitbeitelen der Burgermeeſterlijke wapenſchilden aan allerleie ſtadsgebouwen; dit bedrijf, alſchoon men aanneemelijk redenen kan aanvoeren van het misbruik, om de begraafplaatzen en de wapenpracht, in een aan Gode gewijd bedehuis te plaatzen, als behoorende dit uit eerbied voor de reinigheid eener Bidtempel, nagelaten te worden, zoo neemt dit niet weg, dat nademaal de Chriſtenen, ja ook de Heidenen, het zij uit devotie, om in of nabij een gewijd Godshuis, of Begraafplaats begraven te zijn, ofte ook wel, om in eene vergaderplaats des volks of eenige gemeente, Eertropheën, Mauzoleën, Wapenpraal en verdienſtelijke Nagedachtenisſen te plaatzen; zoo men dit al wilde verbeeteren, dan moet men die gedenktekenen en eeregedagtenisſen niet ſchenden, nog geheel uit het geheugen wisſchen, men had veelligt hier of daar een *Pantheon* of eerengebouw kunnen vinden of ſtigten, en daar in die gedenkſtukken bewaaren, zoo als de oude volkeren, Grieken en Romeinen, ja alle Heidenen deeden. Immers was het een geheiligd gebruik, om op de graven der geſneuvelde Helden, op die der Koningen, de wapenrusting en de zegeteknen der triumphek te ſtellen! Op die der Wijsgeeren en Staatsmannen, uitmuntende Burgers,

Digitized by Google

Laurieren, Lijkcijpresſen, Eiken-, Mirthe- en andere kroonen, met opſchriften, naam en toenaam en verdienſtelijken roem te ſtellen; en zijn in onze dagen het opſpooren van mumiën, grafzerken, graffſchriften der grijze oudheid niet, die men ons de Historien der ouden helpen opſpeuren? De Roomschgezinden, die mogelijk wat te verre gegaan zijn, in het plaatſen van heiligen beelden en reliquiën in hunne kerken, geven hier van in zekeren zin eene voldoende reden, om dat, zeggen zij, die beelden op zig zelven geene aanbiddelijke Goden zijn, maar evenwel als boeken der leeken, of geheugenisdenkbeelden van heilige of groote mannen dienen: en in de daad, het menschdom over het geheel, wil daar heen. Ik vóor mij, houde het voor een onderſcheidend karakter van een redelijk menschdier, dat een mensch, in zijn natuur als een dierlijk wezen beſchouwd, van alle dieren, boven of beneden hem, duidelijk onderſcheid; immers voor zoo verre ons de Natuurlijke Historie der Dieren bekend is, is er geen dier dat zijne doden begraaft, niet alleen, maar dat óp het graf, al was het maar een hoop aarde, zooden, ſteenen, of eenig ander teken ter nagedagtenis ſteld, deze kentekenen der menſchelijkheid, hebben de Eeuwen niet kunnen verbasteren, gaat waar gij wilt, op onze kerkhoven, en wel bijzonder de Noord-Hollandſche of West-Frieſche, de Gelderſche, Overijsſelſche, vooral de Drentſche Lijkplaatſen, en gij zult er ontallijke teekenen en paaltjens vinden, met naamletters en nommers, waar de nazaaten het lijk hunner vaderen kunnen vinden, er is geen grooter zorg, dan dat de doodgraver dit aantekene, de Joden, zekerlijk eene der oudſte volkeren, aan de voorvaderlijke wetten verkleeft, planten nog heden, elk op zijn vaders graf, een ſteenen of houten paal, waar op de geſlachtnaam ſtaat, in Braband krielt het van crucifixen op de kerkhoven, zelfs vind men in het doorreizen, op de Heiden en velden waar eenig ongelukkige of vermoord of geſtorven is, een gedenkteeken. De beroemdſte waereldheerſchers en overwinnaars, eerbiedigden de graven en begraafplaatzen der verſtorvenen, zelfs die van hunne vijanden, en dikwijls ſtortede zij traanen bij het graf, zoo als JULIUS CÆSAR bij dat van POMPEJUS, de wreede ATTILA, de woeste Noormannen hielden het voor een vloek, de begraafplaatzen der volkeren te ſchenden.

den. ALEXANDER DE GROOTE, in de verwoesting van Thebe, ſpaarde het huis daar PINDARUS in gebooren was, en liet er een eeregraf op metzelen.

Cuplet 331. En zoo ik gezegd heb. ALVA heeft nog het graf van ENGIBERT VAN NASSAU niet geſchonden, nog ook die van BREDERODE en andere Edelen, zoo als nu die Utregtſche rarovers gedaan hebben (*a*). De Franſchen hebben in onze eeuw, zelfs in Mantua het graf van VIRGILIUS geëerbiedigt, als men nu hier tegen eens vergelijkt die dolzinnige woede, die wij aan de Heiligdommen der voorvaderlijke eere hebben zien ter uitvoer brengen, door het afrukken van waapenen, zegeteekenen en gewijde heuggenisſen aan onze Vorſten, Edelen, Staatsmannen, Burgermeesteren en beroemde eerwaardigheden, met zoo veel eerbied aan het geheugen der eeuwen toegewijd, wat weldenkend Vaderlander gevoelt dien grief niet? Ik althans voor mij als Leydsch burger van andere ſteden zwijg ik liefst) heb niet ongevoelig geweest, dat ik de wapenſchilden van JUSTINUS VAN NASSAUW, in de Hoogland-ſche Kerk, de Eertrophée van den Zeeheld VAN DER DOES en ontellijke luisterrijke mannen, tot brandhout heb zien ſloopen, daar men, zoo ik niet mis heb, het ſteenen wapenſchild van FLORIS VAN BOSCHHUIZEN, in het choor der St. Pieterskerk te Leyden, digt bij het Hoog Altaar, nog heeft laten hangen, dog nu weg, daar het niettemin een geheugnisteken blijft van de allerbitterſte bloedwraak en tweedragt, als zijnde om de twist van eigendom over deeze graffſtede met BALDEWIJN VAN ZWIETEN, en daar bijkomende twist over het Schoutſchap metzekeren SIMONFREDERIX, en over een aarswind, meer dan 120 burgers gevangen, en veelen gedood wierden, welke ſlagting voorviel A°. 1445. op de Koornbrug te Leyden, hoe nu zulk een aandenken van bittere burgertwist moest bewaard worden, en andere, veel edeler wapenſchilden geſloopt worden, dit vraag ik, of dit gevoel van dankbare Menschlijkheid is, en vooral het wegnemen van wapenſchilden, dien ter eeuwiger memorie; en waarom, dat billijk is, heeft men uit dankbaarheid het wa-

(*a*) Zie de Afbeelding en Beſchrijving van de ijſſelijke Graffchennis van de Gravinne VAN SOLME, bij VAN DER AA, Geſchiedenis van den Oorlog, 3de Deel.

Digitized by Google

wapenſchild van de Duivenbodens laten hangen, daar men anderen, niet min verdienstlijke, ſloopte? Ter eeuwiger memorie van dankbaarheid, over het vergrooten, uitbreiden, verluisterrijken der ſtad, aan de poorten en vernieuwde gebouwen, in Arduin uitgehouwen had, liet uitbeitelen afbikken, of de gedenkſtukken afrukken, zonder dat de domöoren wisten waarom, door wie, en met wat recht zij geſteld waren, het ſchijnt dat het noodlot gevoeliger geweest is dan die dolzinnigen, anders hadden zij veelligt de vergulde Rhijn Meerman op de Hoogewoerdspoorts Toren, ter nagedagtenis van ſtads vergrooting en bloei, ten tijde van den Burgerheer van dien naam, veelligt afgerukt om den getrouwen nazaat verdriet aan te doen! Hij ſtaat nogthans nog op den tooren, en waakt! dan ik voel dat ik te veel bijzonder worden zoude, men houde dan deze drift ten goede; ik zwijge en moet zwijgen, daar Historiewijsheid zwijgt, Vaderlandliefde ſchreid, en Europa weend om de ijdelheid der volkeren. Want daar men hare heerlijkheden en luister, in luisterrijke gedenktekenen, ſloopt, uit begrip van nedrigheid en de bijgelovigheid der Roomschgezinden Reliquiën beſpot. Zoo maakt men heiligdommen van een brok van de hersſens en darmen van VOLTAIRE, en reliquiën knokkels van ROUSSEAU, en nieuwe ligtontſteekers, ja men maakt proceſsiën en lijkſtatien over perſoonen, die verre af geſneuveld en begraven zijn, zoo als zulk een ſtatelijke optogt, met alle pracht en luister overal, bijzonder door de Municipaliteit tot Rotterdam zoo inbeeldig gevierd is over den Franſchen Generaal HOCHE, in Duitschland geſtorven en begraven, welke ingebeelde lijkſtatie, niet alleen door de Franſche Militie, maar ook door het gantſche Burget Vrijcorps, en alle de Municipaalen, ieder met een groene tak in de hand, en gedekt door een corps Jagers, met geladen carabijnen, het gewaande lijk overvorstlijk inbeeldig begroeven, ik vervolg met

Couplet 333. Het ſlot of kasteel van Heer HARMAN VAN WOERDEN, in de ſtad van dien naam, was wel eer de gevangenis van den Admirant van Spanje, die in de ſlag bij Nieuwpoort, door MAURITS gevangen wierd, en daar op zijn *laberlot*, dat is *noodlot* peinsde, dit oud Hollandsch woord is uit het Geuze Liedeboek, op dit geval ontleend:

„ *Hij*

Digitized by Google

„ *Hij zit te Woerden op het ſlot,*
„ *Daar peinst hij op zijn* laberlot,
„ *Den Admirant, den Admirant,*
„ *Die de Schotten had vermoord in Vlaanderland.*

Dat dit Slot nu in deze tijd, behalven dat het tot een verblijf voor de Gecommitteerden bij de Utrechtſche Armée gediend heeft, en geſchikt was, om van daar het hoonend en eerſchendend arrest van haare Koninglijke Hoogheid, Mevrouwe de Erfſtadhouderes, bij Jan Goewellen Sluis, te beramen, en dus de Koninglijke Majesteit van Pruiſen te hoonen, dat daar na dat Slot heeft moeten dienen, om onzen eerſten Staatsminister en Edelman, de Raadpenſionaris VAN DER SPIEGEL, met een der edelſten onzer Ridderſchap, de Grave BENTINK, Heere van Rhoon en Pendregt, in eene naauwe gevangenis te houden, is elk bekent?

Couplet 333. En het heeft in 't vervolg niet zeer tot eer geſtrekt, om zulke Edelen en Grooten, wier misdaad nog niet beweezen is, en zoo trouw in raad en daad, en zeer zeker den *deugdenſpiegel* die ik bedoel, agter het roestklinket te ſluiten, enz. Zie boven.

Couplet 334. Hier zoude ik mogelijk eenige berisping verdienen op dit Couplet, doch men weete, dat ik hier niet beooge het dragen van een onderſcheiden costuum of kledij, die zeer zeker aan de Achtbaarheid van Raadsheerlijke en Burgemeesterlijke waardigheid en andere publieke Ambtenaren toekomst, zoo hadden de Romeinen hunne TOGATI, Tabbaarddragers, hunne FASCIATI, Bondeldragers, Herauten, en ſtatelijke onderſcheidingen, zoo was, en zijn nog in alle de ſteden bij ons de Burgemeesteren en Schepenen door bijzonder ſtatelijke Tabbaarden onderſcheiden, zoo ook Raadsheeren, Advokaaten, Profeſoren en oudtijds de Doctoren; deze waaren, en zijn nog meest allen in 't deftig zwart, na onderſcheid der rangen, der ſtatelijke pracht der Staaten, van bijzonder maakſel, met fulpe boorden, wat men nu voor reden gehad heeft, om in deszelfs plaats goude bandelieren, die, men verſchoone mijne aanmerking, veelal en oudtijds aan Veldoverſten en Krijgslieden en degendragers, als veldtekenen en gordels van

van wapenen geſchonken wierden, en wel degelijk in onderſcheiding der TOGATI of Raadsheeren.

Couplet 335. Dat men wijders, volgends de denkwijze der nieuwe Patriotten, een hekel aan de Oranjekleur had, is boven reeds betoogd, hoe verre dit gegaan is, maar dat men zelfs de Staaten vlag omkeeren moest, en dat geduchte gezag der Eendrachtsvlooten op de zee, omgekeert te doen vlaggen, dit meen ik lijd opmerking.

Couplet 336. Te meer, wijl deeze vlag zeer zeker in alle zeeën van Europa en in alle werelddeelen eene gedugte wimpelzwaai was, zoo wel op bakens en de vloot, als bij het verleggen der ſeinen, en dus verwarring veroorzaaken moest, door zulk een omkeering, naamlijk Rood, of Oranje onder.

Couplet 337. Maar als ik nu de verdere rampen van mijn Vaderland, uit het een en ander ontſtaan, wie kan mijn deelneeming berispen, die ik gevoel over de traanen die onze ſtrandbewooners; onze Visſchers, op het geſcheurde wand ſtorten? Wie kan zijne ontfermende oogen en ooren ſluiten om het geſchrei der nooddruft om brood te moeten zien en hooren?

Couplet 338. Is de hongersnood te Vlaardingen, oudtijds *Fladertingen*, niet ten top, ſcheurt de elende tot Maasſluis tot wanhoop en handenwringen toe, het hart der Menschlijkheid niet? En onze waterleeuwen onze wakkere Zeelieden, die te loef of aan lij onze zee bebouwde, treuren die niet om haare bezoldiging, der koopvaardij? *ſchreeuwen, zugten hunne weduwen en weezen niet*, om hunne geſneuvelde mans en Vaders?

Couplet 339. En laat de woeker en overheerſching het onſchuldig opofferen van het zeevolk aan ſchipbreuk, en veelligt voorbedagte beſtelling na 's vijands kusten, laat dit geen vloek na op de onmenschlijkheid, die ik elders alrede heb afgeſchetst? en heden op nieuw langs onze ſtranden huild.

Couplet 340. En nog eens *Jan Contant*, ja, *Jantje Contantje die maakt bankroet; om dat hij van geld en goed: meer als hij heeft, betalen moet.* Dit zal zeker wel een Nota op de oorzaken van 's Lands rampen, althans wat het finantieele betreft, kunnen maaken, en doen vragen: waar zijn nu zijn ducaaten?

Couplet 341. Dit zal voor de geenen, die de berugte Ae-

Actiehandel van A°. 1733 en 1734 weeten, geen raadzel zijn, en vooral niet, dat door de listen van JAN LAUW, een Fransch Finantier, onze Kooplieden en Goudtreſoiren als 't waare, geplundert zijn, door de berugte Actiehandel en Misſiſippi-wind. En diend dan deeze aanmerking ter vergelijking op de bedriegerij en die in deze dagen met het namaaken, kopen en verkopen van Recepiſen, Actiën, Wiſſelbrieven en Obligisten, in een woord, allerlei ſoort van zwendelhandel, waar van de misbruiken zoo zigtbaar zijn, dat overal, ondanks de goede inzigten van 's Lands beſtuur zoo ten platte Lande, als in de Steden, de Jooden en andere opkoopers, er openlijk handel in drijven.

Couplet 342. En dat wel met zulk een onbeperkte vrijheid, dat zij door oogluiking, daar mede genoegzaam willekeurig, zoo niet tegen de wetten des Lands en Koopcostumen en goede trouwe, handelen, zonder eenige navraag van onkundigen?

Couplet 343. Want daar voorheen alle transporten en dictatoren van Obligatien, Wiſſels, Quitantien of Geldnegotiatien, door wettige procureurs en Notariſen of Taalsmannen moesten geſchieden, ja zelfs onder de Nieuwe Staatsregeling, deswegens bepaalingen gemaakt zijn, zwerven de Jooden om, met gedrukte zegels en contracten, ik zwijge van verdagte Recepiſen, waar in zij invullen, af- of bijvoegen, 't geen hun intrest vorderd, zij recht verkrijgen, zonder dat ooit zulke invoegingen of uitlating door een gewettigt Notaris of Procureur is geclationeerd of bevestigd, en dit bedoelt men tot Couplet 178. ingeſlooten; wat over de Loterijënhandel te zeggen valt, is ſchreeuwend genoeg, nademaal een iegelijk, Jood of Christen, wie maar wil, looten debiteerd, ſplitst, herſplitst, en twee of driemaal vertiert aan onnozelen, ondanks wettige en gekwalificeerde Collecteurs, doch laat ons hier ook een ſpeltje bij ſteeken, het ſpeldekusſen zou bersten (*a*).

Couplet 344. Het blijft intusſchen een deerlijk misbruik der goede trouwe, wijl alle eerlijke Koopcomptoiren, Wiſſel-

(*a*) Bij dit Afdrukken verneem ik dat de Wethouders der Stad Leyden dit misbruik bij Renovatie en Ampliatie wijsſelijk beteugelt hebben, tot heil der Burgerij.

Digitized by Google

ſeltrekkers, Aſſuradeurs, Casſiers, in eene geduurige onzekerheid zijn, om hunne Coursſen, Peil en Polus, zoo men zegt, te berekenen, en wel voornamelijk Aſſuradeurs en Speculateurs daar men (en dit is onder geen ſtoelen of banken te ſteken,) veelmaal een ſchip of Carga aſſureerd dat men bevorens weet of wel opzetlijk destineert, of om te ſtranden, of in vijands handen te laaten neemen? en God weet, of ik het wel mis heb, zelve uitrusting van Kapers, onder vreemde Vlag zijn, om hunne eigen Scheepen en van hun Mede Kooplieden te laaten neemen, dit noemde men voorheen Kadraaijen, maar hoe het nu heet weet ik niet, ik noem het ronduit Roofzugt en Eerlôos bedrog. Wat de Convooijen betreft, dit is zeker dat niet weinig toegebragt heeft aan onze rampen, dan dat dit meerder aan onvermoogen, en onvoorziene tegenſpoed en belemmering; dan aan opzettelijke voornemens, die men veelligt aan onze getrouwe Staatsmannen onbelemmert toeduwt, is toe te ſchrijven, geloof ik.

Ik zal mij wel wagten en hoop mij te wagten, om mij ſchuldig te maaken aan dergelijke ſchemp, als bij het oprigten der Generaliteids Loterije zeker Perſoon een devies in de Loterij zond:

Couplet 345. Neen mijne Aantekening diend ſlegts ter vergelijking tegen de Bedriegerijen die 'er in onze dagen, met het namaaken van Aſſignaten, het verkoopen en koopen van Recepiſſen, Obligatien, Rentebrieven, Wisſelzwendel, in een woord, allerleije ſoort van Verloopbrieven, tegens de wille, begeerte en heilzaame wetten der Souverainen, en die zigtbaar in zwang zijn, dat de Franſchen en de Jooden 'er het gantſche Land door, zoo wel in de Steden als op het Platte Land 'er handel mede drijven (*a*).

Couplet 346. Neen, wil men eerlijker Handel, men vrage den Waterlandſchen, Broeker, en het Rijke deſtig van de Zaankant, daar dog, hoe ook Amſterdam zijne ſchrandre Kooplieden hebbe, zeer zeker ook nog de Steunpilaaren van de Amſterdamſche Beurs woonen, en de Zwendelhandel minst invloed heeft, de eerlijk bezuinigde Geldkas, is daar nog een waarborg voor onzen Zeehandel, alſchoon zij zugten onder de verſpilling van Noordhollands Zuinigheid, —

Couplet 347. En wel nu, de Frieſche Grietenije de Gel-

(*a*) Zie over het bedrog der Aſſignaaten VAN DER AA, 3de deel.

Digitized by Google

Gelderſche Havezate, de Overyſſelſche Mienten Gemeenten, de Stichtſche Landhoeven, Boerderijen enz., zugten die ook niet onder eene bovenmatige Cijnsbaarheid? mag ik dit niet vragen, daar het algemeen het vraagt?

Couplet 348. En ja, mag ik niet in opmerking nemen, en vragen? daar het onwederſpreeklijk was, bijzonder met betrekking tot de Frieſen en Westfriezen, vereenigt met onze Kennemers en Waterlanders, of de Naerſtigheid dier Volken, zoo wel in den Landbouw bij Have en Vee, als bij den Scheepsbouw en Zeevaardij, niet zulk een verknogtheid en invloed op het gemeen welzijn der Vereenigde Provintien heeft, ——

Couplet 349. Dat zoo men der zelver belangens en invloed van elkander ſcheurd, de welvaart van gantsch Holland en haare Koopſteden, voor eeuwig verlooren gaat?

Couplet 350. En al gold mogelijk mijn getuigen niet, al wilde men het als vleijende of hoogſprekende opneemen, ga vraag het aan gants Europa, ja Azien, Afrika en America, vraag het aan alle Waereldvorsten, of aan alle finantieele Schatkamers der Koningen; of zij niet voor de veiligheid en het gezag hunner Scepters en Bezittingen, bij ons bij de Rijke Noordhollanders, Hollanders, Frieſen, Zeeuwen, in een woord, alle onze Ingezetenen, geene Contanten Gelden kunnen Negotieeren, onder waarborg van hunne Kroon en Scepter? zijn het onze Koopcantooren niet, waar aan de Wijnbergen van Duitschland en elders verpand zijn, en Polens Tarwſchoven.

Couplet 351. Ik vertrouw niet groot te ſpreeken, als ik zeg, dat de Poolſche Koophandel door onze Koornkopers alleen meer geſtijft word, dan door alle anderen te gader, de Zouthandel op St. Ubes en elders, de Houthandel op de Oostzee?

Couplet 352. Komt al het Noords of Rhijnſche, meest Eiken en Denne Hout, niet op de Duitſche breede Houtvlotten langs Dordrecht tot ons den Rhijn en Maas afdrijven? of door de Oostzee Houthaalders op de Noordhollandſche Markt? de Oost- en West-Indiſche Maatſchappij, ſchoon nu in wanklen ſtaat, was het Magazijn der Specerijen en Kleinodien, Goud en Zilver van den Euphraat, de Indus, Peru en de Ganges, waren 't niet onze Goudmijnen?

Couplet 353. En is 't niet over bekent, hoe de Financiers

Digitized by Google

en Caſſiers dezer Landen, onze Renteniers, ſommigen geheel, andere ten deelen, Negotiatien openen en vol maaken, op het graven van een Vaart in Spanjen, op de Kwikmijnen van Oostenrijk, de Yzer en Kopermijnen van Zweden? en wie weet niet van die ontzaglijke Kapitaalen op de Koffyplantaadjen, Suikerrieten en Slavenhandel 'er onder de aanſpraak onzer Landzaaten verpand zijn?

Couplet 354. En nu Ruslands Pelterijen, maar boven al de Levantſchen Handel op Italiën, Angora, Smirna Turkijen, was, en is nog bij ons de Lombard niet?

Couplet 355. Dit immers is zoo zonneklaar bekent, dat het Fier Brittanje, zeker onze Naijverigſte en jaloerſte nagebuur, hoe zij ook onzen Handel gedwarsboomt hebben, of door het Tractaat van CROMWEL hebben getragt te ondermijnen, nog erkennen zij, en hebben het bij de jongſte vrede erkent, dat de Koopvaardijſleutel van Germanje ons niet kan ontrukt worden, en in dien zin eerbiedigen zij nog ons Koopvernuft, en och of den band des Vredes, deze jalouzij in eene onverbreekbaare Bondgenoodſchap hervormde.

Couplet 356. Ik leg den vinger op den mond, als ik aan de gevolgen van het openen der Schelde gedenke, en men Texel en Hellevoet voorbij zal zeilen! . . .

Couplet 357. Misdoe ik dan nu Vaderlanders, als ik met gevoelige verwijting de ſcheuring der Eendragt ter harte neeme, is 't niet waar dat Keizer JOSEPHUS Hollands Vlaanderland heeft getragt te vermeesteren? is de Staat van het Land van Cadſand, Bergen op Zoom en Helaas Zeeland! niet weg, genoeg om 'er ten minſten een zugt om te laten.

Dit ſchreef ik toen ik ſlegts zugte, uit vreeze voor 't vooruitzigt, maar nu helaas, is mijn vrees vervuld. Het Land van Cadzand, gantsch Zeeland is van ons afgeſcheurd, en in handen van onze nieuwe Bondgenooten, de Sleutels der Stad Vliſſingen, die in 1748. met zoo veel Liefde, Eerbied en Trouwe aan hun wettigen Marquis en Heere WILLEM DEN VIERDEN, wierden terug gegeven en verzegeld, en welke hij zoo Edelmoedig der Magiſtraat vertrouwde, zijn nu in Zilvren Schootelen, met bukkende onderdanigheid, den Franſchen Generaal aangeboden, en met Hooghartigheid ontfangen, het Vrije Vliſſingen tot Wal-

Digitized by Google

Wallen en Ravelijnen geſloopt en hervormd, en het zoo gedugt Eiland Walcheren, de ſleutels van Maze en Schelde, de gedugte waarborg voor Holland, en alle de geunieerde Gewesten, is nu een bolwerk van de Sambre de Rhone en de Saine, en een Blokhuis van het Canaal en misſchien ook der Zond, en zoo de Oorlogskans draaid, ook van den Theems kunnen worden, terwijl wij de wettige Eigenaars en Bezitters, zoo als ik voorzegt heb, te laat betreuren, dat Zeeland en Cadzant, en Hollands Vlaanderland van ons Helaas, Helaas is afgeſcheurd. ——

Couplet 358. Mag ik dan op dit gevoel niet vragen, wie dezen ſtorm zal doen bedaren? Vrankrijk is thans onzen Bondgenoot, maar wil voor zig zelven zorgen, zeker kan het zelve veel ter afdoening toebrengen! Amerika Helaas de oorzaak van alle rampen, daar hetbloed weer keert daar het niet gaan kan, namentlijk tot hun Engelsch Nationalen, wat zal die nu doen? Pruiſſen, o ja, die hoop ik zal de ſtorm doen bedaren, ondanks onze ondankbaarheid, ons redden, en Brittanje, hoe jaloers, niet agter blijven, ja gantsch Europa, naast God, onzer erbermen, en daar dit wijze verborgentheden zijn, wil ik die niet verklaeren, maar de uitkomst afwagten, van hem die alle het verborgene weet en ten besten beſtuurt, zelfs het geen onze vijanden ten kwaden dagten.

Couplet 359. Intuſſchen hebben alle de opgemelde en andere wederwaardigheden, zoo der oude als nieuwe Tijd ons geleerd, dat wij door onze eigen verdeeltheid, de ſpeelpoppen van Uitheemſche Staatkundigen invloeden geweest zijn, en nog zullen blijven, indien wij voortgaan door roekelooze Woekerzugt onze ingewanden te beroeren, even zoo als onze beroemde Hiſtorieſchrijvers der voorige Eeuw, onze Vrije Maagd afbeelden, met de buik open geſneden, waar in de ſtrijdende Burgers der Tweedragt verbeeld waren. Zie BOR, Nederlandſche Oorlogen, hoe weinig verſchild dit Tafreel in onze Tijd?

Couplet 360. Treede ik tot vroeger Eeuwen eens te rug, daar vinde ik, dat de Romeinen het als een gunst der Goden aanmerkte dat de Uſipies en Tepeten, de Zutphenſche en Drentſche met de Chamaviſche, Weſtfaalſche, de Angevari, de Engerers, alle onderling in woedende tweedragt waren, zoo, dat zij zestig duizend menſchen dier volkeren verſloegen,

en de Romeinen verzogten dit ſchouwſpel als een vermaak aan te zien als, daar hij zig dus uitdrukt, „ *En dit is* „ *het geene dat ik bidde, mag het niet zijn dat bij* „ *haare volkeren eenige liefde tot onswaards ook kome,* „ *dat dan bij haar mag blijven een* eeuwigen haat *tegens* „ *malkanderen! want ſoo lange het Rijk in ſwarigheden* „ *is, ſo kan de* FORTUINE *ons geen groter dienst doen,* „ *dan dat ſij den vijanden helpp tot* TWEEDRAGTIGHEID „ TEGENS MALKANDER.”

Als ik nu dit eens op het hart van onze Vereenigde Landzaaten, nu nog de Zutphenſche, Overyſelſche, Drentſche, Gelderſche, Broekſche, Frieſche en Bataafſche Gewesten, zoo naauw door de Unie verbonden, toepaſſe; wie kan mij ten kwade duiden als ik dit voorbeeld gelijk ſtelle met de Politie onzer vijanden of overheerſchers, *Divide et impar*, verdeelt en heerscht, (*a*) heb ik geen gegronde reden om hier mijn Hartenwensch uit te boezemen, dat het den Almagtige behage, om te verhoeden dat zulke tweedragt bij ons niet blijve, nog dat den Nazaat nooit vrage waar het Tijrus onzer Tijd Amſterdam geſtaan heeft, zoo als men nu na dat wijdvermaart Tijrus der ouden vraagt, zou ik misdoen om hier het oud Staveren en Voornen, hier boven reeds aangehaald, nog eens te vergelijken bij den wensch van TACITUS, moet ik hier herſtneren dat alleen de Tweedragt oorzaak haarer val was, leeren dezen menſchelijke wisſelvalligheden niet uitdruklijk de bittre gevolgen van Inlandſche beroeringen. Heb ik hier in ook misdaan? Neen —

Couplet 361. Veel eer vertrouw ik, dat elk welmeenend Vaderlander zijne Hartenbede bij de mijne zal voegen, en zoo ſmeeken, dat de zoo beroemde Markt en Havens, en Koopvaardij, in mijn Amſterdamſche Koopzaal geſchetst, ook van onze Maze, Zeelands Kille, en het Ye zal verplaatzen, en ons tot geen ſlaven van jaloerſche Nagebuuren make.

Couplet 362. Ach, dat dan onze ſchrandere Nationaale Handel, Neering en Hanteering, Akkerbouw en Veehandel, die zigtbaare zegen der Algoedheid, aan onze Voorouders nooit als balling omme dwaale.

Couplet 363. Dat dat gedugt vooruitzigt op het verval

OR-

(*a*) Zie hier vrij ſtouter overbrenging, door den ongenoemden Schrijver der verklaaring en uitbreiding van den Biddagsbrief, 1804.

Digitized by Google

onzer Stroomen, boven betoogt, nooit om onzer ongeregtigheid eene ſtraf der Zondvloed worden.

Couplet 364. Dat onze Konſtfabrijken, inzonderheid Leyden die van Heerlems Stad, nu Haarlem, Godevaardsſtad, nu Delft, nooit onder het Bouwvallig puin der ledige en onbewoonde werkhuizen bedolven worden.

Couplet 365. Dat de vernuftige ARACHNE, de uitvindſter van konſtig Spin- en Weefwerk, nevens PALLAS of MINERVA, die beiden de luister van mijn Vaderſtad Leyden zijn, nimmer voortvlugtig ontvoerd woelen, ten ſtraffe van de ondankbaarheid, luiheid en tweedragt, die haar ouden roem te deerlijk bezwalkt hebben!

Couplet 366—368. Maar dat, o men ſta mij hier de Dichterlijke wenſchen toe! Dat eerder allerlei tegenſtrijdigheden eene Chaos van verwarring veroorzaken, eer het heil van het lieve Vaderland wijke!

Couplet 369. Maar dat wij ootmoedig in zak en aſche ons voor God vernederen, op dat hij ons niet als een Sodom en Gomorra verwoest! o Neen! er zijn er nog meer dan éénen, ja duizenden, die hunne knien voor den Bael niet buigen, die demoedig voor het volk de Eendragt en de Godsdienst, genade en geen recht ſmeeken! Ja voorzeker zij zijn er, hoe verbasterd van zeden, hoe veel invloed de vrijgeesterij ook onze deugden ondermijnt, er is nog Godsdienst, er is nog eerbied voor beſchaafde Christenheid, elk in zijn Godsdienst, lochent nog geen Godheid, noch JESUS leere

Couplet 370. Wel nu! laat dan mijn gebed aan het Alvermogen, ook dat aller oprechte Vaderlanders zijn.

Couplet 371. Zoo zal, zoo moog men billijk hopen, dat daar onze Menschlijkheid te kort ſchiet, daar zal hij die Vrijmagtig het geheeläl beſtuurd, in onze tegenſpoed voorzien hij zal Rechter zijn en wreker over de aan hem, en de wet der vaderen ſpoorloze beroeringen aangedaan.

Couplet 372. o Ja! hij zal het zugten van den Landman bij zijn Dorschvloer, Hoeve en Stal, ja al het oprecht gebed der verdrukten verhooren, en ook zeer zeker de misbruiken, die ik hier laat volgen, verbeteren, naamlijk de bedoelde inkwartiering; dan dit betreft meerder de partijdigheid, der geenen, die de inkwartiering moesten reguleeren, na de kennisſe die zij van den ſtaat en het vermoogen hun-

Digitized by Google

ner Medeburgers hadden, als wel de geinkwartierden zelven, die noch de volkstaal, nog den ſtaat der Burgerij niet kenden, en dus onſchuldig aan bijzonderen haat, niet meer eischten, als het recht van een ſoldaat, die onder disſipline ſtond.

Couplet 373. Doch daarom moet een goede krijgsdicipline niet gedoogen, dat den Burger en Boer niet tot moedeloosheid wordt geplunderd, dat nu dit inkwartiering beſtuur op de ſchandelijkſte wijze en de bitterſte partijzugt is uitgevoerd, hier van heb ik meer ſchreeuwende bewijzen, als 'er letters uit de penne vloeijen, dan die ik tot nu toe verzwijge.

Couplet 374. Ik wil die vermogende Donateurs en Donatricen, die eerst door hunne milde giften de Vrijcorpſen hielpen oprichten, die Vaandeldeelſters, Trommelſchenkſters en gouden Epaulet-borduurſters, driecouleurde ſtrikkenmaakſters eens bij de gepluimde Haneveer grijpen, dat moest uit de krop, immers toen de door haar zoo verlangde, zoo vuurig afgebeden Franſche hulpbenden, en onder deezen beſchaafde ſoldaaten en officieren, bij haar boven anderen ter inkwartiering wierden uitgekipt, ſlooten zij de deur toe, en weigerde tafel en bed, beſtelden ze om geld bij arme lieden, op een bed met ſtroo, en een ſobere maaltijd, terwijl de middelmatige van vermoogen, vooral oranjevrienden, en ja wel ook patriotten, uit bijzondere haat, een bovenmaaten getal wierd gebilletteerd, die zeer dikwijls de intriegantſte ſoldaten ter inkwartier kregen, —

Couplet 375. En dan nog, dat het ergſte was, dat men de Franſchen, aan onze Taal en bijzondere partijſchap onkundig, doch die een algemeene haat tegen alle ariſtocratie hadden; wijsmaakten dat de braafſte, eerlijkſte en onpartijdigſte burger een ariſtokraat was, die dan niet gunſtig behandeld wierden, deeze eerloosheid, die volſtrekt tegens het in agt nemen van Egaliteit ſtrijdig is, maar veel eer volſtrekt partijſchap tekende bedoel ik.

Couplet 376. Wat de woeker aangaat, bedoelende de woekerij die er met de Asſignaaten en Billetten door bijzondere woekeraars en door de dispoſitien der boeren ſchouten, op het opbrengen van contributien gepleegt zijn, deze zouden een zee van onrechtvaardigheid doen overſtroomen, wilde ik die (dat doenlijk is) ſlegts bij elken

golf-

golfje neerdrijven. Voeg hier bij, dat op verſcheide dorpen de gemaakte onkosten van verteeringen in de Rechthuizen en Herbergen op crediet, die nooit betaald zijn, ofſchoon 'er contributiën gevorderd zijn en van 't Land voldaan, echter nooit verantwoord zijn.

Couplet 377. Wat de Godsdienst aangaat, het misbruik van het kerkverkoopen, de belemmeringen in het uitoeffenen derzelve. ——

Couplet 378. De beknibbeling van de bezoldingen onzer Leeraaren ——

Couplet 379. Het ontzetten uit den predikdienst, hen den ſchop te geeven, om dat zij zich in gemoede bezwaard vonden in het afleggen der gevorderden Eed, wie kan deze ſmaad ontkennen?

Couplet 380. Waar was 'er kerklijke tugt, die niet als ongodsdienſtigheid beſpot wierd? zugt hierom de Christenheid niet? Zijn het geen zielengrieven? Is 't niet ſchier gewetensdwang, die onze vaderen te bang viel in ALVA's tijd? ja die nu, daar wij naauwlijks het feest van twee eeuwen der vrijheid van het gekuiſcht geloof geviert hebben, zoo manmoedig vrij geſtreden, of men ontzegt, ja bekneld de uitoeffening van de vrijgevogten godsdienst.

Couplet 381. En is het te ontkennen, dat de gevestigde Hervormde leere, de gekuiſchte leere, de Formulieren van Eenigheid, nu twee eeuwen geleden, door het vrijgevogte Staatsgezag zoo manmoedig vrijgeſtreden; deze vrijgeſtreeden; deze vrijheid, met zulke zigtbare dwang ontzegt is, terwijl andere gezindheden, inzonderheid de Roomſche, in alles heeft getracht te herſtellen? Dit vergelijke men bij Couplet .

Couplet 382. Ik zwijge al wederom meerder ſprekende bewijzen, en wenſche hartelijk dat de Christen overheden het volksbeklag hooren, en onzen Godsdienst, zoo wel als die van anderen niet met onverſchilligheid aanzien.

Couplet 383. Hier toe zijn niet minder betrekkelijk de ſchreeuwende Despotismen en woeker der Boerenſchouten en Secretariſen. Misbruiken, die zoo er in de verbetering van het oud beſtuur noodzaaklijk waren, dat deze in de nieuwe Staatsregeling voor alles dienden weggenomen om dat die ook voorlang al in het oog geloopen hebben, en door wijze mannen beſtreden zijn geweest, vooral die

Digitized by Google

ſpoorloze bekeuringen van Schoutendienaars, Rhijnlands Bodens en Schouten, bij de beſchouwingen, daar men dikwijls dezulke bekeurde, op wien zulk eenen gebeten was, om dat den Boer geen rijklijke Niewjaars, Kermis, Paas en Pinxter-fooitjens betaalde?

Couplet 384. En kan het in rechten 'er door, dat één en dezelve perſoon als Schout of Bailliuw eiſcher is, en te gelijk Advocaat en Procureur van gedaagde of eiſcher? en dat erger is, als gaarder, van Lands wegen, bekeuring doende, tevens, als Secretaris en Notaris in dezelve zaak diend? en ja, dat ik bewijzen kan, dat één en dezelve perſoon, Bailluw en Secretaris, Postgaarder, Dijkmeester; Advokaat en Procureur is, en dan daarenboven voornaam Repreſentant in de nieuwe Conſtitutie? dan ik wil hier niet perſoonlijk zijn, het loopt buiten mij genoeg in het oog.

Couplet 385. Hoe er geleeft wordt met de rekeningen der Vacantien, het onnodig aanleggen van rechtdaagen, het in rekening brengen van de minſte aanklagt, waar voor men R. O. niets vermag te rekenen, dan die men onder de termen van Secretaris als Secretaris opgeeft, behalven dan ontellijke kleinigheden van Notulen Registeren enz. verteringen, extra conſulten, enorme Rekeningen van Bodens, enz. zoo dat dikwerf eene zaak, die in de ſteden of ten Hove, (hoe koſtbaar anders) door de Boerenſchouten eens zoo hoog komen te ſtaan, en dus, ik kan het bewijzen, het geen anders een geval op 'zijn duurst in de ſteden, geen 70 guldens gekost heeft, op de dorpen tot over de 170 ja 200 guldens gekost heeft, en nog durft den Boer niet appelleeren, want dikwerf is de Fiscus een vriend van den Schout, of men brengt het hem hier of daar te pas, is dat geen ſchande onder de Bataafſche Menschlijkheid? dan weet ik het niet!

Couplet 386. Het is dus hetzelve, het geen in den Bijbel van *Deux aas* bedoeld is; algemeen genoeg bekend.

Couplet 387. Hoe hoog de ſtaat van armoede in ons land geklommen is, daar men ſchier niet dan armen en rijken vind, en de burger en boerenſtand, om dagelijks brood zwoegen moet, daar de rijken zich met zijn zweet vetmest, hier over rijzen elk ontfermend Christen de hairen te bergen.

Couplet 388. En dat onvergeeflijker is, ik zegge het vrij-

Digitized by Google

vrijmoedig, tot ſchande van onze kooplieden en zeehandelaars, en de gedoogzaamheid der oogluiking van monopoliën. Dat hoe anders den Handelaar billijk zijne ſpeculatie heeft op een of ander artikel, dat hij voorraadſchuuren en pakhuizen oppropt op vooruitzigt van winst, wie ontkent dit recht der koopvaardije, het is de zenuw der ſtaat, maar dat men de gezegende voortbrengſels van ons eigen Vaderland, kaas, boter, aardappelen, het brood der armoede, graanen, peulvrugten, opkoópt, en die te hoogen prijzen aan den vreemden niet alleen, maar aan den vijand levert, die tevens onzen handel belemmerd, onze Colonien vermeesterd, ons beſtrijdt, ——

Couplet 389. Dat men die aan den vijand verkoopt, clandestin op allerlei ſluikwijze, van voorraad bezorgt, daar het volk van honger grimmeld, en de waren tot dubbele prijs ſtijgende, het graan veel eer laat beſchimmelen, dan het voor den gemeenen man, ja den middelmatig gegoeden verkrijgbaar te laten, dit noem ik een godlooze ontrouwigheid, ſchandelijke vrijheidsbedrijven, ongeoorloofde ſtrafbare woeker, ja een vloek en een zee van rampen die God ſtraft, die het Vaderland de blijken doen dragen van verſtokte harten, die geen gevoel van Menschlijkheid hebben.

Couplet 390. Ik ben de eenigſte niet die hier over met billijkheid klaagt, het Gouvernement ziet het doch zwijgt, alle publieke Weekbladen klaagden 'er over, de *Politieken Blixem*, *Janus*, en anderen, beſtraffen het opentlijk, en noemden perſoonen, naamen en bijnaamen, die beſchuldigt, verdagt zijn van het Land te kort gedaan te hebben, bij de Leverantiers van Paarden twee driemaal gekogt en verkogt, Hooi-, en Strookopers, valſche en geen maat houdende Lakenen, Soldaten en Matroozen monteering, en ontellijke Landsbehoeftens; worden zulke Leveranciers en Paardenkoopers alle geen rijke lieden? hebben zij gevoel of het aan het Vaderland wel of kwalijk ga? is den oorlog hun wensch niet om maar gelegenheid tot woeker te hebben? en helaas! Ik leg den vinger op den mond, om niet te vraagen of er niet in het bewind zelve zaten, die elkander, of zulke leveranciers den bal toekaatzen, dit was zoo onder de oude Conſtitutie, of

eenigen onder het nieuwe het niet erger maakten, paſt mij niet te onderzoeken! zeker is het, dat de braven hierop ter verbetering werkzaam zijn.

Couplet 391. En wat is er niet te zeggen, welke allerbitterſte rampen veroorzaaken die dwarrelwinden van Agitotages, die geldzugt, dat declineeren van 's Lands crediet en Obligatien, die ebbe en vloed van Actiehandel, hier boven bij Couplet 342 en 343 aangehaald? wie hoe ſcherp van doorzigt, hoe ervaren in eerlijke Wisſelen Obligatiehandel, welk eerlijk Rentenier, die van zijn interesſen leeft, heeft hier doorzigt in? Wie is meester van zijn kas, van zijn wettig erf, have en vee?

Couplet 392. Is dit versje van POOT op die woekeraars niet van pas?

Beeft gij Goudgriffoenen, beeft,
Met uw levendig geraamte,
Al uw goud word rood van ſchaamte,
Daar het zulke Meesters heeft.

Als een wroegende dood, de zulken op de hielen volgt, hun tot monſterbeelden van de Menschlijkheid herſchept! Alle deeze dingen, met perſooneele bewijzen en daadzaken te bewijzen, ware niet onmogelijk om te berde te brengen, maar daar de klaagſtemme des volks het uitgild, en uitſchreeuwen, is bewijs genoeg. — evenwel zal men onze aanmerkende vragen, (zoo durf ik denken) inſchiklijker opmerken, daar dezelve minder perſoneele verwijten, die op het geweten aankomen, behelzen, als wel meerder rondborstigheid die aan den vrijman toekomen.

Couplet 393. Is het dus in dien zin niet waar, dat 'er nog waare Patriotten zijn van welken partij ook, die vrij van het verwijt zijn, van hebzugt, en een eerlijke onzijdigheid betragten, en voor het volk na reden vragen?

Couplet 394. Ik voor mij ken dezulke, en ſchat ze hoog.

Couplet 395. Is 't niet waar en waaragtig, dat er geen volk in Europa bekend is, dat de Soldaaten en Matroozen deftiger kleed en reed, en rijklijker handgelden en ſoldij geeft? ſtel een Fransch of Duitsch Officier en Soldaat

daar geen eer in om met de goude Hollandſche Epauletten, en de fijne Lakenen op de parade te verſchijnen? Draagt een Deenſche of Zweedſche Zeebonk, niet gaarne een Staeten vlag, als een gordel om de heupen? en waar geeft men meerder handgeld?

Couplet 396. Is het niet meer dan overtuiglijk waar, dat onze Nationaale Christelijke Burgerliefde, in het vrijwillig toereiken van liefdegaven uitmunt? zijn de toelagen tot verzagting der Rampen in watersnood, tot hulp in gebrek en honger, de troostgiften aan de weduwen en weezen van geſneuvelde vaders en zoonen, hier van geene ſpreekende bewijzen? Hoe veele deftige, rijke en aanzienlijke, en burgervrouwen, hoe veele beminnelijke jonge Juffers en maagden, ja hoe vele, zelfs nooddruftige Huismoeders, hebben hunne Lijwaaten niet geſcheurd, al wat zij misſen konden, zelfs ſchaamle armoede, hebben die niet de wonden gezalft door overvloed van Plukzel aan de Heelmeester te bezorgen?

Zou die eere ook alleen den Nieuwe Patriot toekomen? voorzeker niet, zij komt ook in ruime mate den Oranjevrienden, en de oude Patriotten toe, het zit in het Hollands bloed, dat de linker hand niet weet wat de rechter geeft. Stonden op alle penningen der liefdegevers, de namen der waare Vaderlandlievenden! Wie weet of het getal der ſtille ouderwetſche, Oranje-, Eendragt- en Christenvrienden, die der nieuwerwetſche ſchreeuwers van Menſchenliefde, niet verre overtreffen zouden? Konde het nieuw Patriotſchap op het geweeten werken, hoe veel *Annaniaſſen* en *Saphira's* zoude men zien nederzijgen voor de Verzamelkisten der mededeelzaamheid? Hoe veele linkerhanden zouden de melaatschheid der rechterhand gevoelen van dezulke, die het meest op hunne gaven roemen, ja ik ſpreek ſtouter, dezulken die de plans tot liefdegaaven, uit zoogenaamde menſchenliefde, dog er voor zig zelve eerampten en beſtaan van beoogen? wat was hier niet van te zeggen? Zie Couplet 144.

Couplet 397. Mord dan het volk niet te regt, Murmureerd en gromd de zeebonk en ſoudenier, bezoldigde ſoldaat niet overal om de zorgloze verſpilling van weldoende Menschlijkheid, als hij 'er zoo ſchaarsch in geſmaldeeld word? en dikwijls zijn weduwe en kinderen, lang dood

en

en vergeeten zijn, eer zij 'er in de tegenwoordige nood het bedoeld genot van hebben? daar misschien het Capitaal elders gebruikt word, ik vraag het? en durf het niet beantwoorden; maar de POLITIEKE BLIXEM en JANUS zeggen en bedoelen het, en zeggen dit of dat is waarheid, wel nu, men roepe haar ter verantwoording, zij wierden gedoogt dat zij het zeggen, maar waarom zal men mij veroordeelen, die 'er slegts beſpiegelend naar vraagd?

Couplet 398. Ik stip dit slegts aan, en zwijg voorders over het uitputten onzer goudbron, om uitheemſchen bij te staan, en evenwel staat het vrij, dat ik aan een iegelijk laat beoordeelen, of deze stoute uitdrukkingen niet inſtemmen met de taal en de redenen van hartige mannen, ware Patriotten, zorglievende Vaderen en eerlijke beſtuurders van 's Volks Goudtreſoor? wie heeft de volgelaaden wagens niet gebragt ter onderſteuning van uitlandſchen Oorlogen, niet dag aan dag, uit het land zien vaaren? Wie ontkent de geduurige klagten over de ledige Geldkisten, die telkens overſtorten van nieuwe aanvullingen, en wat dog heeft 'er onzen staat bij gewonnen? —

Couplet 399. Is het niet schier zoo als AURELIUS VICTOR, hier boven reeds aangehaald, bij Couplet 52. dat de Fiscalen van JULIAAN vroegen: „ Wat hebt gij? wat „ bezit gij? van waar hebt gij het? hoe komt gij aan „ dat Goed? aan die bezitting, legt neer dat gij hebt, „ geef het, sta 'er van af." Dergelijke dingen zouden mogelijk op deze dagen wel toepaſselijk kunnen worden overgebragt, dan dit zoude te verre gaan, als wij de daadzaaken moesten bijbrengen, dit laten wij liefst voor ander gezag over. Ik wensch dan niet veroordeelt te worden, dat ik de misbruiken die 'er woekeraars van maaken, onder 't oog breng.

Couplet 400. Maar sta toe, dat ik het voorbeeld bijbreng van CLAUDIUS CIVILIS, in 't Nederduits CLAAS BURGERS, die roemrijke Heïrvoogd der Bataven, die het aangeboden Bondgenootſchap met SABINUS Koning der Gauſen, weigerde, om ten kosten van der Bataven ſchat en welvaard, tog in geen oorlog tegen het waereld dwingend Romen te voeren, maar veel liever met zijn kleene vereende Magt en Bondgenooten de Frieſen en Friſiabonen, de Chamavers, de Trevers, Haardſtede en Altaar, voet voor

voet

Digitized by Google

voet verdedigen zoude, als aan Koningen Cijnsbaar te willen zijn, des hij SABINUS, Koning der Gaulen, op zijn aanzoek tot Bondgenootſchap liet aantwoorden, dat hij en zijn Volk'ren niet gebooren waren, om het Juk van Koningen te dragen, maar dat het Volk het recht had, om Nationaale Overſten te ſtellen; voeg hier nu bij het getuignis van WILLEM DEN EERSTEN, in zijne verantwoording, bladz. 45. tegen PHLIPS DE TWEDEN, ik laat het woordlijk volgen:

Men zal ons hier op (zegt de Prins naamlijk, dat ik na het oppergezag als Vremdeling ſtond) antwoorden/ dat hy CONINK is; Ende wy ſeggen ter Contrarie/ dat ſodanigen naeme van CONINGH, ONS HIER ONBEKENT IS, hy magh het wezen in Caſtilien en Arragon tot Napels/ in Indien ende Alomme/ daar hy na synen wille ende begeerte heeft te gebieden/ hy mag het ook zyn wilt hy tot Jeruſalem/ bezedelick heerſchende in Aſien en Afryken. Nochtans ſoo veel is 'er af/ DAT WY IN DEEZE LANDEN NIET HOGERS dan een Hertoge ende eenen Graave en kennen/ WIENS MACHT MET ZEKERE GRENSPALEN IS AFGESCHEIDEN, achter volgens onze Privilegien/ die hy 't ſyner bloede Inkomſten bezwooren heeft.

Men vergelijke deze Taal met die van CLAUDIUS CIVILIS, dan zeer zeker, zijn die het getuigen, dat WILLEM DEN EERSTEN, even zoo als CIVILIS de ſlavernij der Koningen beſchaamde. Taal die hij voor de Staaten voerde, en die alle zijne Lasteraars doet beſchaamen.

Couplet 401. Wat dit Couplet betreft, deze vraag is eerder met gevoel van 's Lands Rampen, dan met verwijt, dog zeker niet zonder opmerking, daar 'er dog duizenden zijn, inzonderheid Renteniers, die haar goed hebben moeten aantasten, en tevens haare noodwendige behoeftens, tot Kledren, Meubilen en roerende Goederen, hebben verlooren, en dus niet meer overig hebben dan het geene waar mede zij gaan en ſtaan, en dus tot moedeloosheid vervallen.

Couplet 402. Ik wensch dan niet veroordeelt te worden, dat ik de misbruiken, die woekeraars hier van maaken, onder 't oog brengen, maar dat neemt niet weg dat ik van harten billijk, dat een iegelijk na zijn vermoogen, ſtaat en be-

bezittingen, als de nood des Lands het vorderd, zijne Toelage aanbrengt.

Couplet 403. Zeker neen, hij die de Rampen des Oorlogs kent, en de nooddruft die daar uit voortſpruit, moet ook zijne plichten kennen, wat helpt anders die ſpreuk: *Goed en bloed voor 't Vaderland veil te hebben.*

Couplet 404. Want zonder Schatting, zonder lasten te draagen, kan geen Staat nog Koninkrijk beſtaan.

Couplet 405. Vooral als die ter onderſchraeging der zalige Eendragt, door getrouwheid, in oprechtigheid gevraagt word, dit is de Post van Staats Beſtuurers, en de Liefdrijke trouwe om het Juk der Lasten Eenpaarig te draagen.

Couplet 406. Dit is dat na de Goddelijke Les van Jezus zig te gedragen: *Geeft den Keizer dat des Keizers is, en Gode dat Gode is*, op dat daar door het oproerige geſchreeuw over het dragen van wettige belastingen niet tot een vloek gedije.

Couplet 407. Ja herhaal ik, vloek, immers is het murmureeren tegen billijke ſchatting, de oproerleus, die gewisſelijk op den kop nederkomt van dezulken, die door verkeerde vrekheid, gierige agterhoudentheid, praktijken, Raad en Volk bedriegen, en daar de zulke het Land te kort doen, die het meest en best konden bijſtaan, deze zijn het die de beste en eerlijkſte Staats Financiers door haar overmagt van ſchatten, meerder in belemmering helpen, door hunne verzwijgingen, dat een middelmatig Capitalist nademaal zulke Millioenarisſen minder zijn na te gaan, en dus als 't ware, halve dwingelanden, ten minsten woekeraars, van 's Lands rechtvaerdige Eisſchen tot heil der Staat worden en zijn.

Couplet 408. Daar ik nu niet alleen, maar alle Cordate Patriotten dit zien, weten, en 'er zelfs opentlijk over klaagen, en zulke misbruiken tot de jammerſtaat des Lands betrekken, wie die dit aan 't harte gaat, kan hier als eerlijk man zwijgen.

Couplet 409. Ik voor mij, die op mijn gemoed gerust van geen euveldaan van ontrouw aan mijn Eed, Burgerpligt en Vrijmanſchap bewust ben, durf in Gods naam wel voor 't Vaderland beſcheid vraagen, ja wel in Gods naam, de Rechtvaerdige Richter aller Volkeren des Aard-

bo-

Digitized by Google

bodems, de God en Schepper van het Heelal, de God onzer Vaderen, ——

Couplet 410. Al waren dan al de pannen, de leijen die de Haagſche Hofdaaken dekken, Duivels, of ingebeelde Satanaſſen, nog volge ik Luthers voorbeeld, en ſpreek groothartig voor het ware Volksrecht van mijne Burgerije, en van mij zelven.

Couplet 411. Vooral daar ik als een verdrukten Vrijman tot barstens toe, de Volksgebreken en vervolgingen opgekropt heb, met gevoel van hartelijk medelijden, de geſchonden Menschlijkheid tragt te verdedigen.

Couplet 412. Maar al ware het dat ik ook zwege, of uit vrees voor vervolging zwijgen moest, wie kan het algemeen gemurmel ſtuiten? Wie kan de ſtille klagten ſmooren, die de Misnoegde Menschlijkheid, zelfs bij onze Strijdbre Mannen, in de ooren fluistere?

Couplet 413. Is het niet waar, dat niet ik, maar de nieuwe Patriotten, de Politieke Blixem, en Janus, durfden zeggen 't geen ik moet zwijgen? naamlijk dat zij klagen over het voortzetten van Uitheemſchen boven Eigen Landzaaten, en over dat zoo algemeen aangenoome gebruik, van in ſtede van eene bevordering in rang, of eenige erkentlijkheid in Eeregiften, men de braafſte Helden paait met een enkel Getuigſchrift van: *Gij hebt wel bij het Vaderland verdient*; en daar mede afgedaan?

Couplet 414. Is deze nieuwe Mode van Erkentnis voor de eerſte de waare verdiensten, het wel verdient Loon, voor kommer en elende met een dankje heen te zenden?

Couplet 414. Klaagt hier over de Nieuwe Patriot, wat reden hebben de Ouden dan niet, de nog levende Nazaaten der Hoplien en Cornellen, die men in de berugte Veldſlagen van *Ramellis Malplaquet*, en die, als nog tot getuigen kunnen roepen, de overwonnen Standaaren die op de Zaal van 't Hof in Triumph hangen? zitten de Heldenzoonen van zulke Voorvaderen niet op 't klapbankje?

Couplet 417. En onze zegepralen op de Zond, en laaſtlijk onder WILLEM DEN VYFDEN, op Doggersbank, heeft men toen de Helden met een wel verdiend dankje heen gezonden? Immers neen: die Helden zijn Heerlijk beloond; van den Admiraal af tot den Matroos toe, hebben goudene

Ee-

Eerenmunten, rijke Sabels, en Krijgsmans Bandelieren en milde erkentnis, genooten!

Couplet 418. En nu Helaas, is, of ten minsten ſchijnt al die trouw vergeeten! die grijze Zeemans ervarenis heeft men daar nog agting voor? Laat men de bedrevendſte, de geoeffendſte, de door daadzaken bevestigde Zeehelden niet ſtille zitten? en zugt de ongelukkige Zeevaardij niet over de ſlegte gevolgen van onbedrevenheid, die men, o ſchande, nog met loftuitingen vereert heeft, in 't midden der rampzaligſte nederlaagen? Stoute taal zal men zeggen; neen niet te ſtout, maar veel eer nog te inſchiklijk, daar ik de perſoneele daden en bewijzen, die elk weet, verzwijgen moet, dog wel dra zullen de ſprekende daden der ouden Zeehelden, die der nieuwen blaaskaken, door de donderende kartouwen, beter beantwoorden, dan mijne ſcherpe penne.

Couplet 419. En al zwijg ik, de Nieuwe Patriotten zwijgen zelve niet, het geen zij telkens vragen, mag ik dog ook vragen: waar zijn onze Zeekasteelen aan Java's en Cuba's Strand? waar de Brandſtigters van Chattam? de ontſluiter van de Zond? wie ziet niet hoe de Newa, de Hoofdrivier van Rusland, thans de maalſtroom word, waar door de Noordzee beroerd word? —? —?

Couplet 420. En waar zijn onze Wingewesten, onze Colonien? immers allen weg en overheerd, door zeeroof of verraderlijk' Eigenbelang, maakt dat geen Radelooze Menschlijkheid? ja de Radeloosheid van alle de Rampen der Koopvaardije?

Couplet 421. Is het niet waar, al te waar, dat onze Havens, onze vrije Havens, jaren lang geblokkeerd zijn geweest? heeft de Vloot, zoo 'er die al was, heeft het kleenſte Koopvaardijſchip in zee konnen ſteeken? heeft de neêrſlagtigheid de wimpel zwaai niet met neergeſtreeken vlagge, onze Scheepen in 's vijande hand gegeven? en Helaas! onze vrienden Kapers, hebben die de Vlag misbruikt? ik zwijg en krop het op, om dat 'er meer van te zeggen is dan ik kan beſchrijven.

Couplet 422. Ik zoude te veel vergelijkingen kunnen toepaſſen op onze Helden, uit de Barbaarſche ondankbaarheid der Grieken, aan hunne grootſte en dapperſte getrou-

trouwe Helden, ALCIBIADEN, THEMISTOKLES, PHOCION en de vermelde in Couplet 422.

Couplet 423. Of nu dit geen trotsch braveren van den onverſchrokken moed van het heldhaftig Hollandsch bloed is? laat ik ter beoordeeling?

Couplet 424. Maar of ook dit geen oorzaak is, dat men van zulke ſtrijdbare helden en mannen van eer, CORIOLANEN maakt, die hun eigen land beſtrijden, en bij vreemden in dienst gaan, dit vraag ik? om den onkundigen in te lichten op deze gelijkenis, laat ik hier kort dit geval voordraagen:

CAJUS MARSIUS CORIOLANUS, was, na de Romeinſche tijdrekening, A°. 493. voor de geboorte van J. C. Romeinsch Veldoverſten, en had door zijn beleid en dapperheid de Romeinſche Republiek helpen bevestigen en uit nood gered, hij wierd eenige jaaren daar na, na dat men hem in verſcheiden zaaken gedwarsboomd had, en men hem voor de Tribune van DECIUS veroordeeld hadt, een opgeworpen dwingeland der aarde, welke als een vriend van het gemeen, of zoo hij voorgaf, een voorſtander der volksſtem, te zijn, en dus tot de PLEBI het *opgeruid gemeen* behorende, wierd aangemerkt, waar op JUVENALIS doelde:

Plebei deciorum animæ, fuerint nomina: pro totis legionibus attamen, & pro omnibus amxiliis, atque omne plebe catina ſufficunt diis infernis, terræque parentis.

Dat is:

„ De naamen der DECIERS, waren de zielen van het ge-
„ meene volk, nogthans voor alle de legioenen helpers,
„ en voor het gemeen rondborſtig, waaren haar de helſche
„ en Goden, en der Aarde genoeg:

Door zulke DECIERS, die bekend ſtonden dat zij aan de Helſche en Aardſche Goden verzwooren waren, en geen Hemelſche erkenden, wierd COROLIANUS betigt van kwade trouw, vervolgens gebannen, des hij bij de VOLXEN de voornaamſte vijanden en jaloerſche nagebuuren van de Romeinſche Republiek, zijn toevlugt nam, en daar na, tot zijn zelfsrechtvaerdiging, als tot beſtrijding der Volksmisleidende DECIERS, met de VOLXEN wederkeerde, Romen belegerde, alom overwinnaars, het zoo benaauwd maakte, daar hij ſlechts op vier mijlen afſtand met een ontzag-

Digitized by Google

lijk leger voor Rome ſtond, en alle aanzoek tot aftogt of onderhandeling, hard en ſtout affloeg; evenwel eindelijk, op het ſmeeken van zijne moeder VOLUMNIA, en zijne huisvrouwe VETURIA, verzelt van verſcheiden Edele Romeinſche vrouwen, vermurwd wierd, indagtig aan zijn geboorteſtad en gevoelig voor zijne Landgenooten en Vaderland, vergat en vergaf hij zijn hoon, en bewerkte dat de Volxen aftrokken, en Romen wederom in vrede vrij wierd, en hij de grootſte dankbaarheid en lof ontſing; doch helaas, naderhand andermaal te eerloos beloond door der Volxen wederwraak, ſneuvelde hij, waar over alle Romeinſche vrouwen rouwe droegen, en hem eenen tempel ter eere deden wijden, ter nagedagtenis van zijne Vaderlandliefde.

Couplet 425. Wie doorzigt heeft, kan dit, na het hem vatbaar zij, overbrengen op onze Republikeinſche dankbaarheid, op mijn vrage, of men thans zulke vrouwen wel zoude vinden, als VOLUMNIA moeder, en VETURIA, echtgenoot waren, die zoo veel voor het Vaderland zouden doen, om een vijandelijk heir, haar gehoonden man te verbidden? zijn mede de antwoorden niet duister?

Couplet 426. Intuſſchen is het zeker niet te verbloemen, nog zoo men zegt, *onder ſtoelen en banken te ſteeken*, hoe er als 't ware een ſmeulend vuur onder de Aſche legt, het welk zoo het tot een vollen brand mogt uitbarſten, niet verſchillen zoude van die woede aan het Calants-ooger ſtrand, die bij het Kaas en Broodſpel uitbarstte, of op Utrechts Neude, ten tijde van BARNEVELD en LEDENBURG, op de nog korts gedempte verzamelplaats der misnoegden; en de bewegingen aan Zeelands Schorren, aan de Schelde; beroeringen, waar aan men niet dan met ſchrik kan denken, en ja wel ook die nog verſch in geheugen zijn, althans de ongelukkige Zeeſlag voor Calantsoog, en de daar uit gevolgde misnoegdheid, is geen geringe opmerking, daar dezelve mogelijk eene aloude zinſpeling zoude kunnen opleveren van de Naams-oorzaak dezer Duinen en Stranden, die de Oudheidkundigen afleiden van den berugten optogt van den Romeinſchen Dwingeland, Keizer CALLIGULA na de Noordzee, die hij zoude overwinnen en belegeren, en met een ontzaglijk heir aan dit Noordzee-ſtrand gelegert zijn-

de,

Digitized by Google

de, beval dat elk ſoldaat zijn helm met ſchelpen moest vullen; en die alzoo in Rome als een Triumph op de Noordzee te brengen, en dus in Rome wederkeerde, zonder eenige ſlag gelevert te hebben, doch niettemin, ſchoon hij met ſchaamte te rug keerde, nogthans triumphlijkliet uitbazuinen; en hier van behoud dit Calands-oog nog zijn naam, als van CALLIGULA, en bij Katwijk CALLA's Toorn ontleend.

Couplet 427. Maar daar hij tevens der Batavieren aart had leeren kennen, die aan den mond van haren Vaderlandſchen Rhijn door geen vreemde hulken gewapende boten of heirbanieren geſart wierden, of haar onvertzaagdheid deedt alles beeven, dus zoo er nog zijn, of er nog waren, het zou er zoo gerustlijk niet gaan als nu, nu men wel met de naam van Bataven, maar weinig met de daad aan hen gelijk is, — en zoo er nog zijn? God verhoede hunne wanhoop!

Couplet 428. Dit daarlatende, valt mijn denkbeeld op eene der grootſte reden van murmureering, namelijk het afzetten van Amptenaaren, uit partijzugt van nieuwe opgeworpen wetten, die nog niet eenparig door het volk waren bevestigd; doch die evenwel herſtelbaarheid eischte, deeze waarheid heeft zoo ſterk in het oog geloopen, dat men in der daad heden deze misbruiken tragt te helen, of verzagten, en met minder drift en partijzugt te werk gaat, dan toen ik dit ſchreef.

Couplet 429. Gelijk men ook tragt weder te keeren tot meer waakzaamheid, der echte beproefde oudſten, om het verdriet van de Vaders der Huisgezinnen, ware het mogelijk te verzagten.

Couplet 430. Gelijk ook dat overmatig gastereeren en feestvieren buiten noodzake, meer uiterlijke vermaakelijkheden om het volk af te leiden te weeg bragt, dan wel uit ware Menschlijkheid tot Eendragt. Verre van ons, om het feestvieren, bij gelegenheid van ongemeene gebeurtenisſen, en eerwaardige plegtigheden te verwerpen, dit zoude de Rechten van den Mensch, de heilige inzettingen der Natuur, der Godsdienst, ja het ingeſchapen gebruik aller Volkeren en Natien verwerpen, zulke Feest- en Vreugdedagen zijn de dankbaare offerhanden van het zielsgevoel der dankbaarheid, dat het hart ontlast van zorgen, gered uit nood, gezegend en verhoord op zijn zielsgebed aan God, als in verrukking en vrij van banden,

feestvierd. de verheugende wijn, en het vette der aarde als dan gebruikt, de droefheid in blijdſchap, de traanen in lagchen, de geknevelde rechterhanden in broederlijke toereikingen in handendrukking, de ſchoorvoetende toetreding in huplenden dans, de klaagliederen in vreugdezangen, de neêrgeſlagene oogen in lonkende liefde, in één woord, alles *heil*, alles *vreugd*, *verheugd*. Ja de Godsdienst zelfs huppelende voor de Bond-Ark, zoo als DAVID bij de overwinning der Philiſtijnen voor den Bond-Ark huppelde. Al zulke feesten te willen berispen, ware te kort doen aan het ware gevoel van het gevoel van den Mensch, maar het geen ik eigentlijk bedoele, is het misbruik der Feestvieringen, het overtollige, het misleidende, om onder ſchijn van gulle en hartelijke vrolijkheid, listige aanſlagen te ſmeden; misleidende, en ik zwijge, zijn bedrieglijke oogmerken, ja verraad en eedgeſpan uit te voeren, en zelfs gewijde plaatſen, Heiligdommen van Staatsgezag, de eerwaardige geſtoelten, de troonen der Volksvergadering der Oudſten, der Edelen, van 't Volksgezag, die te gebruiken tot vergaderzalen van ongepaste ontijdige vreugde, ten laatſten nog als Herbergen of Koffijhuizen, dat kan er bij mij niet door, ——

Couplet 431. Althans zoo het algemeen gezegde en in openbaare ſchriften in druk, waarheid is, dat die achtbare Treveszaal, of de vergaderzaalen, den zetel der Staten Generaal en der Stadhouder alzoo gebruikt is. Indien eens alle de Natien van Europa, die zoo luisterrijk in het hoog gewelf, als nederziende met verwondering op de Vergaderplaats der Staten Generaal gemaald, dat is geſchilderd zijn, zouden zij, indien zij konden ſpreeken, en te rug zagen na de luister hunner dagen, toen zij ons eerbiedigde, zouden zij nu niet vragen, waar is Holland, waar is de Heerlijkheid der zeven verëenigde Nederlanden, die wij zoo eerbiedigden?

Couplet 432. Wat is de oorzaak waarom die vorſtenpraal, die volkspraal verlaaten is, en ſlegts als een Koffijhuis, voor elk gemeen is? dan ook dit herſteld heden de wedergekeerde Eendracht.

Couplet 433. En nu het AMELIA's Prieel, het Huis in 't Haagſche Bosch, FREDRIK HENDRIK's waranden, door haar ter eere van dien doorluchtigen gemaal gebouwd, en

met

Digitized by Google

met zijn heerlijke triumphtafreelen vercierd, als wonderen van de waereldberoemde kunstſchilders RUBBENS, JORDAANS en DE WIT, tot een Herberg verhuurd; dit is immers in publieke Couranten aangekondigt, gelijk ook, dat men er, behalven Herberg of Logement, ook een ſchouwplaats van zeldzaamheden had opgericht, met bepaling der Entréegelden, van de ſchandelijke behandeling der aldaar gevonden Familie-pourtraitten, is in Couplet 64. gemeld.

Couplet 434. Wat vervolgens elders op Gemeentehuizen geſchied is, deze dingen zijn te hoog in 't oog gelopen om te zwijgen van andere Steden wil ik niets melden, om dat ik twijffel of 'er wel zulke gevallen hebben plaats gehad als in de ſtad Leyden, die ik bewijzen kan, hoe men daar op de Raadzaalen, waar de Municipaliteiten en Gecommitteerdens tot eenige zaaken van uitoeffening der wet, of ook inkwartier, of belastingen, vergaderden, het zij bij opene deuren of bij geſlotene, de Genever- en Brandewijnsflesſen en andere Liqueuren op de Tafel met gerangeerde Tabakspijpen, Koffij, verſnapering van koekjes en krakelingen, en wat des meer is, gerangeerd ſtonden, en dat men wijders den een of ander die men wilde, een borrel overbragt en vrij labis gaf. — Of zulks overeen komt met de achtbaarheid van Regenten? Of dit zelfs dikwijls met het ſo Triumph de Vrijheid! Heil en Broederſchap! Vive de Allantie! de ondergang van Oranje ſchreeuwende, of dit loflijk is, beoordeele men?

Couplet 435. Het onttroonen en afzetten van eerwaardige achtbaarheden, de oude Regeering, op de gedugte nagt van den 17 Januarij 1795. en met een drieste, ja ik zeg het, muiters, geheime ſaamgerotten hoop, die zig zonder wettige roeping of wille der Burgerij, op 't kusſen gezet hebben, Wetten, Keuren, Secretarie, Krijgskas vermeesterde, en met geweld verheerde, dit alles zijn waarheden, die bekent en bewijsbaar zijn, ja zoo verre gingen, dat zij de Burgemeesteren en Leden der Regering arresteerde op het Stadhuis, de niet tegenwoordigen, of in Commisſie zijnde, in hunne huizen arresteerde, en vervolgens, tot eene boete of Taxatie van niet minder dan honderd vijftig duizend guldens condemneerde, eer zij ontſlag van arrest konden bekomen, en dat nog ongehoorder is, eene proviſioneele voorafſchieting van vijf en twintig duizend guldens, van eenige, en wel bijzonder van één eenig

Digitized by Google

vermogend Achtbaar Burgermeester vorderde, doch welke ſomma, gelijk ook het geheel, op bevind van valſche betigting, heeft moeten worden gereſtitueerd, en van al het welk men uitvoerig relaas kan vinden, in het zoo belangrijk als inlichtend werk van den getrouwen ſchrijver VAN DER AA, in zijn Geſchiedenis van den Oorlog, 3de Deel, Bijlage A.

Dit alles ſtrekt genoeg ten blijk, dat 'er geene Stad in ons Gemeenebest is, waar het geweld van oproer hoger geſtegen is dan te Leijden, en nu dit geweld nog hoger klom. Want daar het niet genoeg was, dat men voorheen de luister der ſchutterij deerlijk geſchonden had, met de oude Vaandelen, onder bedekking van het Carousſel Ruiterij, in het zand ter neergeſmakt had, en 'er de Oranjewapens uitgeſcheurd had, en waar van ik mij nog eenige Lappen ter memorie verſchaft heb, zoo moest 'er eindelijk nu het overſchot van der Schutteren eere aan, alle het Geweer, Ammunitie, was lang verkogt, Stads Arzenaal voor Afbraak geſloopt, of tot onuitwisbaare ſchande wierden de Zegetekenen van Overwinningen, de Afbeeldingen van de verdienstlijke Hoplieden, VAN TOL, VAN ASSENDELFT, DE MUNT en GROOTVELD, de groote zilvre Bekers van Sint Joris en twee andren, de Pokalen met de Princelijke Wapens, die der Vriendſchap en het aangenaam buitenleven, het met de Stads en Schutterlijk Wapen geborduurd Tafelkleed, de zilvre Tamboers Staf en Rotting, met nog vërſcheide andre zaaken, alle openbaar op een boedelhuis Geveild en Verkogt, doch nogthans door eenige edelmoedige leden der oude Krijgsraad, en burgers ingekogt en wordt nog door dezelve getrouw bewaard, om, God geve het, in der tijd de zulke te beſchamen, die op zulk eene ondankbare als roekelooze wijze, om de waardij van nog geen duizend guldens, eene ſchutterij gehoond hebben, wier Trouwe voor het goud der verworven vrijheid niet kan betaald worden. De plaats laat het hier niet toe, en misſchiën de voorzigtigheid ook niet, dat ik hier mijn gevoelig Hekeldigt plaatze, bij nader gelegenheid zal dit bij den Bundel van mijn *Verneder.d Leyden* beter te pas komen. Als ik den Hoon mijne Burgerij aange laan zal wreeken, en het nest der *Chimaerike* Vleermuizen onder de Draaitafel op het Doelentoorentje zal mogen ſtooren.

Couplet 436. Alles derhalven wat hier gezegt word, heeft geene betrekking op eenige andere Stad, Dorp of Volks-

Volksbeſtuur, dan alleen des Autheurs Vaderſtad zelve, de ſchriklijke Gebeurtenisſen aldaar, gaan boven alle denkbeelden; ik wil, alhoewel ik wel in ſtaat ben om alles met openbaare als bijzondere bewijzen te ſtaaven, ik wil de benoemingen van perſoonen zwijgen, ter vermijding van nieuwe verbitteringen, nit zugt tot Eendragt en ter liefde voor het Vaderland, ja liefst verzwijgen. Het reeds gemeld geneyer ſchenken en allerleije zoogenaamde Vaderlandſche Borrels is genoeg.

Couplet 437. Op de Achtbaare Raadzaalen, het vloeken en zweeren, het brutaliſeeren, het onverhoord wegzenden, met de onbeſchaamdſte uitdrukkingen aan deftige en eerlijke Burger Vrouwen, die kwamen klagen, of andren die kwamen ſmeeken, ſtegen diestijds tot zoo hoog een trap; gelijk ook de norſche behandelingen van Bodens en verdere baldadigheden der Gerechts Dienaars en Suppoosten, dat 'er geen voorbeeld van is.

Couplet 438. Daar de preſideerende met ſtraatvloeken en bedreigingen, ſchelden voor oranjedonder, ſcheer je voort hier van daan, wij hebben met jou niet van noden, en dat wel aan deftige, brave, eerlijke, gegoede burgers, des gerequireerd, te bewijzen. ——

Couplet 439. Maar buiten dien nog vele andren, die zoo verre gingen, dat 'er zelfs vreemdelingen, ja beſchaafde Nieuwe Patriotten zig aan ergerde, uit verontwaardiging, zoo dat zelfs de wellevendſte der Franſchen Officieren, die onmenschlijkheid wraakte, en inzonderheid de Generaal PICHEGRU, terwijl hij in de Stad was.

Couplet 440. Die ik hier met agting noem, en die in de ſterkſte woede in de Stad was; zig met de zaak bemoeide, en aan die verdrukten die met beſcheidenheid en naar waarheid zijne voorſpraak verzogten, regt bezorgde, gelijk dan ook na die tijd door Franſche Bevelhebbers, de Inkwartier beſchikkers wat meer beteugeld wierden, en vervolgens wat beſcheidener aan de Diſcipline die de Franſche Generaals onder hunne Soldaaten hielden, moesten beantwoorden.

Couplet 441. Men moet die Franſchen hier in Regt doen, ik en alle bedaarde Oranjevrinden, zijn het eens, dat zoo die Franſche Troepen, ſommigen der dolle Vrijheids Corpſen niet beteugeld hadden, de huizen niet Beſchermt, en het zwaard in de ſchede gehouden hadden, het Plunderen en Bloedſtorten in volle Loop had voorgehold, gelijk 'er

Digitized by Google

alrede een Complot Baldadigen, hand aan 't werk geſlagen hebben, en op de nagt van den derden October, alrede hier boven vermeld, toen omtrent en meer dan twee honderd huizen, al woedende de glazen totaliter hebben ingeſlagen, en indien zij niet met geweld waren geſtuit, de gantſche Stad geſchonden hadden, de blijken daar van zijn nog heden voor een menigte huizen zigtbaar, en de oogluikende vrijlating van ſtraf is bekent genoeg, daar men zelfs naderhand de baldadigſte nog met een ampt bevorderd heeft. ——

Couplet 442. Dat ik vervolgens hier bij gelegenheid de krijgstugt der Franſchen dankzegge, zal men hoop ik ten goeden houden, dat ik hier bij gedenke aan den invloed der oude Broederſchap, die de Franſche Hugenooten nog op hunne mede geloofs genooten onder ons behouden hebben; het is althans aan mij bij ondervinding gebleeken, dat verſcheiden Franſche Soldaaten en Officieren, ja zelfs Roomsgezinden, die eenigſints in hunne Vaderlandſche Hiſtorie bedreven waren, hoedanigen 'er niet weinig waren, die met mij in geſprek kwamen, dagten, want ik had zulke bij mij ter Inkwartier aangetroffen, en daar ik de Franſche Taale, ja zelfs een weinig Boeren Fransch, Patois, verſtond, had ik wat vooruit, en ik was genoegzaam Translateur van mijn Buurt, ik had mij zelfs gedeclareerd van Hugenooten afkomst en Refugés te zijn, van Vaders zijde, en tevens gezegt rond uit, dat ik tot het Nieuw Patriottisme niet behoorde, en dus gedeclareerd Oranje vrind; en ook voor zoo verre hunne Koning betrof, ik niet ontveinzen kon, dat dit een wreed en woedend nootlot was; deze Cordaatheid en Rondborstigheid, had bij hen zoo veel invloed, dat ik de beleefdſte en vriendlijkſte ommegang met haar had, zij waren volkomen met mijn Tafel te vrede, hoe ſimpel die was, wij bragten de tijd door met op de Landkaarten die ik had, de Gantſche Veldtogt en Intogt in dit Land na te gaan, het geen haar en mij zeer vermaakten, behalven dat zij van het overſchot van mijne Bibliotheek, alſchoon toen gering, een heusch gebruik maakte van de Franſche Boeken die ik nog bezat, dit had ten gevolge, dat ik dikwerf des morgens voor de Parade, verſcheiden Franſche Officieren van Hoger Rang bij mij kreeg, en aan mijn haard een kring van Heuſche ſamenſpraak had, ik was dus, alſchoon mij de onkosten zwaar vielen, wel te vreden met mijn Franſche Artillerie

rie Officiers, met namen GAILJARD en DRUAEU, beiden Bourgognons, welker heusheid ik nog met dankbaarheid erken, en hier diend verhaald, na dat zij nu wel vijf à zes weeken bij mij waren geinkwartierd geweest, en zij somtijds eenige dagen tusschen beiden in Commissie moesten, zorgde zij, dat ik geen ander kwartier kreeg, zoo als ik alleen hunne naamen opgaf, ingeval van nieuw kwartier; eindelijk hoe dit toekwame, weet ik niet, op een morgen zeiden zij, wij bespeuren, dat uwe omstandigheid (want ik was vol pijn aan 't Podegra, zeer ziekelijk en zwak) niet toelaten, daar wij zeer wel de Partijschap opmerken, om ons langer te houden, wij zullen ons zelven ander kwartier bezorgen en uw ontlasten, dog telkens komen bezoeken, dit deden zij werklijk, zij verhuisden, en wel bij een der eerste Municipalen, zij kwamen dagelijks, of 's middags of 's avonds mij bezoeken, ik had haar, alrede ver gevorderd in onze Taale, ik hielp haar in raad en daad, en bezorgde was- en naaivrouwen, zoo dat ik, zoo lang zij in Leyden hun verblijf hadden, geen Inkwartier gehad heb. Dit naar waarheid ondervonden hebbende, zoude ik voor mij te kort doen aan de beschaafde welleventheid van zulke Franschen, indien ik dit niet dankbaar erkon, het is dus al te onbescheiden, om op dezulke te verwijten, het geene onbesuisde en woeste Soldaten van gemeender Classe verrigt hebben, waar voor alle Heirkragten bloot staan, en zeer zeker onder ons eigen soldaaten al vrij hatelijker voorbeelden zijn.

Couplet 443. Dan dit overgeslagen, keer ik tot mijn aanmerking op het Hugenootschap, met Oranje eens gezind, dat deze Broederschap met Oranje, naamlijk WILLEM DEN EERSTEN, en daar na met MAURITS en FREDRIK HENDRIK eens gezind waren, bewijs ik, toen het in dit Land alles Hopeloos was, het Staatsbewind door PHILIPS DE TWEEDE ALVA, en PARMA verdrukt was, en wij door ELIZABET Koningin van Engeland waren verlaaten, en men overal na behoeders en getrouwe krijgslieden zogt, toen waren het de Fransche Edelen en verdrukte Hugenooten, die te hulp schooten en onder Vader WILLEM dienden, in het vermaard ontzet van Leyden, daar de Engelsche hunne Schanzen verlieten en heulde met den vijand, waren het de Fransche Officieren met BOIZOT, die het Ontzet aanbragten, in de Slag van Nieuwpoort Com-

Digitized by Google

mandeerde een Franſche Hugenoot een geheele Vleugel, en met zijne wakkerheid beſchermde hij de jonge Princen voor het beſtoken verraet, men nam den Admirand gevangen en hielpen de triomph bevegten, de Franſche HERENGUERRES voerde die roemrijke list uit, bij het Innemen van Breda, de berugte TURENNE was Hugenoot toen hij onder FREDRIK HENDRIK diende, daar na een der beroemſte Generaals der Franſchen wierd. De meeste Franſche Refugées zijn heden nog voor Oranje.

Couplet 444. Dit zijn geen vleijende ſprookjes, maar waarheden, die ik onpartijdig wel durf herrinneren, en zoo ik eenige vermoedelijke vrijheid heb, op het geen men in deze dagen ziet gebeuren, naamlijk dat het verdrukte Hugenootſchap, in het ſtuk der Godsdienst, meerder gedoogzaamheid, meerder achting in Vrankrijk bekomt, dan voorheen, en ja niet onmogelijk met meerder rust en orde de breuke der Broederſchap tusſchen Hugenoot en Roomsgezinde en der gewetensdwang, zal helen, dan de Bloedjaaren van Bartels nagt het Edikt van Nantes, en de Guillottiene van den Tiran ROBESPIERE met zijn aanhang, zoo dat, God geve het; een einde aan die ingewortelde wraakzugt van voorige tijden zal gebooren worden.

Couplet 445. Van het welk alles ik zeker zoo ſtout niet zoude hebben durven ſpreeken, indien de ervarenis in 's Lands Cronijken, op de gebeurtenisſen onzer dagen dat niet zonneklaar kunnen bewijzen, en vooral nu, daar den tijd die wij beleeft hebben, en nu in een zalige vrede hopen te beleven, wel dra zal doen blijken, of mijne openhartigheid hier dwaale, en zoo dit ware? dat men mij dan niet veroordeele voor dweepende geestdrift!

446. *Couplet* 446. Ik laat dan de Dolle Tweedragt, woelen, en behoude mijne tedere gevoelens van aandoening, over de rampen en woede mijner Burgerije aangedaan, waar aan ik niet kan denken zonder traanen!

447. *Couplet* 447. Ik begeere al de gruwelen van de ſpoorlooze Tweedragt niet te tellen, de ſtomme ſteenen zouden het uitgillen, moest men alles melden, dit zoude wel eens door den Politieke Oproerſchrijver bij zijne *Antidatale klagten voegen.* Het zoude althans wel een N°. waardig zijn om eens Cordaat na te gaan, of men de gepleegde gruwelen en wandaaden zoo wel geduurende de omwentelingen, voor en tegen, als bij de laatſte invaſie der Anglo Ruſſen, niet meer aan onze eigen baldadigheid,

Digitized by Google

heid, dan aan de Franſchen of Engelſchen te wijten had; dan ik zwijg liever van al die gruwelen.

Couplet 448. En laat dit ter rechtvaardiging over aan den almagtigen Rechter van het Heelal, die zulke monſters det menschlijkheid niet gedogen kan nog zal, maar ter zijner tijd ſtraffen zal.

Couplet 449. Indien men voortgaat ongevoelig en ſtug te zijn, voor zijne geopenbaarde Heilraad, en verhard blijft, voor zijne zoo zigtbaare kastijdingen.

Couplet 450. Buiten oorlog, binnen twist, ſtorm, watervloed, hongersnood, armoe, duure tijd, alle ſtraffen zijner Rechtvaardigheid.

Couplet 451. Dat wij nu niet in vreemde landen, van verre het oorlogsvuur zagen branden, en nu aan onze ſtranden, dat hier op den gedugten landing der Engelſche en de gevolgen daar van, gedoeld word, lijd geen tegenſpraak, daar wij eerst de oorlogen in vreemde Landen zagen, nu op onzen eigen bodem zien.

Couplet 452. Dat wij de misbruiken der daar op gevolgde ontijdige feestbedrijven in 't oog hebben, word mede niet ontkent, het geval als geval der overwinning, onpartijdig beſchouwd, eischte feestviering van dankbaarheid, niemand, van wat partij ook, of hij ziet er Gods vinger in, die het verder onvermijdelijk bloedſtorten genadig heeft willen verhoeden, en door eene mogelijke, zoo niet zeer waarſchijnlijke, voor ons nog verborgen beſchikking onder de oorlogende partijën, het toekomend heil des Vaderlands tot vrede voorbereid heeft, dit denkbeeld trof mij en velen. Dit gevoel is derhalven oorzaak, dat ik (zonder hier de bevelen der Wetgeevende of Uitvoerende Magt, tot vreugdebedrijf te willen berispen) mij geërgerd heb aan het misbruik dat men laakt, in het verdoemen van Ketterij onder de Roomſchen, den Vatikaanſchen Blixem, doch hier erger misbruikt, namentlijk om meerder zig op te houden met vervloekingen en leugenachtige aantijgingen en banblixems ——

Couplet 452. Mitsgaders beſchrijven van wreedheden en opwekking tot wraak, en daar tegen ijdelen en verzonnen lof van menſchen, brooddronken getier den vrijen teugel laat vieren, het is immers openbaar, hoe men uitbundige vervloekingen op de Anglo-Ruſſen, den Hertog van York, den Erfprince van Oranje heeft uitgebraakt.

Cou-

Digitized by Google

Couplet 453. Moord en wreedheid uitbazuinde onder het ſchateren en handgeklap van hoezé, het klokgebrom, het roeren van pauk en trom, daar men door weelde verwart, en overwonnen door haatlijkheden, het ware gevoel voor Gods ontferming vergat, zijn hier alle de aanſpraaken, die men voor het front der Vrijcorpſen, bij het gebulder der ſalvo's geene getuigen, hoe de Aanſprakers meer eer geſteld hebben in ijdele lof- en hartſpreeken, dan waare dankbaarheid aan God? Zijn de de Godsdienſtpligten niet ſchoorvoetende, meerendeels ſchijnzedekundig, vleijende en wraakzugtig opgeſteld? ———

Couplet 454. Of is 'er eene, bij alle feesten plegtige gebruiklijkheid, om door het kerkklokgeluid alle gemeentens tot lof en prijs aan Gode op te roepen, in acht genomen? daar men door klokgebrom van de bedehuizen der Gemeenten het krijgsrumoer vereert, dit vraag ik? en zoo ik durf vermoeden met reden! Immers zijn bij alle volkeren en godsdienſtpligten der aarde, zoo Jooden, als Heidenen en Christenen, zijn deze gebruiklijkheden in acht genomen, de Joden hadden de Bazuinen, de Heidenen haare Cijmbalen en Trommen, elders hadden zij gewijde Zangers, voor en bij hunne altaren en afgoden, om de ſchaaren op te roepen, en wel nu, onze kerkplegtigheden waren altijd ook alzo ingerigt, men kondigde de ſamenkomst met klokgelui aan, elders, gelijk hier en daar in Overijſel, ſloeg men de trom, in veele plaatzen daar beide ontbraken, heiste men een mand of ton aan een hooge ſtaak op, dat men de tijd der ſamenkomſte wisten, wat is 't nu anders als een kwakeragtige ſtilte, en als 't ware, een ſchaamte om Godsdienſtpligten te verruilen voor andere plegtigheden, of was het om de Roomschgezinden in de hand te werken, en onze kerkgewoonten gelijk te ſtellen met het zwijgen van klokgelui, haperde het hier aan, wel aan ik wil hier in gedoogzaam zijn, maar die gedoogzaamheid moet ook door duizende Vesper-, Kapelle- en Kloosterklokken, uitvaartgelui, met het openbare klokgeluid niet verdooven. Kan het een en ander niets tot de zaligheid toebrengen, waarom ſtaat men om klokkegeld, de Roomschgezinden het beluiden der dooden toe? om geld zeker, waarom belet men het beluiden der Roomsch-Catholijke doden in Amſterdam en elders, overal op de Dorpen niet! waarom klept alle middagen ten half twee, tot Leijden, in de St. Pe-

Digitized by Google

Peters en Pankras kerk, het dood- en begraafnisklokje, is het niet om nog de Regaliën te trekken, het begraven op dit uur, of ook om van de zielmisſen, van over de drie à vierhonderd jaren, door de verſtorvenen, hier en daar op geestelijke goederen verpand? het is dus in dit opzigt niet om de Christelijke zamenroeping te bevorderen, maar om geld en verkeerde begrippen, ik ben geen dweper, en ſtel in het klokgelui geen zaligheid, al waren de klokken, na de oude bijgelovigheid, heilig gedoopt, neen, maar ik ſtel vrijmoedig het nuttig gebruik tegen het misbruik over, en ik geeve in bedenking, of niet velen onzer dorpelingen, wier woningen wijd en zijd verſpreid zijn, niet het klokgelui ter ſamenroeping zoo wel nodig hebben, als de Stadhuisklokken en het Rechthuisgeklep diend ter oproeping der gemeente, om 's Lands plakaaten te hooren afleezen, hoe velen Landlieden die geen horologie hebben, en enkel op de zonneloop de uuren des daags tellen, die bij nevelachtig weder verlegen ſtaan met de tijd der ſamenkomſte, en dus onregelmatig te kerk te gaan; wat heeft dan nu doch oorzaak van het verbieden van het kerkgelui gegeven, wat het gedogen van allerlei ander gelui van oproeping, tot feestgebaar of Treurgevallen! Ik voor mij, weet er geene reden van te geven, en ik laat die dan, nevens mijne aanmerkingen, voor elk ter beöordeeling.

Couplet 455. Maar nu, opgeblaazene Redenaaren, verwaande Eer- en Lofbazuiners, hier is wat ſtouts te verantwoorden. Ik verklaare hier al wederom geen opzetteberispingen te betogen, op wel doorwrogte en onpartijdige Redevoeringen, die door verſcheiden Leeraaren op den beſchreeven Vierdag zijn uitgeſproken, voor zoo verre die het licht zien, zijn dezelve met alle beſcheidenheid in de Nederlandſche Bibliotheek, bij DE BRUIJN gedrukt, en ook in andere Maandwerken beoordeelt, berust ik over de waardij derzelven daarin, wat het geleerde en godsdienſtige betreft, maar dat ik voor zoo veel mijn eigen vrije denkbeelden aangaat, in veele en in verſcheiden, mij bijzondere bekende Redevoeringen eens al te vleijende lof, en uitgekipte vleijtaal aan de eene, en eene te verregaande laster aan de andere zijde vermeene te hebben opgemerkt dat ſtaat aan mij vrij te beoordeelen. Immerr zonder aan den lof van de Franſche Generaal BRUNE, DAANDELS, en andere,

we-

Digitized by Google

welkers heldendaden men heeft uitgebazuind, te kort, te doen, heeft men over het geheel zeer weinig, en wel mogelijk met ontduiking, gezwegen van de wonderbaare beſchikking der geſloten wapenſtilſtand, en daar op gevolgde ſtaaking van bloedſtorten en de conditioneele ontruiming van Noordholland, welkers uitwerking en gevolg toch van de goede trouw en overeenkomst van beide de oorlogende partijen hong, en dus hadden wij zoo wel aan den Hertog van York en onzen Erfprins, en vooral aan het beſtuur der Goddelijkheid, deeze heilzaame gebeurtenis te danken, als aan BRUNE of DAENDELS alleen want niemand is zoo koen, of hij zag het, en gantsch Noordholland, daar diestijds het oorlogstoneel was, zag het ook, dat alſchoon de Ruſſen en Engelſchen, in den ſlag bij Bergen en Castricum, deeze tegenſpoedige nederlagen hadden, dat die nooit zoo triumphlijk konden agtervolgt worden, indien men tot het uiterſte had willen komen, het koste niets meer, als de Dijken door te ſteken, bij Hoorn de ſluizen open te zetten, of de gantſche triumpheerende Armée, en met haar Noordholland ware onder de golven begraven, wijl de Engelſche zig op de vloot konden bergen, hier in nu had ik voor mij wel gewenſcht, dat de vleijende Redenaars de middenweg der beſcheidenheid hadden ingeſlagen, en dus hunne Redevoeringen niet met ongeoorloofde laster, verbitterde partijſchap geſtoffeerd hadden, die altoos zelve de overwinnende veldoverſten gelaakt hebben. Het had dunkt mij, zeer wel eene vergelijkende Aanmerking, *Anecdote*, zoo men zegt, hebben kunnen zijn, als men de komst des Erfprinee van Oranje eens vergeleek bij die van Graaf JAN VAN NASSAUWEN, A°. 1445, in Noordholland, Haarlem en Amſterdam, met BREDERODE en andere Edelen, om de Hoekſche en Cabeljaauwſche partijen te verzoenen. Nog behalven aan WILLEM DEN EERSTEN, aan zijn broeder, JAN VAN NASSAUW, die zoo groot een bewerker der Unie en verzoening der geſcheurde Provintiën geweest is, dat waare beter geweest als den vredelievenden Prince te lasteren. —

Couplet 456. En dus bedoel ik zulke Redevoeringen, die, in ſtede van gemoedelijke aandoeningen tot eendracht op te wekken, het vuur van haat en beroering aanſtoken, want men kan bewijzen dat die zelve Leeraaren, die korts

met

met alle magt, predikten en werkten tegen het ſchoolgebruik, dat men de kinderen de Franſche Tirannij te lezen gaf, doch die nu daar en tegen de Engelſche tirannij prediken, en ſommige, van wien ik wel wenschte niet te mogen getuigen, dat zij zelfs tot perſooneele Tirannieke verwijten, op geëerbiedigde Vorſten en Koningen overſloegen, in ſtede van de gemeente tot gematigheid en verzoening aan te manen; hoe men dit wil opvatten, ſta elk vrij, maar dit blijft echter ontegenzeglijk waar, dat zoo het waar is, gelijk ik gaarne inſtem, dat het herinneren der Franſche tirannij, in deze zoo uitgebazuinde dagen, van zedelijke deugd en verdraagzaamheid, behoorde vergeeten te worden, en vooral niet aangemerkt in een tijd, dat de Franſchen hier meester waren, dan moest men aan de andere zijde ook geen wreedheden aan de Engelſchen te laſten leggen, die nooit bewijsbaar zijn, en in korte vragen en antwoorden Schoolboekjen, als een Engelſche Tirannij in het hart der jeugd inboezemd, en dat dit dan nog voorgeſtaan word, door afſtammelingen van hen die de verhalen der Franſche Tirannij zelfs opgeſteld hebben, en uit de echte verhalen van COSTERUS, in het Historisch Verhaal van Woerden, A°. 1672. welk contraſt in deze tijd ook in Nazaten der Historieſchrijvers van dien tijd, en ook wel bijzonder die van de COSTERUSSEN! — Hoe euvel men het een en ander moge opnemen, men kan niet ontkennen dat beide deze manieren van Redevoeringen en Boekjes, veel eer alle hoop van verzoening dwarsboomen, dan die door zagtzinnige Zede- en Redekunde, mitsgaders dankbare Feestvieringen te bevorderen.

Couplet 457. In dezen zin heb ik edeler gedagten, ik eerbiedig het Feestgebaar en het dankoffer op Vrijheids en Eendrachts zoen-altaar, ik acht het een plicht, zoo zedelijk als godsdienſtig, het was de heerlijkheid onzer vooröuders, het is het gevoel van Menschlijkheid, van de min beſchaafde volkeren der aarde, van den Samojeed tot de woeste Caffers en Mooren, is het Feestvieren van Triumphen gebruiklijk.

Couplet 458. Zoo dat 'er geen mensch gebooren is, die niet gaarne ook bij die feestaccoorden, en het handgeklap der chooren, de heldendaden der voorouders her-

in-

inneren, om de nieuwere te verheerlijken, dit zeg ik, is een zielen-ingeſchapenheid der Menschlijkheid.

Couplet 459. En dus is bij het bedoelde feestvieren billijk geweest, dankbaarheid te betoonen, en de helden met lauwren te bekroonen, juichen bij ſtandaart en banier, daar de Triumph vreugd bereid heeft.

Couplet 460. Billijk, dat men men erkentlijk Noordhollands vreugdedag, Castricums en Bergens ſlag gedenke, maar dat men den roem der aloudheid niet krenke,

Couplet 461. Sommigen evenwel hebben dit begrepen, in de vergelijking van het Ontzet van Alkmaar, A°. 1573 bij dat van A°. 1799. toen ik deeze aanmerking las, verheugde ik mij, dat men bij dat herinneren, ook aan WILLEM DEN EERSTEN, en Noordhollands getrouwen moest denken, en dat men had behoren op te merken, dat den Erfprince niet gekomen is nog was, als vijand, om te overheerſchen, maar als redder tot ontzet. —— Doch alwederom laat ik deze en andere bedoelingen daar. Ik zeg het wederom nog eens, dankbaare Feesten behooren tot de pligten van een redelijk weldenkend volk. Alle misbruiken zijn berispelijk, doch ook zoo die niet met voordragt geſchieden, inſchiklijk.

Couplet 462. Doch hoe inſchiklijk ik voor mij ben, nooit kan ik het inſchikken, nooit vergeeten, dat men bij de feesten der Octobermaand, de weldaaden der Goddelijke Voorzienigheid, zijne Redding, en onzer Voorvaderen eer en roem, de beſlisſende grondvesters van Vrijheid en Godsdienst vergeten heeft, en als geheel heeft uitgewist tegen de vreugdebedrijven van nog wankelbaare en nog onbevestigde gevolgen. Dat men het waereldvermaard, wonderbaar Leijdsch ontzet, de eere van de Haarlemſche en Alkmaarſche helden, de ſchrik der Zuider zee, Vader WILLEM VAN ORANJE, en al de doorlugtige Mannen van die Tijd in vergetelheid heeft willen brengen, door het verbieden der Feestviering van dien dag, daar men nog kortlings zoo veel eer in ſtelden, als een heilig geſchiedverhaal van 's Lands verloſsing naast God, door onze Leydſche voorvaderen verworven, en wie bedekt het aanſchijn niet in rouwfloers, door eenig weiffelende van onders tot ouders Leijden ontzet Burgers, doch ook zulken

in

Digitized by Google

in wier hart nog een ouden ingewortelde wrok van oude factiehaat zat, heb ik het mis, als de befaamde CAREL DE PEKKER, het verbitterdſte beweegrad daar van is geweest, zoo als hij het in de Rejectie der Overheid, Krijgsraad, en genoegſaam alle openbare bedrijven was, zoude het misſchien in het wraakbloed gezeten hebben, van zekere CAREL DE PLECKER, om landverraad tot Leijden onthalst, ten tijde der Armeniaanſche Sectenſchans. Wiens naam voor PLECKER, in die van PECKER veranderd is, dit is niet onmogelijk, de inſchiklijkheid zoude dit met ſtilzwijgen hebben kunnen overſtappen. Dan daar de gemelde PEKKER al zijne woesten handel met infaame laster, en andere euveldaden, vervloekingen van onze echte voorvaderen, zoo ook door Openbare infaamverklaring en bannisſement is gevonnist, zijn het niet aan mijne bijzonder reproches te wijten, dan voor zoo verre die, boven alle andere grieven, mijn Leydſche burgers aangedaan, mij te diep in den krop zit, om er onverſchillig over te zijn, en dit breder in de volgende Coupletten te betogen bij onze vorige te vergelijken is.

Couplet 463. Met eens hartig af te ſchetzen en de bleeke ſchimmen onzer Vrijheidsvaderen uit de Lijkbusſen van hun eigen overſchot op te roepen, om hunne zoonen te doen bloozen, ——

Couplet 464. En konde het zijn, hunne verſtokte gempederen te rug te roepen tot waare Eendragt en Vrijheid, onverſchrokken Mannenmoed, getrouwe Standvastigheid.

Couplet 465. Als Haarlems RIPPERDA, die met zijn bloed de trouw in 't beleg van Haarlem met zijn bloed verzegelt heeft.

Couplet 466. SONOIJ, Gouverneur van Noordholland, ANDRIES ALLEPSZ, JANUS DOUZA en VAN DE WERF, en ontellijke anderen.

Couplet 467. En aan wien is de berugte KENAUW HASSELAAR, die ſiere Heldinonbekent, daar zij aan 't hoofd van een Regiment vrouwen, ter heirtogt toog? Wie MAGDALENA MOENS, die het hart van VALDES vermurwde, in 't midden van ſtormende ſoldaaten.

Couplet 468. TRIJN LEEPPUT, dat ſtoute wijf, die aan het hooft der wijven 't dwangſlot Vredenburg, te Utrecht, ver-

Digitized by Google

verovert en geſlegt heeft, zouden er nog wel zulke Heldinnen van de doeken zijn?

Couplet 469. Het Delfſche Mauzolée, de Luisſterrijke Graftombe van WILLEM DEN EERSTEN, en derzelver Zoonen, de Helden en Verlosſers van Nederland, worden hier bedoeld; en derzelver ſchimmen die om de kerkhofkuilen zweeven, is het waar dat 'er zulke ons onbekende Invloeden zijn? dan zou het weenen en huilen, zeer zeker op het gekrijt, hier voor de door hen vrijgevogte Menschlijkheid weergalmen, en zoo zij het niet doen, de Echo weergalmt op 't gekrijt der levenden, die zal het uit de holle grafkelder doen klinken. ——

Couplet 470. De Metalen Engel, die als eene faam agter de gemelde Graftombe, door de dankbaare Staaten opgerigt, nog bazuint van Vader Willems ſchranderheid, ondanks de dolzinnige omſchutting zijner Eeretombe, zie Couplet en is aardſche getuigen, door de wrok verboden. ——

Couplet 471. Dat men dan uit het hoge Hemelhof haare Inſpraak hoore ſpreeken, daar het ſtoffelijke overſchot een heilig teken van hunne trouwe blijft. ——

Couplet 472. Dat men haare dierbaare Lijkbusſen zegene? en hare zoen ons bejeegene; dat men die Vuilen zwadder der Laster van het witte marmer afwisſche! en het ſtof der eerloze voetzolen die het Mauzolée ontheiligt vertreden hebbe, wegvage; ——

Couplet 473. Dat men de baldadigheid van Tempelſchennis Raroof op het Jaspis, Toetſteen of Marmer, van hunne Eertropheen, uitgebraakt, afwisſche, en dat ſchandelijk affchot om die glansrijke Graftombe, te boosaardig daar om afgeſchut, weg werpe! en ten vuure doeme! op dat men in die vlamme het onverteerbaar onſterflijk gebijteld opſchrift tot in de duistere graffpelonk kunnen herleezen?

Couplet 474. Dat de wroegende boosheid in Zak en Aſche, ſta voor Gods genade Troon om verzoening af te ſmeeken, voor zulke Graffchennis en Raroof.

Couplet 475. Zoo zal men gerust te waepen gaan en de Tweedragt wijd en zijd vlieden, en de Misleiden van hunne valſche Vrijheids Leer te rug keerende.

Cou-

Digitized by Google

Couplet 476. Zullen het ware gevoel van eene eindige beperkte Vrijheid, en onze daden aan God onderworpen, leeren kennen. ——

Couplet 477. Het vernuft en de Reden, aan ons Menſchen vernuft. ——

Couplet 478. Bij uitnementheid boven alle andere aan ons bekende Dieren geſchonken, zal dan daar in de onafhanglijkheid erkennen, van hem die ons dit uit onbeperkte voorzienigheid geſchonken heeft, als Rechten van den Mensch, die aan hem alleen behoren.

Couplet 479. Laat ons dus eerbiedig voor het outer van 't gemoed knielende, dan zal onze overtuiging ſpreeken en zeggen GOD IS GOED!

Van dit Couplet af tot 500 toe, behoeft weinig verklaring, dewijl zij zich zelven genoeg ontwikkelen, niet te min zal ik dezelve aaneenſchakelend, aanſtippen.

Couplet 480. In het eerſte is bedoeld, de zoo noodwendige bede tot GOD, om Vrede en Heil, en wel in ons daat toe geſchikt, maar te roekeloos verſmaad Bedehuis, naamlijk onze openbaare gewijde Kerken! om aldaar met opregte zinnen, van ons zelven te beginnen, en de ware Christelijke Liefde tot den Medemensch te betoonen. —

Couplet 481. In tegenſtelling van die valsch verbloemde zoogenaamde Menſchenminne en verfijnde Heiden Leere.

Couplet 482. Ik meene vergeven en vergeten, uit een opregt verzoent geweeten, op het voorbeeld van Jezus Christus, die de verzoener van al het Menschdom bij God is, en die het Hooft der Apoſtoliſche Broederſchap tot liefde was. — En dus is dit de Ware, de Rechtſchapen Vrijheid en het ware Heil van Volk en Vaderland, dat zelfs de Bataven, toen zij nog geen Christenen waaren, zoo wel gekent hebben. ——

Couplet 483. Dat het aan haar den Eernaam van een Grootmoedig en Rechtvaardig Volk bij de Waereldvolken is toegekent. ——

Couplet 484. Daar al die Mannenmoed en opregte zeden, in Couplet 484 vermeld, en vooral hun trouw aan Raad en Veldheer, en heiligheid aan hunne Eeden van getuigen. En derhalven is het wreed en Tierannij, om aan

Digitized by Google

een Bataaffchen Vrijman, een waaragtig Bataaf, te wreeken en te vergelden. —

Couplet 485. Dat hij aan Oranje als onzen Wettigen Veldheer, onze getrouwe Aloude Helden, en onze tegenwoordigen Heren Vaderen, gevoel van dankbaarheid betoont heeft, nog betoont, en zoo lang 'er gevoel van dankbaarheid is, aan zijn nakroost betoonen zal.

Couplet 486. Laat men dan afgaan van die bittre vervolging van Broeders tegens Broeders, en laat CAINS wroeging ons niet volgen, dat men niet zegge: *al wie mij ziet zal mij vloeken!*

Couplet 487. Neen, dat EZAUS Haat gedwee worde! en met Broederliefde in JACOBS armen vliege en alle Broedertwist vergeve en vergeten blijve! Amen!

Couplet 488. Dat ik wijders dit voorbeeld van Broederlijke verzoening zeer zeker toepaſelijk op Broedertwist, over het Recht der Menschlijkheid, naamlijk de Eerstgeboorte hier ter begrippe mijner meening aanvoere, dit zal den ſchrandren ligt bevatten. —

Couplet 489. En bijzonder Oude en Trouwe Patriottenaars, wien het Eerstgeboorte Recht toekomt, en ook het nieuwe door inſchiklijkheid, den valſchen Broederſchijn haaten moeten, en den een voor den anderen geen galgen nog ſchavotten bouwen.

Couplet 490. Over dit Couplet Leeze men ons Voorberigt, en vergelijke dit daar mede, en men zal mijn gevoelen over het *Egoisme*, eigentlijk gezegt *Eigenbelang* van het Patriotisme genoeg verklaart, en 'er ongeveinsde Bataaffche Rondborstigheid vinden uitgeboezemd. —

Couplet 491. Waarom ik ook voor geen Menſchenvrees knielen wil, nog zal, volgens mijn getuigenis bij vergelijking overal te vinden.

Couplet 492. Hier op dog mag ijder Vrijman, hij zij heer of knegt, het zijne zeggen.

Couplet 493. Dat nu nog de oude Staatsregelen, hoe verworpen, nuttigheid hebben; dat onzer Vaderen Wet in Cement van bloed gemetzeld, nog onontbeerlijk nuttig en nodig is; dit behoeft geen bewijs, nademaal alle het oppervlakkig nieuwe thans tot het ware oude keert, en men het nuttig oude met het verbetert nieuw herſteld.

Cou-

Digitized by Google

Couplet 494. Met Recht dunkt mij mag ik dan vragen wat al de nieuwe Wetten tot hervorming en verbetering hebben geholpen, daar al die Hervormingen verzinken en verduistert zijn in een neveldamp van vertwijffelingen, door onbedrevenheid ſommigen in de echte en hechte Charters en Archiven der Republiek, daar men de bij ons onbekende, althans nooit gevolgde ſtelſels van MARMONTEL, nog de Machiavelſche Volkſtem, daar WILLEM DEN EERSTEN in zijn tijd al over klaagde, als zijnde eene verfoeijelijke Leere van vrije uitoeffening der overheerſching.

Couplet 495. Beeter ware het dan om de Vaderlandſche Archiven, Wetten en Volksrechten te toetſen; op de verligte Schriften en Brieven, en Raadsheerlijke kunde van HUGO DE GROOT, die ik met alle recht het Delfſche borſtkleinood noeme, als den Man, waar op de Delfſche Stedemaagd met recht roem draagt, op zulk een achtbaare mag zoo ik zonder te willen vleijen, ook heden in onze dagen op de borſt van Leydens Stedemaagt, het Borſtkleinood van haaren afſtammelingen Mr. JOHAN MEERMAN, op haar dankbren boezem wel wenſchte gekast te zien, nademaal dezen getrouwen Burgerheer, aan ons de nog overige en ſchier vergeten Juweelen van welgemelden GROTIUS, weder Luiſterrijk in onze Rechtzaalen doet glinſtren.

Couplet 496. En dus, hoe verknoest, verplooit en verdraaid ook 's mans Manier van Procedeeren en Eiſchen en verweeren of in Staatsrecht, billijkheden in nieuw gewaed gekleed verſchijnt, evenwel met ontzag op Hollands Rolle en Pleitzaal, ten Rigtſnoer herſteld word.

Couplet 497. Indien men dan alzoo de gebreken van het oude ſchift, die der nieuwe Staatsregelen, om te verbeteren, en honig door deze arbeidzaame Biën, honig uit geurige Bloemen, vergaderen wil, wie kan dan niet met grond hoopen dat onpartijdigheid op onze Pleitzaal roemen zal? en Recht der Menſchlijkheid roemen? Wie ontkent het?

Couplet 498. Indien men het ſmale op de oude vete, hier boven bij reeds afgeſchetst, niet weer tot verbittering deed verſtrekken, (Daar 'er dog geen Staatsman is die niet kan dwaalen, hoe wijs en vroede hij zij,) zoude die aan de waare Eendragt oprechtelijk voor te ſtellen, deezen raad onredelijk agten?

Digitized by Google

Couplet 499. En daarom ook moest men geen Eerwaarde Mannen, van zoo veel ervarenis in 's Lands Rechten, als wijze bevaren Stuurlieden, in de Rechtzee van JUSTINIAAN, zoo roekeloos en uit Partijzugt uit de Tribune en Vierſchaar bannen, uit drift tot nieuwigheid, zoo als wij in deze daagen beleeft hebben, ik heb met voordagt de ſprekende, ja de ſchreeuwende bewijzen van het bannen, ten minſten ontzetten, der doorletterde en doorkneedſte Staatsmannen en Rechtsgeleerde Magiſtraaten, ja getrouwe eerbaare, vermogende Edelen, en in trouw beproefde Mannen, Heeren Beſchreven Vaderen verzweegen, ik heb zeg ik, zulke mannen met zielsontroering zien gehoond en verſmaad, en in haar plaats botterikken, opgeblazen, waanwijzen, onkundigen aan Keuren, Wetten, Staatsregelen, zien verheffen; ik heb Melkboeren en Schoenlappers, die geen A voor B, nog Lezen, nog Schrijven konden, en Roomschgezinden, die naauwlijks hun Ave, op groote en kleine knoopen konden opzeggen, als Preſidenten in den Raad gezien, ik heb voorbeeldige Toomelooze Lichtmisſen en Pohamakers en Bankbreukige, Maire der Steden gezien, en ja wel, ik heb Monopolisten, Winkeliers, Kruideniers gezien, die volſtrekt geen andre kunde hadden dan van de Marktprijzen der Graanen, Boter, Kaas, Vlees en Spek, Koffy, Thee en Winkelwaaren, ja Kladſchilders gezien, die als Raaden van Juſtitie, Crimineele Regten mitteerden, Staatsgecommitteerden, ik weet niet wat al Hooge lucrative Ampten fungeerende; die allen van Recht nog Costumen van Recht, van Manier van hooren en wederhooren, Manier van gedingen, tusſchen Eiſcher en Gedaagden hadden, van dit alles heb ik dugtige gevallen en daar uit voortgevloeide Rampen voor handen, dan, om dat ik in het eerſte opzicht uit eerbied voor de bedoelde Eerwaardige Mannen, Hunne Achtbaare Naamen niet in Contrast wil ſtellen, tegens die der laatſten, onwaardig als te zwart benevelde dwaalſterren, bij zulke heldere Lichten aan onzen Eendragtshemel, zoo zwijg ik beiden, ter vermijding van Bitterheid, des Gerequireerd, echter te noemen. ——

Couplet 500. Maar ook wat behoeft dit? daar het ons heden zoo zichtbaar niet ontbreekt aan ſprekende getuigen, wijzen en grijze Eerwaardigheden en wakkre Jeugd, die

in

Digitized by Google

in Vaderlandſche deugd en kunde gegrijst nog bloeijen en nu wederom welig herbloeijen, in wakkre jeugd, die in wijze Staatzorg, tot herſtel van 's Lands vervallen Staat weder in de breſe ſtaan, enz. Die, God dank, uit de nevelen der duistere Tweedragt, wederom Ligten zijn der Menschlijkheid.

Couplet 501. Zoo als wel eer de SLINGELANDEN, AITSMAE, VOET, NOOD, GLAZEMAKERS, BIJNKERSHOEK en tallijke Eerwaardigheden. Indien ik niet vreesde te kort te doen aan eenigen mij onbekende, waardige Mannen, door het opnoemen van mij wel en op de proef bekende, Echte ware Eendrachts, zelfs nieuwe Patriotſche Raadsheeren, Magiſtraten, Staatsmannen en Rechtsgeleerden; de Pergamente Rolle zoude te kort zijn om dezulke na rang te plaatſen, en mijne ijver misſchien uit dankbaarheid ter uitbunding zijn in hunnen Lof; God zal hunne Trouwe beloonen, indien Eendragt haar waar doel is.

Couplet 502. Hij, wie opmerkzaam is, en de getrouwe kent, die nog wandelen onder de Haagſche Linden, in de Hofwarande der Staat, zal de zulken in het Raads Heerlijk Gewaad, al zwijgen zij, aan den trek van trouw en oprechtheid voor het Vaderland, in den opſlag der oogen erkennen en onzen zegen op hun nageſlagt beklijven, vrede, heil en dankbaarheid zal haare naamen op den Borstlap der Tuinmaagt griffen, als wel eer die der Stammen Israëls op den Urim en Timmum van Aaron?

Couplet 503. Op deze Allegoriſche zinſpeelingen op oude wapenen, vergeve men mijne Euthuſiastiſche verrukking, en ook die op de oude Batavieren die men bij verkorting BATTEN noemden, zinſpeelen, zijn hier en daar nog, alſchoon ſchaarsch, bekend. Op het ſlot Schagen in Noordholland, is nog althans of was nog voor vier jaaren, een vierkant houten, langwerpig, en met ronde geſleepen ſteentjens bezet, ſchild te zien, eenen ſtrijdhamer of heirbijl, zoo als die afgebeeld is in de wapenrusting van Jonker VAN WASSENAAR, in mijne Natuurlijke Historie van Holland, is thans in handen van den onderzoeklievenden Heere, de Heer Doctor WILLEM GREVE, thans te Noordwijk woonagtig. In dit zelve dorp, de van ouds bekende Wijk der Noormannen, ſtaan nog twee ijzere paaltjes, welker afbeeldingen, de wapenrusting der oude Nooren, Franken of Bataven ver-

Digitized by Google

toonen, en wel met de lelieſchilden der drie Leliën der Franken van PEPIJN en FARAMOND, hier te lande bekend. In oude Arſenaalen hier en daar, vind men nog Helmetten, Pantſers en Zijdgeweer, Boogen en Pijlen, in het uitmuntend Kabinet van Vaderlandſche Oudheden, van wijlen den Heer Advocaat VISSER te 's Hage, heb ik een volkomen harnas, gantſch keurig en blank van ſtaal, gezien, dat in de Tournooivelden gebezigd was. Op de verkoping van PETRUS BURMANIUS SECUNDUS is verkogt, en elders nog in handen, een van koper gevlogten kolder, met de hoofdkap er aan, volſtrekt een wapenrusting der Bataven, waar door geen pijl, ſpies of zwaard kon doordringen, op het Eiland Ameland, en ook in het landſchap Drenthe zijn nu en dan nog dergelijke wapenrustingen gevonden. Het geweer van lange PIER, hoewel van later tijd, berust nog tot Leeuwarden, en o ſchande! had men de wapenrustingen van VAN DE WERF, ANDRIES ALLERS, en *andere Leydſche Helden* ook niet verduisterd, hoe zoude ik anders ook op die tekens van de ſtrijdbaarheid mijner voorvaderen roem dragen.

De Vadren in den Raad, in't Veld de Wapentuurs,
Soldaaten op de grens, en Burgers binnens muurs.

Gelijk zoo ook op de eigen ſnaphaan van VAN DER DOES, in handen van mijn ſchoonzoon PIETER HOEFFMAN, waar op met metale letters langs de loop gebeiteld, deeze woorden ſtaan:

LAET ONS NOG HOUDEN DE WAPENS IN HANDEN,
OP DAT DE EER DER VRIE LANDEN,
ONS NIET EN GEDIE TOT GROTE SCHANDE.

Van welk geweer, als mede de berugte ſlangeſtukken bij het Leijdsch ontzet, ik hier de afbeelding wel wil mededelen, voor die het begeren, ten bewijze dat ik daar mede mijn gezegden ſtaven kan.

Couplet 504. Wie dan zoude onze ware Vrijheid en Eendracht overbluffen, als wij zonder arglist of bedrog niet zaten te ſuffen, maar nog de wapenen omgorden, ook hun voorbeeld volgde, zeker niemand zoude ons, even zoo min als toen, kunnen overbluffen.

Couplet 505. Zelfs het Wijsgeerlijk Burgerſchap van SOCRATES, door den Hoogleeraar Mr. JEAN LUZAC, in zijn vertoog DE BONO CIVE, ja de wetten van CONSTANTIJN DE GROOTE, zoude te kort ſchieten bij de wijze leſ-

ſen

Digitized by Google

ſen en daden onzer ernsthaftige Bataafſche voorvaderen; derhalven, alſchoon dit ſoort van wapenrusting, zederd de uitvinding van het buskruit, bij de hedendaagſche manier van oorloge in onbruik zijn, zoo zijn dezelve niettemin, der aandenking tot ſtrijdbaarheid, onzer Natie der herinnering waardig.

Couplet 506. Wat nu al verder de aanmerking op Couplet 506. betreft, ja zeker, al dat kijven en protesteeren over de Nieuwe Conſtitutie zou weinig afdoen, als men de oude Eendragt en magt, met Oranje herſtelde, dit gezegde zal men veelligt te ſtout en te roekeloos vinden. Althans de alles lasterende Politieken Blixem en Janus, in zijn N°. 38. 19 Januarij 1802, pag. 308 wilde die ſnaar niet roeren, daar ik die aanroeren durf, daar hebben die lieden hunne redenen voor, juist, om dat zij die ſnaar zoo grof geroert hebben, dat hij berſten zoude als zij hem op nieuw wederom aanſpanden, en veelligt de ſpeelman bij zijne ijlhoofdige droomen in 't dolhuis brengen. Ik voor mij betuige, dat ik dit Couplet niet zoude hebben geplaatst, en mij wel gewagt hebben om eenige der voorgevallen Revolutien, opentlijk eene USURPATIE, dat is, *dwang*, *geweld*, *onwettige overheerſching* te noemen, al ware het dat ik in dit denkbeeld konde vallen, en ook verzeere, dan daar de Volksrepreſentanten, die zig op de algemeene volksſtem, en dienvolgens op eene wettige aanſtelling, tot uitoeffenend Wetgevend gezag beroepen, elkander zulk eene USURPATIE, opentlijk verwijten, en daar op protesteeren, vermeen ik in geenen deele te misdoen, als ik deeze daadzaken, als bewijzen aanvoere, vooral van de ſchade en ſchande van alzulke elkander beurtlingſche verwijtingen, die niets dan tweedragtige kyvaadjen en verhitte verbittering voortbrengen, en door tweedragtkweeking in eigen ingewanden roerende, erger krankheid en verval van kragten veroorzaken dan voorheen een te ſterk Diëet.

Van zulk een aart heb ik alle de Revolutien en omwentelingen beſchouwd, en in dit geheele werk hier van de rampen afgeſchetst, dan dit zwarte verwijt gaat in verbitterdheid boven allen, ik heb voor mij geen bewijs benodigt. Men leeze de Politike Blikſem N°. 86. 20 October 1801, daar in vind men een Adres aan de ſtemgerechtig-

Digitized by Google

de Burgers der Bataafſche Republiek, twee Adviſen van Mr. JOACHIM NUHOUT VAN DER VEEN, en Memorie der vijf Agenten SPOORS, GOGEL, LA PIERRE en TADAMA en eene Misſive van den Repreſentant VISSER, alle welke ſtukken, tendeerende tot protest wegens de omwendig van het Staatsbewind, den 14 September 1801. benevens de daar op gevolgde oproeping der ſtemming JA of NEEN, daar zij uitdruklijk dezen ſtap noemen, USURPATIE, dat is, ONRECHTMATIG DWANGEBRUIK, GEWELD en ONRECHTMATIG TOEËIGENEN VAN GEZAG. Althans zoo drukt zig Mr. J. NUHOUT VAN DER VEEN, woordelijk dus uit, pag. 745.

„ *Even zo min als ik myne verwondering en ver-*
„ *ontwaardiging kan verbergen, over den Revolu-*
„ *tionairen ſtap van het Uitvoerend Bewind, waar*
„ *by dat Bewind* USURPEERENDE *de magt aan het-*
„ *zelve competeerende, de eerſte Grondwet van den*
„ *Staat, en daar door den Grondzuil van zyn be-*
„ *ſtaan om verre werpt, zich boven alle gezag en*
„ SOUVERAINITEIT *des Volks verheft, door het* WIL-
„ LEKEURIG *invoeren eener* NIEUWE STAATSWET, *op*
„ EIGEN GEZAG *en* WILLEKEUR *ontworpen, enz.*"

In de Misſive van den Repreſentant C. VISSER, CZ. aan zijn vriend te Middelburg vind ik het woord USURPATIE mede gebezigt, doch niet te min aarzelende, dat het niet vervelen het origineel te volgen:

„ *Hoe bedaard ik ook onder deze gebeurtenis mo-*
„ *ge geſteld zyn. Betrouwe ik my zelve volkomen*
„ *genoeg, om over dezelve voor als nog myne be-*
„ *paalde en definitive beoordeeling te melden, even-*
„ *wel kan ik niet paſſeeren om u in voorraad te*
„ *doen obſerveeren, dat ik niet weet te bedenken,*
„ *waar door men deeze ſtap by het tegenwoordig*
„ *en nakomend geſlagt zal kunnen justificeeren —*
„ *en als* USURPATIE *en Militair geweld de Natie,*
„ *of een gedeelte van die kan overbluffen, enz.*"

Daar

Digitized by Google

Daar nu in beide deeze aangevoerde voorbeelden, behalven veele nog ſterker uitdrukkingen, het woord USURPATIE zoo duidelijk, en met applicabel verwijt door de opgenoemde Proteſteerende Repreſentanten gebezigt is, vermeene ik alle recht te hebben om dit in dit Couplet te mogen ſtellen, en ik meen voorzigtig genoeg te zijn geweest om de partijen te laten kijven en proteſteeren, daar ik anders er zeer wel had kunnen en mogen bijvoegen, deeze vraag, of het optrekken aan het hoofd van het vliegend Leger in Noodholland, en in Holland, of de Revolutie van 1795 18 en 19 Januarij, 1 Maart 1797, 22 Januarij 1798 die van 23 April en 12 Junij 1799, de 24 Februarij, 18 September, 16 en 17 October 1801, zie Janns, N. 91. 1802. waar tegen P. VREDE insgelijks van *Uſurpatie* klaagt enz. ook geen uſurpatien waren? Immers zijn dezelve door de proteſteerende leden daar voor bekend. Ik vermijde liefſt nogmaals perſoneele naamen te noemen, anderzints zoude men dezelve perſoonen, die in de aangevoerde proteſten, door den Politieken Blixem met naam en toenaam genoemd zijn, op de naamrolle vinden, van die geene die de eerſte bewerkers van Uſurpatien zijn geweest, en wel voornaamlijk dezulken, die na het jaar 1787. uit hun voortvlugtig verblijf, vergifnis van hunne uſurpatoire bedrijven bekomen hebbende, op nieuw tot uſurpatie zijn overgeſlagen, die erger waren dan de vorigen? dan ik laat ze kijven en proteſteeren, en wel uitdruklijk over het definitief kiezen der ſtemgerechtigden, door ja of neen, in deze toedragt van zaaken trede ik niet, dit is heden mijn zaak althans niet, nademaal deze beſtuuring thans de bevestigde partij ſchijnt, en ik mij wel wil wagten deze te beledigen. Intuſſchen durf ik met ronde woorden ſtaande houden, dat indien men, kort en goed op het ja en neen gevraagt had, of het volksbegeeren was, Oranje weer in eer herſteld en onſchuldig verklaard, en het oud Staatsbeſtuur verbeterd weerom. Ja dat dan de hartelijke meerderheid van al het volk, zoo oude als nieuwe Patriot, zoude zijn Ja en Amen. In hoe verre nu de Nationale ſtem, als geſmoord zoude kuunen aangemerkt worden, is door de Wel Ed. Heer C. VAN HOOGENDORP, in zijn verklaring aan het Staatsbewind, beſcheiden en rondborſtig voorgedraagen, en ik heb moeds

en

Digitized by Google

en vertrouwen genoeg om met zijn Ed. te denken, dat mij hier over geene perſoneele vervolging, nog verwijten kunnen geſchieden veel min over alles her geen ik tot hier toe in deeze zelfsverdediging mijner Bataafſche Menschlijkheid verantwoord heb.

Couplet 507. Mij verder beroepende op mijn Voorberigt, zal men het voorbeeld der Spartanen aldaar brederde overbrenging van het vervolg vinden ——

Couplet 508. Terwijl ik van harte wensch, dat men als Mensch en Christen, Bataven recht doe, perk en paal aan het twisten ſtelle, en de genadige geſchenken van God Vrede, Vrijheid, Godsdienst en Eendragt, hartelijk en getrouw beſcherme!

Couplet 509. En in 't oog houde, dat alle menſchelijk vernuft eindigt op het ſterfbedde ——

Couplet 510. Dat aldaar, bij den allerlaatſten doodſnik het ontzaglijk oogenblik is van het ſcheiden van ziel en ligchaam, dat aldaar alle gevoel van deugden en zondige daden, het oordeel wagt.

Couplet 511. En alle het gewigt van 's waereld kroonen de grootheid van Staatsman, zoo zwaar niet wegen als het gevoel van eed en plicht, en dat God aldaar, alle wrok en koppigheid, ja hardnekkige burgertwist, vonnist.

Couplet 512. Dat ook aldaar alle geveinstheid, van Altaardienaars, Cabballisten, Secten en Tweedragtſtookers, bij den Christen, aan den Heere, wiens zuivre Menſchenliefde en Zedeleer zij moesten Prediken, Rekenſchap zullen moeten geven van haar handel voor Gods Gerichte.

Couplet 513. Het vonnis wagten, over hunne daden en eerlooze Samenzweeringen, Heerschzugt, Arglistigheid, die aan zijne Alzienende oogen niet ontglipt zijn.

Couplet 514. Dat gerichte ontwijkt niemant hoe groot of laag van Staat, het Sterfuur is een oordeelsdag.

Couplet 515. Daar doed de wroeging van verraat, bedrog van opgekropte en verzwegen misdaden, het doodzweet met dubblen angst uitperſen, en de ziele gevoelt zelfs de betigting van het wee, het welk zoo het ſtil gemoed niet met ootmoedigheid met God en Mensch verzoent is, en den Rechter van het Heelal, ootmoedig in Jezus naam als den Leeraar en borg tot verzoening ſmeekt van gantſcher har-

Digitized by Google

harte, zeer zeker een oneindig gedugter ſtraffe voor het ſtervend geweeten is als alle tijdelijke ſtraffen en pijnigingen.

Couplet 516. Dat men dan, vooral ook de Tijrannen en Volksmisleiders leere in 't oog houden, dat God haar wel voor een korten tijd gedoogt, maar ook haar tot ſtof verplet, gaat de onderdrukking te verre, en boven het Goddelijk en Menschlijk recht, ——

Couplet 517. Dat men dog de wijze ſpreuk in agt neeme: *dat die een Put voor een ander delft, 'er zelfs in ſtorten kan.*

Deze voorbeelden zijn zoo menigvuldig, dat 'er geen Volks Hiſtorie geboekt is, waar in men geen gevallen beſchreven vind van arglistige en wraakzugtige lagen, om een ander ten val te brengen, die niet den val der belager zelfs bereid hebben, en op den kop doen nederdalen dat men voor een ander bereid had, ontellijk zijn zulke gebeurtenisſen, onder de vleijers der Tirannen, Volks- en Staatsbedriegers, die, om de Dwinglanden te behaagen, ijsſelijke ſtraffen verzonnen, de koopren Stier, die een vleijer van Demetrius uitdagt, om daar in veroordeden op te ſluiten, en te laten branden, op dat haar gehuil en gekerm het geloei der Stieren zouden nabootzen, verwekte bij den Tiran zulk een afkerig gevoel, dat hij den uitvinder zelve daar toe veroordeelde. M. FURIUS CAMILLUS, zond in de Belegering van Faleria, een Schoolmeester gebonden te rug, en liet hem geeſſelen door de kinderen der Edelen, die hij om de Vaders tot overgave te beweegen, verraderlijk tot hem gebragt had, TARPEJA die haar Vader en Stad verraden en verkogt had, voor al wat de Soldaaten aan den linker arm droegen, na dat zij de Stad aan SPURIUS TACIUS had overgeleverd, voor het verraad wierd voldaan, want hij wierp het eerst den belofde gouden Armring en zijn Schilt voor haar neder, en beval alle de Soldaaten hem te volgen, onder welke hoop de verraderesſe begraven wierd en ſneuvelde, en zoo keerde den vloek en ſtraf op den kop der verraders, en wie weet niet het loon van Haman, en de valſche betigters van Daniël, in de Leeuwenkuil, met een menigte getuigen in de Heilige bladeren? en hoe heeft de wroeging Judas, den verrader van Gods Zoon, niet geſtraft?

Cou-

Digitized by Google

Couplet 518. Voeg hier bij het aangehaalde van JEAN, eigentlijk PIERRE REMIJ, Intendant van de Finantie van Vrankrijk, die op Mantfaucon, een hoogte bij Parijs, buiten de Poort St. Martin, een ongemeene Galg verzon en op Konings gezag liet bouwen, om daar aan in gekluisterde ketenen, de Lighaemen, die binnen Parijs ter dood gebragt waren, meerendeels Staatsgevangenen te laaten ophangen, ten einde om, ware het moogelijk, ten Eeuwigen dagen, tot ſchande der Familien, of wraak van Partijſchap te blijven, dog waar aan ook den uitvinder het eerſte, ten minsten daar na, zelve daar aan gehangen is. Het welk hem bij het oprichten dezer Galge aangeplakt, voorzegt was, A°. 1327.

Ence Gibet ici Emij
Sera pendu PIERRE REMIJ.

Dat is:

Aan deze Galg alhier geplant zal PIETER REMIJ
eens zelve gehangen worden.

Sommigen willen, dat het ook geweest zij zekeren Graaf van ENGERAND, Luitenant Gouverneur van Vrankrijk, op wiens bevel, door P. REMIJ, deze Galg voor Misdadigen van Staat, ten tijde van PHLIPS DE SCHOONE gebouwd wierd, A°. 1314; dog doen het Rijk aan CHARLES DE VALOIS overging onder HUTTIN, Carels Neef, viel de weerwraak op gemelden ENGERAND, en hij wierd A°. 1315 te Vincennes door de Pairs en Baronnen des Rijks veroordeeld om opgehangen te worden, aan de Galg die hij had laten bouwen pas een jaar te vooren, zie LE MAIRRE *Paris et Ancien. Nouveau.* Hoe het zij, deze Galge is altijd onder de Franſchen, als een Factie Galg der Grooten beſchouwd geweest; zijnde zelfs A°. 1412, door de Factie van den Hertog van Bourgogne, en Navarre, MONTANGU, de Grootmeester van Frankrijk daar aan gehangen, en nog A°. 1515 aldaar lijken gevonden in ketenen en ijſere harnasſen beſlaagen. Zoo ook het lijk van COLIGNEIJ, A°. 1572. doch naderhand door HENDRIK IV. eerlijk begraven. Dus verre deze verklaaring; wegens dit Couplet 518., maar in onze dagen hebben wij beleeft, dat eenen GUILLOT, de uitvinder geweest is, en op voorſtel eeniger Tirannen, een werktuig uitvond om het ſpoedigst en zekerst de menſchen ter dood

te

te brengen, dat gedagte Moordblok, dat zoo veel onſchuldig Koninklijk, Edel, Geestlijk, Godsdienstig en Burgerbloed heeft doen ſtroomen, en welk Blok na den uitvinder de Guillottine genaamt is.

Couplet 519. Alſchoon dergelijk Valblok bij de Turken en Perſianen oudtijds zeer wel bekent was, dog onder de Christenen afgeſchaft, nu hernieuwd is; inmiddels hebben wij ook in deze Guillottine Eeuw, den Uitvinder GUILLOT en den Tiran ROBBESPIERE den geweldenaar, en ja de Rechters en zelfs Orleans en Konings Bloedverwant, die hunnen Koning daar toe veroordeeld hadden, daar onder zien ſneeven, en dus hebben zij met hun eigen bloed, de Rechtvaerdige ſtraf van den Regter van 't heelal met wroeging gevoelt, het onſchuldig bloed door hen geſtort, uit hare eigen doorkerfde ſtrot uitgegorgelt, en op hun gevloekte kop de ſtraf nedergedaalt, die zij op eenen andren uitoeffende.

Dit hebben wij in onze dagen in Vrankrijk zien geſchieden, en dus in dat zelve Vrankrijk, of het Land der Gaulen, de gebeurtenisſen zien herleven, waar van haare Land Chronijken vol zijn, en ja waar van in onze Vaderlandſche Historien ook geen gebrek is van voorbeelden, namentlijk wraak en weerwraak, of met ronde woorden, Regtvaardige Straffen Gods, op onrechtvaardige Rechtsplegingen en valſche beſchuldigingen. Ik zoude mijne vingeren verdoven, mijne vuisten verlammen, mijnen geest verſtommen en mijne penne ſtomp Schrijven, wilde ik de, galgevelden opkrabben, waar onder zoo veele onſchuldigen begraven leggen, wilde ik de ketenen opgraven, waar aan de Utrechtſche Biſchoppen zoo veel Eerlijke Edele Bataafſche Helden gekluistert hebben! en in Kerkers hebben doen ſneuvelen! wilde ik de Vorstenmoorden en bloedige Volkskrakeelen beſchrijven, en de daar op gevolgde ſtraffen, geen blad of 'er zijn ſprekende getuigen.

Eenige weinige in het voorbijgaan wil ik uit onze Vaderlandſche Geſchiedenisſen melden, A°. 1303. den 13 Maart, had zekere FOP of PHOBUS, een Burgemeester der Stad Vrone, aan JAN VAN HENEGOUWEN, die de Stad niet kon winnen, om een Laarſe vol gelds, een der Stads Poorten geopent, en den vijand ingelaten, waar na de Stad geplondert en geheel geſlegt is, dan dit verraat is op

den

Digitized by Google

den kop van dezen Phobus nedergekeert, alzoo hij op een Toorn van het Slot Nijenburg bij Alkmaar gevangen, en levendig bedolven is, welke Toorn nog lange daar naar Phobus Toorn heet, zie GOUDHOVEN, Chronijk, pag. 34. Helaas was 'er nog geen gouddorst!

De valſche beſchuldiging van Biſchop DAVID te Utrecht, tegens REINOUD VAN BREDERODE, A°. 1472. is op de verraders neergedaald, de Moord van Graaf FLORENS door de Utrechtſche Biſchop beſtooken, door GERRIT VAN VELZEN, HARMAN VAN WOERDEN en GYSBREGT VAN AEMSTEL uitgevoert, is gewrooken; de gruwlijke ſtraf van geweld en vrouwenkragt van den Zeeuwſchen Stedehouder, is door KAREL DEN STOUTEN, zoo rechtvaardig geſtraft, de valſche Koedieverij onder ſchijn van Recht, is door den kop der Zuidhollandſchen Schout geboet! de vreesſelijke ſtraffen op het weerzijds verraat der Hoekſche en Cabeljaauwſche Twisten, zoo dikwerf gevolgt, de ontellijke voorbeelden van het Loon der wroeging op de Inquiſitie beulen, onder Alva gevolgt, en ja ook die van de andre zijde, als bij voorbeeld de ſtraf die LA MARK op de hielen volgde, op zijne wreedheden aan den Leydſchen MUSIUS gepleegt; ik ſla opzettelijk de gevolgen over, die de Verraders en Moorders van WILLEM DEN EERSTEN, gevoelt hebben, de belagers op het Leven van MAURITS A°. 1594. zekeren MICHAEL DE RENUWART te 'sHage onthalst en gekwartierd A°. 1594, zekeren PIETER PANNE van Iperen A°. 1598, te Leyden gekwartierd, daar na de berugte ſamenzwering van SLATIUS LEDENBERG, en andre onder de toenmaalige Factien, de Straffen aan zekere DE PLEKKER, BROUWER en anderen, alle tot Leyden onthalst, ik zwijge van veele, Helaas al te ſchrikbaare bewijzen van Straffen en Rechtvaardig Loon, van die geenen, die een anders Val en Leven belaagd hebben, en de Zielen der onſchuldigen zogten, die zelve ondergaan en ondervonden hebben, het geene zij een ander berokkent hadden.

En og, beleefden wij heden ook zulke gebeurtenisſe niet, in de bloedmare van de Pariijſche ſamenzweeringen? Ik leg de Penne hier neder, de Vrede Dageraat hoop ik zal doorbreeken, een ſchemer wolk bedekt als nog misſchien de voorgenome verraderij, agter het Gordijn, dat een later Eeuw eens op zal ſchuiven, als de Jaarboeken dezer da-

Digitized by Google

dagen vrij geopent zullen mogen worden, en de waarheid haare verdrukte aantekeningen in het ligt brengt, volgens de Spreuk:

Al is de logen nog zoo ſnel,
De waarheid agterhaald ze wel.

En daar mede ſtap ik 'er af, te meer daar die zelve waarheid met harde en wijde ſchreden de Logenſchrijvers en valſche Beſchuldigers op de hielen volgt en agter her zit!

Couplet 520. Och! dat men dan éénmaal aflate van wraakgierig woelen, zoo de ziele een ſtofke gevoelen voor het heil van volk en ſtaat heeft.

Couplet 521. Men verbetere de gebreken, die doch aan alle menſchelijke inzettingen zoo eigen zijn, als de doornen aan de verkwikkelijke roozen.

Couplet 522. Ach dat men de doornen vermijde, en de zagte ſtreelende vredepalmen die wonden verzagten, dat men alle onkruid uit onzen vrijen tuin wiede!

Couplet 523. Laat in andere gewesten en uitheems gebied, elk zijn bloemen aankweeken! maar zij verſtikken nooit onze Vaderlandſche Akkers en Bloemtuinen.

Couplet 524. Laat daar onze vrije Tuin, op onze Heiden het wollig vee voed, en onze rijzige runderen in vette beemden vol boterbloemen graazen ——

Couplet 525. Nevens de huppelende geitjes, briesſchende paarden in onze klaverweiden, de roem van Europa's dreven, welig tieren.

Couplet 526. En bekooren ons de verfriſchende vrugten der uitheemſchen? Zie daar, onzen uitgebreiden zeevaart ſchenkt al wat de vier werelddeelen voor het edelſte houden! Immers levert het rijk Granada ons Granaaten, Oranjeappelen en Citroenen, en wij verheugen ons in het Oranjelover, dat in ons gewest zoo bemind en gekoestert tiert. Duitschland en Frankrijk ſchenken ons hartſterkende wijnen, Italië zijne olijven en vijgen, en wij verheugen ons onder haar lover in het Hageſteiner wilgenſchaduwe, om den vrijen tuin gevlogten, weet gij Lezers dezen oorſprong? de ervarenen weeten het zeer wel, máar de minervaren zal ik het uitleggen:

HAGESTEIN, een oud vermaard ſlot aan de Merwe gelegen, wierd weleer ten tijde van Graaf WILLEM zeer ſtreng belegert en gewonnen, wierd naderhand verſterkt, met nieuwe wallen, welke wallen gemaakt wierden uit aarde zooden, opgeworpen agter rijze gorzingen van willige rijzen en ſlieten ſaamgevlogten. Hoedanige gorzingen of horden als nog overvloedig aan de Maas, Lek en IJſel, en ook de Boven-Rhijn gemaakt en verzonden worden tot omtuiningen of affchutzels van tuinen of heggen te dienen, in 't hooge van Zuidholland worden zij als ſtalmuuren gebruikt, wordende aldaar met klei, aan en op de teenen vlegtingen, dermaten vastgekleinst, dat zij verharden en tot geheele ſtallen en ſchuuren gebouwt worden, edoch, het meeste gebruik is dat ieder die een akker, ſtreek lands, gemeeten of tuin heeft, dezelve met zulke ſaamgevlogten Wilgenrijzen omomringd en omtuind, en daarom wierd zulk een omheinde tuin, het vrijdom van den bezitter, die het omtuind had, Graaf WILLEM VAN HOLLAND, nu meester van Hageſtein geworden, liet dit erf omtuinen met willigenrijzen, na het gebruik diestijds, en ter gedachtenisſe van dit geval, op de Hollandſche munten, die tot nog toe maar een leeuw voerde, de Hollandſche Leeuw in zulk een willige omtuining op de munten ſlaan, zoo als nog op onze Hollandſche duiten ſtaat, naderhand heeft men op andere munten, de vrije Maagd met den ſpeer en vrijen hoed er in geplaats, waar van dan de Naamsoorzaak der vrije Tuinmaagd, en als bewaker daar van de Tuinleeuw, vervolgens zijn er zints de Unie, en de vrijgevogten Zeven Gewesten, ontellijke zinſpeelingen op 's lands munten geſlaagen, in zoo verre, dat de gemelde Tuinmaagd de Generaliteit, of de zeven vereenigde Provintien verbeeldende, deze Tuin ook als haar eerblazoen is aangenomen.

Daar men nu zoo driest als dolzinnig, die heilige banden der Unie, de Eendragt geſcheurt heeft, en dus de Tuinmaagd gehoond is, haar omvlogte tuin, dat heilig vrijdom, is geſchonden, de leeuw van voor de wagtdeur verjaagt is, in één woord, de tuin voor elk open ſtaande, door in Stof Schraeflende dieren, als afgeloopen word, en de daar in tierende gewaſen, en vooral Oran-

je-

Digitized by Google

jeboomen, waar 't mogelijk, uitgeroeid zouden geworden zijn.

Couplet 527. Daar helaas, die zoo waereldberoemde Tuin geheel verwilderd en verwoest ſtond te worden? misdoe ik dan, als ik, die met zoo veel genoegen, in dezen tuin, de gewasſen en voortbrengzels van mijn Vaderland leerde aankweeken, en de waardije haarer gezegende vrugten kon, als ik dan van harte wenſche, dat de opregte Akkerlieden en Tuinieren dezer Eendrachtstuin, dezelve op nieuw wederom met omtuiningen omvlegten, en de Tuindeur vercieren met de gedenkwaardige Blazoenen onzer wereldvermaarde voorvaderlijke helden, welker eertropheën door de dankbare Eendrachtsmaagd met eigen hand voor de tuindeur geplant zijn? ja eertropheën, waar voor de uitheemſche koningen en majesteiten zig gebogen hebben en nog zullen buigen, als wij de eerbare Vrijheidsmaagd bewaren, en onzen Tuinleeuw haar beſcherme, ——

Couplet 528. Op dat geen LAÏS VAN CORINTEN, die berugte Vorſtenhoer, haar vervoere en misleide, even zoo als zij de Corinthiſche genaamd wierd, om dat zij inzonderheid niet alleen in die waereldſtad zig ophield, maar zelfs, zoo door haare ſchoonheid als hoerenlist, al de Grooten en zelfs Wijsgeeren tot zig trok, en om goud te wille ſtond, zoo dat zij zelfs de wijze DEMOSTHENES, voor eene nagt duizend kroonen vroeg, doch deeze daar op antwoorde: *dat hij een oogenblik berouw voor zoo veel geld niet kopen wilde.* Dan na dat deze befaamde Koningshoer wel vet gemest was, heeft zij Corinthen met ſchande verlaaten, en is, ongelukkig door een vreemden verraden zijnde, geſtorven.

Neen, niet alzoo met onze eerbare Tuinmaagd, neen zeker niet, alſchoon zij door ſchier al de Europeſche Vorſten gevrijd, geſtreeld en door vleijerij uitgelokt wordt, zij moet onze Bataafſche VELLEDA, onze Tuinmaagd blijven, onze Priesters, onze Helden moeten haar beſchermen, zij moet de Jonkvrouwe, de Veſtale, de Sijbille onzer Raadsheeren, het orakel der Bataafſche Vrijheid zijn, zoo als de jonkvrouwe VELLEDA bij de Bataven en oude Duitſchers was, waar van TACITUS getuigt dat zij haar als een kuiſche Maagd en Aardſche Godinne bewaarde in een daar toe geheiligden tempel, rooren of kasteel, of lom-

merrijk woud, bewaakt door gewijde Priesters, Barden of Druiden, zij hielden haare uitſpraaken tot Vrede of Oorlog, voor een goed of kwaad teken, en volgde haaren raad, en de wigchelarijen, destijds in gebruik, vooral bij de Batavieren in het haanengevegt, en het witte vrijheidspaard bekent. Zij ſtelden dus op bevel dezer VELLEDA en der Barden, een wit paard voor haaren wagen, trok hetzelve willig zonder toom of breidel, men hield het voor een gelukkig voorteken van overwinning, in het tegendeel, was het ros ſtug, en trok het niet vrij en blij, het was een teken van nederlaag of tegenſpoed; insgelijks ſtelden zij twee haanen, van verſchillende veeren, tegens een te kampen, waar van beiden twee partijen betekende, verloor het de uitgekozen haan der maagd, dan ſtaakte men het oorlog, maar overwon hij, dan ging den ſtrijd en oorlog door, en op deze wijze was aan deeze Maagd VELLEDA en de Druiden de voorzegging van vrede of oorlog vertrouwd; en wierd zulk eene Maagd als eene Prophetesſe geëerbiedigd; hoe zeer dit voorzeker onder ons Christenen als eene Heidenſche bijgelovigheid moet aangemerkt worden, gelijk het waarlijk is, zoo neemt dit daarom niet weg, dat men uit deze volksgewoonten, hoe duister en verbloemt, een zinnebeeld, mag en kan overbrengen, op onze aangenoomen inbeeldige vrije Maagd, die in onze verlichte Christen-eeuw, zeer zeker niet anders dan een denkbeeldig vercierſel is, dat in der daad zelfſtandig niet beſtaat, dan in de ſtaat en het volk, die dat zinnebeeld verkiezen, even zoo als de Sunamite van SALOMON, de Kerkbruid der Christenen, niets anders is dan zulk een denkbeeldig zinnebeeld van de uitverkorenen, en dus in dien zin kan men de Tuinmaagd, als een uitverkooren, zinnebeeldige Prophetesſe aanmerken bij onze Landzaten, even als onze voorouders VELLEDA.

Als men nu volgens deeze zinnebeeldige gelijkenis, eens tot het doeleinde daar van overga, naamlijk het Heil van het volk, de Eendragt der gemoederen, het berusten in het wijze Staats- en Stadhouders beſtuur, zoo als de Bataven in hunne oudſten en Barden, met hunnen BATO, BATTUS en CIVILIS berust hebben, en hun VELLEDA beſchermd hebben.

Couplet 529. Wie durft wanhopen, dat de welvaart,

en

en het voorvaderlijk gezag niet zal wederkeeren, de zoo gedugte Bataafſche Staeten vlag, in de eeuw der Bataven eer Brit of Gauler, ja Romein de Noordzee dorst bevaren, zoo beroemt en gedugt, wederom bij zeilen en laveren, met eerwaardigheid bij Europa's Menschlijkheid wapperen, en dan zal men mogelijk zig mijnen gehoonden Batavier wel herinneren, toen ik, daar in de toenmalige mishandeling aan onze vloten door de Britten, ſtoutelijk ſchetſte, en hen verweet,

„ *Uw Britſche zee zag eer gij ſtrand en zand dorst peilen,*
Oud Rome's vlooten met Bataafſche vlag en zeilen,
De hooge klippen ſtout beſtormen van uw land,
Zints daar na uwe magt geraukte in beter ſtand,
Gaf in een later eeuw geen duidelijke blijken,
Of Britt' of Batavier de wimpels eerst moest ſtrijken."

Ik voeg hier bij het vlaggeversje, dat ik A°. 1795 voorſpelde, bij gelegenheid van het uitſteeken van twee vlaggen op het Leijdsch Raadhuis.

INVAL OP HET WAAIJEN DER REPUBLIKAINSCHE VLAGGEN VAN DE STADHUISTOOREN, BIJ HET AFLEEZEN VAN DE ALLIANTIE. — 1795.

Twee vlaggen woeijen over kruis,
Op den Tooren van 't Stadhuis,
Toen men aan het volk deed kond
't Alliantie Nieuw verbond;
Den eenen was het Fransch gezag,
Den and'ren d'oude Staaten vlag,
De Franſche draaiden om den ſtok,
Door eene tegenwindſche ſchok;
Doch d' oude orange blanche bleu
Woei helder uit als 't ſein der geux.
Zeg mij Municipalen Raad,
Is dit een OMEN *goed of kwaad!*
Of is het mooglijk geen abuis?
Of zijn de vlaggelui confuis,
Dat zij, Republikeins gezind,

Niet beter letten op de wind?
Of is uw nieuwerwetſche Eool,
Met al zijn winden in den dool,
Dat hij, eer hij woei uit die ſtreek,
Compas en vlaggen niet bekeek,
Te meer, daar de oude Batavier
Verſtand had van de vlaggezwier,
Op toorn en vuurbaak aan het ſtrand
Van 't vrijgevogte Vaderland,
En nimmer op zijn mast en ſtag,
Twee dwars geplaatſte wimpels zag,
Nog geen Romeinſchen Adelaar
Mogt dwars ſtaan naast zijn veldſtandaar.
Wat mag dan nu de reden zijn,
Dat aan den eeuwig vrijen Rhijn
Men dubblen vrijheids feestdag viert,
En met twee wimpels vlaggezwiert?
Waar van den eenen boven ſteld
't Geen weêr den andren neerwaards veld,
Dat is het rood weer boven aan,
Daar de anderen het blaauw doet ſtaan,
Als men die beide dan bekijkt,
't Schijnt vrijheid die elkaar gelijkt,
Doch die, ik praat ligt boersch en dom,
Dan ook maar afhangt van keer om,
Voor mij, ik kijk mij zelfs ſchier blind,
Op zulk een vrijheids dwarrelwind.
Ik peins, of uit dat windje waaij,
Niet door een averechtſen draaij;
Geen hoos orkaan geboren wordt,
Die vlag en tooren nederſtort;
Tot weer een wijzer vlaggeman,
Die juist den ſtreek der winden kan,
De vlag weer opheist naar 't compas
Dat voor de ſtaatshulk nodigst was,
Om veilig door een holle zee,
Te landen in 's Lands Eendrachts-ree,
Of zoo men dan een vlag ontbind,
Zij door een zoele Vredewind
Mag wapp'ren op den toorentop,
Met haar Oud teken boven op. ——

Cen-

Couplet 530. Wel nu, zal het vlaggerecht herſteld worden, onze eer aan ons wedergegeven. Zal Eendrachts Maagd in luister wederom verſchijnen, met haaren Tuinleeuw en wettigen CIVILIS, ik meen de getrouwe Oranjevorst, dan ſtijge Themis ook gerust weder ten zetel der Rechtvaardigheid om de deugd te beloonen en te handhaven en de onſchuld te rechtvaardigen, de hardnekkig ſchuldigen te ſtraffen, geſtreng te ſtraffen, maar ook om zagtmoedigen overtuigden, met zagtmoedigheid op 't ſpoor der wetten, het juk der eendragt op de ſchouderen te vleijen.

Couplet 531. Weg dan met de ketenen die den loeijenden landleeuw te lang in den kerker geboeid hielden, neen, neen, dat hij met ontzag waake, en onder 't ſchudden der gekrulde maanen, al loeijende de Burgerveiligheid en het leeuwengeluid der verzoening uitbrulle!

Couplet 532. Laat dan vr[illegible] de Germaenſche CÆSAR, de Roomsch Keizer zijne Lauwrieren, Brittanjes Koning de Engelſche Roos, de Koning van Spanjen de Carthaegſche Granaetbloem, der Franſchen Majeſteit de Gauler Lelie van Pepijn tot zijn Kroon of Conſuls Cieraad verkiezen.

Couplet 533. Laten de Perſen en Turken de Ceder van Libanon, de Deenſche, de Zweedſche Gotthen, de Pruisſiſche Sarmalen en Moscoviten, het Pijnloof om den THYMBER, dat is hun HELMET, of om den purpren DIADEEM, dat is den HOOFDSNOER der Koningen, vlegten.

Couplet 534. Laat het goud de kroon, der Chineeſche Keizers, de Diamant, den Mogol de Paerlen der Mauren of Mooren Koningen hulden; elk volk hebbe zijne Heerlijkheid, en kieze na het gebruik der Volkren zich eene Kroonbloem; de Borstbloem der Eendragts Tuinmaagt is ORANJE —— —— ——?

Couplet 535. Om deze Edele, de geurigſte aller bloemen, de verkwikkelijkſte, de geurigſte en kleurigſte vrugt aller vrugten, gaf ik alle koninklijke bloemen der waereld, indien ſlegts verzoenende Eendragt die op den onbeſmetten boezem draagen wil. ——

Couplet 536. Wel aan dan, verzoenend Eendrachtsreijen, is uwe verzoeninge ernst, plant dan wederom naast uwe terpen en met morsch groen befluweelde Duinen, uwe

Digitized by Google

breede Valleijen langs de oevers uwer Hoofdrivieren, den Rhijn, Maze, Eem en Yſel, beſproeid door de heldere en zoetruiſchende Beekjes, aan den voet van uwen Hof Vyverberg, plant, herplant daar het onverwelkt Oranjeloof, dat gij aan het Haagſche SACERBOSCH, het HEILIG BOSCH der Batavieren gewijd hebt! weet gij 't wel Hagenaars en Leydenaars? weet gij 't wel gij oude Katwykers, Noordwykers en Wasſenaarders? ja ook gij alle die van het Oude ALMERA en KENNEMERE, ALKMAAR en KENNEMERLAND, langs het Spaarne, de Liſer en Hillegommer Duinen, tot aan het oude HELIUM, HELLEVOET woond? weet gij het wel, dat het vermaarde Heilig Bosch der Batavieren, haar naam nog bewaard bij het thans zoo genaamt SCHAEKER BOSCH, bij 's Gravenhage, oustijds SUCER NEMUS, bij Antonijn en Cæſar genaamt, HEILIG SACERBOSCH, en dus het Haagſche Bosch 'er nog het overſchot van is? Weet gij 't niet dat men wil, en niet zonder grond dat HOLLAND, hier van den Naam HOLTLAND oudtijds, nu Holland, ontleend zoude zijn, na het gevoelen der Vaderen, en bij overlevering, het Heilig Bosch der Batten of der Batavieren, die daar de Godheid eerbiedigden en offerden? agtende de Almogentheid van een Opperweezen te groot, om die in beſlooten Tempelen te Eerbiedigen, ik heb dit in Couplet 27 reeds betoogt, en herinner het hier breeder, om u Nieuwe Patriotten, die dog zoo veel roem op den Eernaam van Bataven ſteld, onder het oog te brengen, dat gij, zoo gij u dezen Eernaam uwer ABORIGINES of VOOROUDERS, tot een Ere ſteld, dezelve dan ook met der daad moet betoonen waardig te zijn.

Couplet 537. En uit uw aan Gode gewijde Heilige Boschaedje, de zulke boomen niet van den wortelſtam uit te roeijen, die gij 'er als Heiligdommen der Helden, onder het lommer der Burgerlijke Vrijheids Eiken de Tortellieyende Linden, der Liefdeſpreukjes Griflende Beuken, der Staetelijke Ypen, Krekelzoete Meijen en Kreupelboſſchen, zoo Liefderijk geplant en gekoeſtert hebt, ik meen rond uit, onze Oranje Boomen, zijn ze u waard? kent gij haare waardije? zoo als onze Voorvaderen die gekent en in waarde gehouden hebben, en die in onze geheiligde aarde geplant hebben? daar de worſtelſtam als nog

in

in waarde is, hoe ook het inkankrende gewormte dezelve aangeknaagt hebben, zij leeft nog, en is niet uit te roejen. ——

Couplet 538. Het is nog de pligt der dankbaarheid, om alle ſchadelijkheid te weeren, en daar ons Climaat aan den invloed van zoo veel guure Noorderbuijen onderworpen is, dat men dan zorge om door een verzagter Lugt in de Oranjerien een zuider zoeltje te temperen, die voor blad, bloem en vrugt zorge, op dat den Oranjeboom voor 's winters guure vlagen beſchermt zij, door 't vernuft der Menschlijkheid; ja door het vernuft onzer Nationale kruid en boomkundigen, aan ons, aan onze Hollanders, aan mijn Bestevaar CAREL KLUIT, aan REMBERT DODIJNS, DODONEUS, CAROLUS CLUTIUS, in later Eeuw aan den Leydſche PETRUS DE LA COURT is Europa dank ſchuldig, over de uitvinding van Oranjeriën en het koesteren van uitheemſche Gewaſsen en vooral Oranjeboomen in ons veranderlijk Climaat, wel nu waar zijn vermaarder Oranjeriën dan hier te Lande, en waar zijn zij nog, de Laſter, de Haat, de Nijd, het dolle vloekverwantſchap heeft de Oranjebloemen verdoemt en uit de Hoven willen bannen, PIETER VREDE heeft ze openlijk willen wegmrken, men heeft al wat de Naam ſlegts van Oranje droeg, verſagt. Nog hebben zij die Oranjeboomen uit onze VIRIDARIEN, niet kunnen doen verdorren, zij leven nog, te Oranjeſtein en Berlijn zijn 'er nog, en zullen wel dra de Luister der Vaderlandſche Luſthoven als voorheen hoop ik vercieren.

Couplet 539. De Wespen en Torren van den Galnootboom, daar men met zoo veel drift de Burger Vrijheids Kroonen van gevlogten heeft, zullen dra van die bladeren afringen, en jeugdiger Eikenlooten van geen Galof Tor-Inſekt doorknaagt de grijze ſtammen meer doen kwijnen, de booze Waterſlang der Tweedragt en allerley ongedierte, uit Poel en Stroom en vergifte Waterbeeken, moeten de tedere Wortelſpruijtels niet doen kwijnen, maar den Bron der reine Rhijn- en Maasſtroom alles verkwikken. ——

Couplet 540. Zoo zal alle Veldgewas, aan Beemd en Duinen, tevens alle vrugtbaar Boomgewas van den Peere-

laan af tot den roodſappige Kers en Veldbezien, het Menschdom verkwikken.

Couplet 541. En ja wel het Nagtegaaltje, PHILOMELA, en alle Vogeltjes zullen door het ſchommlend Lover haar Woudzang aanheffen, het Konijntje in de *Ockenburgſche* Duinen Laveijen gaan, en de dankbaare Oijevaar bij de Hagenaars klepperen, zoo als wel eer de Ridder WESTERBAAN in zijn Ockenburg zong, met eenige vrijigheid.

Zoo meenig Quarteltje als in het kooren ſlaat,
Zoo meenig Knijntje als in 't Duin laveijen gaat,
Zoo meenig Vinkje als er darteld door de linden,
Zoo meenig Meisje is er in den haag te vinden.
Zoo meenig Ooijevaar klept hier de dankbaarheid.
Zoo meenigmaal is hier het ſtof der vrolijkheid.

Couplet 542. Wel laat dan de vreugde eens Laveijen, laat Mensch en Dier bij de lieflijke vrede vrolijk tieren, en Natuur bekoorlijkheid bij ons wederkeeren, en de dankbaare Oijevaar klepperen! ——

Couplet 543. O ja, laat onze Landjeugd ſpeelemeijen, hupplen bij de Rozenkransjes en Kroontjes breijen, naar de Aloude plegtigheid der Bataven. Laat mijn Rhijnlands Oranje wedſpel, nog eens ter eere van Oranje en Eendragt onze Landjeugd ten voorbeelde dienen van Vaderlandſche Beurtzangen.

Couplet 544. Zoo zal onze Vaderlandſche Heiman bij zijn Scheepen, en vooral onze oprechte en tot heden toe ſtandvastige getrouwe *Scheveningers* en mijne *Katwyker* Visſers, die getrouwe Oranjeknaapen, zullen juichen, en mijne Rhijnlandſche Veezorg in Vrede met zijn Melkzoetje, en malſche Roombekjes, zijn Vredes Veldlied aanheffen.

Couplet 545. Zoo zullen de Tuinieren en Akkerlieden, bij den Oogst- en Koornbouw Feesten, na het gebruik der Maaijers, bij een Schoolen, Hooikoeken bakken en de vrugtbaarheid der Garven zegenen, onder het genot van het heil des Vredes, ach naderde andermaal alzoo het heil des Vredes.

Couplet 546. Het Matroosje zal wuivent, dat is draaijen met zijn mutsje, op de Rae van het Zeilaadje, de Wever zal weer heil bij het ſchuiven der Schietſpoel langs den Inſlag zingen.

Couplet 547. Het BYLTJES Volk, zoo bekent bij dien naam

naam op 's Lands Scheepstimmerwerven, zoo aangekleeft aan Oranje, verlangt het gekletter der Vredezangen.

Couplet 548. Pakkers, Sleepers, Makelaaren, Cargadoors, Schuitevoerders, al wat aan den bloei der Koopvaardij hoort, zal bloeijen op nieuw en ijvert in Naarſtigheid, voor de Vrede.

Couplet 549. Aan Maze en 't Y zal de vreugde ſchaatren, onder het Pakken van nieuwe Avarij, en het Kalfateren der Koopvaardij Vlooten, om met de Vrugtbaarheid van Europa in onze Havens weder te keeren.

Couplet 550. 't Werde alles voorſpoed, alles zegen! Vrede en Eendracht keere! wijze voorzorg hervatte haar ijver, de Dankbaarheid zal God looven: en zal haar Eeuwig dankofferen.

Couplet 551. ASTREA de Vrede Godin, daale in onzen Tempel weder, uit den Hemel, zij legt het Bijbelboek, de Vryheidshoed en den Beukelaar, op het Zoen-Altaar en hernieuwd den Ouden Stempel der Eendracht, op den Eeremunt der Staaten Guldens, ook in dezen heeft mijn denkbeeld mij niet bedrogen, toen ik bij gelegenheid der omloop van Papieren Aſſignaten en het verſmaden der Hollandſchen Stempel op de Guldens, mij het Oude bekende Vaersje daar op herinnerende, deze Parodie maakte:

OUDE EN NIEUWE GULDEN.

Daar was eertijds twist gereezen,
Tuſschen lieden van verſtand,
Wat het voor een BOEK *mogt weezen,*
Waar op leund de Maagd *van 't Land?*
Zoo als ze op den zilv'ren Stempel
Van der Staaten Gulden *ſtaat.*
En met Spheer en Hoed ter Tempel,
Naar het Eendrachts Outer gaat,
Hoort men Godgeleerden ſpreeken;
Deezen houden voor gewis,
Dat dit BOEK, *het Echte teeken,*
Van den Dordſchen Bijbel is.
Doch de Heeren Advokaaten,
Zien het geenſints daar voor aan;

Maar

Maar voor 't BOEK *van 's Lands Plakaaten,*
Die bij een vergaderd ſtaan.
Roomsgezinden na de Taele
Van hun Monnikke Latijn;
Zeggen, het is haar Miſſale,
Net geſchreven op Francijn.
Redenrijkers en Poëten,
Zweeren weer, bij Crits en Crats,
Dat het naar hunn' beste weeten,
Schijnt het Boek *van Vader* CATS.
Arminiaanen en Menisten,
Eeren 't Boek der Christenheid,
Laaten Huichlaars en Deïsten
Twisten om de onfeilbaarheid.
Yder een, wou telkens raaden
Na zijn meening, bij de gis,
Wat den inhoud van de blaeden
In dit Achtbaar Boekdeel is, —
Maar nu Bybel, Handvest, Wetten,
Zijn verſchooven in een hoek,
Weet geen ſchrander brein te letten
Op den Inhoud van dit Boek.
Eindlijk, nu die Eendrachtsgulden,
Is verſleten tot den rand;
Wil men, zulk een munt niet dulden,
Denkt men, op een andren trant.
Want er zijn er die beweeren,
Na hun vrije wil en wensch,
Dat dit Boek behelst het Leeren,
Van de Rechten van den Mensch',
Dat de Munt van zilvren plaaten,
Nog het Boek heeft geen waardy,
Maar Papieren, Asſignaaten,
Geld is voor de Maatſchappy,
Wat de Tijd nu zal beſliſſen,
In die waarden, op den duur,
Zullen zijn geheimenisſen.
Eens ontdekken 't zijner uur.
Als JAN LAAUW, *weer zal ontdekken.*
Dat de Miſſippi wind.

Met

Met de ſchatten heen gaat trekken.
Daar Merkuur blijft ziende blind.
Dan zal 't Oude Boek met blaed'ren
Hoe verſleeten 't wezen mag.
Weder met den roem der Vadren
Luist'rijk koomen voor den dag.
Dan, hoe ſchoon het nieuw moog wezen,
Hier en daar gekuischt; zal 't net
Wederom zijn als voor deezen,
Godsdienst, Vrijheid, Eendrachts-Wet,
Die oprecht weer te begeeren
Zal 't weer zijn HANC NITIMUR;
NOUS MAINTIENDRONS *en 't verweeren*
Het getrouw HANC TUEMUR.
Op den rand van s'Lands Driegulden
Zal men 't oude randſchrift ſlaan,
't Nieuw CONCORDIA *vergulden,*
En DISCORDIA *vergaan.*
't Vaderland gered uit nood,
WERDE UIT KLEENE ZAAKEN GROOT.

Couplet 552. Dit voorſpellend Toegiftje, dat ik reeds A°. 1795. opſtelde, komt dunkt mij niet te onpas bij deze aanmerking in de Bataafſche Menschlijkheid, waar bij ik als nog bij dat zelve gevoel volhardde, dat men, zoo men wraak en weerwaak aflegge; de vaderen en de veldheerlijke ſtaf het alles herſtellen zullen, en de heerlijkheid van het Bondgenootſchap het voorbeeld zijnde, niet alleen voor de Bataafſche Menschlijkheid, ——

Couplet 553. Maar voor al de waereldeelen, van 't verlicht Europa, Azien, America en Africa, om al het waereldgoud niet te kopen, indien men die groote Godheid die onze helper was, eerbiedigt, en de plichten der beſchaafde Menschlijkheid, naar onze zeden en Nationaale Eigenſchap betragt.

Couplet 554. Tot hier toe had ik mijne voordragten der Vaderlandſche rampen, der tweedragt tegen de Eendragt vergeleken, en zoude het nog verder gebragt hebben, indien ik uit de ſamenloop der zaken niet verwagt had, dat mijne voorſpellingen, die ik niet uit eenig waarzeggers bijgeloof, maar

maar uit de gezonde reden, heb durven propheteeren, vervult heb gezien, daar de groote God, die alle onze denkbeelden des harten beſtuurd, mijne oogen, eer zij ter doodſlaap gelooken zijn, de Vrede heb zien wederkeeren, mijne ooren het gejuich, de dankbaare zegeliederen gehoord hadden, ———.

Couplet 555. En ik van gantſcher harte mij zelven en mijne verdrukte Burgerſchaaren, wier ſtemme te lang geſmoord was, tot juichen en dankbaarheid, van de Reddenden Vredegod mogt aanſpooren.

Couplet 556. Met een ongeblankette, tedergevoelige ziele toewenschte dat Eendragt en Oranje wederkeere, en alle Tweedragt in vergetelheid verduisterd werde, Vrede, Rust, herſtelling met zaligheid voor onze Menschlijkheid. Daar wij dan nu werklijk de vrede bevestigt zagen, eischte de billijkheid, dat wij, naast God, die gene erkentlijk waren, die als Volksvertegenwoordigers, Vorſten, Koningen en Heeren, daar toe hadden medegewerkt.

Couplet 557. In dit opzigt kwam de vermaarde Franſche Conſul BUONAPARTE, voornaamlijk in aanmerking, dewijl genoegzaam alles aan hem toegeſchreven wierdt. Ik erken hier in zijn beſtuur, doch daar deze vrede naamlijk te Amiens, genoegzaam met de wapenen in de hand bevestigt is, kan men den eenen nog den anderen geene vernederring toekennen, en dus zijn wij met alle billijkheid, zoo wel erkentnis ſchuldig aan de vredelievendheid van zijne Majesteit GEORGE, Koning van Engeland, Schotland en Yrland, als aan den eerſten en andere Conſuls van alle de Franſche Provintien en wingewesten, en dus is, behalven dezen, de toetreding van den allerchriſtelijke Koning van Spanje en onze Republiek, ook met eeuwige dankbaarheid aan alle derzelver roemrijkheid verſchuldigd.

Couplet 558. Met opzicht tot onze hooge gevolmagtigde Staetsministers zou men te kort doen aan de trouwe de edelmoedige denkbeelden, der door en door ſchrandere vernuften, der vredelievende Medé-ministers der Mogendheden, die, tot toetreding van partijen tot vrede, door

hun-

hunne invloed hebben medegewerkt, en als vraagbaken der geſchilhebbende, tuſſchen beiden waren, gelijk ik ook zulk een lof aan de wijze zorge onzer doorzigtige Vaderlandſche Staatsministers erkentlijk toezwaaije, inzonderheid den Eerwaarden SCHIMMELPENNING, wiens naam ik in het oorſpronglijke en oo op het eerſte proefblad uitdruklijk gemeld had, aldaar veranderd bij de Twede Druk heb willen noemen. Maar om dat ik in het beloop van dit geheele ſtuk der Menschlijkheid, zorgvuldig alle perſooneele namen van ons Staatsbewind vermijd had, en het toen niet algemeen bekent was, in welke betrekking dien kundigen Vaderlander ſtond, paste het mij niet, hier vooruit te loopen, en de daden onzer Staatsman te beoordeelen door laken of prijzen, na de grilligheid van het gemeen, zoo als de befaamde twistbladen de Politieke Blixem en Janus onbeſchaamd doen, en veelal zulke waardige Ministers, in éénen adem met veragtelijke ſpotternij behandelden, gelijk zulks in de Politieke Blixem, N°. 44. 8 Feb. 1802. pag. 404. blijkt, neen, met zulke veragting ſpreek ik nooit van eenig Staatsman of Leden, van welke partij ook, en hoopt zulks ook nooit te doen.

Couplet 559. Maar daar ik nu ook van gevoelen ben, en velen met mij, dat de Doorluchtige ERFPRINCE VAN ORANJE, tevens met de Koninglijke zoon, den HERTOG VAN IJORK, zoo wel als andere hooge perſoonaadjen, bij den geſloten wapenſtilſtand, en het daarop gevolgt verſrek der Engelſchen uit Noordholland, den grondſlag van de te volgene Vrede gelegt hebben, meen ik niet misdaan te hebben, als ik het zagtmoedig en het wijze beleid van onzen Erfprince hier in gedenke, en wel naar mijn inzien met recht, want hoe zeer misſchien kortzienде dit gevolg aan de overwinning van den Generaal BRUNE bij Castricum toe willen ſchrijven, is het althans bij mij zeker, voor zoo verre ik eenige kundigheid van de gelegenheid van Noordholland en de Zuiderzee vermeene te hebben, dat zoo den Erfprins geen gevoel van zagtmoedigheid en zugt voor zijn Vaderland, inzonderheid voor Noordholland had gehad, en hij zig aan zelfswraak en

vergelding had overgegeeven, het als dan in zijne, en des Hertogen van JORKS magt ſtond om op de Zuiderzee, als geheel in de magt der Engelſche vloot, alles weg te neemen, en zelfs tot Pampus toe, alles te benaauwen, en volſtrekt op éénen wenk, geheel Noordholland, in het aanzien der Gallo-Bataafſche legermagt, te inundeeren, ja, in eenen eeuwig onherſtelbare ſtaat te laten; ik althans, ik dagt zoo in dien tijd, en heb het hier boven reeds bedoeld en verklaard, dan hier herinnerde ik mij de ſpreuk van WILLEM DEN EERSTEN, aangenoomen toen A°. 1572 en 1573. Noordholland in niet minder bitterheden en wanhoopige rampen gedompeld was, nam hij tot zinſpreuk: SAEVIS TRANQUILUS IN UNDIS; dat is: *Gerust in het midden woeste baaren.* Deze ſpreuk indagtig, paste ik die ook op den Erfprins toe, met dit Versje:

SAEVIS TRANQUILLUS IN UNDIS.

Ik zing het wijs beleid des Erfprins van Oranje,
Noordhollands ſmarte
Ging hem aan 't harte,
Hij wou geen Bloedcampanje,
Ik wagt hem weer
Met Vrede en Eer,
In Holland en Germanje.

Couplet 560. Hoe nu de alles beſpottende ſchendhond Janus, in zijn N°. 38. den 14 Januarij 1802. deze mijne wensch in Couplet 560. op de hoonendſte en eerlooste wijze verdraaid heeft, en den Edelen Erfprins beſpot heeft, daar hij opzettelijk het woord *Helmkam* in *Helkam* verdraait, en voor zijns *Broeders Lauwrier*, zijns VADERS *Lauwrier* geſteld heeft, heb ik het genoegen, om al zulke booze ſtreeken, die den ſchranderen ligt op den droezem van die vergifte hartebronnen wel kent, te beſchaamen, daar inderdaad, die Prince, zijnes helaas te ontijdig geſneuvelde Broeders Lauwrieren in waarde houdende, wederkeerde met Vrede-Olijven, en zijnen doorlugtigen Heer Vader, alrede met Vrede en Eer, op zijn wettig erf, in Germanje, is gekeert. En ach! mogten wij hem in onze Een-

Digitized by Google

Eendragtstuin ook in Holland te gemoed treden, en met getrouwe Burgerliefde, op den toetſteen der waare volksliefde getoetst, afwagten.

Couplet 561. Dat WILLEM, *Vader* en den *Zoon*, en WILHELMINA, Moeder, in den luister van het Koninglijk Oranje Brandenburgs bloed, deelen in de genoeglijkheid der volksliefde, en het dankbaar harte van het Volk van Nederland, aan wien zij zoo grootmoedig, in ſtede van rechtvaardige wraak, tot een verzoenende vrede hebben medegewerkt, zeer zeker hebben medegewerkt, want hoe men ook den roem en dankbaarheid aan Koning GEORGE, BUONAPARTE, en de overige gevolmagtigde verſchuldigt ſchijnt, zoo is er geen rechtſchapen Bataaf, van welke partij hij zij, die in dezen niet overtuigd is, dat de Doorluchtige Majesteit FREDRIK van Pruiſen, als 't ware, heeft medegewerkt ter verlosſing van onze Republiek, en als getrouw Bondgenoot aan de Unie en derzelver guarantie nog niet deciſief is afgeweeken, de Middelaar des Vredes is geweest en nog zal zijn, en zoo ik vertrouw, nog ten eeuwigen dage de waarborg zal blijven, van een volk, zoo naauw aan hem verbonden! en wiens oogen naast God, op hem geſlagen zijn.

Couplet 562. Hier mede mijne verdediging en verklaaring dezer bundel eindigende, deelde ik ook als een getrouw en ſtandvastig Leydenaar, in het verblijden na veel lijden, van mijn vaderſtad. Daar God weer op ons had nedergezien na zoo veel kommer en verdriet, volgens het bekende Leijden ontzet vaers, dat nog in ſteen, voor de Vlietsbrug gebeiteld ſtaat, en nog gelukkig de ondankbare vernietiging der wapenroof ontſnapt, dus luidt:

Men was in groot verdriet,
Want eeten was er niet,
En 't volk van honger ſchreiden,
Tot laatst God nederziet,
En zond door deze vliet,
Brood, ſpijs en drank in Leijden.

Couplet 563. Wie verder deze overbrenging gelieve te maken, leeze mijne Opdragt van dezen Bundel, aan mijne Leydſche Burgerij.

Dan daar nu deze Bataafſche Menschlijkheid niet des-

zelfs verdedigende en geſchiedkundige Aantekeningen, tot verdediging van mijne Sluitvaerſen, als perſoneele weder-waardigheden, tot op het Tijdſtip der Vrede van Amiens, in haar geheel zijn, gebleven, had ik weinig denkbeeld, dat dat zelve Tijdſtip zoo kortſtondig van een onbegrenst vooruitzigt van nieuwe rampen zou gevolgt worden, en zeer zeker zijn de gemoederen van alle 's Lands Ingezetenen, van welk een denkbeeld, geloofsgevoelen of partij, hoe genaamd, in eene allerbetreurendſte neêrſlagtige hoopeloosheid gedompeld, daar naauwlijks het ſtreelend gevoel van vooruitzigt op Vrede, Heil, Eendragt en herſteld Welvaren, met blydſchap was aangekondigt, of ziet, de Oorlogstrompet blaast overal op nieuw allarm, Helaas! met grooter noodkreet dan voorheen.

Naauwlijks ſcheen de ſcheuring der Eendragt geheeld, het Staats Beſtuur, misgaders de Stedelijke Regeering op verbeterden ouden voet herſtelt, de tweeſpald der Vrijcorpſen afgedankt en vaarwel gegeven, de Oude Burgerlijke Krijgswetten vernieuwd, onze Colonien veelal te rug, de Zeevaardij en Koophandel, Landbouw, in een woord, alles in beweging, tot hernieuwde vlijt.

En ja, wie ontveinst het? de Hoop en 't Vertrouwen om Oranjes geſchonden eer herſteld te zien, het rekhalzen van zijne getrouwe vrinden, het overtuigt gemoet van bezadigde nieuwe Patriotten, om den Unieband en het Staatsgezag weder met de ſnoeren van verzoening omſtrikt te zien, verſcheide nodige verbeteringen in werkzaamheid gebragt, den uittogt van vremde troepen aangekondigt, Helaas, die zoete hoop, dit alles in de tijd van een jaar verdweenen, verdrukt, verydeld, in eene allerbitterſte Oorlog geſleurd, wie ſcheurd de klederen, of prangt den angſtigen boezem niet over dit wee, wie doorziet hier het diep der Staatkunde, wie het ſtale harnas en bebloede gordel, ziet die onder de witte Tabbaard der Statelijke Vrede, niet arglistig verborgen? en wie is 'er die hier de penne durft voeren, om de vernieuwde rampen te boeken, ik voor mij leg de penne neder, mijne Menſchelijke vermogens, mijn gevoelig hart bezwijkt hier, onder 't gejammer der armoede op onze kusten, mijn oogen ſchreijen, en wagten om in het ſomber graf de rampen van mijn Vaderland niet te beleven, nog er mijne ziele mede te

kwel-

Digitized by Google

kwellen; terwijl ik het overige mijner dagen kan 't zijn, aan meerder rust en genoeglijkheid, door andere bezigheden, ten nutte van het Vaderland toewijde, om dus te vermijden het geen een ſcherpe ſnaar op een hooggeſpanne Lier wel zoude aantokk'len, zoo als in de vorige Eeuwen, onze Scherpdigters op het valsch beſtand en de Vrede met Spanjen zongen:

Liever Heldenbloed vergooten
Dan een valſche pais geſlooten.

Ja zonder dit op eene der Oorlogende Mogentheden, in 't bijzonder toe te paſſen, laat ik deze Versjes van een welbekend Patriotsch Digter, overnemen.

Weg zulk een Vrede: — weg verraat!
Verleiders, neen: uw vals gelaat
Bedriegt ons niet; hoe ſchoon 't moog blinken;
Getergde Bataviers ſtaan pal,
En . . . moet hun Vaderland ten val,
Dan zal het toch met glorie zinken,
Ten val . . . dit zegenrijk gewest
In zoo veel Heldenbloed gevest
Der Vrijheid zoo veel Eeuwen heilig
Ten Val? — neen, wat 'er immer viel,
Ten zij 't helaas! zich zelv' verniel,
Ons dierbaar Nederland is veilig,
't Is veilig, onder 't waekend oog
Van hem, die 't uit de golven toog,
Om 't eens met heerlijkheid te ſieren;
Van hem die 't lot der volken weegt,
Tyrannen van den Aardbol veegt,
Verdrukte deugd doet zegevieren.

Dit deelde de Post van 'den Nederrhijn ons en nog een verbittert Versje, tegen de Britten mede, na dat kort na de Vrede met Engeland, het oorlog weder uitbarste, waar van ik in Couplet 58 melding gemaakt heb, maar hoe nu toe? behalven verſcheiden kortſtondige Vredestraktaaten, die wij in onze dagen beleeft hebben, en nu in die van Amiens weder beleven, op wien zoude men deze

Digitized by Google

Vaersjes nu kunnen of durven toepasſen, zie Couplet 358. bij wien ſchuilt verraat van vredebreuk, wie beantwoord dit, en Ach *ten zij men zich zelve verniel?* treurige herinnering van de Rampen die ik in mijn Menschlijkheid heb voorgedragen, en hier voorzie te kunnen volgen, indien men uit onzen eigen Boezem de tweedragt niet were, en inwendig onheil ons zelven verniele, waarom ik hoop en wensch, dat hij die *ons land uit de golven heeft getogen, en het Lot der Volken weegt*; volgens het opgemelde Vers vermoedelijk van een keurig Leijdsch Dichter in die tijd opgeſteld, doch waarſchijnlijk met mij alle vooringenomenheid zal ter zijde ſtellen, daar met zijn denkbeeld mijne Menschlijkheid beſluitende, van gantſchet harte op het laatſte Couplet en Slotzang mijner Menschlijkheid toepasſe dezen wensch:

DAT HIJ DIE 'T LOT DER VOLKEN WEEGT,
TIJRANNEN VAN DEN AARDBOL VEEGT,
VERDRUKTE DEUGD DOE ZEGEVIEREN.

Hier mede beſluitende, geniet geächte Lezers! alle heil! en mijn Bedewensch, in den Slotzang van deze Bataaffche Menschlijkheid.

Digitized by Google

Bij den Uitgeever dezes zijn ook nog te bekomen voor rekening van den Autheur, tegen gereede betaling, Twee Plaaten, om ter nagedagtenis van dezen tijd in dit Werk te voegen; zijnde

I. Het Pourtrait van RENÉ CHALON, Graaf van Nasſau, Prince van Orange, naar 't *Origineel* van A°. 1547. en waar van op pag. 143 in dit Werk breeder beſchrijving gevonden wordt.

II. De Afbeelding van den Snaphaan, of het vermaarde Vrijheids Geweer, met het merkwaardig opſchrift van JR. VAN DER DOES, of *Janius Douza*, beroemd als Poëet en als ſtandvastige verdeediger der Stad LEYDEN, in het Beleg der Spanjaarden A°. 1574. en waar van op pag. 360 in dit Werk melding gemaakt wordt. ——

De Prijs van beide te ſaamen is f - 16 :

NB. Voor de Bezitters der Eerſte Druk, zijn nog afzonderlijk eenige Exemplaaren van de Verklaring der Tijtel, en Berigt, a 5 ſt. te bekomen.

Digitized by Google